

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
TİCARET HUKUKU BİLİM DALI**

**LİMİTED ŞİRKETLERDE ORTAĞIN ÇIKMASI VE ÇIKARILMASI
(6102 SAYILI TÜRK TİCARET KANUNU'NA GÖRE)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Fevzi Fırat GÖZÜYEŞİL**

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Mehmet ÖZDAMAR**

ANKARA 2012

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
TİCARET HUKUKU BİLİM DALI**

**LİMİTED ŞİRKETLERDE ORTAĞIN ÇIKMASI VE ÇIKARILMASI
(6102 SAYILI TÜRK TİCARET KANUNU'NA GÖRE)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Fevzi Fırat GÖZÜYEŞİL**

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Mehmet ÖZDAMAR**

ANKARA 2012

ONAY

Fevzi Fırat Gözüyeşil tarafından hazırlanan "6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Limited Şirketlerde Ortağın Çıkması ve Çıkarılması" başlıklı bu çalışma, 11.06.2012 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda *oybirliği* ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Ticaret Hukuku dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

[Unvanı, Adı ve Soyadı]

(Başkan)

Doç. Dr. Mehmet Emin Bılgı
[İmza]
İmza

[İmza]
[Unvanı, Adı ve

Soyadı]

Doç. Dr. Mehmet ÖZDAMAR

İmza

[İmza]

[Unvanı, Adı ve

Soyadı]

Doç. Dr. Hayrettin ÇAĞLAR

ÖNSÖZ

Tez çalışmasının konusu “ (6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’na Göre) Limited Şirketlerde Ortağın Çıkması ve Çıkarılması”dır. Çalışma, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu nazara alınarak hazırlanmıştır.

Tez konusu belirlenmesi sürecinde iki ölçütü dikkate almış bulunmaktayız. İlk olarak sınırları belirli, kapsamlı ve doyurucu açıklamalar yapılabilecek bir konu belirlenmeye çalışıldı. Bununla birlikte, çalışma konusunun Türk hukuk hayatına katkı sunması da gerekliydi. Limited şirketlerde ortağın çıkma ve çıkarılması öğretide birçok kez inceleme konusu yapılmıştı, ancak 6102 sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu nazara alınarak konunun yeniden ele alınması yararlı olacağı kanaatindeyim.

Çalışma kapsamında limited şirketlerde çıkma ve çıkarılmaya ilişkin düzenlemeler hakkında açıklamalarda bulunuldu. Bu açıklamalarda, 6102 sayılı Kanun’un öğretiyi işaret ettiği noktalara ve ilerleyen süreçte tartışmalara yol açabilecek muhtemel konulara değinmeye çalıştık.

Bu vesile ile başta çalışma konusunun belirlenmesi ve çalışmanın hazırlanması sürecinde bilgece yaklaşımıyla desteklerini esirgemeyen tez danışmanım Doç. Dr. Mehmet Özdamar olmak üzere, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Kürsüsü’nün değerli mensuplarına şükranlarımı sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
İÇİNDEKİLER	ii
KISALTMALAR CETVELİ	viii
GİRİŞ	1
I. Konunun Önemi	1
II. Çalışmanın Kapsamı ve Yöntemi	2

BİRİNCİ BÖLÜM

LİMİTED ŞİRKETLERDE ORTAKLIK SIFATI

I. LİMİTED ŞİRKET KAVRAMI	5
A. Genel Olarak Limited Şirket ve Şirketler Hukukundaki Yeri	5
B. 6102 Sayılı Kanun Bağlamında Limited Şirket	7
II. LİMİTED ŞİRKETTE ORTAK KAVRAMI	9
A. Ortaklık Sifatının Kazanılması	10
1. Aslen Kazanma	11
2. Devren Kazanma	11
B. Limited Şirkette Ortağın Hak ve Borçları	12
1. Ortağın Hakları	12
a. Mali Haklar	14
aa. Kâr Payı Alma Hakkı	14
bb. Hazırlık Dönemi Faizi	16
cc. Yeni Pay Alma (Rüçhan) Hakkı	17
dd. Tasfiye Payı Alma Hakkı	18
b. İdari Haklar	19
aa. Katılma Hakları	19
aaa. Genel Kurula Katılma Hakkı	20
bbb. Oy Hakkı	20
bb. Koruyucu Haklar	22
aaa. Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı	22

bbb. Sorumluluk Davası Açma Hakkı.....	25
ccc. Butlan ve İptal Davası Açma Hakkı.....	25
ddd. Haklı Sebep Şirketin Feshini Talep Etme Hakkı	27
eee. Veto ve Üstün Oy Hakkı	28
fff. Özel Denetim İsteme Hakkı	29
2. Ortağın Borçları ve Yükümlülükleri	30
a. Sermaye Borcunu Ödeme Yükümlülüğü	31
b. Ek Ödeme ve Yan Edim Yükümlülüğü	32
aa. Ek Ödeme Yükümlülüğü	33
bb. Yan Edim Yükümlülüğü.....	36
c. Bağlılık Yükümü	38
aa. Sır Saklama Yükümlülüğü.....	39
bb. Rekabet Yasağı.....	40
d. Haksız Alınan Kâr Payını İade Etme Borcu.....	41
e. Kamu Borçlarından Doğan Sorumluluk	42
C. Ortaklık Sıfatının Çıkma ve Çıkarılma Dışındaki Sona Erme Hâlleri...	43
1. Pay Devri.....	43
2. Miras, Mal Rejimi ve İcra Vasıtasıyla Payın Geçışı.....	47
3. Payın İtfası	49
4. Şirketin Sona Ermesi	49

İKİNCİ BÖLÜM

LİMİTED ŞİRKETLERDE ORTAĞIN ÇIKMASI

I. GENEL OLARAK ÇIKMA KAVRAMI VE HUKUKİ NİTELİĞİ.....	52
A. Çıkma Kavramı	52
B. Diğer Şirket Türlerinde Çıkma.....	54
1. Şahıs Şirketlerinde Çıkma	54
2. Sermaye Şirketlerinde Çıkma	55
3. Kooperatiflerde Çıkma.....	58
C. Limited Şirketlerde Çıkma.....	59
II. ŞİRKETTEN ÇIKMA HALLERİ.....	62

A. Şirket Sözleşmesi ile Ortağa Çıkma Hakkının Tanınması	62
1. Şirket Sözleşmesindeki Düzenleme	63
2. Şirket Sözleşmesinde Öngörülebiyecek Kayıtlar	64
a. Şekle İlişkin Kayıtlar	65
aa. Süre	65
bb. Bildirim Şekli	66
b. Esasa İlişkin Kayıtlar	67
aa. Diğer Müesseselerle İlişkilendirme	67
bb. Mali Yapı ve Durum ile İlgili Kayıtlar	67
cc. İdari Yapı ve Organlar ile İlgili Kayıtlar	68
dd. Ortağa Bağlı Kişisel Sebepler	69
ee. Çıkma Hakkının İmtiyaz Olarak Tanınması	70
3. Şirket Sözleşmesinde Öngörülen Çıkma Hakkının Kullanılması ..	70
a. Çıkma Bildiriminin Hukuki Niteliği	70
b. Çıkma Bildiriminin Gerçekleştirilmesi	71
B. Haklı Sebep ile Çıkma Hakkı	72
1. Haklı Sebep Kavramı	72
2. Haklı Sebep Teşkil Edebilecek Durumlar	75
3. Haklı Sebebin Vuku Bulmasında Ortağın Kusuru	77
4. Haklı Sebebin Tespiti ve Haklı Sebep ile Çıkma Hakkının Kullanılmasında Usul	78
a. Görevli ve Yetkili Mahkeme	78
b. Taraflar	78
c. Yargılama	79
C. Genel Kurul Kararı ile Şirketten Çıkma	80
D. Şirket Birleşmeleri Sonucu Gündeme Gelen Çıkma Talebi	81
E. Türk Ticaret Kanunu m. 636/III Bağlamında Çıkma Hakkının Mahkemece Tanınması	83
III. ÇIKMAYA KATILMA	85
A. Müessesenin Düzenlenme Amacı	86

B. Çıkmaya Katılmanın Gerçekleşmesi.....	88
1. Çıkma Talebinin veya Davasının Müdürler Tarafından Diğer Ortaklara Bildirilmesi.....	88
2. Çıkmaya Katılma İradesinin Ortaya Çıkışı.....	89
a. Ortağın Şirket Sözleşmesinde Öngörülen Haklı Sebebin Kendisi Yönünden de Geçerli Olduğundan Bahisle Çıkma Talebinde Bulunması	91
b. Ortağın Açacağı Bir Dava ile Haklı Sebeple Çıkma Davasına Katılması	92
aa. <i>Çıkma Davası ile Çıkmaya Katılma Davası Arasındaki İlişki</i>	92
aaa. Maddi Hukuk Açısından İki Dava Arasındaki İlişki.....	93
bbb. Usul Hukuku Açısından İki Dava Arasındaki İlişki	95

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

LİMİTED ŞİRKETLERDE ORTAĞIN ÇIKARILMASI

I. ÇIKARILMA KAVRAMI.....	98
A. Genel Olarak Çıkarılma	98
B. Diğer Şirketlerde Çıkarılma.....	99
1. Şahıs Şirketlerinde Çıkarılma	99
2. Sermaye Şirketlerinde Çıkarılma	101
3. Kooperatiflerde Çıkarılma	105
C. Limited Şirketlerde Çıkarılma.....	107
II. ORTAĞIN ŞİRKETTEN ÇIKARILMA HALLERİ	109
A. Şirket Sözleşmesinde Öngörülen Sebepler ile Genel Kurul Tarafından Çıkarılma	110
1. Çıkarılma Sebeplerinin Şirket Sözleşmesinde Öngörülmesi.....	110
a. Şirket Sözleşmesinde Çıkarılma Sebeplerinin Düzenlenmesi.....	110
b. Şirket Sözleşmesinde Yer Verilebilecek Çıkarma Sebepleri	112
2. Çıkarma Usulü.....	114
a. Çıkarma Kararının Alınması	114
b. Çıkarma Kararının Ortağa Bildirilmesi.....	115

c. Çıkarılmanın Gerçekleşmesi	115
B. Haklı Sebep ile Ortağın Çıkarılması.....	115
1. Haklı Sebep Kavramı.....	116
2. Haklı Sebep Sayılabilecek Muhtemel Hâller	119
3. Haklı Sebebin Tespiti ve Haklı Sebep ile Çıkma Hakkının Kullanılmasında Usul	122
a. Genel Kurul Kararı	122
b. Mahkeme Kararı.....	124
aa. Görev ve Yetki.....	125
bb. Taraflar.....	125
cc. Yargılama	126
dd. Hüküm.....	128
C. Türk Ticaret Kanunu'nun Çeşitli Hükümlerine Bağlı Olarak Çıkarılma....	129
1. TTK m. 636/III Bağlamında Çıkarılma	129
2. Şirket Birleşmelerine Bağlı Çıkarılma (TTK m. 141/II)	130
3. Hâkim Şirketin Satın Alma Hakkı Sonucu Çıkarılma (TTK m. 208)...	132

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

LİMİTED ŞİRKETLERDE ORTAĞIN ÇIKMA VE ÇIKARILMASININ SONUÇLARI

I. HÜKÜM ve SONUÇLARININ DOĞMASI.....	134
A. İç İlişkide	134
B. Dış İlişkide	136
II. ORTAKLIK SIFATININ KAYBI	137
A. Ortaklık Sifatına Bağlı Hakların Akıbeti.....	138
B. Ortaklık Sifatına Bağlı Borç ve Yükümlülüklerin Akıbeti.....	139
III. AYRILMA AKÇESİ.....	141
A. Şirket Sözleşmesinde Ayrılma Akçesinin Düzenlenmesi	142
1. Genel Olarak	142
2. Şirket Sözleşmesindeki Düzenlenme	143

B. Ayrılma Akçesinin Hesaplanması	145
C. Ayrılma Akçesinin Muacceliyeti.....	149
1. Ayrılma ile Birlikte Muacceliyet	149
a. Şirketin Kullanılabilir Bir Özkaynağının Bulunması.....	150
b. Ayrılan Kişinin Esas sermaye Paylarının Devri	152
c. Esas Sermayenin Azaltılması.....	153
2. Ayrılmadan Sonra Gerçekleşen Muacceliyet.....	155
3. Zamanaşımı.....	155
IV.MUHTEMEL UYUŞMAZLIKLARIN ÇÖZÜLMESİ.....	156
A. İptal Davası	156
1. Genel Olarak	156
2. Yargılama	158
a. Taraflar.....	158
b. Süre	159
c. Muhtemel İptal Sebeplerinin Değerlendirilmesi	160
3. İptal Kararının İcrası	161
B. Tespit Davası.....	161
1. Butlanın Tespiti.....	162
a. Genel Olarak.....	162
b. Muhtemel Butlan Sebepleri	163
2. Çıkmanın Hükümsüzlüğünün Tespiti	165
SONUÇ	167
KAYNAKÇA	176
ÖZET	185
ABSTRACT	186

KISALTMALAR CETVELİ

AATUHK	: Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun
AB	: Avrupa Birliği
Art.	: Artikel
BATIDER	: Banka ve ticaret hukuku dergisi
BK	: Borçlar Kanunu
c.	: Cümle
C.	: Cilt
dn	: Dipnot
E	: Esas
ETTK	: 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu
GmbH	: Gesellschaft mit beschränkter Haftung
GmbHG	: Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung
HD	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İsv.	: İsviçre
K.	: Karar
KoopK	: Kooperatifler Kanunu
m.	: Madde
MoMiG	: Gesetz zur Modernisierung des GmbH-Rechts und zur Bekämpfung von Missbräuchen
N.	: Numara
No	: Numara
OR	: Obligätsenrecht (İsviçre Borçlar Kanunu)
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
TBK	: Türk Borçlar Kanunu

TMK	: Türk Medeni Kanunu
Y.	: Yargıtay
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
TD	: Ticaret dairesi
TL	: Türk lirası
TTK	: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu

GİRİŞ

“(6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’na Göre) Limited Şirketlerde Ortağın Çıkması ve Çıkarılması” konulu yüksek lisans tez çalışmasının giriş bölümünde, konunun önemi ve neden böyle bir konu seçildiğinin açıklanması yerinde olacaktır. Akabinde çalışmada benimsenen temel felsefe, izlenen usul ve planlama esaslarından bahsedilmesi de şarttır. Bu açıklamalar yazarın bakış açısını yansıtabilmek açısından önemlidir.

I. Konunun Önemi

Şirket kavramı, ticari ve iktisadi hayatın temel nitelikli öğeleri arasındadır. Şirketler, iktisadi sistem içinde birikimleri bir araya getirerek üretime ve istihdama dönüştürme işlevini yerine getirir. Bu bağlamda şirketlerin işlevini sağlıklı bir şekilde yerine getirmesi toplumsal refahın yaygınlaşması noktasında yadsınamaz bir öneme sahiptir.

Şirketlerin işlevlerini sağlıklı olarak yerine getirmesi pek çok bilim ve disiplini ilgilendiren bir konudur. Emek-sermaye ilişkisi, makro ekonomik kalkınma, gelir dağılımı gibi sorun alanlarının yanı sıra şirketin idaresi, şirketle ilgili olanların hakları ve yükümlülükleri de bilim ve disiplinler açısından birer inceleme alanı olarak görülmüştür. Hukuk disiplini de, haklar ve yükümlülükler temelinde şirketleri incelemiş, sağlıklı bir şirket yapısının oluşturulması için öğreti, siyaset, yargı ve diğer müesseseleriyle birlikte çaba göstermiştir.

Kuruluşundaki ve idaresindeki kolaylığın yanı sıra şahsi unsurları da içeren bünyesiyle limited şirketler küçük ve orta sınıf tasarruf sahiplerinin tercihi olmuştur. Bu yönüyle hem yurt ekonomisine katkı sunmak isteyen küçük ve ortak sınıf sermaye sahiplerine bir fırsat sunmuş, hem de küresel ekonominin nimetlerinin toplum kesimlerine yayılması görevini üstlenmiştir.

Yurdumuzda nicelik olarak en çok tercih edilen şirket türü olan limited şirketler hakkında Türk Ticaret Kanunu yetmiş iki (72) madde ihdas etmiştir. Anonim şirketler için ise bu sayı iki yüz otuz beş (235)'dir. Öğretinin gündemini ise yine Türk Ticaret Kanunu'ndaki hüküm sayısı ile orantılı olarak daha çok anonim şirketler meşgul etmiştir. Bu rakamları bildirmekteki amaç kanunkouyucu ve öğretiyi bu tutumundan dolayı eleştirmek değil, limited şirketlerle ilgili derinlemesine eserler veren az sayıdaki üstada bir saygı ifadesinde bulunmak ve bu konunun neden seçildiği hakkında bir fikir oluşturmaktır.

II. Çalışmanın Kapsamı ve Yöntemi

Tez konusunun belirlenmesi aşamasında, hem Türk şirketler hukukuna 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu bağlamında bir nebze olsun katkı sunabilmek, hem de sınırları belirli olan bir konu seçerek doyurucu ve kapsamlı açıklamalar yapmak amaçlanmıştır. Bu noktada "Limited Şirketlerde Ortağın Çıkması ve Çıkarılması" konusu bu amaçlara hizmet edecek nitelikte bir konu olarak değerlendirildi.

Bununla birlikte konuyla ilgili araştırma, inceleme ve okumalar derinleştikçe konunun açıklanmaya ve aydınlatılmaya muhtaç pek çok yanı olduğu anlaşıldı. Yanı sıra 6102 sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu da getirdiği bazı müesseselerle birlikte konunun kapsamı da oldukça genişledi. Bu noktada tezin hazırlanmasında beklenilenden daha çok zaman ve emek sarfı kaçınılmaz oldu.

Çalışma, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu esas alınarak hazırlanmıştır. Çalışmada içinde mevzuat veya kanun ifadeleriyle kastedilen 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'dur. Her ne kadar çalışmanın hazırlandığı dönemde yürürlükte olmasa da, şayet bu çalışma Türk Ticaret hukukuna bir katkı sağlayacaksa bu katkı büyük ölçüde 6102 sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun yürürlükte olduğu dönemde gerçekleşecektir.

Çalışma toplam dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde limited şirket ve şirkette ortaklık sıfatı hakkında genel açıklamalardan oluşmaktadır. Bu bağlamda limited şirket ortaklarının hak ve borçlarına geniş yer verilmiştir. Bunun iki sebebi vardır: Birincisi, şirket ortaklarının hak ve borçlarının anlaşılması, şirketin yapısı ve ortakla şirket arasındaki ilişkinin niteliğinin ortaya konulması açısından şarttır. Bir diğer sebep de, çıkma veya çıkarma sonucunu doğuracak hâllerin çoğunlukla bu hak ve borçların ihlal edilmesiyle ilgili olmasıdır.

Çalışmanın ikinci bölümü “Limited Şirketlerde Ortağın Çıkması” başlığını taşımaktadır. Ortağın şirket sözleşmesindeki bir hükme istinaden çıkma talebinde bulunması ve haklı bir sebebe istinaden çıkma davası açması limited şirket ortağının çıkmasının klasik ve tipik hâlleri olarak incelenmiştir. Yanı sıra, limited şirketin feshinin mahkemeden talep edilmesine bağlı olarak gündeme gelebilecek çıkma hâli de incelenmiştir. 6102 sayılı Kanun’un getirdiği bir yenilik olarak şirket birleşmelerinde söz konusu olabilecek çıkma hâli ile öğretide üzerinde tam olarak bir mutabakata varılmamış olan genel kurul veya ortakların muvafakati ile çıkmanın gerçekleşmesi üzerinde de durulmuştur. İkinci bölümün en önemli başlıklarından biri de “Çıkmaya Katılma” başlığıdır. Çıkmaya katılma müessesesi milli mevzuatımız açısından yeni bir müessese olması hasebiyle öğreti tarafından henüz derinlemesine incelenmiş değildir. Bu sebeptendir ki, konuya ilişkin tezde yapılmış açıklamalar pek çok açıdan oldukça yeni sayılır ve muhakkaktır ki eleştiriye açıktır.

Çalışmanın üçüncü bölümü ortağın çıkarılmasıyla ilgilidir. İkinci bölümdeki sistematığe paralel olarak şirket sözleşmesinde öngörülecek sebeplere veya bir haklı sebebe istinaden şirketin bir ortağı çıkarma iradesi üzerinde durulmuştur. Bu iki temel başlığın yanında, şirketin feshinin talep edilmesi hâlinde mahkemenin verebileceği çıkarma kararı ve 6102 sayılı Kanun’un getirdiği yeniliklerden olan şirket birleşme sözleşmesinde öngörülen çıkarma hükmü ile hâkim şirketin çıkarma hakkından da bahsedilmiştir.

Dördüncü ve son bölüm ise çıkma ve çıkarılmanın sonuçlarıyla ilgilidir. Ortaklık sıfatının kaybı bu sonuçların başında gelmektedir. Çıkan veya çıkarılan ortağa ödenecek ayrılma akçesinin ise ayrı bir başlık altında incelenmesi uygun görülmüştür. Bu inceleme kapsamında ayrılma akçesinin muacceliyeti ve hesaplanması üzerinde ayrıntılı olarak durulmuştur. Son olarak her ne kadar çıkma ve çıkarılmanın nihai bir sonucu olmasa da, çıkma ve çıkarılmaya bağlı olarak çıkabilecek uyuşmazlıklar ile açılacak davalara değinilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

LİMİTED ŞİRKETLERDE ORTAKLIK SIFATI

I. LİMİTED ŞİRKET KAVRAMI

A. Genel Olarak Limited Şirket ve Şirketler Hukukundaki Yeri

Limited şirketlere ilişkin ilk düzenleme, Alman kanun koyucusu tarafından 1982 tarihli bir kanunla (Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung/GmbHG) gerçekleştirilmiştir. Ticari ve iktisadi hayatın olağan akışı içinde hâsıl olan ihtiyaçlar Alman kanun koyucusunu bu şirket tipini düzenlemeye sevk etmiştir. Almanya'nın sömürgeleriyle olan ticari ilişkileri, kurulması ve işletilmesi basit, sorumluluğun sınırlandırıldığı bir şirket tipini gerekli kılmıştır¹. Almanya'yı müteakiben 1925'de Fransa, 1926'da Türkiye ve 1936'da da İsviçre limited şirket müessesesini millî hukuklarına dâhil etmiştir.

Limited şirketin Türk millî hukukuna ilk olarak dâhil edildiği 1926 tarihli mülga Ticaret Kanunu'nun mehası Fransız Kanunu olmuştur. 1957 tarihli Türk Ticaret Kanunu'nda yer alan limited şirket hükümlerinin kaynağı ise büyük ölçüde İsviçre hukukudur².

Limited şirket, "*limited*" ismiyle müsemma olarak, ortakların sorumluluğunun sınırlandırıldığı bir şirket tipini ifade etmektedir³. Türk Ticaret Kanunu'nun 573'üncü maddesi açıkça bir tanım yapmaktan ziyade limited şirketin özelliklerinden bahsetmiştir. Hükümden yola çıkarak bir tanım yapmak gerekirse; limited şirket, kanunen yasak olmayan her türlü iktisadî

¹ Halil Arslanlı (Hayri Domanıç), Limited Şirketler Hukuku ve Uygulaması, TTK Şerhi C. III, İstanbul 1989, s. 23; Reha Poroy/Ünal Tekinalp/Ersin Çamoğlu, Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, Güncelleştirilmiş 12. Bası, İstanbul 2010, N.1635; İrfan Baştuğ, Şirketler Hukukunun Temel İlkeleri, İzmir 1974, s. 164.

² Yaşar Karayalçın, Ticaret Hukuku II. Şirketler Hukuku, 2. Baskı, Ankara 1973, s. 339; Ertan Demirkapı/Ali Haydar Yıldırım, "İsviçre Borçlar Kanunu'nda Limited Ortaklıklar Hukuku Alanında Yapılan Yeni Düzenleme", BATIDER, C. XXIV, S. 3, 2008, s. 435 vd.

³ Bkz. Fahir İz and H. C. Hony, The Oxford English-Turkish Dictionary, Second Edition, 1978, s. 314; "limited".

amaç için bir veya daha çok gerçek veya tüzel kişi tarafından bir ticaret unvanı altında kurulabilen ve esas sermayesi belirli olan, ortakların şirket borçlarından sorumlu olmayıp sadece taahhüt ettikleri esas sermaye payı ve şirket sözleşmesinde öngörülen ek ödeme ve yan edim yükümlülükleri ile sorumlu olduğu şirket türüdür⁴. Nitekim şirket borçlarından sadece şirketin malvarlığıyla sorumlu olduğu da Kanun'da açıkça ifade edilmiştir⁵ (TTK m. 602).

Limited şirketler, şirketler hukuku disipliniinde tipik sermaye şirketi olan anonim şirket ile şahıs şirketleri arasında konumlandırılmaktadır. Buna bağlı olarak kanunkoyucu tarafından bu iki nokta arasında düzenlenebilecek olan limited şirketlerde, sermaye unsuru ile şahıs unsurunun hangisinin ön planda olması gerektiği ile ilgili farklı görüşler ileri sürülmüştür⁶. Limited şirketin anavatanı Almanya'da limited şirketler hukukunda daha çok sermaye unsuru ön plana alınmış, limited şirketin küçük çaplı bir anonim şirket olduğu düşüncesi benimsenmiştir⁷. İsviçre şirketler hukukunda ise, 2005 ve 2007 yıllarında yapılan değişikliklerle limited şirket anonim şirketlere yaklaştırılmakla birlikte şahsi yönü de muhafaza edilmiştir⁸.

Limited şirket müessesesinin anavatanı Almanya'da, 2008 yılında yürürlüğe girmiş olan Limited Şirketler Hukukunun Modernizasyonu ve Suiistimallerle Mücadele Hakkında Kanun (Gesetz zur Modernisierung des GmbH-Rechts und zur Bekämpfung von Missbräuchen/MoMiG) ile birlikte Alman limited şirketler hukukunda Avrupa Toplulukları Mahkemesi'nin "yerleşme hürriyeti"ne ilişkin kararları ve kötüye kullanmalar sonucu hâsıl

⁴ Bu noktada özellikle ultra vires ilkesinin 6102 Sayılı TTK ile birlikte artık sermaye şirketleri için geçerli olmayacağına dikkat etmek gerekir. Bununla birlikte bankacılık ve sigortacılık sektörlerinde limited şirketlerin faaliyet göstermesi ilgili özel nitelikli kanunlar gereği mümkün değildir.

⁵ Hüküm, İsviçre Borçlar Kanunu m. 794'ün tekrarı niteliğindedir (Art. 79 OR).

⁶ **Arslanlı (Domanıç)**, s. 23; **Fahman Tekil**, Şirketler Hukuku III. Cilt: Limited Şirketler ve Kooperatifler, İstanbul 1974, s. 23; **Halil Arslanlı**, Limited Şirketler: Ticaret Kanunu Şerhi C. I, İstanbul 1962, s. 1.

⁷ **Arslanlı (Domanıç)**, s. 23; **Şükrü Yıldız**, Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Limited Şirketler, İstanbul 2007, s. 2.

⁸ **Hasan Pulaşlı**, Şirketler Hukuku Şerhi, Cilt II, Ankara 2011, § 59 N. 4.

olan ihtiyaçlar giderilmeye alıřılmıştır⁹. Benzer şekilde AB müktesebatıyla uyum süreci ile birlikte şirket kuruluşu, asgari sermayeye ilişkin hususlar Türk hukuku için şu anda güncel olmasa da, sürecin ilerleyen safhalarında gündeme gelecektir¹⁰.

Limited şirketlerde komandit ve kolektif şirketler için ngrlmş şahsi sorumluktan ziyade sınırlı sorumluluğun¹¹ esas olması; yanı sıra anonim şirketlerde söz konusu olan meşakkatli kuruluş prosedürünün olmaması ve asgari sermaye tutarının anonim şirkete nazaran daha az olması, orta ve küçük ölçekli girişimciler ve ticaret erbabı için bu şirket tipinin rağbet görmesini saėlamıştır¹².

B. 6102 Sayılı Kanun Bağlamında Limited şirket

6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu, hazırlandığı dönem itibariyle oldukça modern ve işlevsel bir kanun olarak 1957 yılından bu yana Türk ticaret ve iktisat hayatına yön vermiş, içtihatları, uygulama alışkanlıkları, öğreti kaynaklı müesseseleriyle ciddi bir hukuk hafızası oluşturmuştur. Bununla birlikte çağın akışı ve zamanın getirdikleri bu başarılı kanunun icra ettiğı vazifeyi noktalamasını kaçınılmaz kılmıştır.

Teknolojik gelişmeler, iktisadi küreselleşme ve Türkiye'nin uluslararası piyasaların aktörü olma çabası iktisadi liberalizme uyumlu bir ticaret kanunu

⁹ **Ayhan Kortunay**, "Alman Limited şirketler Hukukundaki Yeni Gelişmeler ve Türk Hukukuna Yönelik Bazı Tespitler", BATIDER, C. XXV, S. 3, 2009, s. 318 vd; **Fatih Aydoğın**, "Federal Almanya'da Limited şirketler Kanunu'nda (GmbHG) Yapılan Değişiklikler – Yenilikler (MoMiG)", BATIDER, C. XXV, S. 3, 2009, s. 402 vd; bkz. **Hasan Pulaşlı**, "Limited şirketler Hukukunda Gelişmeler ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısındaki Bazı Sorunlar", BATIDER, C. XXV, S. 2, s. 39. Ayrıca şirketlerin yerleşme serbestisi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **Hayrettin ağlar**, "Avrupa Birliğı Hukukuna Göre şirketlerin Yerleşme Serbestisi ve Avrupa Toplulukları Adalet Divanı'nın "Cartesio" Kararı", Prof. Dr. Fırat ztan'a Armağan, C. I, Ankara 2010, s. 623 vd.

¹⁰ **Kortunay**, s. 333.

¹¹ Sınırlı sorumluluk hakkında Bkz. **Rıza Ayhan**, Limited şirketlerde Ortakların Sorumluluğı, İstanbul 1992, s. 55.

¹² Nitekim 2010 yılında, 47.606'sı limited, 2.808'i anonim 10'u kolektif, 1'i komandit şirket olmak üzere toplam 50445 şirket kurulmuştur. Kurulan limited şirket sayısının anonimşirket sayısının yaklaşık 17 katı olduğı görülmektedir. Bkz. Ekonomik Rapor 2010, **TOBB**, Ankara 2010, s. 56. Bununla birlikte limited şirketlerin küçük ve orta ölçekli işletmeler açısından ne derece önemli olduğı hakkında bkz. **Korkut Özkorkut**, "1522. Madde Açısından Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Küçük ve Orta lekli işletmelere Bakışının Değerlendirilmesi", BATIDER, C. XXV, S. 3, s. 152 vd.

yapılmasını zorunlu kılmıştır. Bu gelişmelerin somut ve yakın yansıması olan Türkiye'nin Gümrük Birliği üyeliği ve AB'ye tam üyelik süreci de millî hukukun AB müktesebatıyla uyumlulaştırılmasını hızlandırmıştır.

Adalet Bakanlığı 1999 yılında yeni bir ticaret kanunu hazırlanması için bir komisyon kurmuş ve bu komisyon hazırladığı Türk Ticaret Kanunu Tasarısını 2005 yılında kamuoyuna açıklamıştır. Söz konusu tasarı kamuoyunda tartışılmış, ilgili komisyon ve genel kurulda bir takım değişikliklere uğrayarak 13.01.2011 tarihinde 6102 sayı ile birlikte TBMM'de kabul edilmiştir.

6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu hukukumuzda köklü değişiklikler gerçekleştirmiştir. Bu değişiklikler özellikle anonim ve limited şirketlere ilişkin hükümlerde yoğunlaşmıştır.

Yukarıdaki başlık altında ifade edildiği gibi, limited şirketler şahıs şirketleri ile anonim şirket arasında konumlandırılmış ve çeşitli hukuk sistemlerinde bazen şahıs yönü bazen de sermaye yönü kuvvetli olacak şekilde yer almıştır. 6762 Sayılı Kanun bu noktada limited şirketler için, sermaye ve sorumluluk ile ilgili hususlarda anonim şirketler, ortaklar arasındaki ilişkilerde ise şahıs şirketlerine yaklaşan hükümlere yer vermiştir¹³.

Mehaz İsviçre Kanunu'nda 2008 yılında gerçekleştirilen değişikliklere¹⁴ paralel olarak 6102 Sayılı Kanun'un limited şirketlere ilişkin temel yaklaşımı ise, limited şirketlerin sermaye şirketi yönünün kuvvetlendirilmesi olmuştur. Bu yaklaşımın gerekçesi, ilerleyen yıllarda anonim şirket asgari sermayesinin yüksekliği dolayısıyla girişimcilerin limited şirketlere daha fazla yönelecek olması, limited şirketlerin ticaret hayatında en az anonim şirket kadar işlev

¹³ Arslanlı (Domanıç), s. 42; Yıldız, *Limited Şirketler*, s. 55.

¹⁴ Demirkapı/Yıldırım, s. 441.

sahibi olması ve yabancı yatırımcıların bu türü tercih etmeleri olarak ifade edilmiştir¹⁵.

Limited şirketleri anonim şirketlere yaklaştıracak olan hükümlere birkaç örnek vermek gerekirse; limited şirket ortaklarının şahsi alacaklıları, 6102 sayılı Kanun ile birlikte ortağın şirketteki payını haciz veya iflas yoluyla limited şirket genel kurulunun onayı olmaksızın anonim şirketlerde olduğu gibi üçüncü kişilere sattırabilecekleri ifade edilebilir. Bunun gibi, limited şirket yönetimi açısından özden organ ilkesi terk edilerek anonim şirketlerde olduğu gibi seçilmiş organların yönetim ve temsili kanunda yer almıştır. Kanun, pek çok yerde de doğrudan anonim şirket hükümlerine atıf yaparak limited şirketler için anonim şirket hükümlerini cari kılmıştır (finansal tablolar ve yedek akçeler bkz. TTK m. 610, denetim bkz. TTK m. 635, tasfiye bkz. TTK m. 643 ve TTK m. 644). Yine kayda değer değişikliklerin başında esas sermaye payları için bundan böyle nama yazılı pay senedi çıkarılabilecek olması zikredilebilir.

II. LİMİTED ŞİRKETTE ORTAK KAVRAMI

Ortaklık sıfatı, esas itibariyle limited şirket ile ortak arasındaki hukuki ilişkiyi ve bu ilişkinin muhtevasını ifade eder.

Ortaklık sıfatını kazanmak için her şeyden önce bir tüzel veya gerçek kişiliğe sahip olmak gerekir. Bununla birlikte şirket sözleşmesini ortak sıfatıyla imzalayacaklarda Türk Medeni Kanun bağlamında fiil ehliyetinin bulunması da şarttır¹⁶. Kanun, müdürlerin aksine ortaklar için bir Türk vatandaşlığı veya Türkiye’de ikametgâh şartı öngörmemiştir¹⁷. Ancak ortak sıfatını

¹⁵ TTK Tasarısı Genel Gerekçe N. 144.

¹⁶ **Pulaşlı**, *Şerh*, § 59 N. 32; **Poroy/ Tekinalp/Çamoğlu**, N. 1641; **Yıldız**, *Limited Şirketler*, s. 73.

¹⁷ Müdürlerden en az birinin ikametgâhının Türkiye’de bulunması gerekir (TTK m. 628/I).

taşıyacaklarda şirket sözleşmesinde öngörülebilecek bir hüküm ile bazı özel şartların aranması mümkündür¹⁸.

Türk Ticaret Kanunu'nun m. 574'de limited şirketin ortak sayısının en az bir (1) ve en çok elli (50) olacağı hükme bağlanmıştır. 6102 sayılı Kanun'a göre bundan böyle ortak sayısının bire düşmesi şirketin feshinin talep edilebileceği bir hâl değildir, çünkü Kanun tek ortaklı limited şirkete cevaz vermiştir¹⁹. Ortak sayısının azamî sınırını elli ortak olarak belirlemesine rağmen bu hususa ilişkin herhangi bir aykırılık halinde nasıl bir uygulamaya gidileceği Kanun tarafından gösterilmemiştir²⁰. Öğreti, burada husule gelen boşluk için farklı öneriler ortaya koymuştur. Bir görüşe göre; elli ortak sayısını aşan devirlerin geçersiz sayılması mümkündür. Aynı şekilde, elli ortak sayısını aşan tescil taleplerinde sicil müdürünün bu durumun düzeltilmesi için belirli bir süre vermesi, gerekli düzeltme yapılmadığı takdirde mahkemeden şirketin feshini talep edebileceği düşünülmüştür²¹. Bizim de katıldığımız bir görüşe göre de, ortak sayısı elliyi aşan şirket anonim şirkete dönüştürülmelidir²².

A. Ortaklık Sifatının Kazanılması

Ortaklık sıfatının varlığı, limited şirketle ortak arasında pay sahipliği ekseninde bir hukuki ilişkinin kurulmasına bağlıdır. Bu ilişkinin kurulması ortaklık sıfatının aslen veya devren kazanılması ile gerçekleşir.

¹⁸ **Pulaşlı, Şerh**, § 59 N. 32; **Arslanlı (Domanıç)**, s. 67.

¹⁹ 6762 Sayılı Kanunda dolaylı olarak tek ortaklı limited şirkete cevaz verilmiş olması hakkında Bkz. **Baştuğ**, Şirketler Hukuku, s. 167; **Karayalçın**, *Şirketler Hukuku*, s. 340.

²⁰ **Rıza Ayhan**, "Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Hakkında Görüşümüz", Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Toplantıları I-II-III, Türkiye Barolar Birliği, Ankara 2008, s. 78 N. 62.

²¹ Bkz. **Arslanlı (Domanıç)**, s. 64; **Erdoğan Moroğlu**, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı: Değerlendirme ve Öneriler, Genişletilmiş 6. Baskı, İstanbul 2009, s. 327; **Gönen Eriş**, Açıklamalı-İçtihatlı Türk Ticaret Kanunu C. III, Ankara 2010, s. 3318.

²² **Mustafa Çeker**, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Hukuku, Adana 2011, s. 524; **Yıldız**, *Limited Şirketler*, s. 71.

1. Aslen Kazanma

Aslen kazanma, bir sermaye payının ilk kez edinilmesiyle gerçekleşir²³. İlk kez edinilmeden kastedilen, bir payın öncesinde hiç var olmaması ve kurulması ile birlikte ilk pay sahibi tarafından edinilmesidir. Aslen kazanma hallerinde payın ve pay sahipliğinin oluşması, bu hususun ticaret siciline tesciline bağlıdır²⁴. Kuruluş esnasında, esas sermaye artırımında, birleşme ve tür değişikliklerinde aslen kazanmanın tipik örneklerine rastlanabilir.

2. Devren Kazanma

Ortaklık sıfatının devren kazanılması, hali hazırda mevcut olan bir payın intikali sonucu gerçekleşir. Ortaklık sıfatını devren kazanma hâlleri, aynı zamanda önceki ortak açısından ortaklık sıfatını kaybetmeyi de beraberinde getireceği için nispeten daha ayrıntılı açıklamalar birinci bölümün sonunda yapılacaktır.

Devren kazanmanın klasik ve en sık karşılaşılan örneği pay devridir. Kural olarak limited şirket ortaklık payı devredilebilir niteliktedir²⁵. Pay devri hususu, TTK m. 595'de düzenlenmiş ve esasları belirtilmiştir. Bir başka devre kazanma hâli de TTK m. 596'de yer alan, esas sermaye payının miras, eşler arasındaki mal rejimi ve icra vasıtasıyla geçişidir. Esas sermaye payının kanun gereği geçeceği bu hâllerde ortaklar genel kurulunun onayı gerekli olmadığı gibi devri sözleşmesi de gerekli değildir²⁶.

Limited şirketin kendi paylarını iktisap etmesi hâli de devren iktisabın örnekleri arasındadır. 6762 Sayılı Kanun'da yer alan sermaye borcu yerine getirilmiş ve getirilmemiş paylar arasındaki ayrım artık gerek kalmamıştır. 6102 Sayılı Kanun, paylar arasında bu yönde bir ayırım yapmaksızın limited

²³ **Buket Sayın Önal**, Limited Şirketlerde Ortakların Sorumluluğu, 4. Tıpkı Bası, Ankara 2009, s. 29.

²⁴ **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, N. 1660b; **Pulaşlı, Şerh**, § 61 N. 26; **Yıldız, Limited Şirketler** s.136.

²⁵ **Pulaşlı, Şerh**, § 59 N. 32.

²⁶ **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, N. 1667.

şirketin kendi payını iktisap etmesine belirli şartlara riayet etmek kaydıyla müsaade etmiştir. Limited şirket kendi esas sermaye paylarını alabilecek tutarda serbestçe kullanabileceği özkaynağa sahipse ve alacağı payların itibari değerinin toplamı esas sermayenin yüzden onunu aşmıyorsa iktisap mümkündür (TTK m. 612/I). Yüzde onluk (% 10) kısım için iktisaba ilişkin şartlar ve sınırlamalar uygulama alanı bulmaz²⁷. Türk Ticaret Kanunu m. 593'de çıkma ve çıkarılma hâli müstesna olmak üzere limited şirketin kendi payını iktisap ederken pay devrine ilişkin prosedür ve hükümler uygulanacağı belirtilmiştir. Çıkma veya çıkarılmada gerçekleşen iktisaplarda yukarıdaki üst sınır yüzde yirmi (% 20) olarak uygulanır. Ancak bu hâlde de yüzde onluk kısımdan fazlası iki yıl içinde şirketin elinden çıkarılmalıdır. Esas sermaye payları şirketin elinde bulunduğu sürece, oy hakkı ve buna bağlı haklar ile ek ödeme ve yan edim yükümlülükleri donar²⁸. Başta kâr payı olmak üzere mali hakların akıbeti ise öğretide tartışılmıştır²⁹.

B. Limited Şirkette Ortağın Hak ve Borçları

Kural olarak limited şirketlerde ortağın hak ve borçları esas sermaye payına bağlıdır. Ortakların payları nispetinde haklara ehil ve borçlardan sorumlu olması esastır.

1. Ortağın Hakları

Limited şirket ortağının hakları, ortağın ortaklık sıfatına bağlı olarak kanun, şirket sözleşmesi veya hukukun genel ilkeleriyle kendilerine bahşedilmiş haklardır.

Ortaklık haklarının şirket sözleşmesiyle daha teferruatlı olarak düzenlenmesi veya genişletilmesi kural olarak mümkündür. Ancak bu

²⁷ **Pulaşlı, Şerh**, § 61 N. 94.

²⁸ **Pulaşlı, Şerh**, § 61 N. 97; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, N. 1674a.

²⁹ Görüşler için bkz. **Pulaşlı, Şerh**, § 61 N. 97; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, N. 1674a; **Arslanlı (Domaniç)**, s. 342; **Orhan Nuri Çevik**, Limited Şirketler Hukuku ve Uygulaması, 4. Baskı, Ankara 2003, s. 236; **Ömer Teoman**, "Limited Ortaklığın Edindiği Kendi Paylarından Doğan Hak ve Borçlar ve Edinmenin Diğer Bazı Sonuçları", Otuz Yıl Ticaret Hukuku, Tüm Makalelerim C.I, İstanbul 2000, s. 152 vd.

düzenlemeler yapılırken, hakların şirketin insicamını olumsuz etkileyecek nitelikte genişletilmemesine dikkat edilmelidir³⁰. Bunun gibi şirket ortaklarının bazı haklarının şirket sözleşmesiyle ortadan kaldırılması veya ortaklar tarafından bu haklardan feragat edilmesi de mümkün değildir. İdari haklardan genel kurula katılma, oy hakkı, bilgi alma hakkı, genel kurul kararlarının iptali veya butlanı için dava açma hakkı, haklı sebeple çıkma hakkı ve şirketin feshini talep etme hakkı bu kapsamdadır³¹.

Limited şirketlerde, anonim şirketlerde olduğu gibi, esas sermaye payı nispi olarak azınlıkta kalan ortakların korunması ihtiyacı hâsıl olmuştur³². Bu ihtiyaç, 6102 Sayılı Kanun ile özden organ ilkesinin, kural olarak bütün ortakların müdür sıfatına sahip olmasının terk edilmesiyle birlikte daha da kuvvetlenmiştir³³. Azınlık hakları, çoğunluğun şirket idaresini elde tutması ve azınlıkta kalan pay sahiplerinin menfaatlerine hâlel gelmesi ihtimaline binaen kanunca düzenlenmiştir. Limited şirketler için de azınlık haklarının vuku bulacağı esas sermaye payı, (1/10) onda bir nispetidir. Azınlık haklarının kullanılmasında esas alınan ölçüt esas sermaye payıdır, onda birlik (1/10) bu pay, bir kişinin elinde olduğu takdirde azınlık hakları o kişi tarafından kullanılacaktır³⁴.

Limited şirket ortaklarının azınlık hakları anonim şirket hükümlerine atıf yapmak suretiyle korunmuştur. Genel kurula ilişkin toplantıya çağırma, çağrısız genel kurul, öneri hakkı gibi konularda anonim şirket hükümleri kıyasen uygulanacaktır (TTK m. 617/III). Bununla birlikte 644'üncü maddeye göre anonim şirket hükümlerinin kıyasen uygulanacağı hallerde ilgili hükümlerde azınlık haklarından bahsedilmişse, bu hükümler limited şirketler için de uygulama alanı bulacaktır.

³⁰ Yıldız, *Limited Şirketler*, s. 165.

³¹ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 1680b.

³² 6762 Sayılı Kanun'da şirket idaresinde esas olan "özden organ" ilkesi limited şirkette azınlığın korunmasının gerekli olup olmadığı tartışmalarını gündeme getirmiştir, bkz. **Mehmet Emin Bilge**, "Limited Ortaklıkta Azınlığın Korunması", Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu'na 65. Yaş Günü Armağanı, İstanbul 1999, s. 111. Ancak "özden organ" ilkesinin terk edilmesi ile birlikte bu tartışmaların son bulması kuvvetle muhtemeldir.

³³ Bkz. **Bilge**, *Azınlığın Korunması*, s. 112.

³⁴ **Oğuz İmregün**, *Anonim Ortaklıklar*, 4. Bası, İstanbul 1989, s. 309.

Ortakların haklarını aşağıda mali haklar ve idari haklar olarak iki başlık altında incelemek yerinde ve yeterli olacaktır³⁵.

a. Mali Haklar

Limited şirket ortaklarının mali hakları; kâr payı alma hakkı, yeni pay alma hakkı, hazırlık dönemi faizi, ayrılma akçesi talep hakkı ve tasfiye payı alma hakkı olarak sayılabilir. Kural olarak mali haklar, esas sermaye payı oranında dağıtılır³⁶. Bu haklardan ayrılma akçesi talep hakkı, ayrı bir bölüm halinde inceleneceği için burada sadece mali haklardan biri olduğunu belirtmekle yetinilecektir.

aa. Kâr Payı Alma Hakkı

Kâr, sermaye payının hukuki semeresidir³⁷.

Kâr payı alma hakkı, TTK m. 608'de düzenlenmiştir. Hükümde, kâr payı dağıtılmasının şartları ve kâr payının ne şekilde hesaplanacağı açıkça belirtilmiştir.

Kural olarak ortakların kanunun emredici hükümlerine aykırı olmamak kaydıyla kâr dağıtımını istedikleri şekilde düzenlemeleri mümkündür³⁸. Limited şirket ortağının kâr payına ilişkin olarak şirket sözleşmesinde bir takım düzenlemeler yapılması mümkün olsa da, ortak için mutlak müktesep³⁹

³⁵ Yabancı öğreti de limited şirket ortağının hakları, azınlık hakları, denetim hakları özel haklar gibi başlıklar açılarak daha ayrıntılı bir şekilde gruplara ayrılmıştır. Bkz. **Rocco Julia**, Der GmbH-Gesellschafter, 3. Auflage, Berlin 2009, s. 132.

³⁶ **Demirkapı/Yıldırım**, s. 445.

³⁷ **Hayri Domanıç**, TTK Şerhi II: Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması, İstanbul 1988, s.1520, **Tuğrul Ansay**, Anonim Şirketler Hukuku, 5. Baskı, Ankara 1975, s. 217.

³⁸ **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, N. 1681; **Arsılanlı (Domanıç)**, s. 455.

³⁹ Müktesep hak kavramı için bkz. **Ünal Tekinalp**, Yeni Anonim ve Limited Ortaklıklar Hukuku ile Tek Kişi Ortaklığının Esasları, 2. Bası, İstanbul 2012, § 14 N. 23 vd. **Pulaşlı, Şerh**, § 39 N. 1 vd; **Oğuz İmregün**, "Anonim Otaklıkta Pay Sahibinin Kâr Payı (Temettü) Hakkı", Prof. Dr. Ömer Teoman'a 55. Yaş Günü Armağanı, C. I, İstanbul 2002, s. 427. Kâr payı alma hakkının müktesep hak niteliği ile ilgili olarak bkz. **Mahmut T. Birsell**, Şirket Kârı Konusunda Menfaat Çatışması, Ankara 1971, s. 26 vd.

hak niteliğinde olan kâr payı alma hakkının ortadan kaldırılması mümkün değildir⁴⁰.

Kâr payı alma hakkının vuku bulması iki aşamada gerçekleşecektir. İlk olarak kâr payının yer aldığı finansal tabloların genel kurul tarafından onaylanması ve kâr payı tutarının belirlenmesi, müteakiben yine genel kurul tarafından kâr dağıtımına karar verilmesi gerekir. Genel kurulun bu yönde vereceği karar ile kâr payı alma hakkı ortak için bir alacak hakkına dönüşecektir⁴¹ ve kural olarak muacceliyet kesbedecektir⁴². Bu yetki, genel kurulun münhasır yetkileri arasında sayılmıştır (TTK m. 616/l-e).

Kâr payı tutarının hesaplanmasında esas sermaye payının itibari değeri esas alınır (TTK m. 608/II). Ortaklar için öngörülmüş olan ek ödeme yükümlülüğünün ise karşılıksız bir bedeli ifade etmez, bu nedenle 608'inci madde hükmü gereği bu itibari tutara yerine getirilmiş ek ödeme yükümlülüklerinin de kâr payı hesaplanmasında esas alınacak itibari değere eklenmesi gerekir. Ancak ek ödeme yükümlülükleri ortağa iade edilmişse, kâr payının hesaplanmasında dikkate alınmamalıdır.

Kâr payı yalnızca net dönem karından ve bunun için ayrılmış yedek akçelerden dağıtılabilir⁴³. Net dönem kârından kasıt, şirketin ödemesi gereken tüm vergilerin mahsubundan sonra kalan miktardır⁴⁴. Buna göre şirketin kâr payı dağıtabilmesi için öncelikle bir net dönem kârının gerçekleşmesi gerekir. Daha önceki dönemlerde zarar edilmiş olması hâlinde, öncelikle bu zararlar telafi edilmelidir; telafi edilmedikçe kâr payı

⁴⁰ **Arslanlı (Domanic)**, s. 455; **Pulaşlı, Şerh**, § 61 N. 156; **Çevik**, s. 273; **Baştuğ, Şirketler Hukuku**, s. 206; **Yıldız, Limited Şirketler**, s. 166.

⁴¹ **Pulaşlı, Şerh**, § 61 N. 156; **Arslanlı (Domanic)**, s. 464; **Tekil, Limited Şirketler**, s. 58.

⁴² **Rüştü Erimez**, Şirketlerde Kâr Dağıtımı ve Yedek Akçeler, İstanbul 1972, s. 83; **Arslanlı (Domanic)**, s. 466. Bununla birlikte genel kurul kâr dağıtımına ilişkin aldığı karara ek olarak kâr payının ileriki bir tarihte dağıtılacağına da karar verebilir. Bu noktada muacceliyet tarihi bu belirlenen tarih olacaktır. Bkz. **Birsel**, s. 16. Ancak bu yönde alınacak bir kararın kâr dağıtımını anlamsızlaştıracak kadar uzun bir süre olmaması gerekir. *İmregün'e* göre kararın alındığı faaliyet yılının en geç sonunda kâr payı ödenmelidir. Bkz. **İmregün, Kâr Payı**, s. 434.

⁴³ İsviçre hukukundaki paralel düzenlemeler için bkz. **Demirkapı/Yıldırım**, s. 445.

⁴⁴ **Pulaşlı, Şerh**, § 61 N. 157; **Eriş**, s. 3437.

dağıtımına geçilmemelidir⁴⁵. Ancak bunun için ayrılmış yedek akçe yeterliyse net dönem kârı gerçekleşmese dahi kâr payı dağıtılması mümkündür⁴⁶. Bununla birlikte kâr payı dağıtılması için, kanunda ve şirket sözleşmesine göre ayrılması gereken kanuni yedek akçelerle şirket sözleşmesinde öngörülmüş yedek akçeler ayrıldıktan sonra karar verilebilir⁴⁷ (TTK m. 608/I).

Şirket zararlarının karşılanması için gerekli görülüyorsa veya şirket sözleşmesinde açıkça öngörülmesi halinde, bütün ortakların menfaati icabı şirketin gelişimi için yatırım yapılması ihtiyacı ciddi bir şekilde vuku bulmuşsa, şirket genel kurulu, kanunda veya şirket sözleşmesinde öngörülen tutarları aşan miktarda yedek akçe ayrılmasına da karar verebilir (TTK m. 608/III). Bu kararın verilmesi ise, istikrarlı kâr payı dağıtımı ve şirketin sürekli gelişimi esasları doğrultusunda gerçekleşmelidir (TTK m. 523II). Genel kurulun bu yetkisi her hâl ve şartta kullanılabilecek keyfi bir yetki değildir ve kâr dağıtılmamasının gerekçesi yerinde değilse genel kurul kararının iptali gündeme gelebilecektir⁴⁸. Şirket kazancının devamlı olarak yedek akçeye ayrılarak ortaklara hiç veya makul ölçüde kâr dağıtılmaması söz konusu olamaz⁴⁹.

Kâr payı kural olarak nakden ödenir ve ortaklar şirket sözleşmesinde aksi yönde bir hüküm yoksa başka türden bir ödemeyi kabule zorlanamazlar⁵⁰.

bb. Hazırlık Dönemi Faizi

Türk Ticaret Kanunu m. 609'da esas sermayeye ve ek ödemelere faiz verilemeyeceği, bununla birlikte şirket sözleşmesinde hazırlık dönemi faizinin öngörülebileceğine hükmolunmuştur. Aynı hükümde, hazırlık dönemi faizine ilişkin olarak anonim şirket hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir.

⁴⁵ Yıldız, *Limited Şirketler*, s. 167; Eriş, s. 3437.

⁴⁶ Yıldız, *Limited Şirketler*, s. 167.

⁴⁷ Yanı sıra TTK m. 610'un yollamasıyla anonim şirketlere ilişkin 523'üncü maddenin 1'inci fıkrası da bizi aynı sonuca götürmektedir.

⁴⁸ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 1681a.

⁴⁹ İmregün, *Anonim Ortaklıklar*, s. 294.

⁵⁰ Arslanlı (Domaniç), s. 466.

Hazırlık dönemi faizi, işletmenin tam olarak faaliyete başlamasına kadar geçecek süre için pay sahiplerine ödenmesi gereken bir tutardır (TTK m. 510/I). Şayet söz konusu olacaksa, şirket sözleşmesinde hazırlık dönemi faizinin ödeneceği, oranı ve süresinin açıkça öngörülmesi gerekir⁵¹.

cc. Yeni Pay Alma (Rüçhan) Hakkı

Limited şirket, sermaye ihtiyacını karşılamak, paylarının değerini yükseltmek, şirketin itibarını ve kredisini artırmak gibi amaçlarla yeni pay oluşturma yoluna gidebilir⁵².

Türk Ticaret Kanunu m. 591'de düzenlenen rüçhan hakkı, esas sermayenin artırılması durumunda ortakların oluşan bu yeni payları öncelikle satın alma hakkını ifade etmektedir. Şirket ortağı, kural olarak haklarını paylarının şirketteki nispetinde kullanmaktadır. Esas sermayenin artırılması hâlinde ortağın sahip olduğu payın tüm paylar içindeki oranı azalacaktır. Rüçhan hakkı, bu noktada devreye girerek bu ihtimal karşısında pay sahibine mevcut haklarına hâlel gelmemesi adına bir güvence sağlamaktadır⁵³. İşte rüçhan hakkı kural olarak, esas sermaye payının itibari değeri oranında bir satın alma hakkı verir.

Rüçhan hakkı ortaklar için bir müktesep hak niteliğinde değildir⁵⁴. Bununla birlikte rüçhan hakkı Türk Ticaret Kanunu'nda güçlü ortaklık hakkı olarak kabul edilmektedir ve sınırlandırılması veya kaldırılması sıkı esaslara bağlanmıştır⁵⁵. Rüçhan hakkı, şirket sözleşmesiyle veya sermaye artırım kararının alındığı genel kurulda kaldırılabilir veya sınırlandırılabilir (TTK m. 591/I). Bu sınırlandırma, bazı ortaklara rüçhan hakkına ilişkin bir imtiyaz tanınması veya üçüncü kişilere rüçhan hakkı veren intifa senetleri çıkartılması suretiyle gerçekleştirilebilir⁵⁶.

⁵¹ Yıldız, *Limited Şirketler*, s. 170.

⁵² Şükrü Yıldız, *Anonim Ortaklıkta Yeni Pay Alma Hakkı*, 1. Bası, İstanbul 1996, s. 48 vd.

⁵³ Yıldız, *Yeni Pay Alma Hakkı*, s. 84; Domaniç, *Anonim Şirketler*, s. 1020.

⁵⁴ Pulaşlı, *Şerh*, § 61 N. 163; Baştuğ, *Şirketler Hukuku*, s. 223.

⁵⁵ TTK m. 591 gerekçesi.

⁵⁶ Arslanlı (Domaniç), s. 194.

Rüçhan hakkının kaldırılması veya sınırlandırılmasına ilişkin esaslar kuruluş aşamasında şirket sözleşmesinde öngörülebilir. Bununla birlikte esas sermayenin artırılmasına karar verilen genel kurulda rüçhan hakkının kaldırılması veya sınırlandırılması söz konusu olacaksa, bu kararın alınabilmesi için muhakkak surette haklı bir sebebin varlığı şarttır. Haklı sebeplerin neler olabileceği, tahdidi olmayacak şekilde TTK m. 591/II'de belirtilmiştir. Bu haller, işletmelerin, işletme kısımlarının ve iştiraklerin devralınmaları ve işçilerin şirkete katılmaları olarak ifade edilmiştir.

Kanun'a göre önemli kararlardan sayılan rüçhan hakkının kaldırılması ve sınırlandırılması için genel kurulda temsil edilen oyların en az üçte ikisi ve oy hakkı bulunan esas sermayenin salt çoğunluğunun bir arada bulunması gerekir (TTK m. 591/II ve TTK m. 621/I-e).

Rüçhan hakkının haklı bir sebep olmaksızın kaldıran veya sınırlandıran ve ortakların hak kaybına uğraması veya herhangi bir kimseyi haksız bir şekilde yararlandıran kararlara karşı iptal davası açılabilir⁵⁷.

dd. Tasfiye Payı Alma Hakkı

Tasfiye süreci, şirketin borçlarını ödeyip alacaklarını tahsil etmesiyle birlikte, nihayetinde hukuki varlığının noktalandığı süreci ifade eder. Limited şirketlerin tasfiyesiyle ilgili olarak TTK m. 643 anonim şirket hükümlerine atıf yapmıştır.

Tasfiye payı, ortağın şirketin tasfiyesi sonucu şirket malvarlığında kalacak tasfiye bakiyesi üzerindeki hakkı ifade eder⁵⁸. Bu hak, şarta bağlı ve müeccel bir haktır; tasfiyenin gerçekleşip tasfiye bakiyesinin ortaya çıkmasıyla muacceliyet kesbeder⁵⁹.

⁵⁷ Yıldız, *Limited Şirketler*, s. 169.

⁵⁸ İmregün, s. 303; Çevik, s. 281; Domaniç, *Anonim Şirketler*, s. 1536; Baştuğ, *Şirketler Hukuku*, s. 221.

⁵⁹ İmregün, *Anonim Şirketler*, s. 303.

Limited şirketin tasfiyesinde öncelikle şirketin borçları ödenecektir, akabinde kuruluştaki tamamen ödenmiş olan esas sermaye pay tutarları ve ek ödeme yükümlülükleri ortaklara geri verilecektir⁶⁰. Bunlar dışında ödenecek tutar, ortakların ödedikleri sermaye tutarı ve imtiyaz hakları nispetinde belirlenecektir.

Tasfiye payına ilişkin olarak ortakların haklarının sınırlandırılması veya kaldırılması söz konusu olabilir. Şirket sözleşmesi ile tasfiye sonucunda bazı paylara tasfiye payı hususunda imtiyaz hakkı tanınması mümkündür (TTK m. 543/I). Bununla birlikte lehine çıkarılacak bir intifa senediyle de üçüncü kişiye tasfiye payı üzerinde bir hak tanınabilir. Bunun dışında tasfiye payına ilişkin olarak şirket sözleşmesinde daha farklı bir sistem de öngörülebilir⁶¹.

b. İdari Haklar

Limited şirket ortaklarının idari nitelikteki haklarını iki temel grupta incelemek yerinde olur. Bunlar katılma hakları ve koruyucu haklardır.

aa. Katılma Hakları

Katılma hakları, ortağın şirkette varlığını hissettirdiği aktif haklardır. Ortağın genel kurula katılması, genel kurulda oy kullanması ve şirketin idaresine ve temsiline katılma hakkı bu kapsamdadır.

İsviçre hukukundan farklı olarak 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile birlikte limited şirketler için temel idare ve temsil ilkesi olan özden organ ilkesi terk edilmiştir⁶². Özden organ ilkesi, şirketin idaresinin ve temsilinin tüm ortaklar için bir hak ve yükümlülük olduğu anlamına gelmektedir⁶³. 6762 sayılı Kanuna göre, limited şirket ortakları hep birlikte müdür sıfatıyla şirket işlerini idareye ve şirketi temsil etmeye mecbur ve yetkiliydiler (6762 sayılı Kanun m. 540/I). Ancak 6102 sayılı Kanunun 623'üncü maddesindeki yeni

⁶⁰ Yıldız, *Limited Şirketler*, s. 172; Ansay, s. 229.

⁶¹ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 1684.

⁶² Demirkapı/Yıldırım, s. 447.

⁶³ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 1719.

düzenleme, şirketin idaresinin ve temsiline şirket sözleşmesi ile düzenleneceğini belirterek seçilmiş organ sisteminin benimsemiştir. Bununla birlikte en az bir ortağın şirket idareye ve temsile yetkili bulunması kaydıyla, idare ve temsil yetkisinin bir veya birden fazla ortağa ya da üçüncü kişilere müdür sıfatıyla verilebileceğine hükmolunmuştur. Bu düzenleme ile şirketleşme politikası gereği kolektif şirket yapısından uzaklaşmış ve şirket idaresinde profesyonelleşmeye doğru yöneliş kaydedilmiştir⁶⁴.

aaa. Genel Kurula Katılma Hakkı

Genel kurul, şirket iradesinin tecelli ettiği en yüksek karar organıdır⁶⁵. Bu niteliğiyle, genel kurulda alınana karara katılan veya katılmayan tüm ortaklar için bağlayıcı niteliktedir⁶⁶. Genel kurulun bu niteliği sebebiyle ortakların bireysel iradelerinin mümkün olduğunca şirket iradesinde yer bulması esastır.

Limited şirket ortakları, genel kurula katılma, genel kurul toplantısında söz alma fikir belirtme, öneri getirme ve soru sorma haklarını haizdir⁶⁷. Genel kurula katılma hakkı, ortakların vazgeçilmez nitelikteki haklarından⁶⁸. Bu sebeple şirket sözleşmesi ile ya da genel kurul kararı ile bu hakkın kaldırılması söz konusu olamaz. Ortak, bu hakkını temsilcisi vasıtasıyla da kullanabilir (TTK m. 617/III).

bbb. Oy Hakkı

Oy hakkı, limited şirket ortağının idari anlamda varlığını hissettirdiği ve şirket iradesinin oluşumuna katıldığı en önemli aygıttır⁶⁹. Genel kurula katılma hakkı ile paralel olarak, her ortağın oy hakkı vardır ve bu hak

⁶⁴ TTK m. 623 gerekçesi.

⁶⁵ Limited şirket genel kurulunun bir üst organ olup olmadığına ilişkin için bkz. **Pulaşlı, Şerh**, § 62 N. 2 vd; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, N. 1711; TTK m. 616 gerekçesi.

⁶⁶ **İmregün, Anonim Ortaklıklar**, s. 99.

⁶⁷ **Yıldız, Limited Şirketler**, s. 173.

⁶⁸ **Pulaşlı, Şerh**, § 61 N. 180; **Çevik**, s. 276.

⁶⁹ **Jula**, s. 146.

vazgeçilmez niteliktedir, şirket sözleşmesi veya genel kurul kararı ile kaldırılması mümkün değildir⁷⁰.

Oy hakkının nicelik olarak tespitine ilişkin temel kural, ortakların oy hakkının esas sermaye paylarının itibari değeri nispetinde olacağıdır (TTK m. 618/I). Ancak bu kural emredici nitelikte değildir ve şirket sözleşmesi ile daha farklı bir esasın belirlenmesi mümkündür⁷¹. Kanunda, her yirmi beş Türk lirası tutarındaki sermaye payının bir oy hakkı vereceği belirtilmişse de, şirket sözleşmesinde bunun aksi öngörülebilir.

Bununla birlikte şirket sözleşmesiyle oy hakkına ilişkin yapılacak düzenlemelerde tamamen bir serbesti söz konusu değildir. Kanun, yapılacak düzenlemeler için bir takım sınırlamalar getirmiştir. Oy hakkına ilişkin bazı paylara imtiyaz tanınması mümkündür, bununla birlikte hakkının vazgeçilmez niteliğine bağlı olarak, her şirket ortağının en az bir oy hakkı bulunmalıdır⁷² (TTK m. 618/I). Ortağın oy hakkını tamamen ortadan kaldıran veya oy hakkı bulunmayan esas sermaye payı öngören şirket sözleşmesi hükümleri ise hükümsüz olacaktır⁷³.

Oy hakkının oransallık ilkesine göre düzenlenmesi hususu emredici nitelikte değildir⁷⁴. Nitekim şirket sözleşmesi oy hakkını, payın itibari değerinden bağımsız olarak her esas sermaye payına bir oy hakkı düşecek şekilde düzenleyebilir (TTK m. 618/II). Fakat bu düzenleme yapılırken, en küçük itibari değere sahip esas sermaye payları, diğer esas sermaye paylarının itibari değerlerinin onda birinden (1/10) az olamayacağı dikkate alınmalıdır. Bu noktada itibari değeri en az olan paya, en fazla on (10) oyluk bir imtiyaz hakkı tanınmış olabilecektir⁷⁵.

⁷⁰ **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, N. 1687; **Pulaşlı, Şerh**, § 61 N 180; **Karayalçın**, s. 359; **Domaniç**, s. 834; **Baştuğ, Şirketler Hukuku**, s. 217; **Mustafa Çeker**, Anonim Ortaklıkta Oy Hakkı ve Kullanılması, Ankara 2000, s. 10.

⁷¹ **Tekil**, s. 65.

⁷² Anonim şirketler için de benzer şekilde bkz. **Çeker, Oy Hakkı**, s. 212.

⁷³ **Yıldız, Limited Şirketler**, s. 174.

⁷⁴ **Pulaşlı, Şerh**, § 62 N. 184.

⁷⁵ **Pulaşlı, Şerh**, § 61 N. 181; **Yıldız, Limited Şirketler**, s. 175.

Oy hakkının nispi olarak sınırlandırılmasıyla ilgili hükümlerin yanı sıra, konu olarak öngörülecek sınırlandırmalarda da emredici hükümlere bağlılık esastır. Buna göre, oy hakkının esas sermaye paylarının sayısına göre belirlendiği şirket sözleşmesi hükmü, denetçilerin seçimi, şirket idaresi veya onun bazı bölümlerin denetimi için özel denetçi seçimi ve sorumluluk davası açılmasına ilişkin karar verilmesi hallerinde uygulanmayacaktır (TTK m. 618/III).

Oy hakkına ilişkin imtiyazın bir diğer sınırlaması da TTK m. 621'de zikredilen önemli kararlara ilişkindir. Hükümde sayılan önemli kararları almak için, temsil edilen oyların en üçte ikisinin ve esas sermayenin tamamının salt çoğunluğunu bir arada bulunması gereklidir. Bu kararları alınmasında imtiyazlı sermaye payları, esas sermayenin en az yarısına ulaşması gerekecektir.

Oy hakkının sınırlandırılması veya kaldırılmasının yanı sıra, ortağın oy hakkından yoksun olacağı haller kanunda açıkça ifade edilmiştir (TTK m. 619).

bb. Koruyucu Haklar

Limited şirket ortaklarının koruyucu hakları, ortakların menfaatlerinin öncelikle şirkete ve şirket idaresine karşı korunmasını amaçlayan düzenlemelerde kendini göstermiştir. Koruyucu haklar, bilgi alma ve inceleme hakkı, genel kurul kararlarına karşı butlan ve iptal davası açma hakkı, ilgililer aleyhine sorumluluk davası açma hakkı, şirketten çıkma ve çıkmaya katılma hakkı, haklı nedenle fesih talebinde bulunma hakkı olarak sıralanabilir. Çıkma ve çıkmaya katılma hususlarında ilerleyen bölümlerde detaylı açıklamalar yapılacağı için bu noktada diğer koruyucu haklar üzerinde durulacaktır.

aaa. Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı

Limited şirket ortağının başta koruyucu haklar olmak üzere haklarını bilinçli bir şekilde kullanabilmesi şirketin iktisadi ve idari durumu hakkında

yeterli bilgiye sahip olmalarına bağlıdır⁷⁶. Limited şirketin özellikle şahsi yönü göz önüne alındığında, şirketin gelişimi ve hedeflerine ulaşması açısından ortakların şirket faaliyetlerine etkin olarak katılabilmesi gerekir ki bu da ancak bilgi alma ve inceleme hakkının etkin bir şekilde kullanılmasıyla mümkün olabilir⁷⁷.

Limited şirket ortağının bilgi alma ve inceleme hakkı, TTK m. 614'de düzenlenmiştir. Hükme göre, her ortak müdürlerden şirketin bütün işleri hakkında bilgi vermelerini isteyebilir, belirli konularda inceleme yapabilir⁷⁸. Bu kapsamda ortağa verilecek bilgiler özenli ve gerçek olmalı, hesap verme ve dürüstlük ilkeleri gözetilmelidir⁷⁹. Ortak da bilgi alma hakkını kullanırken hakkın kullanım amacını aşmamalı, şirketin veya diğer ortakların menfaatlerini haksız olarak ihlâl etmemelidir⁸⁰. Yanı sıra ortağın bu hakkı kullanma talebi, pay sahipliğiyle veya buna bağlı menfaatleriyle ilişkili olmalıdır⁸¹.

Kanun'da bilgi alma hakkının muhatabı olarak şirket müdürleri ifade edilse de, bu hakkın genel kurul veya bağımsız denetçiler nezdinde de kullanılabilmesi gerekir⁸².

Bilgi alma ve inceleme hakkını kullanabilmek için sermaye niceliğine ilişkin herhangi bir şart söz konusu değildir, sadece ortaklık sıfatı bu hakkın kullanılabilmesi için yeterli ve gereklidir⁸³.

Ortağın bilgi alma ve inceleme hakkı, ortağın elde ettiği bilgileri şirket aleyhine olacak şekilde kullanma tehlikesi varsa müdürler tarafından gerekli olduğu ölçüde engellenebilir. Hatta bu husus müdürler için aynı zamanda bir

⁷⁶ **Arslan Kaya**, Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Bilgi Alma Hakkı, Ankara 2001, s. 21 vd.
⁷⁷ **Lukas Handschin**, ‘Die Personalistische GmbH’, Herausgeber Peter V. Kunz / Florian S. Jörg/Oliver Arter, Entwicklungen im Gesellschaftsrecht III, Bern 2008, s. 59.
⁷⁸ **Jula**, s. 154.
⁷⁹ **Pulaşlı, Şerh**, § 61, N. 196; **İmregün**, *Anonim Ortaklıklar*, s. 306.
⁸⁰ **Rauf Karasu**, ‘Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’na Göre Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Bilgi Alma Hakkı’, BATIDER, C. XXIII, S. 2, s. 93.
⁸¹ **Jula**, s. 155.
⁸² **Ulrich Stache**, GmbH-Recht, 2006, s. 70.
⁸³ **Mehmet Emin Bilge**, ‘Limited Şirketlerde Ortakların Bilgi Alma Hakkı’, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. IX, S. 1-2, 2005, s. 434.

yükümlülük niteliğindedir⁸⁴. Söz konusu tehlike ortağın bilgi almak veya inceleme yapmak istediği hususlardan sadece bazıları için geçerliyse, engelleme sadece bu hususlar için gerçekleştirilmelidir, ortağın bunun dışındaki talepleri karşılanmalıdır⁸⁵. Bu noktada, böyle bir tehlikenin varlığı yeterlidir, tehlikenin gerçekleşmesi gerekmez⁸⁶. Bu engellenmenin haksız olduğunu düşünen ortak genel kurula başvurmak suretiyle bu konunun yeniden değerlendirilerek bir karar alınmasını isteyebilir. Genel kurul da aynı şekilde ilgili ortak veya ortakların bilgi alma ve inceleme hakkının engellenmesinden yana karar verirse, bu karara karşı ilgili ortaklar mahkemeye başvurma hakkına sahiptir. Bu konudaki mahkeme kararları kesindir⁸⁷(TTK 614/II-III).

Bilgi alma ve inceleme hakkının vazgeçilmez bir hak olup olmadığı Kanun'da açıkça ortaya konmayarak öğretide muhtemel tartışmalara yol açabilecek bir düzenleme yapılmıştır⁸⁸. Limited şirket ortağının bilgi alma ve inceleme hakkının, anonim şirket ortağından farklı olarak şirket sözleşmesiyle sınırlandırılıp kaldırılabilceği ileri sürülmüştür⁸⁹. Bir başka görüşe göre ise, bilgi alma ve inceleme hakkı limited şirket ortağı için vazgeçilmez nitelikli haklardandır. Gerçekten de bu hakkı, anonim şirketler için vazgeçilmez nitelikte kabul edip, limited şirketler için bu şekilde değerlendirmemek yerinde değildir⁹⁰.

Bilgi alma hakkının müdürler tarafından sınırlandırılabilir olması ile hakkın vazgeçilmezlik niteliğinin çelişik olduğu düşünülebilir. Ancak 614'üncü maddede yer alan müdürlerin bilgi alma hakkını engelleyebilmesi, somut bilgi

⁸⁴ **Ali Haydar Yıldırım**, Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Limited Ortaklık Müdürünün Hukuki Durumu, İzmir 2008, s. 64.

⁸⁵ **Soner Altaş**, "Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Limited Şirket Ortaklarının Bilgi Alma, İnceleme ve Özel Denetim İsteme Hakları", Regesta Ticaret Hukuku Dergisi, İstanbul Ticaret Odası, S. 1 Kasım 2011, s. 67.

⁸⁶ **Bilge**, *Bilgi Alma Hakkı*, s. 444.

⁸⁷ İsviçre Borçlar Kanunu'ndaki paralel düzenlemeler için bkz. **Demirkapı/Yıldırım**, s. 451.

⁸⁸ **Ayhan**, *Ticaret Kanunu Tasarısı Toplantıları*, s. 81 N. 73. Yanı sıra anonim şirket ortağının bilgi alma hakkının vazgeçilmez niteliği için bkz. **Kaya**, s. 76; **Pulaşlı**, *Şerh*, § 37 N. 205.

⁸⁹ **Bilge**, *Bilgi Alma Hakkı*, s. 435.

⁹⁰ Bkz. aynı yönde **Yıldız**, *Limited Şirketler*, s. 178.

alma ve inceleme talepleri ile ilgiliyken, hakkın vazgeçilmezlik niteliği şirket sözleşmesi veya genel kurul kararı ile ortağın bu hakkının belirli bir olay veya duruma bağlı kalmaksızın peşinen soyut olarak sınırlandırılması ile ilgilidir.

bbb. Sorumluluk Davası Açma Hakkı

Limited şirket kurucuları, müdürleri, denetçileri ve tasfiye memurları vazifelerini icra ederken gerekli özeni göstermelidirler. Aksi hâlde, neden oldukları zarardan dolayı şirket veya ortaklarına karşı sorumlulukları söz konusu olacaktır. Bu kişiler için sorumluluğun belirlenmesinde, kişilerin ücret gibi şirketten sağladığı menfaatler ise ölçüt olarak dikkate alınmayacaktır⁹¹.

Türk Ticaret Kanunu'nun limited şirketlere ilişkin uygulanacak hükümleri gösteren 644'üncü maddesine göre, İsviçre hukukunda olduğu gibi⁹² limited şirket ortakları kurucular, müdürler, tasfiye memurları ve denetçiler hakkında anonim şirketlere ilişkin hükümler istinaden sorumluluk davası açabileceklerdir.

Ortakların bu hakkı vazgeçilmez nitelikteki haklardandır ve ortağın bu hakkından feragati geçerli değildir⁹³. Şirket sözleşmesi ile veya genel kurul kararı ile bu hak sınırlandırılmaz veya kaldırılamaz.

ccc. Butlan ve İptal Davası Açma Hakkı

Limited şirket genel kurulunda alınan kararların butlanı veya iptali söz konusu olabilir. Bu yol ile hukuka aykırı olarak alınmış genel kurul kararlarının hukuki etkinliği önlenabilir.

Limited şirket genel kurul kararlarının butlanı ve iptaline ilişkin olarak anonim şirket hükümleri kıyasen uygulanacaktır (TTK m. 622). Bununla birlikte 644'üncü maddeye göre de, müdürler kurulu kararlarının butlanına

⁹¹ **Özge Ayan**, Limited Ortaklıklarda Azınlık Pay Sahiplerinin Genel Kurulu Toplantıya Çağırma, Gündeme Madde Eklenmesini İsteme ve Sorumluluk Davası Açma Hakkı, İzmir 2004, s. 129.

⁹² **Demirkapı/Yıldırım**, s. 449.

⁹³ **Yıldız**, *Limited Şirketler*, s. 179.

ilişkin olarak da anonim şirket yönetim kurulu kararlarının butlanına ilişkin hükümler kıyasen uygulanacaktır.

Buna göre, kanun veya şirket sözleşmesine ve dürüstlük kurallarına aykırılık genel kurul kararlarının iptalini gündeme getirir (TTK m. 445).

Anonim şirket genel kurulu kararlarının butlanına ilişkin olarak TTK m. 447 ihdas edilmiştir. Hükme göre, şirket ortaklarının mutlak nitelikteki vazgeçilmez haklarını kaldırmak veya sınırlamak suretiyle ihlal eden genel kurul kararları batıl kabul edilecektir. Kanunda zikredilen hâller sınırlı sayıda değildir. Bununla birlikte, butlan yaptırımında genel kurul kararı baştan itibaren hüküm doğurmayacaktır. Bu noktada hukuki güvenliğin tehlikeye düşme ihtimaline binaen butlan kararı, ancak iptal edilebilirlik yaptırımının yeterli ve tatmin edici nitelikte olmaması hâlinde söz konusu olacaktır⁹⁴.

622'inci maddede yok hükmündeki genel kurul kararlarına ilişkin gidilebilecek hukuk yolu zikredilmemiştir. Kurucu unsurları mevcut olmayan ve hukuk âleminde hiç doğmamış olan kararlar yok hükmündedir⁹⁵. Bu noktada genel hükümler uyarınca yokluğun tespiti için mahkemeye dava açılabilirdir⁹⁶.

Limited şirket genel kurul kararlarının kısmen butlanının ileri sürülmesi veya kısmen iptalinin istenmesi de mümkündür⁹⁷.

Bu hakkın kullanımına ilişkin olarak esas sermaye paylarının nicelik veya nitelik olarak bir önemi yoktur, sadece pay sahibi olmak yeterlidir⁹⁸. Koruyucu nitelikteki butlan ve iptal davası açma hakkı, vazgeçilemez

⁹⁴ TTK m. 447 gerekçesi.

⁹⁵ **Selahattin Sulhi Tekinay (Sermet Akman/Haluk Burcuoğlu/Atilla Altop)**, Borçlar Hukuku Genel hükümler Cilt I, İstanbul 1985, s. 507.

⁹⁶ **Pulaşlı, Şerh**, § 29, N. 356; **Fahrettin Önder**, “Yargıtay Kararları Açısından Limited Şirket Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 7, S. 1, 2005, s. 111; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, N. 72.

⁹⁷ **Önder**, s. 108.

⁹⁸ **Yıldız, Limited Şirketler**, s. 179; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, N. 720; **Çevik**, s. 277.

nitelikteki bir hak olduğundan sınırlandırılması veya kaldırılması mümkün değildir⁹⁹.

ddd. Haklı Sebep Şirketin Feshini Talep Etme Hakkı

Limited şirketin feshi, iki hükme dayanarak talep edilebilir:

Birincisi, anonim şirketlere ilişkin TTK m. 353'e göre kuruluş işlemlerine aykırılık halinde söz konusu olacaktır (TTK m. 644/I-b atfıyla). Şirketin kuruluşu esnasında kanun hükümlerine aykırı hareket etmek suretiyle alacaklıların, pay sahiplerinin veya kamunun menfaatlerinin tehlikeye düştüğü hallerde, ilgili alacaklı veya pay sahibi, yönetim kurulu, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı asliye ticaret mahkemesinden şirketin feshini talep edebilir.

Bunun yanı sıra feshe dayanak olacak diğer hüküm ise, Türk Ticaret Kanunu'nun limited şirketlerin sona ermesine ilişkin 636'ıncı maddesinin 3 ve 4'üncü fıkralarında düzenlenen haklı sebebin varlığı halinde ortaklar şirketin feshini talep edebileceklerdir.

Haklı sebep kavramı kanunda tanımlanmamıştır veya herhangi bir örnek verilmemiştir. Öğretide haklı sebep, hukuki ilişkinin sürdürülmesini çekilmez hâle getiren ve bozucu yenilik doğuran bir bildirim veya dava ile hukuki ilişkiyi sonlandırmayı haklı kılan hukuki olgu olarak ifade edilmektedir¹⁰⁰. Haklı sebep, her şirket ve her somut olay için ayrıca değerlendirilmesi gereken bir kavramdır¹⁰¹. Kanun, bu noktada hâkime geniş bir takdir yetkisi tanımıştır. Hâkim hukuka ve hakkaniyete göre karar

⁹⁹ **Pulaşlı**, *Şerh*, § 39, N. 394.

¹⁰⁰ Bkz. **(Arslanlı) Domanıç**, s. 735; **Ersin Çamoğlu**, *Kolektif Ortaklığın Haklı Sebep Feshi ve Ortağın Haklı Sebep Çıkarılması*, 2. Bası, İstanbul 2008, s. 23.

¹⁰¹ **Baştuğ**, *Şirketler Hukuku*, s. 223; **Eriş**, s. 3520.

verecektir (TMK m. 4). Bu düzenleme ile aynı zamanda ortak şirkete karşı oldukça güçlü bir konuma gelmiştir¹⁰².

Bununla birlikte hâkim, davacı ortağın payının gerçek değeri karşılığında şirketten çıkarılmasına veya halin gereğine göre başka bir çözüme karar verebilecektir (TTK m. 636/III). Somut olayın niteliğine göre hâkim, hâlin gereklerine uygun çözümün ne olduğunu belirleyecektir. Bu hüküm ise usul hukukundaki *“hâkimin taleple bağlı olması”* ilkesiyle çeliştiği düşüncesiyle eleştirilmiştir¹⁰³.

Bu hak limited şirket ortağına kanun tarafından tanındığı için önceden vazgeçilmesi mümkün değildir¹⁰⁴.

eee. Veto ve Üstün Oy Hakkı

Hukukumuzda ilk defa 6102 Sayılı Kanun ile düzenlenen limited şirket ortağının genel kurul kararlarına ilişkin¹⁰⁵ veto ve üstün oy hakkı, şirket sözleşmesinde öngörüldüğü takdirde bağlayıcı olacak hükümler arasında sayılmıştır (TTK m. 577/I-e). Gerçi 6762 Sayılı Kanun’da da, oy birliği ile karar alınması gereken hususlarla ilgili olarak yasal bir veto hakkından söz edilebilirdi¹⁰⁶.

Veto hakkı, esas sermaye payına bağlı olmayıp, ortakların bizatihi şahsına bağlıdır¹⁰⁷, devredilebilmesi mümkün değildir¹⁰⁸. Bu yönüyle ortağın ortaklık sıfatının sona ermesiyle birlikte ortadan kalkar¹⁰⁹. Dolayısıyla şirket

¹⁰² Pulaşlı, *Şerh*, § 61, N. 195.

¹⁰³ Moroğlu, s. 361.

¹⁰⁴ Öcal, s. 224.

¹⁰⁵ Bkz. Pulaşlı, *Şerh*, § 61 N. 168; Demirkapı/Yıldırım, s. 450: Bu hakkın yalnızca genel kurul kararları için kullanılabileceği, örneğin müdürler kararı için kullanılamayacağı ifade edilmiştir. Bununla birlikte, genel kurul onayı gerektiren müdür kararları da dolaylı olarak bu kapsamda yer alacaktır.

¹⁰⁶ Pulaşlı, *Şerh*, § 61 N. 165; 6102 Sayılı Kanun’daki yasal veto hakkı için yine bkz. Pulaşlı, *Şerh*, § 61 N. 174 vd.

¹⁰⁷ Lukas Handschin, “*Gesellschaftsanteile und Gesellschafterversammlung – die Willensnildung in der GmbH – die Konzernleitung der GmbH*”, Herausgeber Peter Bockli/Peter Forstmoser, Das neue schweizerische GmbH-Recht, Zürich 2006, s. 93.

¹⁰⁸ Bu husus İsviçre mevzuatında açıkça düzenlenmiştir (Art. 807/3 OR).

¹⁰⁹ Pulaşlı, *Şerh*, § 61 N. 167.

sözleşmesinde bu hak sahibinin belirlenmesi veya belirlenebilecek durumda olması gerekir.

Veto hakkı, kullanılması hâlinde şirketin işleyişini bloke edebilecek niteliktedir. Bu yüzden, veto hakkının tesisinde hak sahiplerinin belirli olmasına ve ne tür kararlar için bu hakkın kullanılabileceğine dikkat edilmesi gerekir.

fff. Özel Denetim İsteme Hakkı

6102 Sayılı Kanun'a göre limited şirketlerin denetimine ilişkin hususlarda anonim şirketin ilgili hükümleri uygulanacaktır. Bu kapsamda özel denetim istemeye ilişkin olarak da anonim şirket hükümleri uygulama alanı bulacaktır (TTK m. 635).

Anonim şirketler açısından özel denetim isteme hakkını düzenleyen 438'inci maddeye göre her ortak, öncelikle bilgi alma ve inceleme hakkını kullanmak kaydıyla gündemde yer alamsa bile belli konuların açıklığa kavuşturulmasını isteyebilir.

Özel denetim istemenin ön şartı, özünde aynı amaca hizmet eden bilgi alma ve inceleme hakkının kullanılmış olmasıdır. Böylece hem özel denetim isteme hakkının gereksiz yere kullanılması önlenecak, hem de bilgi alma ve inceleme talebinin şirket tarafından dürüst, güvenilir ve yeterli şekilde karşılanması sağlanacaktır. Bu ön şartın gerçekleşmesinin yanı sıra bir takım maddi şartların da tamam olması gerekir. Öncelikle, bu denetim talebi pay sahipliği haklarının, başta oy hakkının kullanılması için gerekli olmalıdır¹¹⁰. Bu şartın yanında bir diğer husus da özel denetimin, niteliği itibarıyla geniş kapsamlı bir denetimden ziyade belirli bazı konular üzerinde yoğunlaşması, yanı sıra bir yerindelik veya hukuka uygunluk denetiminden ziyade sadece bazı hususların açıklığa kavuşturulmasını amaçlamasıdır¹¹¹.

¹¹⁰ TTK m. 438 gerekçesi.

¹¹¹ **Şafak Narbay**, "Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Anonim Ortaklıkta Özel Denetim Yapılması Şartları ve Özel Denetçinin Atanma Usulü", Prof. Dr. Hüseyin Ülgen'e Armağan,

Ortak özel denetim istemiyle genel kurula başvurduğu hâlde genel kurul bunu oylamak zorundadır¹¹². Oylamada, olağan nisap gözetilecektir¹¹³. Oylama sonucunda iki ihtimal gündeme gelir:

Birincisi; genel kurul, bu talebi kabul ederse şirket veya her bir ortak mahkemeden bir özel denetçi tayin etmesini isteyebilir.

Anonim şirketler için özel denetimi düzenleyen TTK m. 439'a göre, genel kurulun bu talebi reddetmesi hâlinde bu hak bir azınlık hakkına dönüşecektir¹¹⁴. Böylece sermayenin en az onda birini (1/10), halka açık anonim şirketlerde ise yirmide birini (1/20) veya paylarının itibari değeri toplamı en az bir milyon yeni Türk lirası olan ortaklar mahkemeye başvurarak özel denetçi atanmasını isteyebileceklerdir. Bu hüküm, özel denetim isteme hakkının limited şirketler için de aynı şekilde sermayenin onda birine (1/10) tekabül eden ortaklarca kullanılabileceği şeklinde yorumlanmalıdır.

Mahkeme bu başvurunun sonucunda, dilekçe sahiplerinin taleplerini ikna edici bir şekilde ortaya koyduklarına kanaat getirirse özel denetçi tayin eder (TTK m. 439/II).

2. Ortağın Borçları ve Yükümlülükleri

Limited şirket ortaklarının borçları ve yükümlülükleri 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda açık bir şekilde düzenlenmiştir.

6762 Sayılı Kanun, 540'ıncı maddesinde sözleşmede aksi öngörülmedikçe ortakların müdür sıfatıyla hep birlikte şirketi idare ve temsil etmekle yükümlü olduklarına hükmetmiştir. Ancak 6102 Sayılı Kanun ile birlikte bu yükümlülük ortadan kaldırılmış, yalnızca bir ortağın şirketi idare hakkına ve temsil yetkisine sahip olması şartıyla şirket müdürlerinin

İstanbul 2007, s. 304; **Ali Pash**, "Anonim Ortaklıkta Özel Denetçi Tayini", Bilgi Toplumunda Hukuk, Ünal Tekinalp'e Armağan, C. I, İstanbul 2003, s. 620. **Pulaşlı**, *Şerh*, § 32 N. 8;

¹¹² **Altaş**, s. 69; **Narbay**, 's. 293.

¹¹³ **Narbay**, s. 307.

¹¹⁴ Bununla birlikte 6762 sayılı Kanun'un özel denetimi düzenleyen 348/I hükmü özel denetim isteme yetkisini en baştan beri azınlığa tanımıştı. Bkz. **Pash**, s. 625 vd.

belirlenmesinde ciddi bir serbesti tanınmıştır. Bundan böyle sadece bir ortağın şirketi idare ve temsil yetkisiyle donatılması, diğer ortaklar için bu yükümlülüğün ortadan kalkması anlamına gelecektir (TTK m. 626/I).

a. Sermaye Borcunu Ödeme Yükümlülüğü

Sermaye koyma borcu, şirket ortağının asli borcu niteliğindedir¹¹⁵.

Türk Ticaret Kanunu'nun 573'üncü maddesinin 2'inci fıkrasında ortakların şirket borçlarından sorumlu olmadığı ve sadece taahhüt ettikleri esas sermaye paylarını ödemek ile şirket sözleşmesinde öngörülmüş bulunan ek ödeme ve yan edim yükümlülükleri ile sorumlu oldukları düzenlenmiştir. Bu noktada ortağın şirkete sermaye koyma borcu, mali nitelikli borç ve yükümlülüklerin başında gelmektedir.

Türk Ticaret Kanunu, esas sermayenin İsviçre hukukunda olduğu gibi şirketin kuruluşunda ödenmesini esas almıştır¹¹⁶. Kanunun 585'inci maddesinde, kurucuların şirket sözleşmesinin tamamını kuruluş esnasında taahhüt etmeleri ve nakit kısmı hemen ve tamamen ödemeleri gerektiği ifade edilmiştir. Esas sermayenin alacaklıların başlıca teminatı¹¹⁷ olduğu düşünüldüğünde, söz konusu düzenleme yerindedir. Bu noktada şirketin kurulup işleyişinin devam ettiği süreç içerisinde nakdi sermayenin ödenmemesi hususunda herhangi bir düzenleme ihtiyacı söz konusu olmamıştır.

Limited şirketlere aynı sermaye getirilmesi de mümkündür. Ancak aktifleştirilebilecek kabiliyette olmadığı için şahsi emek ve ticari itibarın sermaye olarak getirilebilmesi mümkün değildir¹¹⁸ (TTK m. 581). Aynı

¹¹⁵ Stache, s. 87; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 1698; İmregün, s. 282; Ayhan, s. 62.

¹¹⁶ Mustafa Erdem Can, "Limited Şirket Ortağının Borçları ve Yükümlülükleri", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C XV, S. 4, Ankara 2011, s. 7; Demirkapı/Yıldırım, s. 457.

¹¹⁷ Arslanlı (Domaniç), s. 115.

¹¹⁸ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 1650; Arslanlı (Domaniç), s. 118.

sermayeye ilişkin olarak da, tamamının kuruluştaki ödenmesi hususu aynen geçerlidir¹¹⁹. Kanunun 581'inci maddesinde nelerin aynı sermayeyi teşkil edip edemeyeceği sayılmıştır.

Alman hukukunda MoMiG ile birlikte aynı sermayeye değer biçilmesi hususunda tescil mahkemesinin bir denetleme yetkisi mevzuata girmiştir¹²⁰. Türk kanunkoyucusu da aynı sermayeye değer biçilmesi hususunda Kanun, şirketin veya ortakların zarar görme ihtimaline karşı güvenilir bir sistem getirmeye çalışmış ve itina ile düzenlemiştir. Anonim şirket hükümlerine atıf yapılarak, aynı sermayenin ve kuruluş esnasında devralınacak işletme ve ayınların değerlerinin şirket merkezinin bulunacağı ticaret mahkemesinde atanan bilirkişiler tarafından belirleneceği hükmolunmuştur (TTK m. 578).

b. Ek Ödeme ve Yan Edim Yükümlülüğü

Türk Ticaret Kanunu'nun 573'üncü maddesinin 2'inci fıkrası, ortakların şirket borçlarından sorumlu olmadığını, sadece taahhüt ettikleri sermaye paylarını ödemekle ve şirket sözleşmesinde yer alan ek ödeme ve yan edim yükümlülükleri yerine getirmekle yükümlü olduklarını ifade etmiştir. Mevzuatımıza ilk defa 6102 Sayılı Kanun ile giren ek ödeme ve yan edim yükümlülükleri ise TTK m. 603 ve devamında düzenlenmiştir.

Ek ödeme ve yan edim yükümlülüğünün doğması için, şirket sözleşmesinde öngörülmesi ve TTK m. 603/l'de yer alan şartların tamam olması gerekir. Öncelikle ek ödeme ve yan edim yükümlülüğünün bağlayıcı olabilmesi için, bunların şekil ve kapsamının da şirket sözleşmesinde gösterilmesi gerekir (TTK m. 577/l-c, d). Hakeza Kanun'un 607'inci maddesine göre, ilgili tüm ortakların oybirliği ile aldığı bir genel kurul kararı ile de bu yükümlülükler sözleşmeye eklenebilir veya var olan yükümlülükler artırılabilir. Kanun açıkça "ilgili" ortaklardan bahsettiğine göre, sadece

¹¹⁹ Pulaşh, *Şerh*, § 61 N. 207.

¹²⁰ Aydoğan, s. 405.

değişiklikten etkilenen ortakların muvafakati yeterli sayılır¹²¹. Bu noktada “ilgili” kavramının kapsamı tartışılmalıdır. Kanun’un ruhuna göre burada söz konusu olan ilgiyi dar anlamda yorumlamak gerekir aksi hâlde yapılacak genişletici bir yorum tüm ortakları “ilgili” sıfatını haiz kılar.

Sermaye paylarının şirket tarafından iktisap edilmesi hâlinde bu paylara bağlı ek ödeme ve yan edim yükümlülükleri, paylar şirketin elinde bulunduğu sürece istenemez (TTK 612/V).

aa. Ek Ödeme Yükümlülüğü

Ek ödeme yükümlülüğü, şirketin sağlıklı işleyişi hususunda şirket sözleşmesinin öngörmesi durumunda ortaklardan temin edilebilen bir finansman aracı olarak ifade edilebilir. Mehaz İsviçre BK, ortaklar için şirket sözleşmesinde ek ödeme yükümlülüğünün öngörülebileceğini kabul etmektedir¹²². 6762 Sayılı Kanun’da ise ek ödemelere yer verilmemiş olmasına rağmen, sözleşme ile böyle bir yükümlülüğün belirlenmesine yasal bir engel yoktu¹²³.

Ek ödeme yükümlülüğü, şirket esas sermayesi ile kanuni yedek akçeler toplamının şirket zararını karşılayamaması, ek ödeme yükümlülüğü olmaksızın şirket işlerinin gereği gibi yürütülememesi¹²⁴ ve şirket sözleşmesinde tanımlanan ve özkaynak ihtiyacı doğuran bir başka hâlin gerçekleşmesi durumunda söz konusu olur (TTK m. 603/I). Bunun dışında başka bir amaç için veya başka bir şekilde kullanılmak üzere ek ödeme

¹²¹ **Abuzer Kendigelen**, Türk Ticaret Kanunu, Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, 1. Baskı İstanbul 2011, s. 452.

¹²² **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, N. 1697; **Pulaşlı Şerh**, § 61 N. 221; **Tekil**, s. 54.

¹²³ **Baştuğ**, *Şirketler Hukuku*, s. 236; **İsmail Kayar**, “Limited Ortaklıkta Mali Durumun Bozulması ve Alınacak Tedbirler”, Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu’na 65. Yaş Günü Armağanı, İstanbul 1999, s. 321.

¹²⁴ Şirketin işlerinin ek ödemeler gerçekleştirilmeksizin gereği gibi yürütülemeyeceği, şirket idarecilerinin özenli ve dikkatli değerlendirmeleri sonucu tespit edilir. Bkz. Botschaft, zur Änderung des Obligationenrechts (GmbH-Recht sowie Anpassungen im Aktien-, Genossenschafts-, Handelsregister- und Firmenrecht), (İsviçre Borçlar Kanunu, Limited Şirket Hükümleri Değişiklik Gerekçesi), vom 19.12.2001 s. 3196.

yükümlülüğü öngörülemez¹²⁵. Kanun “*başka bir hâl*” ifadesine yer vererek hükmün uygulama kapsamını geniş tutmuş, ortakların sermayeyle sorumluluğu ilkesinden uzaklaşmıştır¹²⁶.

Ek ödeme yükümlülüğü ortaklara sadece şirkete nakdi ödemelerde bulunma borcunu yükler¹²⁷. Ek ödeme yükümlülüğü ile ortakların ödemekle yükümlü olduğu tutar, esas sermaye payının itibari değerinin iki katını aşamaz (TTK m. 603/III). Kanunen belirlenmiş olan üst sınırın aşılması durumunda, emredici nitelikteki bu sınırı aşan miktar mutlak butlan müeyyidesine tabi tutulmalı ve yükümlülüğün en yüksek had üzerinden öngörüldüğü kabul edilmelidir¹²⁸.

Ek ödeme yükümlülüğü eşit işlem ilkesi çerçevesinde öngörülmelidir ve her ortak sadece kendi esas sermaye payına nispeten ödemede bulunmakla yükümlü tutulmalıdır¹²⁹. Bununla birlikte, bu yükümlülüğün belirli bazı pay kategorilerine yüklenmesinde bir beis yoktur¹³⁰.

Ek ödeme yükümlülüğün ortaklara sermaye koyma borcu dışında bir yüküm yüklemesi ortakların şahsi menfaatleri ile şirketin menfaatlerini karşı karşıya getirebilir. Bu nedenle bu yükümlülüğün, şirket sözleşmesinde ne ölçüde bir yükümlülük yüklediğinin muhakkak surette yer alması, tescil ve ilan edilmesi, şayet çıkarılmışsa payı temsil eden senetler üzerinde gösterilmesi zorunludur¹³¹.

Şirket borçlarını ödeyemediği takdirde ek ödemelere başvurulacaktır. Amaç yönünden bakılırsa, ek ödeme yükümlülüğü ile kişisel sorumluluk

Pulaşlı, *Şerh*, § 61 N. 224'den naklen **Lucas Handschin/Christof Truniger**, Die neue GmbH, 2. Vollsätnding neu bearbeitete Auflage, Zürich-Basel-Genf 2006, s. 2099, § 17 N. 11.

¹²⁶ **Can**, *Limited Şirket*, s. 15.

¹²⁷ TTK m. 603 gerekçesi. Bununla birlikte ek ödemenin nakit olarak yapılması gerektiğine ilişkin olarak Kanun metninde bir ibare yoktur. Bu hâlde uygulamada bir takım karışıklıklar yaşanması muhtemeldir. Bkz. **Ayhan**, *Ticaret Kanunu Tasarısı Toplantıları*, s. 80.

¹²⁸ **Can**, *Limited Şirket*, s. 15.

¹²⁹ **Stache**, s. 90.

¹³⁰ **Botschaft**, s. 3195.

¹³¹ **Yıldız**, *Limited Şirketler*, s. 190.

birbirine benzemektedir. Ancak ek ödeme yükümlülüğü içe yönelik olup ortağın şirkete karşı bir sorumluluğu iken kişisel sorumluluk dışı yönelik olup alacaklılara karşıdır¹³².

Ek ödeme yükümlülüğü kural olarak paya bağlıdır¹³³. Bu yönüyle kural olarak ortağın şirketten ayrılması ile birlikte sona erer. Fakat özellikle alacaklıları korumak ve kötü niyetli ayrılmaların oluşturabileceği zararları bertaraf etmek için ortağın ayrılmasının tescilinden itibaren geçen iki yıllık süre zarfında şirketin iflası halinde ayrılan ortaktan ek ödeme yükümlülüğünün yerine getirmesi istenir¹³⁴. Ayrılan ortak ek ödeme yükümlülüğünü yerine getirmişse, payın mevcut sahibi yükümlülüğünden kurtulur. Bununla birlikte ayrılan ortak zamanından kalan ek ödeme yükümlülüğü borçları da mevcut pay sahibi tarafından yerine getirilirse ayrılan ortak için şirkete karşı bir sorumluluk doğmaz¹³⁵. Ayrılan ortak zamanından kalan ek ödeme yükümlülüğü mevcut ortak tarafından yerine getirilmemişse, ayrılan ortağın sorumluluğu yükümlülüğün gerçekleştiği tarihte ortağa ileri sürülebileceği ölçüde devam eder (TTK m. 604/II). İflas hâli dışında ayrılan ortak için ek ödeme yükümü söz konusu olmaz¹³⁶.

Ek ödeme yükümlülüğü, niteliği itibari ile şirkete karşılıksız olarak verilen bir bedelden ziyade, geçici zararı gideren bir finansman aracıdır¹³⁷. Ek ödemeyi gerektiren şartların ortadan kalkması durumunda kısmen veya tamamen ortağa geri verilmesi gerekir¹³⁸. Türk Ticaret Kanunu'nun 605'inci maddesi de geri verme hususunun kanuni dayanağını oluşturmaktadır. Hükme göre, ek ödeme konusu tutarın serbest yedek akçeler ile fonlardan

¹³² TTK m. 603 gerekçesi.

¹³³ **Stefan Koller**, "Aspekte der GmbH-Revision", Herausgeber Oliver Arter/Floiran S. Jörg, Entwicklungen im Gesellschaftsrecht II, Bern 2007, s. 234; **Pulaşlı**, *Şerh*, § 61 N. 232; **Yıldız**, *Limited Şirketler*, s. 190; **Ertan Demirkapı**, Türk Ticaret Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Hükümlerine Göre Limited Ortaklıkta Payın Devri, İzmir 2008, s. 456.

¹³⁴ **Pulaşlı**, s. 2101.

¹³⁵ **Can**, *Limited Şirket*, s. 17; **Pulaşlı**, *Şerh*, § 61 n. 232.

¹³⁶ **Pulaşlı**, *Şerh*, § 61 N. 235.

¹³⁷ TTK m. 605 gerekçesi.

¹³⁸ **Çeker**, *Ticaret Hukuku*, s. 559; **Pulaşlı**, *Şerh*, § 61 N. 237; **Can**, *Limited Şirket*, s. 17; **Yıldız**, *Limited Şirketler*, s. 190;.

karşılanabilir olması ve bu durumun işlem denetçisi tarafından doğrulanmış olması hâlinde geri verme gündeme gelecektir.

Yapılan ek ödemelerin geri verilmesinden sonra şirketin mali durumunun tekrar bozulması hâlinde, önceden gerçekleştirilmiş olan ek ödeme tutarı mali durumun iyileştirilmesi için yeterliyse bu tutar şirket tarafından tekrar talep edilebilir. Ancak daha fazla bir tutar talep edilecekse veya bundan böyle ek ödeme talep edilmeyecekse prosedüre uygun olarak şirket sözleşmesi ile bunun belirlenmesi gerekir¹³⁹.

Türk Ticaret Kanunu, ek ödeme yükümlüğünün yerine getirilmemesi halinde herhangi bir müeyyide öngörmemiştir¹⁴⁰. Ancak yükümlülüğün yerine getirilmemesi somut olayda çıkarılmayı gerektiren bir haklı sebep niteliği gösterebilir. Ancak bundan önce miktarı ve muacceliyet tarihi belli olan bedelin tahsili için yasal takip gerçekleştirilebilir.

bb. Yan Edim Yükümlülüğü

Yan edim yükümlülükleri, limited şirketler için 6102 Sayılı Kanun ile birlikte mevzuatımıza dâhil olmuştur¹⁴¹. Bununla birlikte, öğretide şirket ortaklarına sermaye borcunu ödeme dışında yan edim yükümlülüklerinin yüklenebileceği ifade edilmekteydi¹⁴².

Yan edim yükümlülüğü, limited şirketin şahsi yönünü ortaya çıkaran ve onu kooperatife yaklaştıran bir müessesedir¹⁴³. Şirketin faaliyet sahası ve niteliği ile ortakların şahsi özellikleri bazen ortakların şirket karşı bazı yapma ve yapmama şeklinde edimlerle yükümlü tutulmalarını şirketin menfaatleri

¹³⁹ **Can**, *Limited Şirket*, s. 17; **Pulaşlı**, *Şerh*, § 61 N. 239.

¹⁴⁰ **Can**, *Limited Şirket*, s. 17.

¹⁴¹ Borçlar hukuku genel teorisi içinde yan edim yükümlülerinin amacı olarak aslî edim yükümlüsüne ilişkin menfaatlerin tam olarak gerçekleşmesini sağlamak olarak ifade edilmiştir. Bkz. **Fahrettin Aral**, *Türk Borçlar Hukukunda Kötü İfa*, Ankara 2011, s. 36. Limited şirket ortakları için söz konusu olan muhtemel yan edim yükümlülükleri için de buna benzer bir amacın güdüldüğünü söylemek yanıltıcı olmaz.

¹⁴² **Arslanlı (Domanic)**, s. 69; **Demirkapı**, s. 444; **Çevik**, s. 268; **Baştuğ**, *Şirketler Hukuku*, s. 236. Anonim şirketlerde yan edim yükümlülüğü ile ilgili olarak bkz. **Fahman Tekil**, *Şirketler Hukuku II. Cilt*, Anonim Şirketler, İstanbul 1974, s. 485.

¹⁴³ TTK m. 606 gerekçesi.

açısından yerinde kılabilir. Şirkete ilişkin taşıma, altyapı, temizlik ve güvenlik hizmetlerinin yürütülmesinin veya hammadde temininin belirli bazı paylara veya pay grupların yüklenmesi söz konusu olabilir¹⁴⁴. Bu noktada esas olan, edimin şirketin işletme konusunun amaçlarının gerçekleştirilmesine katkıda bulunmasıdır (TTK 606/I).

Bir esas sermaye payına yüklenen yan edim yükümlülüklerinin kapsamı, koşulları ve diğer önemli hususlar şirket sözleşmesinde yer almalıdır. Bununla birlikte, nispeten daha ayrıntılı düzenlemeler genel kurul kararı ile öngörülebilir (TTK m. 606/II).

Yan edim yükümlülükleri esas sermayeye dâhil değildir, bu sebeple esas sermayenin korunmasına ilişkin hükümler bunlar için uygulanmaz¹⁴⁵. Bununla birlikte yan edim yükümlülükleri esas sermaye payına bağlıdır¹⁴⁶. Pay devri durumunda yan edim yükümlülükleri payı devralana geçmekle birlikte, söz konusu yükümlülük pay sahibinin şahsına bağlı ise pay devri ile birlikte sona erer¹⁴⁷. Ancak bu noktada çıkabilecek muhtemel uyuşmazlıkları önlemek adına ya edim yükümlülüğünün payın devri hâlinde akıbetinin ne olacağının pay senedine, pay defterine veya pay devri sözleşmesine kaydedilmesinde yarar vardır.

Yan edim yükümlülükleri kural olarak karşılıksız değildir¹⁴⁸. Türk Ticaret Kanunu'nun 606'ıncı maddesinin 3'üncü fıkrasına göre, şirketin özkaynak ihtiyacını karşılamaya hizmet eden nakdi ve ayni edim yükümlülüklerinin karşılıklarının şirket sözleşmesinde belirtilmemesi veya uygun bir karşılıklarının bulunmaması halinde ek ödeme yükümlülüğüne ilişkin hükümlere tabi olacaktır.

¹⁴⁴ TTK m. 606 gerekçesi; **Pulaşlı**, *Şerh*, § 61 N. 241.

¹⁴⁵ **Yıldız**, *Limited Şirketler*, s. 192.

¹⁴⁶ **Jula**, s. 198; **Tekinalp (Poroy/Tekinalp)**, N. 1077.

¹⁴⁷ **Can**, *Limited Şirket*, s. 19; **Yıldız**, *Limited Şirketler*, s. 192; **Demirkapı**, s. 449.

¹⁴⁸ **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, N. 1086.

c. Bağlılık Yükümü

Türk Ticaret Kanunu'nun 613'üncü maddesinin 2'inci fıkrasına göre, ortaklar şirketin çıkarlarını zedeleyebilecek davranışlardan kaçınmak zorundadırlar. Yani sıra, kendilerine özel bir menfaat sağlayan ve şirketin amacına zarar veren işlemler de yapamazlar. Yükümlülüğe aykırı davranıldığıının tespiti için, şirketin zarar görme ihtimalinin varlığı yeterli sayılmalıdır¹⁴⁹.

Bağlılık yükümü ile rekabet yasağı, yakın alâkalarından dolayı Kanun tarafından aynı başlık altında düzenlenmiştir. Kuralın hülasası şudur ki; ortak bilgi alma hakkını kullanırken temin ettiği bilgileri ifşa etmemeli ve sadakat yükümlülüğüne itina göstermelidir¹⁵⁰. Limited şirket ortaklarının bağlılık yükümü limited şirket müessesesinin şahsi yönünün doğal bir sonucudur¹⁵¹.

Türk Ticaret Kanunu'nun 613'üncü maddesinin 4'üncü fıkrasına göre, bağlılık yükümü ve rekabet yasağının geri kalan tüm ortaklar tarafından yazılı şekilde onaylanması halinde kaldırılması mümkündür. Şirket sözleşmesinde yer aldığı takdirde genel kurul kararı ile de bu yönde karar alınabilmektedir. Bu hüküm her ne kadar ilk fıkradaki şirket sırlarını koruma yükümünün şirket sözleşmesi veya genel kurul kararı ile kaldırılamayacağı hükmü ile çelişik gibi görünse de, birinci fıkradaki husus bu yükümlülüğün genel olarak ve en baştan kaldırılamayacağını, son fıkra ise yükümün belirli ve somut bir durum karşısında sadece ilgili konu ile sınırlı olmak üzere kaldırılabilirliğini ifade etmektedir¹⁵².

Bağlılık yükümünün genel kurul kararı ile kaldırılması, 621'inci maddede yer alan ağırlaştırılmış nisapla mümkündür. Genel kurulda bu

¹⁴⁹ Can, *Limited Şirket*, s. 12.

¹⁵⁰ Rauf Karasu, "İdare Yetkisi Olmayan Ortağın Rekabet Yasağı", BATIDER, C. XXII, S. 3, "Ankara 2004, s. 165.

¹⁵¹ Koller, s. 248.

¹⁵² Yıldız, *Limited Şirketler*, s. 186.

karara ilişkin oylamada olumsuz oy veren ortak bu karara karşı iptal davası açabilir¹⁵³.

Bağlılık yükümünün iki temel görünümü vardır.

aa. Sır Saklama Yükümlülüğü

Bağlılık yükümü, şirketin amaçlarına uygun şekilde hareket etmeyi ve şirketin menfaatlerine zarar vermesi muhtemel davranışlardan kaçınmayı ifade eder¹⁵⁴.

Bağlılık yükümlülüğü kenar başlığı altında düzenlenen TTK m. 613/l'de ortakların şirket sırlarını korumakla yükümlü olduğu ifade edilmiştir. Buna bağlı olarak şirket sırlarını koruma yükümlülüğü bağlılık yükümlülüğünün baskın görünümü olarak değerlendirilebilir.

Kanun'da şirket sırrı kavramı madde gerekçesine göre öğreti ve yargı tarafından belirleneceği düşüncesiyle tanımlanmamıştır¹⁵⁵. Şirket sırlarının kapsamı, her bir şirketin özelliklerine göre belirlenmeli, bu belirlemede şirketin faaliyet konusu ve alanı, piyasa ve pazar yapısı, işletme hacmi gibi hususlar dikkate alınmalıdır¹⁵⁶. Gizli tutulması şirketin menfaati icabı olan, şirketin ticari işlemlerine, mali durumuna, teknik ve üretim yapısına ilişkin hususlar bu kapsamda değerlendirilebilir¹⁵⁷.

Şirket sırlarını koruma yükümlülüğünün şirket sözleşmesi veya genel kurul kararı ile kaldırılması mümkün değildir¹⁵⁸ (TTK m. 613/l). Bununla birlikte şirket sırlarını koruma yükümlülüğünün sınırlandırılması mümkündür, bu sınırlamanın ölçütleri ise öğreti ve yargı tarafından belirlenecektir¹⁵⁹.

¹⁵³ Yıldız, *Limited Şirketler*, s. 186.

¹⁵⁴ Can, *Limited Şirket*, s. 12.

¹⁵⁵ TTK m. 613 gerekçesi.

¹⁵⁶ Can, *Limited Şirket*, s. 12.

¹⁵⁷ Füsün Nomer, Anonim Şirkette Pay Sahibinin Sadakat Yükümlülüğü, İstanbul 1999, s. 74.

¹⁵⁸ Pulaşlı, *Şerh*, § 61 N. 209.

¹⁵⁹ TTK m. 613 gerekçesi.

Şirket sırlarını korumakla yükümlü olan ortağın bu sırlara ne şekilde vakıf olduğu mühim değildir. Şirket idarecisi sıfatıyla veya bilgi alma ve inceleme hakkını kullanırken¹⁶⁰ öğrenilen sırlar gibi, tesadüfen öğrenilen sırlar da bu kapsamdadır. Ancak sır saklama konusundaki bağlılığı her ortak için ayrıca değerlendirmek gerekir, ortağın somut şartları bu yükümlülüğün sınırlandırılmasında veya uygulanmasında dikkate alınmalıdır¹⁶¹.

bb. Rekabet Yasağı

Kanun'da rekabet yasağı hususu, 6762 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'ndan farklı olarak ortaklar ve müdürler için ayrı olarak düzenlenmiştir.

Limited şirket sözleşmesiyle, ortakların şirketle rekabet eden işlem ve davranışlardan kaçınmak zorunda oldukları öngörülebilir (TTK m. 613/II, c. 3). Bu demektir ki, ortaklar için rekabet yasağının söz konusu olabilmesi için bu hususun muhakkak şirket sözleşmesinde yer alması gereklidir. Sözleşmede belirsizliğe mahal bırakmamak adına, maddi ve yer olarak rekabet yasağının sınırları çizilmelidir¹⁶². Şirket müdürleri için ise, asıl olan rekabet yasağının varlığıdır (TTK m. 626/II).

Şirket sözleşmesinde ortakların rekabet etme yasağına ilişkin bir hüküm bulunmasa da, 2'inci fıkraya göre ortağın şirketle girdiği rekabet ortağa özel bir menfaat sağlıyorsa ya da şirketin amacına zarar veriyorsa bu, husus TTK m. 613/II kapsamında değerlendirilebilir¹⁶³. Bu noktada önem arz eden husus, ortağın şirketle rekabet hâlinde olmasının şirket menfaatlerine hâlel getirip getirmeyeceğidir¹⁶⁴. Bununla birlikte şirket sözleşmesinde yalnızca soyut bir nitelikte bir hüküm yer alıyorsa, rekabet yasağını şirket sözleşmesinde yer alan şirket amacı ve bu ana kadar şirketin faaliyet yürüttüğü yerle sınırlamak gerekir¹⁶⁵. Aynı şekilde şirket sözleşmesinde yer alan amaçlar ve faaliyetlerle birlikte, şirketin fiilen faaliyet yürüttüğü sahaların

¹⁶⁰ Yıldız, *Limited Şirketler*, s. 186.

¹⁶¹ Pulaşlı, *Şerh*, § 61 N. 211.

¹⁶² Botschaft, s. 3203.

¹⁶³ TTK m. 613 gerekçesi.

¹⁶⁴ Karasu, *Rekabet Etme Yasağı*, s. 156.

¹⁶⁵ Pulaşlı, *Şerh*, § 61 N. 213.

da dikkate alınması gerekir¹⁶⁶. Keyfi olarak çok alâkasız bir sektör veya bir başka ülkede girişilecek ticari faaliyetin rekabet yasağı kapsamına sokulması dürüstlük ilkeleriyle bağdaşmaz ve bu yöndeki sözleşme hükümleri geçerli kabul edilemez.

d. Haksız Alınan Kâr Payını İade Etme Borcu

Şirket ortağı, kural olarak esas sermaye payının itibari değeri ve ek ödeme yükümlülükleri tutarının da itibari değere eklenmesi sonucu ortaya çıkan değer nispetinde kâr payı alma hakkına sahiptir. Bu hakkın içeriği TTK m. 608'de düzenlenmiştir. Söz konusu olan kâr payı, ancak net dönem kârından ve bunun için ayrılmış yedek akçelerden dağıtılabilir. Kâr dağıtımı, kanun ve şirket sözleşmesinde öngörülmüş kanuni yedek akçelerle, şirket sözleşmesinde öngörülmüş yedek akçeler ayrıldığı takdirde karar verilebilir (TTK m. 608/I-II).

Kârın haksızlığı ya da gerçek olmaması hususu anonim şirketlerdeki gibi tespit edilir¹⁶⁷. Kâr olmadığı ve kanunen veya sözleşme gereği ayrılması gereken yedek akçeler ayrılmaksızın yapılan ödemeler haksız ödeme niteliğinde olacaktır. Haksız kâr payının oluşması için, genel kurul tarafından kâr payı dağıtılmasına karar verilmiş ve tespit edilmiş bedelin fiilen ortağın malvarlığına geçmiş olması gereklidir¹⁶⁸.

Kanunun 611'inci maddesi, haksız yere kâr almış olan ortak veya müdürün bunu geri ödemekle yükümlü olduğunu ifade etmiştir. Bununla birlikte iyi niyetli oldukları takdirde haksız kâr almış olan ortak veya müdür için haksız alınan kârı geri verme borcu şirket alacaklılarının haklarını ödemek için gerekli olan tutarı aşamaz (TTK m. 611/I-II). Burada her ortak veya müdür için ayrıca değerlendirme yapılmalı, iyi niyetli olmayanlar aldığı

¹⁶⁶ Karasu, *Rekabet Etme Yasağı*, s. 164.

¹⁶⁷ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 1682.

¹⁶⁸ Ayhan, *Ortakların Sorumluluğu*, s. 74. Önal, s. 95; Arslanlı (Domanıç), s. 492; Eriş, s. 3443.

haksız kâr payının tamamını, iyi niyetli olanlar ise ödenecek borcun payına isabet eden miktarı geri vermekle yükümlü tutulmalıdır¹⁶⁹.

Haksız ödenmiş bulunan kâr payını ortaklardan talep etme hakkı şirkete aittir¹⁷⁰. Haksız alınan kâr payının iadesine ilişkin talep hakkının temeli sebepsiz zenginleşme değil, kanun ve şirket sözleşmesi hükümlerine aykırılıktır¹⁷¹. Kâr payı dağıtımına genel kurul tarafından karar verilmektedir ve kâr payının haksız olduğunun belirlenmesi bu kararın iptaline¹⁷² veya bir başka genel kurul kararı ile tevil edilmesine bağlıdır.

Tasfiye sürecinde, tasfiye payını haksız olarak fazla alan ortak için de bu hüküm kıyasen uygulama alanı bulacaktır¹⁷³.

e. Kamu Borçlarından Doğan Sorumluluk

Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un 35'inci maddesinde göre, limited şirket ortakları şirketten tahsil edilemeyen kamu borçlarından sermaye hisseleri nispetinde doğrudan doğruya sorumlu olmaktadır. Bu hüküm, şirket ortaklarının sorumluluklarının yalnızca şirkete karşı olması kuralına getirilmiş bir istisnadır¹⁷⁴.

Amme alacaklarından ne anlaşılması gerektiği, AATUHK m. 1'de belirtilmiştir. Buna göre Devlet¹⁷⁵, il özel idareleri ve belediyelere ait alacaklar kamu alacağı kapsamındadır. AATUHK m. 35 kapsamında limited şirket ortaklarına başvurulabilmesi için bu borcun limited şirket tüzel kişiliğinden tahsil edilememiş veya tahsil edilemeyeceği anlaşılmış olması gerekir. Tahsil edilememe hususundan anlaşılması gereken, takip hukuku bağlamında kamunun asıl borçludan alacağını tahsil etme imkânının olmamasıdır. Böyle

¹⁶⁹ Can, *Limited Şirket*, s. 11; Arslanlı (Domaniç), s. 498; Eriş, s. 3444.

¹⁷⁰ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 1682; Yıldız, *Limited Şirketler*, s. 194; Arslanlı (Domaniç), s. 494; Tekil, *Anonim Şirketler*, s. 490.

¹⁷¹ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 1682.

¹⁷² Önal, s. 95; Arslanlı (Domaniç), s. 496; Eriş, s. 3443.

¹⁷³ Karayalçın, *Şirketler Hukuku*, s. 373.

¹⁷⁴ Veliye Yanlı, "Limited Şirketlerin Amme Borçlarından Dolayı Ortakların Sorumluluğu", Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu'na 65. Yaş Günü Armağanı, İstanbul 1999, s. 743; Ayhan, *Ortakların Sorumluluğu*, 65.

¹⁷⁵ Genel bütçeli idareler anlaşılmalıdır.

bir imkânın olmaması da; ancak borçlunun acze düştüğünün tespiti ile mümkündür¹⁷⁶.

Ortakların kamu borçlarına ilişkin sorumluluğu müteselsil değil, müşterek bir sorumluluktur¹⁷⁷.

C. Ortaklık Sifatının Çıkma ve Çıkarılma Dışındaki Sona Erme Hâlleri

Limited şirket ortağının şirketten çıkması ve çıkarılması hallerinde ortaklık sıfatı sonra erecektir. Ancak ortaklık sıfatının sona erme halleri bunlardan ibaret değildir.

Bu hâlleri kapsayan bir terim olarak ayrılma, kanun ve sözleşme hükümlerine istinaden vuku bulan çıkma ve çıkarılma hallerinin yanı sıra, karşılıklı uzlaşma, pay devri, ortağın ölümü ve ortağın rızası ile sermayenin azaltılmasına ilişkin hükümlere istinaden payın tamamen itfa edilmesi hâllerini de kapsayan daha geniş bir kavramdır¹⁷⁸.

1. Pay Devri

Kural olarak, mülkiyet hakkı sahibine üzerinde hak kurulmuş olan şeyle ilgili olarak tasarruf yetkisi tanır¹⁷⁹. İşte payın da sahibi tarafından bu esasa göre devredilebilmesi mümkündür. Esas sermaye payını devreden ortak şayet bütün paylarını devretmişse ortaklık sıfatını kaybedecektir.

Ortaklık payının devri temel olarak taahhüt ve tasarruf işlemi olarak iki aşamada vuku bulur. Taahhüt işlemi, pay devrinin temelini oluşturan pay devri borcunu doğuran işlemdir¹⁸⁰. Bu satım veya bağışlama gibi bir sözleşme olabileceği gibi, tek tarafa borç yükleyen bir taahhütname de

¹⁷⁶ Ayhan, *Ortakların Sorumluluğu*, s. 67; Yanlı, s. 758; Önal, s. 152.

¹⁷⁷ Yıldız, *Limited Şirketler*, s. 196; Pulaşlı, *Şerh*, § 61 N. 254.

¹⁷⁸ Hanife Öztürk Dirikkan, *Limited Şirket Ortağının Ayrılması ve Ayrılma Payı*, Ankara 2005, s. 18.

¹⁷⁹ Kemal Gürsoy/Fikret Eren/Erol Cansel, *Türk Eşya Hukuku*, Ankara 1978, s. 364.

¹⁸⁰ Barbaros Çağa, '*Limited Şirkette Ortaklık Payının Devri*', BATIDER, C. VII, S. 3, 1973, s. 594; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 1661a.

olabilir¹⁸¹. Aksi sözleşmede öngörülmediği sürece gerek sözleşme gerek tek taraflı bir işlem olsun, ortaklık onayına kadar işlem askıdadır¹⁸².

Pay devrine ilişkin olarak 6102 Sayılı Kanun şirket sözleşmesinin düzenlenmesi noktasında şirkete ciddi bir serbesti tanımıştır. Kuruluş esnasında şirket sözleşmesinde yapılacak düzenlemelerle pay devri hususu kanunda öngörülen şartlardan daha ağır şartlara tabi tutulabilir veya topyekûn yasaklanabilir¹⁸³. Bununla birlikte genel kurul onay aşamasına ihtiyaç olmadığı de aynı şekilde şirket sözleşmesinde yer alabilir¹⁸⁴. Ancak bu sadece tasarruf işlemi için geçerlidir, yoksa taahhüt işlemi kendi tabi olduğu hükümlerden daha ağır şartlara tabi tutulamaz¹⁸⁵. Pay devrine ilişkin sözleşme hükümlerinde tüm payların aynı şartlara tabi tutulması gerekmez, bazı paylar için daha ağırlaştırılmış veya serbestleştirilmiş şartlar öngörülebilir¹⁸⁶. Ancak bu noktada eşit işlem ilkesine riayet edilmeli ve keyfi uygulamalara mahal verilmemelidir.

Devir borcu doğuran işlem ile devir işlemi arasında şekil yönünden bir fark söz konusu değildir¹⁸⁷. Hükme göre esas sermaye payının devri ve devir borcunu doğuran işlemler yazılı şekilde yapılır ve taraf imzaları noterce tasdik edilir. 6762 Sayılı Kanun'da öngörülen bu şekle aykırılık söz konusu olduğunda, devir sözleşmesi ortaklar arasında dahi hüküm ve sonuçlarını doğurmayacağı ifade edilmişti. 6102 Sayılı Kanun ise bu ifadeyi kullanmamakla birlikte yazılı şekli bir geçerlilik şartı olarak kabul etmiştir¹⁸⁸.

¹⁸¹ TTK m. 595 gerekçesi. Aksi görüş için bkz. **Demirkapı** s. 73: “Diğer bir ifadeyle payın devrinin borçlanılması halinde sadece devreden değil devralan da sorumluluk altına girmektedir. Bu sebeple devrin tek taraflı bir açıklamayla borçlanılacağına kabul edilmesi mümkün değildir.”

¹⁸² TTK m. 595 gerekçesi.

¹⁸³ **Pulaşlı, Şerh**, § 61 N. 29, 30; **Yıldız, Limited Şirketler**, s. 136; **Demirkapı**, s. 301; **Çevik**, s. 217.

¹⁸⁴ **Demirkapı**, s. 306.

¹⁸⁵ **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, N. 1661.

¹⁸⁶ **Çağa**, s. 594.

¹⁸⁷ **Demirkapı**, s. 119.

¹⁸⁸ **Veliye Yanlı**, “Limited Şirketlerde Payın Şirket Tarafından Edinilmesinde Şekil”, *Bilgi Toplumunda Hukuk, Ünal Tekinalp’e Armağan*, C. I, İstanbul 2003, s. 673. **Pulaşlı, Şerh**, § 61 N. 238.

Pay devrinde paya bağı hakların ve yükümlölüklerin devri söz konusu olduğundan kanun hükmünde hak ve yükümlölüklere ilişkin bazı hususların devir sözleşmesinde açıkça yer alması gerektiğı belirtilmiştir. Böylece hem ispat yönünden güvenilirlik tesis edilmiş olacak, hem de paya bağı yükümlölüklerin de devralınacağı için devralan bir kez daha düşünmeye yöneltmesi yerinde olacaktır¹⁸⁹. Ek ödeme ve yan edim yükümlölükleri, genişletilmiş ve ağırlaştırılmış olması halinde rekabet yasağı, önerilmeye muhatap olma, geri alım, önalım ve alım hakları ile sözleşme cezasına ilişkin koşullar devir sözleşmesinde yer alacaktır (TTK m. 595/I). Bu hususlara ilişkin kayıtların sözleşmede yer almaması 595'inci maddenin gerekçesine göre sözleşmeyi geçersiz kılmamakla birlikte devredenin sorumluluğuna neden olabilir¹⁹⁰.

Mehaz İsviçre Borçlar Kanunu'na paralel olarak, aksi şirket sözleşmesinde öngörölmediğı sürece esas sermaye payının devri için genel kurulunun onayı şarttır ve devir ancak bu onayla birlikte geçerli olur (TTK m. 595/II). Onay mercii olarak limited şirket genel kurulunun onay yetkisi devredilemez yetkilerindendir¹⁹¹. Ancak şirket sözleşmesinde genel kurul onayı aranmaksızın sadece devir sözleşmesiyle devrin vuku bulacağını kararlaştırılması mümkündür¹⁹².

Devrin şirkete bildirilmesi 6762 Sayılı Kanun'un aksine bir zorunluluk olarak öngörölmemiştir ancak gerek devir için genel kurul onayının aranması gerekse onay veya onaylama sonrasındaki prosedürün işleyebilmesi için devrin şirkete bildirilmesi şarttır. Bu bildirimi müteakip üç (3) ay içerisinde genel kurul herhangi bir karar almazsa, Kanun tarafından aksi ispat edilemeyen bir karine öngörölerek devir için gerekli onay verilmiş sayılacaktır¹⁹³ (TTK m. 595/VII).

¹⁸⁹ TTK m. 595 gerekçesi.

¹⁹⁰ Görüşler için bkz. **Demirkapı**, s. 218.

¹⁹¹ **Pulaşlı**, *Şerh*, § 61 N. 42; **Çevik**, s. 221.

¹⁹² **Yıldız**, *Limited Şirketler*, s. 141.

¹⁹³ **Demirkapı**, s. 337.

Pay devrine ilişkin kararın alınması için, ilgili hususu genel kurula bildirecek olan ise limited şirket müdürleridir¹⁹⁴. Müdürler, tasarruf işleminin kanuni şartları haiz olup olmadığını inceleyecektir lakin taahhüt işleminin şirket açısından mücerret niteliği gereği incelenmesi mümkün değildir¹⁹⁵. Genel kurul onay verene kadar devir askıdadır, onay vermesiyle birlikte devir işlemi tamamlanmış olur. Genel kurulun pay devrini onaylaması hususunda herhangi bir ağırlaştırılmış nisap öngörülmemiştir. Onay verilmediği takdirde, TTK m. 595/V hükmüne istinaden ortağın haklı sebeple çıkma hakkı söz konusu olabilir. Bununla birlikte şartlara göre ifaya ilişkin olarak devreden kusursuz imkânsızlığı, devralanın kusuru veya onayı tekeffül halinde tazminat hakkı da gündeme gelebilir¹⁹⁶. Bununla birlikte genel kurulun onay kararının pay devrine ilişkin tasarruf işleminin akıbetine herhangi bir etkisi söz konusu değildir, örneğin sakatlık içeren tasarruf işlemi onay ile birlikte geçerli hale gelmez¹⁹⁷.

Pay devri genel kurul onayını müteakip pay defterine kaydedilerek tescil ettirilir (TTK m. 594 ve TTK m. 598).

Genel kurul devir işlemini onaylamayı herhangi bir sebep göstermeksizin reddedebilir (TTK m. 595/III). Bununla birlikte şirket sözleşmesinde hangi durumlarda onay verilmeyeceği kaydedilmiş olabilir¹⁹⁸. Devralanın şirket sözleşmesinde yer alan ek ödeme ve yan edim yükümlülüklerini yerine getirebilmesi noktasında mali gücünün yetersiz olduğu kanısına varan genel kurul şirket sözleşmesinde yer almasa dahi teminat isteyebilir ve bu teminatın gösterilmemesi halinde devre onay vermeyi reddedebilir (TTK m. 595/V).

Esas sermaye payının devrine ilişkin hükümler TTK m. 593/I gereği ortaklar arasındaki devirlerde de caridir.

¹⁹⁴ Çağa, s. 597.

¹⁹⁵ Çağa, s. 597; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 1664d.

¹⁹⁶ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 1664b; Çevik, s. 221.

¹⁹⁷ Pulaşlı, *Şerh*, § 61 N. 39; Çağa, s. 599; Arslanlı (Domanic), s. 267.

¹⁹⁸ Yıldız, *Limited Şirketler*, s. 142.

Pay devri, şirketten çıkma hâllerinden biridir. Ancak bu çalışmanın esas konusu, teknik anlamda şirketten çıkma olup ortağın tek taraflı bir irade beyanı ile ortaklık sıfatından ayrılmasıdır¹⁹⁹.

2. Miras, Mal Rejimi ve İcra Vasıtasıyla Payın Geçişi

Türk Ticaret Kanunu'nun 596'ıncı maddesi esas sermaye payının kanun gereği geçişi ile ilgilidir. İlgili maddeye istinaden gerçekleşmiş olan pay intikallerinde, ortaklık sıfatının devren kazanılmasının yanı sıra ortaklık sıfatının sona ermesi de söz konusu olmaktadır.

Hükmün birinci fıkrasına göre, miras, eşler arasındaki mal rejimi veya icra vasıtasıyla esas sermaye payının intikallerinde, pay devri için öngörülmüş prosedüre riayet etmeye gerek yoktur²⁰⁰. Bu hâllerde genel kurul onayına gerek olmadığı gibi yazılı şekil şartına ve pay devir prosedürünün izlenmesine de gerek yoktur. Şirket sözleşmesine konulacak bir hükümle miras, mal rejimi ve icra vasıtasıyla pay geçişinin genel kurul onayına tabi tutulması mümkün değildir²⁰¹. Hükmün gerekçesi, pay devri hususunda dahi emredici nitelikte olmayan genel kurul onayını kanun gereği gerçekleştirecek intikallerde aramanın yerinde olmadığını ifade etmiştir²⁰². Hükümde belirtilen bu üç halde, şekle bağlı bir devir sözleşmesine gerek olmaksızın, hukuki sebebe bağlı olarak usulüne uygun şekilde veraset ilâmı, vasiyetname, miras sözleşmesi veya eşler arasındaki mal rejimi sözleşmesi ile birlikte esas sermaye payı bütün hak ve borçlarıyla intikal edecektir²⁰³.

Türk Ticaret Kanunu'nun 133'üncü maddesine göre, sermaye şirketlerinde ortakların kişisel alacaklıları ortağa düşen sermaye payı üzerine 2004 Sayılı İcra İflas Kanunu'nun taşınırılara ilişkin hükümleri uyarınca haciz koydurabilir ve icra prosedürüne göre payın paraya çevrilmesini isteyebilir.

¹⁹⁹ Bkz. **Nihat Taşdelen**, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Limited Ortaklıklarda Çıkma Çıkarılma ve Fesih, Ankara 2012, s. 88.

²⁰⁰ **Arslanlı (Domanıç)**, s. 281; **Pulaşlı, Gelişmeler**, s. 41.

²⁰¹ **Pulaşlı, Şerh**, § 61 N. 69.

²⁰² TTK m. 596 gerekçesi.

²⁰³ **Pulaşlı, Şerh**, § 61 N. 68; **Yıldız, Limited Şirketler**, s. 144; **Çevik**, s. 226; **Pulaşlı, Gelişmeler**, s. 41.

Türk Ticaret Kanunu, 6762 Sayılı Kanun'dan farklı olarak limited şirket payının haczi konusundaki tereddütleri ortadan kaldırmış ve fesih ve tasfiyeye yol açabilecek hükümlerin yürürlüğünü kaldırmıştır²⁰⁴. Payın cebri icra yolu ile iktisabı hâlinde iflas idaresi veya alacaklıların şirketin feshini istemeleri 6102 sayılı Kanun ile birlikte bundan böyle söz konusu değildir. Sermaye payı taşınır rehni hükümlerine göre haczedilip sattırılabilir, böylece pay yeni sahibini bularak şirketin işleyişi ve insicamı olumsuz etkilenmeyecektir.

Kanunda yer verilen bu hâllerin gerçekleşmesiyle birlikte hak sahipleri sermaye payını kendiliğinden kazanmaktadır. Ancak hak sahibini belirleme noktasında şirketin yetkili olmadığı düşünülürse, yeni oluşacak ortaklık yapısının şirketin menfaatlerine aykırı olma ihtimali ortaya çıkacaktır. Kanun koyucu, bu sıkıntıyı bertaraf etmek için, şirkete iktisabı öğrendiği tarihten itibaren iktisap eden kişiyi reddetme ve üç (3) ay içinde kullanabileceği bir satın alma hakkı vermiştir²⁰⁵. Limited şirketin şahsi yönünü ortaya koyan bu hükme²⁰⁶ göre, şirket sermaye payını şirketin kendisi veya ortağı veya bir üçüncü kişi tarafından ve gerçek değer üzerinde payı devralmayı iktisap eden kişiye teklif etmesi şarttır. Bu süre zarfında teklif gerçekleşmez veya teklif sonrası gereği yerine getirilmez ise ortak tarafından payın geçtiğinin tespitini sağlamak için pay defterine kayıt davası açılabilir²⁰⁷. Şirketin sermaye payını iktisap eden kişiyi reddetme hakkı ile kanun gereği pay intikallerinde genel kurul onayına gerek olmaması bir çelişkinin varlığını akıllara getirebilir. Öğretide sermaye payını iktisap eden kişinin mülkiyet hakkının şirketin satın alma hakkı için tanınan üç (3) aylık süre boyunca askıda kalacağı savunulmuştur²⁰⁸. Ancak hükmün ihdas amacı düşünüldüğünde bu süre zarfında teşekkül eden statüyü mülkiyet olarak adlandırmak yerinde olmaz.

²⁰⁴ Yıldız, *Limited Şirketler*, s. 145.

²⁰⁵ Yıldız, *Limited Şirketler*, s. 146.

²⁰⁶ Bkz. Sait Kemal Mimaroglu, *Ticaret Hukuk II*. Cilt, Ankara 1972, s. 67.

²⁰⁷ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 1669.

²⁰⁸ Yıldız, *Limited Şirketler*, s. 147; Arslanlı'ya göre kanuni intikallerde de pay devrinde olduğu gibi ortakların onayının kurucu nitelikte olması gerekir. Bkz. Arslanlı (Domaniç), s. 286.

Nitekim mülkiyetin hak sahibine bahsettiği hakların bu süre zarfında kullanılması mümkün değildir.

Gerçek değer nasıl tespit edileceği hususu da Kanun tarafından açıklığa kavuşturulmuştur (TTK m. 597). Buna göre, kanunda veya şirket sözleşmesinde payın gerçek değeri belirlenmiş olsa dahi tarafların anlaşamamaları hâlinde şirket merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesince gerçek değer belirlenecektir. Gerçek değer belirlenmesi noktasında esas alınacak tarih hakkın kullanılacağı tarihtir²⁰⁹.

3. Payın İtfası

İtfa payın hukuki bir muameleyle imha edilmesidir²¹⁰. Bir ortağın paylarının tamamı için itfa söz konusu itfanın gerçekleşmesiyle birlikte ortaklık sıfatın sona erer. Ortağın muvafakati dışında, sermaye payının itfa edilmesi şirket sözleşmesinde bu yönde hüküm bulunmasına bağlıdır²¹¹.

İtfa muamelesiyle payın itfa edilmesi sonucunda paya bağlı hak ve borçlar da imha edilmiş olur²¹².

4. Şirketin Sona Ermesi

Limited şirketin sona ermesiyle birlikte ortakların ortaklık ilişkisi içine girecekleri bir hukuki varlık kalmadığından ortaklık sıfatı da sona erecektir. Limited şirketin sona ermesini kanun koyucu TTK m. 636'da düzenlemiştir.

Kanun'un 616'ıncı maddesi, limited şirketin feshine ilişkin karar alma yetkisinin münhasıran şirket genel kurulunda olduğunu belirtmiştir. Genel kurulun bu kararı almasında aranacak nisap, temsil edilen oyların en az üçte ikisi ve oy hakkı bulunan esas sermayenin tamamının salt çoğunluğudur (TTK m. 621/I-ı).

²⁰⁹ Yıldız, *Limited Şirketler*, s. 147.

²¹⁰ Arslanlı (Domaniç), s. 355; Çevik, s. 238; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 1675a.

²¹¹ Çevik, s. 238; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 1675a.

²¹² Çevik, s. 239.

Genel kurul kararı ile sonra erme dışında şirket sözleşmesinde öngörülmüş olan sonra erme sebeplerinden birinin gerçekleşmesiyle sona erme vuku bulur (TTK m. 636/I-a). Bununla birlikte haklı bir sebebin varlığında her ortak mahkemeden şirketin feshini talep edebilir (TTK m. 636/III).

636'ıncı maddenin 1'inci fıkrasının b bendi, iflasın açılmasını limited şirket için bir sona erme sebebi olarak saymıştır. İflasın açılmasıyla şirketin sona ermesi için iflas kararının kesinleşmiş olması, temyiz ve istinaf sürecinin tamamlanmış veya kanun yollarına başvuru süresinin geçmiş olması gerekir²¹³.

Limited şirketin esas sermayesinin kaybı veya borca batık olması hâlinde TTK m. 637'nin atfıyla anonim şirketlere ilişkin TTK m.376 uygulama alanı bulacaktır. 376'ıncı maddeye göre, son yıllık bilançoya göre sermaye ile kanuni yedek akçeler toplamının üçte ikisinin zarar sebebiyle karşılıksız kaldığı anlaşılırsa, genel kurul derhal toplantıya çağrılmak suretiyle sermayenin üçte biriyle yetinme veya sermayenin tamamlanmasına karar vermelidir. Aksi takdirde şirket kendiliğinden sona erecektir.

Türk Ticaret Kanunu'nun 636'ıncı maddesin 2'inci fıkrasında göre, uzun süreden bu yana şirketin zorunlu organlarından biri mevcut değilse veya şirket genel kurulu toplanamıyorsa, ortaklardan veya şirket alacaklılarından biri şirketin feshini mahkemeden talep edebilir. Bu hâlde mahkeme, müdürleri de dinleyerek şirkete bu eksikliği gidermesi için uygun bir süre verir, süre sonunda eksiklik giderilmezse şayet şirketin feshine karar verilir. Mahkemenin müdürleri dinlemesi, yalnızca genel kurulun toplanmaması durumunda söz konusu olacaktır²¹⁴.

Kanun'un 574'üncü maddesi limited şirkette ortak sayısının azamî sınırını elli ortak olarak belirlemesine rağmen bu hususa ilişkin herhangi bir aykırılık halinde nasıl bir uygulamaya gidileceğini göstermemiştir. Öğreti,

²¹³ (Arslanlı) Domaniç, s. 733.

²¹⁴ Yıldız, *Limited Şirketler*, s. 291.

burada husule gelen boşluk için farklı öneriler ortaya koymuştur. Bir görüşe göre; elli ortak sayısını aşan devirlerin geçersiz sayılması mümkündür. Aynı şekilde, elli ortak sayısını aşan tescil taleplerinde sicil müdürünün bu durumun düzeltilmesi için belirli bir süre vermesi, gerekli düzeltme yapılmadığı takdirde mahkemeden şirketin feshini talep edebileceği de ileri sürülmüştür²¹⁵.

²¹⁵ Bkz. **Yıldız**, *Limited Şirketler*, s. 289.

İKİNCİ BÖLÜM

LİMİTED ŞİRKETLERDE ORTAĞIN ÇIKMASI

I. GENEL OLARAK ÇIKMA KAVRAMI VE HUKUKİ NİTELİĞİ

Limited şirket ortağının şirketten çıkması hakkında ayrıntılı açıklamalar yapmadan önce çıkma kavramının hukuki temeli ve hangi ihtiyaçlar sonucu ortaya çıktığına değinmek gerekir. Müteakiben şirket türleri açısından çıkma hakkı veya muadili olarak bu hakkın işlevini gören müesseselerden bahsedilmelidir.

A. Çıkma Kavramı

Türk Borçlar Kanunu'nun 620'inci maddesinin adi şirketler için yapmış olduğu tanım mahiyetleri nispetinde diğer şirket türleri için de geçerli olabilecek genel nitelikli bir tanımdır²¹⁶. Tanımdan anlaşılan, şirketin oluşabilmesi için bir sözleşmenin varlığının şart olduğudur²¹⁷.

Şirket sözleşmesi de, şahsına münhasır bazı hâller dışında borçlar hukukunun genel teorisi içinde yer alır²¹⁸. Kural olarak özel hukuk sözleşmelerinde irade serbestisi esastır. İrade serbestisinin tezahürlerinden biri de, sözleşme yapıp yapmama özgürlüğüdür²¹⁹. Şüphesiz ki sözleşmeyi yapma noktasında serbest olan irade kural olarak sözleşmeyi sonlandırmakta

²¹⁶ “TBK m. 620/I: *Adi ortaklık sözleşmesi, iki ya da daha fazla kişinin emeklerini ve mallarını ortak bir amaca erişmek üzere birleştirmeyi üstlendikleri sözleşmedir.*” Limited şirketler açısından bu tanım, emeğin limited şirkete sermaye olarak getirilememesi ve şirketin tek ortaklı olabilmesi noktasında farklılık arz eder. Bu noktada tek ortaklı şirketleri yapılan açıklamalardan müstesna tutmak gerekir.

²¹⁷ **Fahiman Tekil**, Şirketler Hukuku I. Cilt, Adi Kollektif ve Komandit Şirketler, İstanbul 1974, s. 22; **Poroy (Tekinalp/Çamoğlu)**, s. 21; **Karayalçın**, Şirketler Hukuku, s. 56; **Pulaşlı, Şerh**, § 1 N. 7; **Ferit Hakkı Saymen /Halit Kemal Elbir**, Borçlar Hukuku Umumi Hükümler I. Cilt, İstanbul 1958, s. 9.

²¹⁸ **Poroy (Tekinalp/Çamoğlu)**, s. 23; **Mimaroglu**, s. 40; **Ali Naim İnan**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler I. Cilt, Ankara 1971, s. 17.

²¹⁹ **Ahmet Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Genişletilmiş 15. Bası, Ankara 2012, s. 73; **Saymen/Elbir**, s. 132 vd; **Tekinay vd**, s. 483; **Turgut Önen**, Borçlar Hukuku, Ankara 1990, s. 40; **Fikret Eren**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 11. Baskı, İstanbul 2009, s.270.

da aynı şekilde serbesttir²²⁰. Özellikle tarafların aynı amaca yönelttikleri irade beyanlarıyla akdettikleri şirket sözleşmesi ile içinde girdikleri sürekli borç ilişkisinde²²¹ bu hakkın varlığı tartışmaya mahal vermeyecek derecede açıktır²²². Ancak nasıl ki sözleşme yapma serbestîsi sınırsız değil ve Kanun'un çizdiği sınırlar içinde mümkünse (TBK m. 26), sözleşmeyi sona erdirmeye serbestîsi de aynı şekilde sınırsız değildir.

Bazen ortağın, bazen de şirketin âli menfaatleri gereği şirket ile ortak arasındaki hukuki ilişkiyi sonlandırmak gerekir. Bununla birlikte, şirketler hukukunda şirketi ayakta tutmak ve iktisadi hayatta devamlılığını sağlamak temel bir ilkedir. Bu noktada karşılıklı menfaatlerin gerçekleştirilmesi ortağın şirketten ayrılarak şirketin varlığına devam etmesi ile mümkün olabilir.

Ortağın şirketten ayrılması, bir üst kavram olarak ortağın şirketle ilişkisinin kesildiği tüm hâlleri ifade etmektedir²²³. Ortaklık sıfatının sona erme hâlleri bahsinde geçtiği üzere, pay devri, payın kanunen geçişi (icra, mal rejimi, miras yoluyla), payın itfası, ortağın ölümü, bu kapsamdadır. Ayrılma, kanunun, ortağın veya şirketin iradesiyle gerçekleşebileceği gibi, karşılıklı iradelerin örtüşmesi ile de gerçekleşebilir. Misal pay devri, şirket sözleşmesindeki yasaklayıcı veya serbestleştirici düzenlemeler dikkate alınmazsa ortağın ve şirketin iradesinin birlikte tecelli ettiği bir ayrılma türüdür.

Çalışmanın konusu olan çıkma ve çıkarılma hâlleri de, esasen ayrılmanın birer türü olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bölümün konusunu teşkil eden çıkma kavramı kısaca, ortağın kendi iradesiyle şirketle ilişkisini kesmesi ve ortaklık sıfatının sona ermesi tanımlanabilir²²⁴.

²²⁰ Kılıçoğlu, s. 77; Tekinay vd, s. 483.

²²¹ İnan, s. 37; Saymen/Elbir, s. 48; Özel Seliçi, Borçlar Kanununa Göre Sözleşmeden Doğan Sürekli Borç İlişkilerinin Sona Ermesi, İstanbul 1976, s. 31.

²²² Dirikkan, s. 19; Julia, s. 349.

²²³ İrfan Baştuğ, Limited Şirkette Ortağın Çıkma ve Çıkarılması, İzmir 1966, s.5.

²²⁴ Halil Arslanlı, Kollektif ve Komandit Şirketler, 2. Bası, İstanbul 1960, s. 375; Pulaşlı, Şerh, § 61 N. 106; Çevik, s. 244; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 1675; Taşdelen, s. 85.

B. Diğer Şirket Türlerinde Çıkma

Bir şirket ortağının çıkma isteği, çoğu zaman diğer ortakların, bir başka deyişle şirketin menfaatiyle çatışan bir nitelik arz eder. Ortak şirketten çıkmayı talep ederken, koyduğu sermayenin ve elde edeceği kazancı almayı, şirket ise bu ilişkiyi en az mali kayıpla sonlandırmak veya sonlandırmayarak söz konusu maddi değerlerin şirket bünyesinde kalmasını arzular²²⁵. Çatışan bu menfaatler ise, ortak ile şirket ve ortakların kendi aralarındaki ilişkilerin temel belirleyicisi olan şirket türüne göre dengelenir.

1. Şahıs Şirketlerinde Çıkma

Şahıs şirketlerinde ortakların karşılıklı güveni şirketin varlığı ve devamı için yadsınamaz önemdedir. Bu nedenledir ki mevzuat ve öğreti, adi şirket ve kollektif şirket için güveni sarsabilecek pek çok hâl ve şart için sona ermeyi bir çözüm yolu olarak öngörmüştür²²⁶. Bununla birlikte 6098 Sayılı Yeni Borçlar Kanunu, adi şirketler için şirketin devamlılığını gözetten bir anlayışı benimseyerek²²⁷ adi şirket ortakları için şirketten çıkma hususunu 633'üncü maddede düzenlemiştir. Çıkma hakkı, bu düzenlemede bir haklı sebebin gerçekleşmesi hâlinde kullanılabilecek bir hak olarak düzenlenmese de, şirket sözleşmesinde kural olarak şirketin sona ermesini gerektirecek hâllerde (bkz. TBK m. 639) şirketin devam edeceği öngörülmüşse, sona erme sebebi şahsında gerçekleşen ortak için bir çıkma hakkı öngörülmüştür. Bunun yanı sıra şirket sözleşmesine çıkma hakkına ilişkin başkaca bir hüküm de konulabilir²²⁸.

Kollektif şirketler için de, TTK'da çıkma hakkına ilişkin herhangi bir husus açıkça düzenlenmemiştir. Gerçi TTK m. 253 ve devamında kollektif ortağın şirketten ayrılması düzenlenmiştir ancak, bu düzenlemeler daha çok ortağın şirketten çıkarılmasına ilişkindir²²⁹. Kollektif şirketlerde, adi şirkette

²²⁵ Baştuğ, *Çıkma ve Çıkarılma*, s. 5.

²²⁶ Bkz. TTK m. 243 ve 245; TTK m. TBK m. 639.

²²⁷ TBK m. 633 gerekçesi.

²²⁸ Pulaşlı, *Şerh*, § 2 N. 37.

²²⁹ Pulaşlı, *Şerh*, § 14 N. 5.

olduğu gibi çıkma hakkı sözleşme ile tanınabilir. Yanı sıra ortakların oy birliği ile şirket sözleşmesinin değiştirilmesi veya şirket ile ortakların iradesinin bu yönde tecellisi ile birlikte çıkmanın sonuçları büyük ölçüde vuku bulur²³⁰.

2. Sermaye Şirketlerinde Çıkma

Sermaye şirketlerinde şahıs şirketlerinde farklı olarak asıl olan ortakların şahsından ziyade sermaye unsurudur. Bu bağlamda, ortakların birbirilerine güven esasınca bağlılığı, şahıs şirketlerine nazaran biraz daha yumuşak yorumlanmalıdır. Bir ortağın şahsi menfaatleri şirketle ilişkisini kesmesini gerektiriyorsa, bu hususu şirketin devamlılığıyla ilişkilendirmek anlamlı olmayacaktır. Bu sebeple hem şirketin insicamı ve devamlılığı, hem de ortağın menfaatinin gözetilmesi noktasında kural olarak çıkma hakkının işlevini anonim şirketlerde pay devri görmektedir²³¹. Anonim şirketler hukukuna ilişkin sınırlamalar²³² mevcut olmakla birlikte pay devri kural olarak serbesttir ve çıkma hakkının kullanılmasında olduğu gibi haklı bir sebep aranmaz.

Bununla birlikte halka açık anonim ortaklıklarla ilgili olarak SPK Seri: IV No: 8 Tebliğinin 17. Maddesi ile belli oranların üzerinde paya sahip ortaklara diğer ortakların paylarını alma amacıyla çağrıda bulunma zorunluluğu yüklenmiştir. Öğretide bu düzenlemenin de şirket ortağına bir çıkma hakkı tanıdığı ileri sürülmüştür²³³. Çağrıda bulunma yükümlülüğünün amacı, şirket yapısı içinde yer almak istemeyen pay sahiplerinin menfaatlerini korumak ve ortağın etkin bir şekilde yönetilmesi noktasında pay sahipliğini yoğunlaştırmaktır²³⁴.

²³⁰ **Pulaşlı**, *Şerh*, § 14 N. 7.

²³¹ **Yusuf Ziyaeddin Sönmez**, Anonim Ortaklıklarda Pay Sahibinin Ortaklıktan Ayrılma Hakkı, İstanbul 2009, s. 2; **Mehmet Özdamar**, Anonim Şirketlerin Kendi Paylarını İktisap Etmesi, Ankara 2005, s. 236; **Dirikkan** s. 23; **Baştuğ**, *Çıkma ve Çıkarılma*, s. 8.

²³² Bkz. **Sönmez**, s 4 vd.

²³³ Bkz. **Mustafa Çeker**, ‘Halka Açık Anonim Ortaklıklarda Pay Sahiplerinin Şirketten Çıkma Hakkı’, BATIDER, C. XXII S. 1, 2005, s. 62; **Sönmez**, s. 40 vd.

²³⁴ **Sönmez**, s. 43.

Anonim şirketler için çıkma hakkının söz konusu olabileceği bir diğer hâl TTK m. 202’de düzenlenmiştir. Hükümle şirketler topluluğu bağlamında hâkim şirket ve bağlı şirket ortaklarının ilişkilerini düzenleyen hükümde, bazı hâllerde hâkim şirkete bağlı şirket ortaklarına karşı bazı sorumluluklar yüklenmiştir. Hâkim şirketin hâkimiyetini bağlı şirketi ve dolayısıyla ortaklarını kayba uğratabilecek şekilde kullanması ve beraberinde özellikle bağlı şirket açısından anlaşılabilir bir sebebi bulunmayan birleşme, bölünme, tür değiştirme fesih ve benzeri önemli esas sözleşme değişiklikleri hâlinde, ortak mahkemeden hâkim şirketin bu paylarını satın almasına karar vermesini isteyebilir²³⁵. Bu düzenlemenin amacı, aleni pay alım teklifine katılmayan pay sahiplerine bir fırsat daha tanıyarak aleni pay alım teklifi şartlarını yeniden sağlayarak pay sahibini korumaktır²³⁶.

6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’na göre anonim şirketlerde çıkma hakkının gündeme geldiği hâllerden biri de şirket birleşmelerinde söz konusu olmaktadır²³⁷. Şirket birleşmelerindeki pay sahipliğinin devamlılığı ilkesinin²³⁸ önemli bir istisnası²³⁹ olarak ticaret şirketlerine ilişkin genel hükümler arasında yer alan TTK m. 141 hükmüne göre, ticaret şirketlerinin birleşmesi esnasında birleşmeye katılacak şirket ortaklarına devralan şirkette ortaklığı devam ettirme veya bir ayrılma akçesi karşılığında çıkma hakkı tanınabilir. Çıkma hakkının kullanılabilmesi için birleşme kararına ilişkin genel kurulda hazır bulunup red oyu vermesi, haksız olarak toplantıya alınmaması, çağrı ve ilan usulüne uygun olarak yapılmaması veya yönetim kurulunca alınmış bulunan birleşme kararına yazılı olarak itiraz etmesi gerektiği ileri sürülmüşse

²³⁵ Satım hakkının çıkma olarak adlandırılması **Yaşar Karayalçın**, ‘‘Anonim Şirkette Çoğunluk Azınlık İlişkisi Bakımdan Kontrol (blok) Satışı ve Genel Alım Önerisi’’, Prof. Dr. Haluk Tandoğan’ın Anısına Armağan, Ankara 1990, s. 389. **Aytekın Çelik**, Anonim Şirketlerde Ortaklıktan Çıkarılma, 2. Baskı, Ankara 2012, s. 178.

²³⁶ **Sönmez**, s. 51.

²³⁷ Nitekim bu tür bir çıkma hakkı sadece anonim şirketler için değil, birleşmenin öznesi olabilecek tüm şirketlerde söz konusu olacaktır. Öğretide **Karayalçın** ‘‘Kontrol satışı’’ şeklinde atıflarımızda yer alan çalışmasında bu yönde bir düzenlemenin gerekliliğine işaret etmiştir. Bkz. S. 393.

²³⁸ Bkz. TTK m. 140 gerekçesi; **Nevzat Akbilek**, Türk ve Avrupa Birliği Hukukunda Anonim Şirket Birleşmelerinde Pay Sahibinin Korunması, Ankara 2009, s. 43; **Hamdi Yasaman**, ‘‘Şirketlerin Birleşme ve Bölünmeleri’’, Bilgi Toplumunda Hukuk – Ünal Tekinalp’e Armağan, s. 701.

²³⁹ **Pulaşlı**, *Şerh*, § 7 N. 31.

de²⁴⁰ Kanun'da bu yönde bir şart göze çarpmamaktadır. Devralan şirket ortakları için böyle bir seçimlik hakkın var olup olmadığı noktasında da Kanun'da bir açıklık yoktur²⁴¹. Bu hükme istinaden var olan çıkma hakkı, limited şirketler açısından da uygulama alanı bulacaktır²⁴².

6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun getirdiği müesseselerden biri de 531'inci maddede öngörülen, anonim şirketteki payların onda biri veya halka açık anonim şirketlerde yirmide biri nispetindeki azınlık pay sahiplerinin haklı sebeplerin varlığı hâlinde şirketin feshini mahkemeden talep etme hakkıdır²⁴³. İlgili pay sahiplerinin, haklı sebeplerle fesih talebiyle mahkemeye başvurması hâlinde, mahkeme davacı pay sahiplerinin şirketten çıkarılmalarına veya duruma uygun düşen ve kabul edilebilir bir başka çözüme karar verir. Öğretide, mahkemenin tespit edeceği uygun ve kabul edilebilir çözümlerden biri olarak dava açan azınlığın şirketten çıkmasına izin verilmesi gösterilmiştir²⁴⁴.

Bununla birlikte, anonim şirket sözleşmesiyle çıkma hakkının tanınıp tanınamayacağı bir sorun olarak Alman ve İsviçre öğretisinde tartışılmıştır. Bu noktada *Çağlar*, şirkete ve diğer pay sahiplerine zarar vermeyecek şekilde

²⁴⁰ **Akbilek**, s. 183.

²⁴¹ **Akbilek**, s. 183; Devralan şirket ortakları için de böyle bir hakkın var olduğu yönünde bkz. **Şengül Al Kılıç**, Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Ticaret Şirketlerinin Birleşmesi, İstanbul 2009, s. 50.

²⁴² Bkz. ikinci Bölüm II, D.

²⁴³ Öğretide **Çamoğlu**, 6102 sayılı Kanun'dan önce de bu hakkın varlığını hararetle savunmuştur. Bkz. **Ersin Çamoğlu**, 'Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi', Prof. Dr. Yavuz Alangoya için Armağan, s. 672 vd. **Karayalçın**, *Kontrol Satışı*, s. 391. Genel olarak 6102 sayılı Kanun'dan önceki tartışmalar ve uygulamalar hakkında bkz. **Ayşe Sümer**, Anonim Ortaklıklarda Azınlık Haklarının Korunması ve Anonim Ortaklığın Haklı Nedenle Feshi, İstanbul 1991; **Murat Oruç**, "6102 sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Anonim Ortaklıktan Haklı Sebepler Fesih İstemine Bağlı Çıkarma", BATIDER, C. XXVII S. 1, 2011, s. 209 vd. Bununla birlikte 6102 sayılı Kanun'da düzenlenen anonim şirketin haklı sebeple feshi müessesesine karşı alışılmadık derecede şiddetli bir eleştiri de söz konusudur: **Emin Cem Kahyaoğlu**, 'Anonim Ortaklıkta Haklı Sebeple Fesih', Prof. Dr. Şenel Akyol'a Armağan, İstanbul 2011, s. 557-558.

²⁴⁴ **Hayrettin Çağlar**, Anonim Şirketlerde Esas Sermayenin Azaltılması, Ankara 2010, s. 23.

düzenlenmesi kaydıyla, çıkma hakkının şirket sözleşmesinde düzenlenmesinin mümkün olduğu görüşündedir²⁴⁵.

3. Kooperatiflerde Çıkma

Kooperatif, Kooperatifler Kanunu m. 1’de tanımlanmıştır.

Öğretide kooperatiflerin ticaret şirketi olup olmadıkları tartışılmış olmakla beraber²⁴⁶ 6102 Sayılı Kanun açıkça kooperatifleri ticaret şirketi olarak kabul etmiştir (TTK m. 124/I). Bununla birlikte kooperatifler ticaret şirketlerinden amaçları yönüyle ayrılırlar. Ticaret şirketlerinin amacı gelir elde etmek iken, kooperatifler belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle ortakların meslek veya geçimlerine ait ihtiyaçlarını işgücü ve parasal katkılarıyla karşılıklı yardım dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp korumak olarak ifade edilmiştir²⁴⁷.

Kooperatiflerde ortağın çıkma hakkı, kooperatif hukukuna hâkim olan açık kapı ve kooperatifin korunması ilkeleri ile beraber incelenmelidir.

Kooperatifler Kanunu’nun 1’inci maddesindeki tanımda yer alan kooperatiflerin değişir ortaklı ve değişir sermayeli olma niteliği, beraberinde açık kapı ilkesinin kooperatif hukukunda etkin olmasını getirmiştir. Bu ilke, ortak sayısının belirli bir rakam ile sınırlandırılmaması, kooperatife girmenin idarecilerin veya etkili ortakların onayından ziyade belirli bazı objektif şartlara bağlanması ve bu şartların çok zorlaştırılmamasını ifade eder²⁴⁸.

Açık kapı ilkesi gereği, kooperatif ortağı kooperatiftan çıkma hakkına sahiptir. Ancak bu hak, KoopK m. 10’da tezahür eden kooperatifin korunması

²⁴⁵ Tartışmalar için bkz. **Çağlar**, s. 25. Yanı sıra haklı sebeple çıkma hakkının anonim şirketler açısından tanınması gerektiği hakkında Bkz. **Rauf Karasu**, Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Anonim Şirketlerde Emredici Hükümler İlkesi, Ankara 2009, s. 73 vd.

²⁴⁶ **Edip Şimşek**, Kooperatif Ortaklıklar, Ankara 1981, s. 19 vd; **Ferhat Erçin**, Türk Hukukunda Kooperatif Tüzel Kişiliğinin Ayırıcı Özellikleri, İstanbul 2004, s. 94 vd.

²⁴⁷ **Mustafa Erdem Can**, ‘‘Kooperatif Ortaklığından Çıkma ve Çıkan Kişinin Hakları’’, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XI, S.1-2, 2007,s. 73; **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, N. 1751. **Erçin**, s.86;

²⁴⁸ **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, N. 1799.

ilkesi ile sınırlıdır. Hükme göre, çıkma talebi kooperatifin varlığını tehlikeye düşürecek nitelikteyse, çıkma talebinde bulunan ortağın muhik bir tazminat ödemesi ana sözleşmeye konabilir. Yanı sıra, çıkma hakkının kullanılmasının ana sözleşme ile beş (5) yıla kadar sınırlandırılması da mümkündür. Ancak çıkma hakkının mutlak olarak sınırlandırılması imkânsızdır, bu bağlamda ana sözleşmeye konan hükümler geçersizdir (KoopK m. 11). Velhasıl çıkma hakkı, kooperatif ortakları için vazgeçilmez bir hak niteliğindedir²⁴⁹.

Kooperatifler Kanunu m. 11 gereği çıkma hakkının beş (5) yıl süreyle sınırlandırıldığı hâllerde, haklı ve önemli sebeplerin varlığı hâlinde çıkma hakkının gündeme geleceği ana sözleşmeyle hükmolunabilir.

Bununla birlikte, kooperatiften olağanüstü sebepler ve ana sözleşmede öngörülen²⁵⁰ sebeplerle çıkmak mümkündür. Olağanüstü sebepler kapsamına, KoopK m. 52/III gereği ortakların şahsi sorumluluklarının ağırlaştırılması ve ek yükümler getirilmesi, KoopK. M. 84/I-11 gereği kooperatif birleşmeleri sonucu ortakların şahsi sorumlulukları ve ek ödeme yükümlülüklerinin doğması veya artması söz konusu olduğunda Kanunca tanınan çıkma hakkı girmektedir.

C. Limited Şirketlerde Çıkma

Limited şirketlerin, yapısı itibariyle şahsi ve sermaye yönü olan karma bir yapı sergilediğinden daha önce bahsedilmişti. Kural olarak - aksi şirket sözleşmesinde düzenlenmedikçe - bu yapı, ortağa ne anonim şirkette olduğu gibi pay devrinin icrası ile ortaklık sıfatını tamamen kendi arzusu yönünde sonlandırma şansı verir, ne de şahıs şirketlerinde olduğu gibi kendi iradesiyle şirketten ayrılmayı güçleştirecek kadar şirketin mukadderatına sıkı bir bağlılığı zorunlu kılar. Fakat 6102 sayılı Kanun ile birlikte limited şirketlerde, ortağın kendi iradesiyle şirketten ayrılabilmesi, şayet şirket sözleşmesinde tamamen serbest bırakılmışsa payın devredilmesiyle suretiyle mümkün kılınmıştır. Şirket sözleşmesinde böyle bir düzenleme varsa, çıkmaya ilişkin

²⁴⁹ Can, *Kooperatif*, s. 75; Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), N. 1817

²⁵⁰ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), N. 1831. Can, *Kooperatif*, s. 85.

meşakkatli prosedürün işletilmesine gerek olmaksızın çıkmaya ilişkin arzu edilen sonuç gerçekleşebilecektir. Bununla birlikte, limited şirket gibi nispeten küçük, şahsi yönü olan ve mali gücü sınırlı bir yapıya ait payların tedavülü uygulamada çok da kolay olmamaktadır²⁵¹.

Bu sebeple ki menfaatler dengesini anonim şirketlerdeki gibi pay devri üzerine oturtmak, limited şirketlerin şahsi yönünü göz ardı etmek anlamına gelecektir. Özellikle pay devri serbestisinin tanınmadığı veya pay devrinin somut şartlar gereği gerçekleştirilemediği durumlarda, ortak ile şirket arasındaki ilişkinin güvensiz bir şekilde devamında yarar yoktur. Limited şirketin şahsi yönünü de içeren bu özgü yapısı çıkma hakkının düzenlenmesi ihtiyacını açıkça ortaya koymaktadır²⁵².

Kanun, ortağın iradesiyle şirketten çıkma hakkını kural olarak mümkün kılmakla birlikte, bu hakkın kullanılmasını bir takım şartlara bağlamıştır.

6762 sayılı Kanun, limited şirket ortağının çıkmasını ve çıkarılmasını tek bir maddede hüküm altına almıştı (m. 551). Hüküm, 6102 sayılı Kanun'da olduğu gibi şirketten çıkma hakkının sözleşme ile düzenlenebileceğinden bahsetmiştir. Yanı sıra, haklı sebeple ortağın çıkma hakkı da bu düzenlemede yer almıştır. Haklı sebeple çıkmayı düzenleyen ikinci fıkrada, çıkma hakkının yanı sıra şirketin feshinin de talep edilebileceği ifade edilmiştir. Bu da, haklı bir sebebin varlığında şirket ortağının çıkma veya fesih talepleri arasında bir seçimlik hakkı olduğu kanaatini uyandırmaktadır²⁵³.

Limited şirket ortağının çıkmasına ilişkin olarak 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, 6762 Sayılı Kanuna nispeten daha ayrıntılı düzenlemeler getirmiştir²⁵⁴. Çıkma ve çıkarılma hususları ayrı başlıklar ve maddeler altında düzenlenmiş, haklı sebeple şirketin feshini talep etme hakkı ise TTK m. 636'da ayrıca düzenlenmiştir. Ayrıntılı düzenlemelere örnek olarak; 6102

²⁵¹ Botschaft, s. 3221; Julia, s. 312.

²⁵² Handschin, *Die Personalistische GmbH*, s. 63.

²⁵³ Baştuğ, *Çıkma ve Çıkarılma*, s. 24.

²⁵⁴ Pulaşh, *Şerh*, § 61, N. 107.

sayılı Kanun ile ortağın haklı sebeple çıkma hakkını kullanmak için mahkemeye başvurması hâlinde ortağın hak ve borçlarının dondurulması veya teminat altına alınması yönünde karar verilebilecek olması gösterilebilir (TTK m. 638/II). Bununla birlikte ayrılma akçesi ve muacceliyetine ilişkin ayrıntılı hükümler (TTK m. 641 ve 642) ile çıkmaya katılma müessesesi de mevzuattaki yerini almıştır (TTK m. 639).

Limited şirketlerde, ortağın haklı veya şirket sözleşmesinde öngörülen bir nedenle, bir görüşe göre de ortakların muvafakati ile şirketten çıkması mümkündür (TTK m. 638). Böylece, şirketin feshine veya ortağın arzu etmediği bir yapı içinde kalmasına gerek olmaksızın şirketin devamlılığı sağlanabilir ve ortak yatırımını şekillendirebilir. Şirketin devamında, diğer ortakların, şirketle ticari ilişki içinde olanların ve en genel anlamda yurt ekonomisinin menfaati vardır²⁵⁵.

Limited şirket ortağının çıkması, ortağın kendi iradesiyle çıkma hakkını kullanmasının bir sonucudur. Bu hakkın hangi durumlarda kullanabileceği TTK m. 638 ve 639'uncu maddelerde ifade edilmiştir. Birincisi, şirket sözleşmesiyle ortağa bu hakkın tanınmasıdır. Diğerisi ise, haklı sebeplerin varlığında ortağın şirketten çıkmak için mahkemeye başvurmasıdır. Genel kurul veya diğer ortakların onayıyla ortağın şirketten çıkmasına ilişkin olarak 6102 sayılı Kanun'da 6762 sayılı Kanun'a paralel olarak herhangi bir düzenleme yer almamıştır. Bununla birlikte TTK genel hükümler kapsamında şirket birleşmeleri (TTK m. 141) ve bağlı şirketin pay sahibi olarak (TTK m. 202) da limited şirket ortağının çıkması söz konusu olabilecektir.

II. ŞİRKETTEN ÇIKMA HALLERİ

Limited şirket ortağının çıkma hakkını düzenleyen esas hüküm TTK m. 638 hükmüdür. Hükümün lafzından açıkça anlaşılan, şirket sözleşmesiyle ortağa çıkma hakkının tanınabileceği, bununla birlikte böyle bir husus sözleşmede yer almasa da haklı bir sebebin varlığında ortağın yargıya başvurarak şirketten çıkması hakkında karar verilmesini talep edebileceğidir. Çıkma hakkının bu şekillerde kullanılmasını ayrı birer başlık hâlinde değerlendirmek yerinde olacaktır. Yanı sıra, öğretide hakkında farklı görüşler ileri sürülen ortakların kararı ile şirketten çıkma da ayrı bir başlık altında tartışmaya açılacaktır.

A. Şirket Sözleşmesi ile Ortağa Çıkma Hakkının Tanınması

Limited şirketlerin, uygulamada rağbet görmesinin sebeplerinden biri de Kanun tarafından limited şirket sözleşmesinin düzenlenmesi noktasında kuruculara büyük bir serbestinin tanınmış olmasıdır. Bu serbesti kapsamında kurucular şirketi sermaye yönü veya şahsi yönü kuvvetli olacak şekilde tasarlayabilir ve hak, borç ve yükümlülüklerini sınırlandırıp genişletebilirler.

Bununla birlikte 6102 sayılı Kanun ile ihdas edilmiş olan 579'uncu madde limited şirketlerdeki sözleşme serbestisini ciddi anlamda sınırlayacak niteliktedir. Eleştiriye açık olan bu hükme göre²⁵⁶, Kanun'da limited şirketlere ilişkin olarak yer verilen hükümlerden ancak yine Kanun tarafından cevaz verilmişse sapmak mümkün olabilecektir²⁵⁷.

Limited şirket sözleşmesinin düzenlenmesine ilişkin olarak, şirket sözleşmesinde yer alması mümkün olmayan kayıtlar ile şirket sözleşmesinde yer alması zorunlu kayıtlardan sözleşme serbestisinin sınırlandırılmasının tezahürleri olarak bahsetmek gerekir. Özellikle limited şirketler için Kanun'da öngörülen vazgeçilmez haklar ve borçlar, şirket sözleşmesini düzenleyenleri

²⁵⁶ **Pulaşlı, Şerh**, § 24 N. 30 ve 31.

²⁵⁷ Anonim şirketler için de benzer bir yaklaşım benimsenmiştir. Bkz. **Karasu, Emredici Hükümler**, s. 650.

bağlayarak taraflar arasındaki hukuki menfaat dengesinin korunmasına hizmet etmektedir.

Bununla birlikte kural olarak limited şirket ortağına şirket sözleşmesiyle tanınacak çıkma hakkı bu sınırlamaları aşacak kudrettedir. Nitekim TTK m. 638/1'de, şirket sözleşmesiyle limited şirket ortağına çıkma hakkının tanınabileceği ve bu hakkın belirli bazı şartlara tabi tutulabileceğini öngörmüştür. Bu demektir ki Kanun şirket sözleşmesiyle limited şirket ortağına çıkma hakkının tanınmasına ve çıkmaya ilişkin şartların düzenlenmesine cevaz vermiştir.

1. Şirket Sözleşmesindeki Düzenleme

Limited şirket ortağına şirket sözleşmesiyle tanınacak çıkma hakkı, kuruluş esnasında kurucu ortaklar tarafından sözleşmeye kaydedilebileceği gibi, sonrasında şirket sözleşmesinin değiştirilmesi suretiyle de sözleşmeye eklenebilir.

Limited şirketin kuruluşu esnasında, çıkma hakkı ile bu hakkın kullanılmasının şartları şirket sözleşmesinde öngörülebilir (TTK m. 577/1, k). Kuruluş esnasında şirketin kurucuları tarafından imza edilen şirket sözleşmesiyle bu hakkın tanınması hâlinde tüm ortakların bilgisi ve muvafakati dâhilinde çıkma hakkı kabul edilmiş olacaktır. Tüm ortakların muvafakati ve bilgisinin varlığı, şirket sözleşmesinde yer alan bu hak ile ilgili kayıtların etkinliğinin tam olarak sağlanması ve muhtemel uyuşmazlıkların asgari düzeyde kalması açısından önemlidir.

Aynı şekilde kurucu ortaklar gibi, şirkete kuruluştan sonra ortak olarak katılan kimseler için de şirket sözleşmesiyle daha önceden tanınmış çıkma hakkının meşruiyeti açıktır. Misal olarak şirkete mevcut bir payı devralmak suretiyle katılan ortak, şirket sözleşmesindeki çıkma hakkına ilişkin kayıtlara vakıf olabilecektir. Bunun gibi cebri icrada payın değerini etkileyen çıkma hakkının varlığı, miras vasıtasıyla şirkete ortak olunması durumunda da külli halefiyet ilkesi gereği bu husus tartışmalardan varestede olacaktır.

Şirket sözleşmesiyle konulmuş olan çıkma hakkı, sözleşmesel bir müktesep hak sayıldığı için ancak ve ancak ilgili ortakların muvafakati ile kaldırılabilir veya sınırlandırılabilir²⁵⁸.

2. Şirket Sözleşmesinde Öngörülebiilecek Kayıtlar

Türk Ticaret Kanunu'na göre şirket sözleşmesiyle ortaklara çıkma hakkı tanınabileceği ve bu hakkın kullanılmasının belirli bazı şartlara bağlanabileceği ifade edildi. Bu sınırlamalar, ortakların arzusu doğrultusunda belirlenebilir, kazuistik olarak bu sınırlamaları saymak mümkün değildir²⁵⁹. Hükmün lafzından yapılacak çıkarım, şirket sözleşmesinde herhangi bir kayıt ya da şart öngörülmezsizin çıkma hakkının tanınabileceğidir²⁶⁰.

Şüphesiz ki böyle bir düzenleme beraberinde ciddi bazı sakıncaları gündeme getirecektir²⁶¹. Böyle bir düzenlemenin yapılması hâlinde şirket ortağı, hiçbir hâl ve şart gözetilmeksizin tamamen kendi arzusu doğrultusunda çıkma hakkını kullanabilecektir. Bu da özellikle ödenmesi gereken ayrılma akçesi sebebiyle şirketi ve diğer ortakları müşkül durumda bırakabilir. Ortağa ödenecek ayrılma akçesi ile alacaklıların nihai teminatını teşkil eden şirket malvarlığında ciddi bir azalma söz konusu olabilecektir²⁶².

Şirket sözleşmesinde çıkma hakkının kullanılmasına ilişkin herhangi bir şart öngörülmediği takdirde, ortak bu hakkını kullanırken TMK m. 2'de ifadesini bulan dürüstlük kuralına uygun davranmalıdır. Bunun ölçütü, çıkmanın aciliyet kesbetmiş olması, şirket için beklenmedik ve iktisadi olarak zor durumda kalabileceği bir anda çıkma hakkının kullanılmamış olması olabilir.

Şirket sözleşmesinde ayrıca, çıkmanın bir sonucu olarak çıkan ortağa ödenecek olan ayrılma akçesinin nasıl belirleneceği ve ödenme şekli de düzenlenebilir.

²⁵⁸ **Dirikkan**, s 34.

²⁵⁹ **Baştuğ**, *Çıkma ve Çıkarılma*, s. 38; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, N. 1677b.

²⁶⁰ **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, N. 1677b.

²⁶¹ Bu sakıncalar için bkz. **Baştuğ**, *Çıkma ve Çıkarılma*, s. 32.

²⁶² **Baştuğ**, *Çıkma ve Çıkarılma*, s. 33.

Çıkma hakkı ile ilgili olarak şirket sözleşmesinde yer verilebilecek düzenlemeleri başlıklar hâlinde kısaca değerlendirmek yerinde olur.

a. Şekle İlişkin Kayıtlar

Şirket sözleşmesinde yer alan çıkma hakkının kullanılmasına ilişkin şartlar, bu hakkın hangi usuller takip edilerek ne şekilde kullanılacağını gösterir nitelikte olabilir.

aa. Süre

Limited şirket sözleşmesinde düzenlenen çıkma hakkına ilişkin bir takım sürelerin öngörülmesi mümkündür.

Öncelikli olarak, çıkma hakkının hakkın doğumundan itibaren belirli bir ihbar süresine uyularak kullanılması zorunluluğu şirket sözleşmesinde öngörülebilir. Şayet şirket sözleşmesinde çıkma hakkına yer verilecekse, süreye ilişkin böyle bir kaydın bulunması da yerinde olur²⁶³. Nitekim şirket sözleşmesindeki böyle bir hüküm, şirketin ve diğer ortakların bu çıkma talebine hazırlıksız yakalanmaları ve şirketin idari ve iktisadi sıkıntılara düşmesini önleyecektir. Sözleşmeye konulacak bu hüküm sayesinde, bir ortağın yaptığı çıkma bildiriminin belirli bir süre sonra hüküm ifade edebilmesi mümkün hâle gelir. Böylece çıkmanın fiilen gerçekleşeceği süre içerisinde şirket bu duruma her anlamda kendini hazırlama imkânı bulur.

Çıkma bildiriminin belirli bir süre öncesinden yapılması kuralı gibi, çıkma hakkının bir sonraki hesap yılında hüküm ifade edecek olması veya bu hakkın belirli bir zaman için kullanılmasının yasaklanabileceği de öngörülebilir²⁶⁴. Misal olarak, turizm sektöründe faaliyet gösteren bir limited şirket ortaklarında tanıdığı çıkma hakkının, turizm sezonu olarak belirlediği zamanlarda veya hemen öncesinde kullanılmasını yasaklayabilir.

²⁶³

Baştuğ, *Çıkma ve Çıkarılma*, s. 35.

²⁶⁴

(**Arslanlı**) **Domaniç**, s. 768; **Baştuğ**, *Çıkma ve Çıkarılma*, s. 35.

bb. Bildirim Şekli

Çıkma hakkının kullanılması için gerekli olan bildirimin şekline ilişkin Kanun'da herhangi bir hüküm yoktur. Kanun tarafından çıkma bildirimine ilişkin herhangi bir şekil şartı öngörülmemiştir, demektir ki kural olarak hiçbir şekil şartına gerek olmaksızın bu bildirim gerçekleştirilebilir²⁶⁵. Gerçi böyle bir bildirimin gerek olup olmadığı dahi Kanun'da net değildir.

Çıkma bildirimini bir fesih bildirimi olarak kabul edip, tacir sıfatını haiz limited şirket ortağının yapacağı bildirimi tacir olmanın hükümlerinden TTK m. 18/III bağlamında değerlendirmek ve çıkma bildirimi için şekil şartının bir geçerlilik şartı olduğunu savunmak mümkün müdür? Çıkma bildirimini bu bağlamda değerlendirmek mümkün değildir, şöyle ki TTK m. 18/II hükmü lafzı ve ruhu itibarıyla tacirler arasındaki tam iki tarafa borç doğuran sözleşmeler hakkındadır, taraf iradelerinin aynı yönde tecelli ederek meydana gelen birleşme sözleşmeleri açısından uygulanması mümkün görünmemektedir²⁶⁶.

Öğretide şirket ve ilgili ortak açısından son derece önemli sonuçlara yol açan çıkma bildirimi gibi bir hukuki işlemin zımni veya sözlü olarak yapılmasının yerinde olmayacağı görüşü haklı olarak savunulmuştur²⁶⁷.

Şirket sözleşmesiyle birlikte çıkma bildirimi farklı şekil şartlarına bağlanabilir²⁶⁸. Nitekim böyle bir düzenleme de çıkabilecek muhtemel uyuşmazlıkları önleme noktasında ciddi faydalar sağlayacaktır. Misal olarak çıkma bildiriminin noter vasıtasıyla yapılacağının sözleşmeye kaydedilmesi mümkündür. Mümkün olmanın ötesinde gereklidir, tacir sıfatını haiz limited şirketin TTK m. 18/II bağlamında basiretli bir tacir gibi davranmanın şartıdır.

Çıkma bildirimine ilişkin olarak şirket sözleşmesinde bir şekil şartı öngörüldüğü hâlde şirket sözleşmesinde öngörülen şekle uyulmadan yapılan bildirimi geçerli olmayacaktır (TBK m. 17/I).

²⁶⁵ Pulaşlı, *Şerh*, § 61 N. 110; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 1677b.

²⁶⁶ Birleşme sözleşmeleri hakkında bkz. Mimaroglu, s. 37 vd.

²⁶⁷ Bkz. Pulaşlı, *Şerh*, § 61 N. 110; Baştuğ, *Çıkma ve Çıkarılma*, s. 34.

²⁶⁸ Baştuğ, *Çıkma ve Çıkarılma*, s. 35.

b. Esasa İlişkin Kayıtlar

Çıkma hakkına şirket sözleşmesinde çıkma hakkının esasına ilişkin kayıtlar da yer alabilir.

Çıkma hakkının ne zaman doğacağına ilişkin olarak şirket sözleşmesinde öngörülebilecek hususları sınırlı bir şekilde saymanın mümkün olmadığı daha önce ifade edilmişti. Sözleşmede kural olarak şirketin faaliyetlerinin, organlarının, mali yapısının veya ortağa bağlı kişisel sebeplerin çıkma hakkının doğumuna yol açacağı öngörülebilir. Bununla birlikte öngörülen bu kayıtların bir haklı sebep niteliğinde veya derecesinde olma zorunluluğu da yoktur²⁶⁹.

aa. Diğer Müesseselerle İlişkilendirme

Şirket sözleşmesi, çıkma hakkını diğer bazı müesseselerle irtibatlı olarak düzenleyebilir.

Şirket sözleşmesinde öngörülen çıkma hakkı, çıkan ortağın payının devredilmesiyle ilişkilendirilebilir²⁷⁰. Sözleşmede, ortağın çıkma bildiriminin sonuç doğurması diğer ortakların veya limited şirketin çıkan ortağın payını almasına bağlanabilir. Bu yönde yapılacak bir düzenleme ile aynı zamanda ayrılma akçesinin finansmanı da garanti altına alınmış olacaktır.

bb. Mali Yapı ve Durum ile İlgili Kayıtlar

Ticari hayatın doğal işleyişi içinde kâr etmek olduğu gibi, zarar etmek ve var olan birikimi yitirmek de ihtimal dâhilindedir. Ortaya koyduğu sermaye ile limited şirkete destek olurken, bazen ticari hayatın olağan risklerini üstlenmek istemeyebilir. Bu noktada mali duruma ilişkin tanınacak olan çıkma hakkı ile ortağa bir nevi güvence sağlanmış olacak, endişelenmeksizin şirkete ortak olması sağlanacaktır.

²⁶⁹

Dirikkan, s. 32.

²⁷⁰

Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 1677b.

Bu kayıtlar, kârlılık durumu ile ilgili olabilir. Ortaklara, belirli kârlılık oranlarının altında kalındığı durumlarda çıkma hakkının tanınabilir. Bunun gibi, şirketin girişimleri ve yatırımlarının öngörüldüğü gibi sonuçlanmaması, konulan iktisadi hedeflerin gerçekleştirilememesi, öngörülen yatırım veya ithalat-ihracat izinlerinin alınamaması gibi hususlar şirket sözleşmesine çıkma hakkının gündeme gelebileceği hâller olarak yazılabilir.

Ancak bu gibi kayıtların düşüncesizce ve sınırlandırılmaksızın şirket sözleşmesine kaydedilmesi, zaten zor durumda olan şirketi daha da müşkül duruma sokabilir. Bu anlamda bu hakkın kullanılmasının bu gibi kayıtlara bağlanacağı hâllerde, bu kayıtlara süreye ilişkin sınırlayıcı kayıtların konması yerinde olur.

Bunun gibi, şirket sözleşmesinde yalnızca bir bilanço dönemi içinde zarar edilmiş olması çıkma hakkının doğumu olarak gösterilemez. Böyle bir hüküm, şirket mülahazasının temel felsefesine uygun değildir ve şirket ile diğer ortakların haklarını dürüstlük kurallarına ve hukuka aykırı olarak sınırlandırılması anlamına gelecektir.

cc. İdari Yapı ve Organlar ile İlgili Kayıtlar

Şirketin idari yapısının kapsamına şirket müdürlerinin yanı sıra, şirket ortaklarının oluşturduğu genel kurulun yapısı da girer.

Şirket sözleşmesi, şirketin idari yapısının veya organlarının değişmesi durumunda ortaklar için çıkma hakkının doğacağı şeklinde bir hüküm öngörebilir. Misal olarak iş dünyasında oldukça tecrübeli ve tanınmış bir simanın müdür olduğu limited şirkette, müdürün değişmesi bir çıkma sebebi olabilir²⁷¹.

Şahıs şirketlerine yaklaşan yönleriyle ortakların birbirine bağlılığı ve sadakatinin önemli olduğu limited şirkette, genel kurulu oluşturan ortakların nitelikleri de önem arz eder. Misal olarak, büyük ortaklarından biri bir kamu

²⁷¹

(Arslanlı) Domaniç, s. 767.

tüzel kişisi olan limited şirketin büyük ortağa ait payları bir özel kişiye devredildiği takdirde, diğer ortaklar için çıkma hakkının doğacağı şirket sözleşmesinde yer alabilir. Bunun gibi ortakların yerli veya yabancı kişi olması, güçlü ve büyük bir başka şirketin ortaklıktan ayrılması, ciddi bir yan edim yükümlülüğünü yerine getiren bir ortağın ayrılması çıkma hakkının doğması için yeterli olabilir.

dd. Ortağa Bağlı Kişisel Sebepler

Limited şirket sözleşmesiyle ortağa çıkma hakkı verilen hâller ortağın kişisel durumuyla ilgili olabilir. Bu durumun içeriği ise, mali ve idari nitelikli olabileceği gibi, insani nitelikte de olabilir.

Müdür olan ortağın müdürlük sıfatının kaybı, ortağın çalıştığı diğer alanlarda beklediği terfileri alamaması veya ciddi zarara uğraması, üzerinde olan yan edim yükümlülüklerinin yerine getirmesinin imkânsızlaşması bu kapsamda şirket sözleşmesinde yer alabilir. Misal olarak, peynir, yoğurt gibi süt ürünleri imal eden bir fabrikayı işleten limited şirketin ortağı, yan edim yükümlülüğü kapsamında tesise hammadde girdisi olarak süt sağlamaktadır. Hastalık, kıran, kuraklık vs. sebeplerle ortağın süt ürettiği çiftliğin ciddi kayba uğramasına bağlı olarak yan edim yükümlülüğünü yerine getirememesi bir çıkma sebebi olabilir.

Şirket sözleşmesine kayıtsız şartsız çıkma hakkı veren hükümlerin söz konusu olabileceği daha önce ifade edilmişti. Bu anlamda şirketle veya ticari hayatla hiçbir ilgisi olmayan kişisel sebeplerin geçerli olmayacağını ileri sürmek de mümkün değildir.

ee. Çıkma Hakkının İmtiyaz Olarak Tanınması

Şirket sözleşmesinde çıkma hakkının bazı ortaklara tanınıp bazı ortaklara tanınmamasının mümkün olup olmadığı Kanun'da açıklığa kavuşturulmuş değildir. Ancak öğretide 6762 sayılı Kanun'a göre bu şekilde bir düzenlemenin yapılmasının mümkün olduğu ileri sürülmüştü²⁷².

Pulaşlı'ya göre 6102 sayılı Kanun ile birlikte artık böyle bir düzenleme söz konusu olamaz²⁷³. Yazar, özellikle TTK m. 639/I'de düzenlenen çıkmaya katılma müessesinin, çıkmaya katılma talep etme hakkı noktasında eşit işlem ilkesi gereği ortaklar arasında bir ayırım yapılamayacağından bahisle böyle bir düzenlemenin mümkün olmayacağı düşüncesindedir. Nitekim böyle bir düzenleme yer almış olsa dahi, çıkmaya katılma müessesesi bu hakkın her hâlükârda özel bir hak olarak kalmayıp, tüm ortaklara yayılmasını sağlamaktadır²⁷⁴.

3. Şirket Sözleşmesinde Öngörülen Çıkma Hakkının Kullanılması

Şirket sözleşmesinde öngörülen çıkma hakkının kullanılması, hak sahibi ortağın şirket tüzel kişiliğine yönelteceği ve şirkete ulaşması gereken tek taraflı bir irade beyanı ile mümkündür²⁷⁵. Kanun'da bildirimin şekline ilişkin herhangi bir şekil şartı öngörülmemiştir.

a. Çıkma Bildiriminin Hukuki Niteliği

Çıkma bildirimi, yenilik doğurucu ve tek taraflı bildirim olarak ortak ile şirket arasındaki hukuki ilişkinin, sonuçlarını gelecekte doğuracak şekilde son bulmasını beraberinde getirir²⁷⁶. Bu yönüyle bozucu niteliktedir²⁷⁷. Bu açıdan

²⁷² **Dirikkan**, s. 32.

²⁷³ Bkz. *Şerh*, § 61 N. 109. Aksi yönde **Fatih Bilgili/Ertan Demirkapı**, Şirketler Hukuku, 5.Baskı, Bursa 2012, s. 407.

²⁷⁴ **Pulaşlı**, *Şerh*, § 61 N. 109.

²⁷⁵ **Baştuğ**, *Çıkma ve Çıkarılma*, s. 39; **Pulaşlı**, *Şerh*, § 61 N. 110; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, N. 1677b.

²⁷⁶ Yenilik doğuran hak öğretide; "tek taraflı bir hukuki işlem ile bir hukuki ilişkiyi kurmak, içeriğini değiştirmek veya sona erdirmek suretiyle başka bir şahsın hukuk alanında değişiklik meydana getirebilme yetkisi veren haklar" olarak tanımlanmıştır. Bkz. **Vedat Buz**, Yenilik Doğuran Haklar, Ankara 2005, s. 55 v; aynı şekilde **Meral**

çıkma bildirimi fesih bildirimi ile benzeşir. Fesih bildiriminde, tarafların o ana yaptıkları hukuki işlemler geçerli olur ve geleceğe yönelik olarak taraflar arasındaki hukuki ilişki ortadan kalkar. Bununla birlikte borçlar hukukundaki fesih bildirimi çıkma bildirimine nazaran daha geniş bir uygulama alanına sahip olup şirket sözleşmesine uygun düştüğü ölçüde uygulanabilecektir²⁷⁸.

b. Çıkma Bildiriminin Gerçekleştirilmesi

Türk Ticaret Kanunu'nda çıkma hakkının kullanılmasıyla ilgili olarak bir bildirim yapılması gerektiği hakkında bir ifade yer almamakla birlikte, bu hakkın bir bildirimle kullanılacağı aşikârdır.

Çıkma arzusundaki ortak, çıkma bildiriminde bulunurken TMK'da ifadesini bulan dürüstlük kurallarına riayet etmelidir. Çıkma hakkının kullanılmasına aranacak dürüstlük esası, her somut olay için ayrıca değerlendirilmelidir²⁷⁹. İyi niyetli olmayan ve dürüstlük kurallarına aykırı çıkma bildirimlerinin geçerli olmayacağı soncuna varılacaktır.

Çıkma bildirimi, şirket müdürlerine yapılır²⁸⁰ ve şirkete ulaştığı anda hüküm ifade eder²⁸¹. Bununla birlikte şirket sözleşmesine konulmuş olan zamana ilişkin kayıtlar, ilgili kayıta belirtilen tarihte hukuki sonuçlarını doğurur²⁸².

Çıkma beyanı şirkete ulaştığında, şirket müdürü veya müdürleri tarafından bu beyanın geçerliliğini değerlendirir²⁸³. Çıkmaya ilişkin şartların gerçekleşmediği veya ortağın beyanının geçerli olmadığından bahisle çıkma

Sungurtekin Özkan, ‘‘İnşai Karar ve Özellikleri’’, 75. Yaş Günü için Prof. Dr. Baki Kuru Armağanı, Ankara 2004, s. 553.

²⁷⁷ **Veliye Yanlı**, ‘‘Limited Şirketlerde Payın Şirket Tarafından Edinilmesinde Şekil’’, Bilgi Toplumunda Hukuk – Ünal Tekinalp’e Armağan, C. I, İstanbul 2003, s. 684; **Pulaşlı**, *Şerh*, § 61 N. 110.

²⁷⁸ **Baştuğ**, *Çıkma ve Çıkarılma*, s. 40.

²⁷⁹ **Baştuğ**, *Çıkma ve Çıkarılma*, s. 41; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, N. 1677b.

²⁸⁰ **Pulaşlı**, *Şerh*, § 61 N. 110.

²⁸¹ **Baştuğ**, *Çıkma ve Çıkarılma*, s. 42; **Yıldız**, *Limited Şirketler*, s. 180; **Yanlı**, *Payın Edinilmesinde Şekil*, s. 684.

²⁸² **Baştuğ**, *Çıkma ve Çıkarılma*, s. 42.

²⁸³ **Yıldız**, *Limited Şirketler*, s. 155.

bildiriminin geçersizliğini dava edebilirler²⁸⁴. Bu süre zarfında çıkma keyfiyeti mahkemenin kararına kadar askıda kalacaktır²⁸⁵.

Çıkma bildiriminin geçerli olup olmadığına ilişkin ortak ile şirket arasındaki muhtemel uyuşmazlıkta, mahkemenin çıkma bildiriminin geçerli olduğu yönünde vereceği hüküm bildirici nitelikte olup, çıkma bildirimi şirkete ulaştığı andan itibaren hüküm ve sonuçlarını doğurur²⁸⁶.

B. Haklı Sebep ile Çıkma Hakkı

Limited şirket ortağına şirket sözleşmesiyle çıkma hakkı tanınabileceği gibi, TTK m. 638/II'ye göre ortaklar haklı sebeplere dayanarak da çıkma iradesi ortaya koyabilir. Bu yönde bir iradede bahsedebilmek içi şirket sözleşmesinde bir hüküm bulunmasına gerek yoktur, bu hakkın kaynağı bizatihi Kanundur.

Kanun'ca limited şirket ortaklarına bahşedilen haklı sebeple çıkma hakkı, mutlak ve vazgeçilmez bir niteliğe sahiptir, esas sözleşmeyle bu hakkın kullanılmasının sınırlandırılması veya tamamen kaldırılması mümkün değildir²⁸⁷.

1. Haklı Sebep Kavramı

Şirketler hukukunda haklı sebebin varlığına çıkma, çıkarılma, fesih gibi pek çok sonuç bağlanmıştır²⁸⁸. Limited şirket teorisi içinde de haklı sebep kavramı ciddi bir önem teşkil etmektedir.

Haklı sebep kavramı limited şirketlerle ilgili olarak Türk Ticaret Kanununda tanımlanmamıştır. Kanun'da tanımlanmamasının yanı sıra, haklı

²⁸⁴ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 1677b.

²⁸⁵ Yıldız, *Limited Şirketler*, s. 155.

²⁸⁶ Baştuğ, *Çıkma ve Çıkarılma*, s. 42'den naklen Werner Meier, Austritt aus der GmbH gemäss Art. 822 OR. Diessertation, 195 Zürich, s. 67; Yanlı, *Payın Edinilmesinde Şekil*, s. 685.

²⁸⁷ Bkz. Baştuğ, *Çıkma ve Çıkarılma*, s. 51; Karayalçın, *Şirketler Hukuku*, s. 385; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 1677d; Öztürk Dirikkan, s. 38 Pulaşlı, *Şerh*, § 61 N. 113.

²⁸⁸ Çamoğlu, s. 57.

sebeup kavramına yer veren limited şirket hükümlerinde nelerin haklı sebeup sayılabileceğı örnek mukabilinden dahi sayılmış değıldir²⁸⁹.

Kanun koyucuyu bu tutumundan dolayı eleştirmek pek insaflı bir tutum olmayacaktır. Nitekim nelerin haklı sebeup teşkil edeceğıne ilişkin her halükarda genel geçer bir ölçüt belirlemek limited şirketler açısından çok da mümkün görünmemektedir²⁹⁰. Bu sebepledir ki her somut olay için haklı bir sebebin var olup olmadığı ayrıca değıerlendirilmelidir²⁹¹. Somut olayda haklı sebebin varlığını tartışırken sadece objektif bir değıerlendirme yapmak yeterli değıldir. Bunun yanı sıra, sübjektif olarak da ilgili ortak yönünden ortaklık ilişkisinin derinden sarsıldığı, şirket sözleşmesi yapıldığı esnada var olan şartların geçerliliğini yitirdiğini ve bundan böyle ortaktan şirkete devamın beklenemeyeceğı hususları değıerlendirilmelidir²⁹². Bu yönüyle haklı sebeup, ahde vefa ilkesinin bir istisnasıdır²⁹³.

Öğretide haklı sebebin ne olduğuna ilişkin bazı tanımlar yapılmıştır. Bu tanımlar genellikle anlamca birbirine yakın ve ilgilileri aynı sonuca götürecek niteliktedir.

Çamoğlu'na göre haklı sebeup; "... Hukuki ilişkinin sürdürölmesini çekilmez hâle getiren ve (bozucu) yenilik doğuran bir bildirim veya dava ile hukuki ilişkiyi sona erdirmek veya değıştirmek yetkisini adil gösteren hukuki

²⁸⁹ Bununla birlikte TTK m. 245'de kollektif şirketlerin sona ermesi bağlamında haklı sebeup tanımlanmaya çalışılmış ve sınırlı olmayacak şekilde –örnek mukabilinden- haklı sebepler saymıştır. Her ne kadar bu tanım ve sayılan sebepler, fesih için öngörölmiş bulunsa da limited şirketlerde ortağın halklı sebeple çıkma hakkı açısından da öğreti için yol gösterici niteliktedir. Bkz. **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, N. 1677d; **Baştuğ**, *Çıkma ve Çıkarılma*, s. 43; **Çamoğlu**, s. 10;

²⁹⁰ Bkz. aynı yönde **Çamoğlu**, s. 22.

²⁹¹ **Baştuğ**, *Şirketler Hukuku*, s. 223. İş hukukunda da benzer şekilde hâkim; gerek haklı fesihte bulunacak tarafa, gerekse ihtilaflı konularda hâkime, somut ve özel şartları daima göz önünde bulundurmakla görevlidir. Bkz. **Emine Tuncay Kaplan**, *İşverenin Fesih Hakkı*, Ankara 1987, s. 129.

²⁹² **Öztürk Dirikkan**, s.43.

²⁹³ **Baştuğ**, *Çıkma ve Çıkarılma*, s. 42; **Öztürk Dirikkan**, s. 41.

*olgudur*²⁹⁴. Hiç kimseden, devamı kendisi için artık çekilmez hâle gelmiş bir sözleşmeyle bağlı kalması beklenemez²⁹⁵.

Pulaşlı ise haklı sebebi kısaca: “... Ortaklık ilişkisinin ve akdinin dürüstlük kuralı uyarınca devamını olanaksız kılan bir hukuki olaydır.” şeklinde tanımlamıştır²⁹⁶.

Rahmetli *Baştuğ*, “Çıkma ve Çıkarılma” şeklindeki atıflarımıza konu olan çalışmasında, İsviçre ve Alman mahkemelerinin kararlarını incelemiş, haklı sebebin varlığı noktasında bu kararlarda bahsi geçen iki ilkenin birbirini tamamladığını kaydetmiştir. İlki şirketin kurulması esnasında mevcut olan maddi ve şahsi nedenlerin varlığını sürdürmemesi, diğeri ise çıkmak isteyen ortağın şirkette devamının istenemez olmasıdır²⁹⁷.

İş hukuku öğretisinde iş sözleşmesinin haklı sebeple feshi incelenirken de söz konusu sözleşmeye devamın taraflar için çekilmez hâle gelmesi bir ölçüt olarak kabul edilmiştir²⁹⁸.

Haklı sebep, bir başka yazar tarafından da tarafların sözleşmenin amacının gerçekleşmesi için gerekli olan beraber çalışma isteğinin yok olması olarak ifade edilmiştir²⁹⁹.

Öğretide haklı sebep kavramına ilişkin yeknesak bir tanım yapılmamış olması, bu konuda farklı ve uzlaşmaz fikirler olduğuna işaret değildir. Konuya eğilmiş yazarların yapmaya çalıştıkları tanımlarda farklı sözcükler ve cümle yapıları kullanılmış olsa da kastedilen anlamın aynı olduğu açıktır. Yapılan tanımlarda dikkat çeken kavramlar “çekilmezlik” veya “beklenilemezlik” kavramlarıdır ve bu kavramların ne olduğundan ziyade objektif mi yoksa sübjektif bir yorumla içlerinin doldurulacağı daha önemlidir. Bu noktada hem

²⁹⁴ **Çamoğlu**, s. 23. Ayrıca yabancı öğretideki tanımlar için bkz. **Çamoğlu**, s. 34 vd.

²⁹⁵ **Çamoğlu**, s. 55.

²⁹⁶ Bkz. **Pulaşlı**, *Şerh*, § 61 N. 116. Ayrıca “*haklı sebep*”in öğretideki farklı anılışları hakkında bkz. **Çamoğlu**, s. 19 vd.

²⁹⁷ **Baştuğ**, *Çıkma ve Çıkarılma*, s. 45.

²⁹⁸ **Sarper Süzek**, *İş Hukuku*, 6. Baskı, İstanbul 2010, s. 632.

²⁹⁹ **Eda Giray**, “Limited Şirketlerin Haklı Sebeple Feshi ve Yargıtay’ın Yaklaşımı”, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* Yıl:6 Sayı:12 Güz 2007 s. 198.

objektif hem de sübjektif bir yorumla haklı sebebin vuku bulup bulmadığını somut olay çerçevesinde incelemek gerekir.

2. Haklı Sebep Teşkil Edebilecek Durumlar

Limited şirketlerde çıkma hakkını bahşedecek haklı sebepleri sınırlı şekilde saymak mümkün olmamakla birlikte, belli başlı bazı hâllerin çıkma hakkını beraberinde getireceği somut olaydaki değerlendirmeye birlikte ifade edilebilir. Bu değerlendirme TMK m. 4 uyarınca hâkimin takdir yetkisi kapsamındadır³⁰⁰.

Nelerin haklı sebep teşkil edebileceğini tartışmadan önce, şu bir ilke olarak kabul edilmelidir ki; haklı sebeple çıkma talebi, haklı sebeple fesih talebinden sonra ortadaki sorunun çözümü için başvurulacak en son yol olmalıdır. Şirketin insicamını bozmayacak veya karşılıklı menfaat çatışmalarını asgari düzeyde tutacak bir başka yol var ise, öncelikle o yol denenmelidir³⁰¹. Misal olarak, söz konusu haklı sebep bir genel kurul tasarrufu neticesinde hâsıl olmuşsa ortak çıkma talebinden önce mümkün ise genel kurul kararına karşı iptal davası açmalıdır.

Haklı sebep olarak ileri sürülen vaka veya vakıanın haklı sebep niteliğinde olup olmadığı hususunda önemli olan, ortak ve şirketin menfaatlerinin karşılıklı olarak değerlendirilerek ortaktan şirketle devamın beklenememesi ve şirketin de ortağın şirkette kalması için ileri sürdüğü gerekçelerin yeterli olmamasıdır³⁰².

Ortağa çıkma hakkı bahşedecek haklı sebepler, vuku buldukları kaynaklar açısından sınırlı değildir. Bu sebepler, şirketin gidişatı ve stratejisi, diğer ortakların davranışları, ülke ekonomisinin genel hâllerinden

³⁰⁰ Nitekim öğretide *Yasaman*, limited şirket ortağının çıkması veya çıkarılmasına hâkimin takdir yetkisinin genişliğine dikkat çekmiştir. Bkz. **Hamdi Yasaman**, “Türk Ticaret Kanunu Tasarısında Hâkimin Genişleyen Rolü”, BATIDER, C. XXV S. 4, 2009, s. 94.

Aynı yönde bkz. **Baştuğ**, *Çıkma ve Çıkarılma*, s. 46: “Ortakça dayanılan sebep, şirketten çıkmayı haklı gösteren bir sebep niteliğinde olsa dahi, yargıç hemen çıkmaya karar vermemeli, ortağın mahkemeye başvurmadan önce çıkma sebebini ortadan kaldırmak için başka çareler arayıp aramadığını da kontrol etmelidir”.

³⁰² **Öztürk Dirikkan**, s. 43.

kaynaklanabileceği gibi, ortağın bizatihi iktisadi veya kişisel hâllerinden de kaynaklanabilir³⁰³.

Şirketin tabiiyetini, faaliyet konusunu, yatırım anlayışını değiştirmesi ortağın şirketten çıkmasını haklı gösterecek birer sebep olabilir. Misal olarak; ortağın karşılayamayacağı büyüklükte bir esas sermaye artırımını da bu kapsamda değerlendirilebilir³⁰⁴. Bunun gibi şirketin sürekli olarak kötü idare edilmesi veya bilançoda sürekli olarak açık ve hata verilmesi bir çıkma sebebi olabilir, ancak çıkma talebinden önce ilgili yönetimin değiştirilmesi denenmiş olmalıdır³⁰⁵.

Haklı sebeplerin kaynağı, diğer ortakların çıkma arzusundaki ortağın menfaatiyle çatışan davranışları ve tutumları da olabilir. Payını devretmek suretiyle şirketten ayrılmak isteyen ortağın payını devretmesinin mütemadiyen engellenmesi bir haklı sebep sayılabilir³⁰⁶. Şüphesiz ki bu talep değerlendirilirken olabildiğince hassas davranılmalıdır, Kanun'ca pay devrinin düzenlenmesiyle ilgili kısıtların anlamsız hâle getirilmemesi gerekir. Bunun gibi, pay çoğunluğuna sahip ortakların azınlıkta kalan ortakların şirketle devamını çekilmez kılacak derecede dayatmacı yaklaşımlar sergilemesi de haklı sebep olabilecek niteliktedir.

Bununla birlikte kâr dağıtımı konusundaki hakkaniyete aykırı hâllerin haklı sebep teşkil edebileceği açıktır³⁰⁷. Kâr dağıtımı noktasındaki eşit işlem ilkesine aykırı uygulamalar çıkma sebebi olabilir. Ancak bu noktada sadece bir kere söz konusu olmuş, ihtarname veya itiraz yolu ile düzeltilebilmesi mümkün muhtemel aykırılıklar için çıkma yoluna derhal başvurulmamalı, diğer çözüm yolları öncelikle denenmelidir. Bu noktada mahkeme de önüne gelen çıkma talebini bu yönüyle değerlendirilmelidir. Esasında bu yaklaşımın, hemen tüm haklı sebeple çıkma taleplerine teşmil edilmesi yerinde olur.

³⁰³ **Pulaşlı, Şerh**, § 61 N. 118; **Taşdelen**, s. 183.

³⁰⁴ **Öztürk Dirikkan**, s. 43.

³⁰⁵ **Jula**, s. 351.

³⁰⁶ **Çevik**, s. 245; **Öztürk Dirikkan**, s. 43

³⁰⁷ Bkz. **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, N. 1677c.

Yüksek mahkeme bir kararında; şirket defterlerinin kanuna ve şirket sözleşmesine aykırı şekilde tutulmasını, bazı borç ve faizlerin şirket defterine kaydedilmemesini haklı sebeple çıkma hakkının doğması için yeterli kabul etmiştir³⁰⁸.

Haklı sebebin gerçekleştiği iddiasıyla mahkeme önüne gelecek tüm hâllerde söz konusu sebeple birlikte bu sebebin bir “çekilmezlik” getirip getirmediği de ele alınacaktır³⁰⁹.

Bununla birlikte limited şirket sözleşmesinde, ortakların çıkma hakkının gündeme geleceği haklı sebeplerin neler olduğu kayıtlı olabilir. Şayet sözleşmede bu tür bir kayıt mevcutsa, ortağın bu sebebe bağlı çıkma talebi mahkeme tarafından kabul edilmek durumundadır³¹⁰.

3. Haklı Sebebin Vuku Bulmasında Ortağın Kusuru

Limited şirket ortağına çıkma hakkı bahşedecek haklı sebeplerine nelerden ibaret olduğu şirket sözleşmesinde kayıtlı değilse, somut olayda haklı sebebin var olup olmadığını mahkeme takdir edecektir.

Kural olarak, bir ortağın haklı sebeple çıkma talebinde bulunabilmesi için tamamen kusursuz olmasına gerek yoktur³¹¹. Bununla birlikte ağır kusur veya kastı ile haklı sebebe yol açan ortağın bu sebebe dayanarak çıkma hakkını kullanamayacağını kabul etmek gerekir³¹². Aksi takdirde, ağır kusuru veya kastı ile oluşan sonuca bağlı olarak ortağının haklı sebeple çıkma talebini kabul etmek, onun kendi kusurundan veya kastından faydalanması anlamına gelir ki bu da açıkça hakkaniyete aykırı olacaktır.

³⁰⁸ Y. 11 HD. 19.12.1988 E. 2804/K. 7784 (Eriş, s. 3555).

³⁰⁹ Seliçi, s. 196.

³¹⁰ Baştuğ, *Çıkma ve Çıkarılma*, s.53.

³¹¹ Pulaşlı, *Şerh*, § 61 N. 118; Öztürk Dirikkan, s. 45.

³¹² Öztürk Dirikkan, s. 45.

4. Haklı Sebebin Tespiti ve Haklı Sebep ile Çıkma Hakkının Kullanılmasında Usul

Haklı sebeple çıkma talebi, TTK m. 638/II'ye göre her ne kadar dava yolu ile ileri sürülmesi gerektiği ifade edilmişse de, ortak dava yoluna başvurmadan önce şirkete başvurarak çıkma bildiriminde bulunabilir³¹³.

Haklı sebep kavramının Kanun'ca tanımlanmamış olması nedeniyle somut olayda haklı sebebin bulunup bulunmadığının takdiri mahkemededir (TMK m. 4). Türk Ticaret Kanunu'nun 638/II hükmü gereği de, ortağın ileri sürdüğü sebeplerin ortağa çıkma hakkı bahşedecek nitelikte birer haklı sebep olup olmadığını mahkeme takdir edecektir³¹⁴.

a. Görevli ve Yetkili Mahkeme

Limited şirket ortağının haklı sebeple çıkma talebine ilişkin açtığı dava TTK m. 4'e göre bir ticari davadır. Ticari davalarda yargılama Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na göre yürütülür (TTK m. 4/II).

Haklı sebeple çıkma davasında görevli mahkeme, müddeabihin değerine bakılmaksızın asliye ticaret mahkemesidir (TTK m. 5/I). Yetkili mahkeme ise, şirket merkezinin bulunduğu yer mahkemesidir (HMK m. 14/II).

Şirket sözleşmesinde söz konusu uyuşmazlığın hakem tarafınca çözümleneceğinin kaydedilmesinde de hukuken bir beis yoktur.

b. Taraflar

Haklı sebeple çıkma davasının davacısı çıkma arzusundaki şirket ortağıdır. Ortak bu hakkını bizzat veya temsilcisi vasıtasıyla kullanabilir. Bir payın birden fazla kişiye ait olması durumunda, bu pay sahiplerinin

³¹³ Pulaşlı, *Şerh*, § 61 N. 119; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, n. 1677d; Aksi yönde bkz. Baştuğ, *Çıkma ve Çıkarılma*, s. 43 ve 49.

³¹⁴ Pulaşlı, *Şerh*, § 61 N. 116; Yıldız, *Limited Şirketler*, s. 156; Çevik, s. 244.

tamamında çıkma iradesinin bulunması gerekir³¹⁵. Bu iradeyi ise, TTK m. 599/II'ye göre bunlar tarafından atanmış ortak bir temsilci açıklayacaktır.

Haklı sebeple çıkma davasının davalısı limited şirket tüzel kişiliğidir³¹⁶.

Haklı sebeple çıkma talebinde bulunan davacı taraf, haklı sebebin varlığını ispat etmelidir (TMK m. 6)³¹⁷.

c. Yargılama

Haklı sebebe bağlı olarak çıkma talebi ile mahkemeye başvurmak için herhangi bir süre Kanun'da öngörülmemiştir. Ancak şüphesiz ki çıkma talebi hakkın kötüye kullanılması şeklinde zuhur etmemeli, makul bir süre içinde talepte bulunulmalıdır (Bkz. TMK m. 2/II). Şayet ileri sürülen haklı sebebin üzerinden zaman geçmiş, bu zaman zarfında ortak şirket işlerine devam etmiş, haklarını almış veya borçlarına riayet etmişse, bu haklı sebebe dayanarak çıkma talebinde bulunmak iyi niyetli olmayacaktır³¹⁸.

Türk Ticaret Kanunu m. 1521'e göre, haklı sebeple çıkma davasında basit yargılama usulü uygulanacaktır.

Haklı sebeple çıkma talebiyle mahkemeye dava açılması veya açılmış davanın sürdürülmesi esnasında TTK m. 638/II hükmüne istinaden mahkemeden çıkma davasını davacısı ortağın yargılama süresince ortaklığa bağlı hak ve borçların dondurulmasına karar verilebilir. Bu yönde bir karar verilebilmesi için talepte bulunulması şart olmakla birlikte, kimlerin talepte bulunmaya yetkili olduğu Kanun'da zikredilmemiştir.

³¹⁵ **Öztürk Dirikkan**, s. 46; “Bununla birlikte, bir payın maliklerinden sadece bir veya birkaçının çıkma isteği bulunduğu takdirde, çıkma talebinde bulunan pay sahibi veya pay sahipleri açısından payın bölünmesi suretiyle çıkma işleminin gerçekleştirilmesi mümkün olmalıdır”.

³¹⁶ **Baştuğ**, *Çıkma ve Çıkarılma*, s. 51.

³¹⁷ Y. 11 HD. 15.10.1990 E. 5788/K. 6531 (**Eriş**, s. 3555).

³¹⁸ **Baştuğ**, *Çıkma ve Çıkarılma*, s. 47.

Yıldız'a göre, karşılıklı menfaatler dengesi gözetildiğinde hakların dondurulması şirket, borçların dondurulması ise davacı ortak tarafından talep edilebilmelidir³¹⁹.

Mahkemenin verdiği çıkma kararı kurucu niteliktedir³²⁰. Çıkmanın tam olarak gerçekleşmesi ise, mahkemenin bu yöndeki kararının kesinleşmesine bağlıdır³²¹. Kesinleşen çıkmanın üçüncü kişiler nezdinde hüküm ifade edebilmesi için, ticaret siciline bildirici nitelikli bir kayıt şarttır³²².

C. Genel Kurul Kararı ile Şirketten Çıkma

Limited şirket ortağının çıkma talebinin şirketçe bir genel kurul kararıyla ya da ortakların muvafakati ile kabul edilebileceğine dair Kanun'da herhangi bir hüküm mevcut değildir.

Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, bütün ortakların muvafakati hâlinde şirket sözleşmesinde hüküm bulunmasa dahi ortağın çıkma talebinin sonuç vereceği düşüncesindedir³²³. *Pulaşlı* da aynı şekilde, haklı sebeple çıkma arzusundaki ortak, dava yoluna başvurmadan önce şirkete bir çıkma bildiriminde bulunabilir³²⁴. Ortaklar genel kurulu şayet ortağın bu talebini kabul ederse çıkma gerçekleşir.

Bu noktada bir genel kurul kararından ziyade ortağın çıkma talebinin şirketin tüm ortaklarınca kabulünün aranması gerekir. Kanun'da açıkça yer almayan bir müesseseye yorum yoluyla ulaşılmışsa, bu uygulama ile hiçbir

³¹⁹ Bkz. *Poroy/Tekinalp/Çamoğlu*, N. 1677d; *Yıldız, Limited Şirketler*, s. 157. Bu yönde bkz. Y. TD. 16.11.1965 E. 3504/K. 3294 (Bkz. *Eriş*, s. 3550).

³²⁰ *Yıldız, Limited Şirketler*, s. 157; *Baştuğ, Çıkma ve Çıkarılma*, s. 51.

³²¹ *Baştuğ, Çıkma ve Çıkarılma*, s. 51; *Yanlı, Payın Edinilmesinde Şekil*, s. 686. Kesinleşme gerçekleşene kadar ortaklık sıfatına bağlı hak ve borçlar devam edecektir. Bkz. *Taşdelen*, s. 198.

³²² *Baştuğ, Çıkma ve Çıkarılma*, s. 51.

³²³ *Poroy/Tekinalp/Çamoğlu*, N. 1677a; Aynı yönde (*Arsılanlı*) *Domaniç*, s. 767; *Yanlı, Payın Edinilmesinde Şekil*, s. 686;

³²⁴ *Pulaşlı, Şerh*, § 61 N. 119; Aynı yönde *Poroy/Tekinalp/Çamoğlu*, N. 1677d. Aksi yönde *Baştuğ, Çıkma ve Çıkarılma*, s. 31; *Taşdelen*, s. 190.

ortağın hakkına hâlel gelmemesi gerekir. Bu ise ancak tüm ortakların muvafakati ile söz konusu olabilir³²⁵.

Bir ortağın çıkma talebi şirkete ulaştığında, bu talep müdür veya müdürler tarafından incelenecektir. Yakın tarihte bir genel kurul varsa, talebin bu genel kurulda değerlendirilmesi ve oybirliği ile kabul edilmesi mümkündür. Bununla birlikte tüm ortakların muvafakati bir genel kurul olmaksızın da yazılı olarak alınabilir. Ortakların bu noktadaki beyanlarının açık ve yazılı olarak ortaya çıkması gerekir. Sessiz kalma bu noktada muvafakat verildiği yönünde yorumlanamaz.

D. Şirket Birleşmeleri Sonucu Gündeme Gelen Çıkma Talebi

Ticaret şirketleri, iktisadi hayatın gereği olarak bazen güçlerini birleştirme ihtiyacı hissederler. İktisadi hayatın gerektirdiği birleşmenin, muhakkak ki bir hukuki görünümü de olacaktır.

Türk Ticaret Kanunu'nun 136'ıncı maddesi ve devamında düzenlenen ticaret şirketlerinin birleşmesine ilişkin hükümlerden yola çıkarak bir tanım yapmak mümkündür. Bir veya birden fazla şirketin, malvarlıkları tasfiye edilmeksizin başka bir şirket tarafından devralınması veyahut yeni bir şirket adı altında bir araya gelmeleri; TTK m 136 vd. bağlamında ticaret şirketlerinin birleşmesi olarak tanımlanabilir³²⁶.

Şirket birleşmelerinden en çok etkilenecek olan şüphesiz ki ortaklardır ve buna bağlı olarak ortaklık haklarının korunması şarttır. Bu korumayı sağlama noktasında, ortaklık haklarının devamlılığı ilkesi geçerlidir³²⁷.

Bu ilkenin bir istisnası olarak, birleşmeye katılan şirketler birleşme sözleşmesinde ortaklara devralan şirkette pay sahibi olmak yerine belirli bir ayrılma akçesi karşılığında çıkma hakkı tanıyabilir (TTK m. 141). Hükümden

³²⁵ Aynı yönde bkz. **Bilgili/Demirkapı**, s. 406.

³²⁶ Bkz. **Al Kılıç**, s. 9; **Pulaşlı**, *Şerh*, § 7 N. 1;

³²⁷ **Hasan Pulaşlı**, "Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Birleşmenin Temel Nitelikleri", Prof. Dr. Hüseyin Hatemi'ye Armağan, C. II, İstanbul 2009, s. 1342 vd.

anlaşılan, bu noktada bir serbestinin olduğu ve arzu edilirse böyle bir hakka şirket sözleşmesinde yer verilmeyebileceğidir³²⁸. TTK m. 141, iki fıkradan oluşmaktadır; birinci fıkra ortağa yeni şirkette pay sahibi olmak ile ayrılma akçesini alıp şirketten çıkma arasında bir seçim hakkı tanınmıştır. İkinci fıkra ise, ortağa bir seçimlik hak tanınmayıp, ortağın yeni yapıda devam etmeksizin istemeyen şirkete ortağı çıkarma hakkı tanınabileceği ifade edilmiştir. Bu noktada teknik olarak, TTK m. 141/I ortağın bizatihi iradesinin eseri olan çıkma hakkını, TTK m. 141/II ise şirket iradesinin esas olduğu çıkarma müessesesini ifade etmektedir.

TTK m. 141/I'e göre, birleşme sözleşmesinde yer aldığı takdirde yeni yapı içinde yer almak istemeyen ortaklar ayrılma akçesini talep ederek şirketten çıkmak isteyebilirler. Birleşme sözleşmesinde çıkma hakkı ve ayrılma akçesi öngörülüyorsa, birleşme sözleşmesinin limited şirkette mevcut oy haklarının yüzde doksanı (% 90) tarafından onaylanması şarttır (TTK m. 151/V).

Devreden şirket ortaklarının ne kadarının söz konusu bu çıkma hakkını kullanabileceği ilgili düzenlemelerde açıklığa kavuşturulmamıştır³²⁹. Bu hakkın kullanım oranının yüksek olmasının birleşmenin amaçlarına ve ilkelerine³³⁰ hâlel getireceği savunulmuşsa da, Kanun gerekçesinde bu pay sahipleri demokrasisinin bir gereği olarak nitelendirilmiştir³³¹. Gerçekten de, çıkma hakkının yüksek oranda kullanılması bir anlamda oluşacak yeni yapıda

³²⁸ Bununla birlikte TTK m. 155'de düzenlenen "*kolaylaştırılmış şekilde birleşme*" müessesesinde çıkma hakkının muhakkak surette tanınması gerekmektedir (TTK m. 155/II-a).

³²⁹ **Al Kılıç**, s. 53.

³³⁰ **Al Kılıç**, s. 53: Bununla birlikte *Al Kılıç*, TTK m. 151/V'e yollama yaparak, birleşme sözleşmesinde çıkma hakkının düzenlenmesi için en az % 90 oranındaki oy haklarının onayının şart olduğunu hatırlatmıştır. Her ne kadar Kanun'da, ayrılma hakkını kullanmak için birleşme kararına olumsuz oy vermiş olmak gibi bir şart aranmamışsa da, birleşme kararına hem olumlu oy verip, hem de birleşmeye katılmaktan kaçınmayı mümkün görmemektedir. Bu hâlde, birleşme söz konusu olduğunda en fazla % 10 oranındaki pay sahipliğinin ayrılması mümkün olacaktır. *Al Kılıç*'in tespitlerinde haklılık payı varsa da, Kanun'da yazılmamış bir şarta yorum vasıtasıyla ulaşarak ortaklara yükümlülük yüklemek veya haklarını sınırlamak yerinde olmayacaktır. Ancak genel hükümlere istinaden, birleşmeye hem olumlu oy verip hem de ayrılma talebinde bulunmak hakkın kötüye kullanılmasını teşkil edebilir.

³³¹ TTK m. 141 gerekçesi.

yer almama iradesinin tezahürü niteliğinde olacağı için, birleşmenin tam olarak amaçlarına ulaşmaması da beklenilmez olmamalıdır.

Devralan şirket ortakları için böyle bir seçimlik hakkın var olup olmadığı noktasında Kanun'da bir açıklık yoktur³³².

E. Türk Ticaret Kanunu m. 636/III Bağlamında Çıkma Hakkının Mahkemece Tanınması

Limited şirket ortağı haklı bir sebebin varlığında, TTK m. 636/III gereği şirketin feshini talep edebilir. Bu hakkın kaynağını dürüstlük kuralları ve kişisel özgürlüğün korunması ilkesi oluşturmaktadır³³³.

6762 Sayılı ETTK m. 549/I-4 hükmünde, haklı sebeple fesih müessesesi düzenlenmişti. 6102 Sayılı Kanun da paralel şekilde, m. 636/III'de haklı sebeple şirketin feshinin talep edilebileceğini düzenlemiştir. Ancak 6102 sayılı Kanun'daki düzenlemenin farkı, mahkemenin bu noktada taleple bağlı olmaması, feshe karar vermek yerine ortağın çıkarılmasına veya duruma uygun düşen ve kabul edilebilir bir başka çözüme hükmedebilecekti.

Fesih müessesesi, niteliği itibariyle şirketin iktisadi hedeflerinden vazgeçilmesi sonucunu doğuracağı için beraberinde iktisadi yönden önemli değer kaybı söz konusu olacaktır³³⁴. Bu açıdan bakıldığında, kanunkoyucu fesih yerine olabildiğince başka yolların aranmasını teşvik edecek düzenlemeler öngörmüştür.

Limited şirketler için, kabul edilebilir çözümlerden biri olarak fesih talebinde bulunan ortağa çıkma hakkının tanınması, şayet duruma da uygun düşüyorsa mahkeme tarafından bir çözüm yolu olarak karara bağlanacaktır. Her ne kadar fesih veya çıkma talep edilmesi noktasında hâsıl olması gereken haklı sebep kavramları arasında kanunen bir fark göze çarpmasa

³³² Ayhan, *Ticaret Kanunu Tasarısı Toplantıları*, s. 60; Akbilek, s. 183. Devralan şirket ortakları için de böyle bir hakkın var olduğu yönünde bkz. Al Kılıç, s.50.

³³³ Çamoğlu, A. Ş. *Feshi*, s. 667.

³³⁴ Çamoğlu, s. 15.

da, iki hükümde de yer verilen haklı sebep kavramının farklı olduğu ileri sürülmüştür³³⁵.

Ortağın, menfaatlerine hâlel gelmediği, koyduğu sermayeyi ve hak ettiği kâr paylarını temin edip de şirketten ayrıldığı hâlde ardında kalan ortakların şirkete devam edip etmediği, şirketin ne durumda olduğu ortağı ilgilendiren bir konu değildir. Hülasası, TTK m. 636 ve TTK m. 638’de söz konusu edilen haklı sebepler arasında nitelik olarak olmasa da en azından ağırlık olarak bir farklılık olduğunu kabul etmek gerekir³³⁶. Şirketin feshini gerektirecek ağırlıkta olmayan bir haklı nedenin varlığında, mahkeme bir başka çözüme, misal olarak ortağa çıkma hakkının tanınmasına hükmedecektir. Şayet haklı sebebin ağırlığı bakımından bir fark olmasaydı, fesih talebi karşısında bir başka çözüme karar verilmesi mümkün olmazdı³³⁷.

Fesih talebinin yerinde olup olmadığını, bir başka deyişle haklı sebebin gerçekleşip gerçekleşmediğini mahkeme değerlendirecektir. Bu sebepler objektif veya sübjektif mahiyette olabilir³³⁸. Mahkeme makul ve kabul edilebilir bir çözüme tüm tarafların menfaatlerini de dikkate alarak ulaşacaktır³³⁹. Haklı sebeple fesih için kural olarak varlığı iddia edilen haklı sebebin, şirketin

³³⁵ Bkz. **Akar Öcal**, “Limited Şirketin Haklı Sebeplerle Mahkeme Kararıyla Sona Erdirilmesi”, Prof. Dr. Turgut Kalpsüz’e Armağan, Ankara 2003, s. 221.

³³⁶ Benzer bir görüş için bkz. **Baştug**, *Çıkma ve Çıkarılma*, s. 46. Kaldı ki TTK m. 636/III hükmü de öngördüğü çözüm ile bu yaklaşımı dolaylı olarak benimsemiştir.

³³⁷ Bununla birlikte Yargıtay 11. HD 01.03.2004 tarih ve 2004/1888 sayılı kararında; “*Dava, davalı şirketin fesih ve tasfiyesi istemine ilişkindir. Yargılama esnasında, davacı vekilince talep sonucu tamamen değiştirilerek, davacının şirket ortaklığından çıkmasına izin verilmesini istemiştir. Mahkemece, davacının bu talebi kabul görmüş ise de, davacı tarafından sonuçları birbirinden tamamen farklı şirket ortaklığından çıkmasına izin verilmesi istemine ilişkin olarak HUMK. nun 83 vd. maddelerine uygun yapılmış bir ıslah işlemi bulunmamaktadır. Davacı vekilinin 08.04.2003 tarihli dilekçesi bu nitelikte olmadığı gibi, davacının ikinci talebinin ilk talepten farklı sonuçlara yolaçması nedeniyle, istemin daraltılması niteliğinde de değerlendirilmesi mümkün değildir*”. Şeklinde hüküm tesis etmiştir. Yüksek Mahkeme’nin bu kararında açıkça tezahür eden problemi 6102 sayılı TTK m. 636/III hükmü çözecek niteliktedir.

³³⁸ **Eda Giray**, “*Limited Şirketlerin Haklı Sebeple Feshi ve Yargıtay’ın Yaklaşımı*”, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Yıl:6 Sayı:12 Güz 2007, s. 201.

³³⁹ **Botschaft**, s. 3220.

amacını gerçekleşmesini imkânsız kılacak veya güçleştirecek nitelikte olması gerekir³⁴⁰.

6102 Sayılı Kanun ile ilk defa benzer bir hüküm, anonim şirketler için de öngörülmüştür. Her ortak için olmasa da, azınlık pay sahiplerinin haklı sebeplerle şirketin feshini dava edebileceği, mahkemenin ise aynen limited şirketlerde olduğu gibi *“duruma uygun düşen ve kabul edilebilir”* bir başka çözümde karar kılabilceği ifade edilmiştir. Öğretide *Çağlar*, azınlık pay sahiplerinin haklı sebeple anonim şirketin feshini talep etmeleri hâlinde, *“duruma uygun düşen ve kabul edilebilir”* çözümlerden biri olarak azınlığın şirketten çıkmasına mahkemece izin verilmesini göstermiştir³⁴¹.

Öğretideki bu görüşün, limited şirketler için de uygulama alanı bulmaması için bir sebep yoktur. Hatta çıkma müessesesinin limited şirketlerin karma yapısına anonim şirketlerin sermaye odaklı yapısından daha çok daha uygun düştüğü göz önünde bulundurulursa, bu çözümün limited şirketler için uygulanması son derece doğal olacaktır. Bu yaklaşım aynı zamanda feshin son çare olması gerektiği mülahazasına da uygundur³⁴².

III. ÇIKMAYA KATILMA

6102 Sayılı Kanun ile ilk defa milli mevzuata dâhil olan çıkmaya katılma müessesinin (*Anschlusstritt*) kaynağı İsviçre mevzuatıdır (OR Art. 822a). Mehaz İsviçre kanunundan iktibas edilmek suretiyle de TTK m. 639’da düzenlenmiştir.

Hükme göre; ortaklardan biri şirket sözleşmesinde yer alan bir sebebe istinaden çıkmak istediği veya haklı sebeplerden dolayı çıkma davası açtığı hâllerde, diğer ortaklar bu sebeplerin kendileri için de geçerli olduğundan bahisle çıkmaya katılma talebinde bulunabilecekler veya çıkma davasına katılabileceklerdir.

³⁴⁰ *Giray*, s. 202.

³⁴¹ *Çağlar*, s. 23.

³⁴² Bkz. *Giray*, s. 205.

A. Müessesenin Düzenlenme Amacı

Çıkmaya katılma müessesinin düzenlenme amacını incelerken, bu düzenlemenin ilgililer için ne getirdiği; sağladığı haklar ve güvencelerin ne olduğuna değinilmelidir. İlgililerden kastedilen, çıkma talep eden veya bu yönde dava açan ortak, diğer ortaklar – ki bu ortaklar çıkmaya katılma hakkına sahip olan ortaklardır – ve şirket tüzel kişiliğidir.

Çıkma müessesinin özü, bir ortağın içinde bulunmasının bundan böyle kendisinden beklenemeyeceği, bunun da dürüstlük kuralı ve hakkaniyet gereği teyit gördüğü hâllerde birlikteliğin sonlandırılması esasına dayalıdır. Çıkma müessesesi her ne kadar, sıkıntılı bir birlikteliğin sonlandırılması gibi rahatlatıcı bir işleve de sahip olsa, kötüye kullanılması hâlinde arda kalan şirketin veya diğer ortakların ciddi şekilde zarar görmesi ihtimalini de beraberinde getirir.

Bir limited şirket ortağının kötü niyetle bir çıkma talebinde bulunması muhtemeldir. Böyle bir çıkma talebinin amacı, gidişatı iyi görünmeyen bir yapının muhtemel ticari risklerine uğramadan önce kurtulmak olabileceği gibi, şirketten haksız bir menfaat elde etmek de olabilir. Yine bunun gibi çıkma arzusundaki ortağın bu talebinin gerçekleşmesi şirketi ciddi maddi sıkıntılara sokabilecek nitelikte olabilir.

Nihayetinde çıkmaya bağlı olarak ödenecek olan ayrılma akçesinin kaynağı şirket malvarlığıdır. Kanun ayrılma akçesinin öncelikle kullanılabilir özkaynaklardan sağlanacağı belirtmekle birlikte (TTK m. 642/I), yeterli kaynak mevcut değilse sermaye azaltılmasından belirli şirket varlıklarının satılmasına kadar giden bir darboğaz şirket için söz konusu olabilir³⁴³.

Bir ortağın çıkma talebine bağlı olarak diğer ortaklar için öngörülmüş olan çıkmaya katılma hakkı bir açıdan eşit işlem ilkesi ile de ilişkilidir. Hatta

³⁴³ Ünal Tekinalp, ‘‘Çıkmaya Katılma’’, Arslanlı Bilim Arşivi, s. 2, (erişim 23.02.2012), <http://arslanlibilimarsivi.com/sites/default/files/makale/UnalTekinalpCikmayaKatilma.pdf>

kanun koyucu gerekçesinde yalnızca bu husus üzerinde durmuştur³⁴⁴. Benzer şekilde İsviçre kanun koyucusu da, diğer ortaklara çıkmaya katılma hakkı tanınmasını öncelikle eşit işlem ilkesinin bir gereği olarak ifade etmiştir³⁴⁵. Bununla birlikte, böyle bir müessesenin milli mevzuata dâhil olmasından önce bir ortağın şirket sözleşmesinde kayıtlı bir sebep veya haklı bir sebebe bağlı olarak çıkma talebinde bulunması hâlinde, bu talepten bağımsız olarak bu sebeplerin kendileri için de geçerli olduğu inancında olan diğer ortaklar da ayrı bir dava veya bildirimle çıkma talep etme hakkına sahiplerdi. Çıkmaya katılma hakkı ile birlikte, esasa dayalı köklü bir yenilikten ziyade, hâlihazırda var olan bir hakkın usul ekonomisi gözetilerek, bürokrasiden arınmış ve çözüme daha kolay ulaşılabilecek bir tarzda düzenlenmesi söz konusu olmuştur. Özellikle çıkma talebinin dava konusu olduğu hâllerde, çıkmaya katılma hakkının kullanılabilmesi ile uyuşmazlığın tek bir dava içinde bir bütün olarak ve daha hızlı şekilde değerlendirilmesi mümkün olabilecektir.

Çıkmaya katılma müessesesi aynı zamanda çıkma talep eden ortak ile diğer ortaklar arasındaki muhtemel uyuşmazlıklarda, diğer ortaklara çıkmaya katılma hakkının tanınmış olması pazarlık etme güçlerini artıracak ve masaya eşit silahlarla oturmalarını sağlayacaktır³⁴⁶. Çıkma talebinde bulunan ortağın özellikle kötü niyetli talepleri karşısında, diğer ortaklar şirketin feshine kadar gidecek bir süreci başlatarak bu talebi etkisiz hâle getirebileceklerdir.

Çıkmaya katılma, genel olarak şirketin önünü açan müessesedir. Bu noktada ortaya çıkan işlevi de, şirket nezdinde veya ortaklar arasında çıkabilecek sorunları ve tikanıklıkları açabilecek olmasıdır. Sözleşmede yer alan sebep veya haklı bir sebeple bir ortağın çıkma talep etmesi durumunda, bu sebeplerin kendileri için geçerli olduğu diğer ortaklar akabinde çıkma talep edecekler veya bir süre daha şirket ile olan sözleşme ilişkilerini ayakta tutmaya çalışacaklardır. Her ortağın kendi şartları içinde yaşayacağı bu

³⁴⁴ TTK m. 639 gerekçesi.

³⁴⁵ **Botschaft**, s. 3221.

³⁴⁶ **Tekinalp**, *Çıkmaya Katılma*, s. 3.

çelişki, şirket ilişkisini yıpratacak, belki de şirketin veya ortakların zarar etmesine yol açacaktır. İşte bu hâlde çıkma ve çıkmaya katılma talebi ile başlayan süreç, her ortağı şirket ile olan ilişkisi hakkında genel bir muhasebe yapmaya itecek, belki de tarafları zarar etmekten veya yargı nezdinde karşı karşıya gelmekten kurtaracaktır³⁴⁷.

B. Çıkmaya Katılmanın Gerçekleşmesi

Çıkmaya katılmak için, öncelikle an azından usul açısından geçerli bir çıkma talebinin daha öncesinde gerçekleşmiş olması gerekir. Çıkma iradesinin, bizzat veya yetkili temsilcisi tarafından, şayet öngörülmüşse şirket sözleşmesindeki şekil şartına uygun olarak şirket tüzel kişiliğini temsilen şirket müdürlerine yöneltilmiş olması geçerli bir çıkma talebi sayılır. Bununla birlikte, haklı sebebe dayanarak mahkemede bir çıkma davasının açılması da çıkmaya katılmanın gündeme gelmesi için şeklen yeterlidir.

1. Çıkma Talebinin veya Davasının Müdürler Tarafından Diğer Ortaklara Bildirilmesi

Çıkmaya katılma, ancak dava veya şirkete bildirim yoluyla ortaya konmuş bir iradenin müteakibinde söz konusu olabilir. Bu ise ancak çıkma talebinin diğer ortaklar tarafından öğrenilmesi ile mümkün olabilir.

Ortaklardan birinin şirket sözleşmesindeki bir hükme veya haklı bir sebebe dayanarak çıkmayı talep etmesi durumunda, müdür veya müdürler gecikmeksizin bu durumdan diğer ortakları haberdar edeceklerdir (TTK m. 639/I). Kanun, müdürlerin diğer ortakları haberdar edeceğini açıkça hükme bağlamıştır ancak bunun dışında konuyla ilgili herhangi bir açıklama yapmamıştır.

Müdür veya müdürlerin diğer ortaklara yapacağı bildirimin hangi sürede yapılacağına ilişkin olarak Kanun'da bu bildirimin "*gecikmeksizin*"

³⁴⁷

Benzer şekilde şirketin içinde bulunduğu finansal durum açısından çıkmanın mümkün olduğunca hızlı sonuçlanması bir avantaj olarak değerlendirilebilir. Bkz. 6102 sayılı TTK m. 639 gerekçesi ve **Botschaft**, s. 3221.

yapılacağı öngörülmüştür. Bundan kastedilen, bildirimin derhal ve dürüstlük kurallarına göre yapılabileceği ilk fırsatta yapılması anlaşılmalıdır.

Bununla birlikte bu bildirimin şekline ilişkin Kanun'da bir kayıt yoktur. Bu bildirimin yapılıp yapılmadığı noktasındaki ispat sorunu son derece önemlidir, çünkü bu bildirimle birlikte diğer ortaklar için çıkmaya katılmak için öngörülmüş olan süre başlamaktadır³⁴⁸. Kanun'da öngörülmemesine rağmen müdürler tarafından yapılacak bildirimin ispatı kolaylaştıracak şekilde yapılması yerinde olur, bu bir taahhütlü mektupla olabileceği gibi noter vasıtasıyla da olabilir. Aksi hâlde müdür veya müdürler gerekli bildirim yaptıklarını ispat etmek durumunda kalacaklardır. Ancak çıkma talebi bir haklı sebebe dayanıyorsa veya şirket sözleşmesinde yer alan bir hüküm gereği talebin genel kurulda görüşülmesi gerekiyorsa, diğer ortaklar en geç toplantıda bilgi sahibi olacaklardır. Bu anlamda bu şekilde bir öğrenme yapılmamış olan bildirimin sonuçlarını doğurur.

Müdür veya müdürlerin diğer ortakları haberdar etme yükümlülüğünü yerine getirmemesi TTK m. 644 ve m. 553'e göre sorumluluklarına yol açar³⁴⁹.

2. Çıkmaya Katılma İradesinin Ortaya Çıkışı

Limited şirket ortakları, bir ortağın çıkma arzusunu ortaya koyduğu bildirim veya davayı müteakip müdürler tarafından haberdar edilir. Haberdar olmanın ne zaman gerçekleşmiş sayılacağı, müdür veya müdürlerin yapacağı bildirimin şekline bağlıdır. Şayet bildirimin yapıldığı ispat edilemezse, çıkmaya katılma arzusundaki diğer ortakların çıkma bildiriminde bulundukları veya çıkma davasına katılma talebinde bulundukları anda haberdar oldukları varsayılmalıdır.

Müdür veya müdürlerin, bir ortağın çıkma talebinden diğer ortakları haberdar ettikleri andan itibaren bir ay içinde bu ortaklar tarafından da

³⁴⁸ Tekinalp, *Çıkmaya Katılma*, s. 6.

³⁴⁹ Tekinalp, *Çıkmaya Katılma*, s. 6.

çıkmaya katılma talebi ileri sürülebilir (TTK m. 639/II). Bir aylık bu süre hak düşürücü niteliktedir ve sürenin geçirilmesi hâlinde çıkmaya katılma hakkı kullanılamaz³⁵⁰.

Diğer ortakların müdürler tarafından haberdar edilmemesi hâlinde çıkma prosedürü işler ve sonuçlanırsa ne olacaktır? *Tekinalp*'e göre; bir ortağın çıkma talebi, diğer ortakların herhangi birine bildirilmeden genel kurulda onaylanırsa, onay kararı batıl kabul edilecektir. Açılmış olan çıkma davasına ise, kesin hüküm verilinceye kadar her aşamada katılmak mümkündür ve bildirim olmaksızın mahkemece karar verilmesi bir bozma sebebi olacaktır³⁵¹.

Tüm ortakların çıkmaya katılma talebinde bulunması, şirketin feshi iradesini yansıtır. Bu irade şayet şirket sözleşmesindeki bir hükümden dolayı çıkma hakkının kullanılmasıyla ilgiliyse, öngörülen sebep tüm ortaklar için geçerliyse fesih gerçekleşir³⁵². Ancak haklı sebeple çıkma davasına katılma şeklinde tezahür eden çıkmaya katılma iradesinde durum biraz farklıdır. Bu hâlde, her ortak için haklı sebebin gerçekleşip gerçekleşmediği ayrıca incelenmeli, haklı sebebin kendisi için gerçekleşmediğine kanaat getirilen ortakların talebi mahkemece reddedilmelidir. Her ne kadar tüm ortakların çıkmaya katılma talebi bir fesih iradesini yansıtsa da, bu feshin gerçekleşeceği merci mahkeme değil genel kuruldur. Çünkü mahkeme, talebe bağlılık ilkesi³⁵³ gereği çıkmanın dava konusu olduğu bir durumda fesih kararı veremez.

³⁵⁰ **Soner Altaş**, Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Limited Şirketler, Ankara 2011, s. 185.

³⁵¹ Bkz. **Tekinalp**, *Çıkmaya Katılma*, s. 6.

³⁵² **Tekinalp**, *Çıkmaya Katılma*, s. 7.

³⁵³ Taleple bağlılık ilkesi hakkında Bkz. **Bilge Umar**, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, Ankara 2011, s. 115 vd.

a. Ortağın Şirket Sözleşmesinde Öngörülen Haklı Sebebin Kendisi Yönünden de Geçerli Olduğundan Bahisle Çıkma Talebinde Bulunması

Şirket sözleşmesindeki bir hükme istinaden bir ortağın çıkma talebinde bulunması hâlinde, şirket sözleşmesindeki sebebin kendisi yönünden de geçerli olduğunu düşünen ortaklar çıkmaya katılmayı talep edebilirler.

Çıkmaya katılmayı düzenleyen hükmün birinci fıkrasında *“ortakların şirket sözleşmesindeki bir hükme dayanabileceği”*, ikinci fıkrasında ise *“şirket sözleşmesinde öngörülen haklı sebeplerin kendileri için geçerli olduğu”* ifadelerine yer verilmiştir. Bu noktada, çıkmaya katılma hakkının doğması için şirket sözleşmesinde yer alan hükmün bir haklı sebep niteliğinde olması gerektiği anlaşılabılır. Ancak şirket sözleşmesinde bir çıkma sebebi öngörülmüşse, bu ortakların o sebebi çıkmak için haklı bir sebep olarak kabul ettiğini gösterir. Şirket sözleşmesindeki bu kabul iradesi, söz konusu sebeplerin haklı sebep olup olmadığının ne genel kurul ne de mahkeme tarafından incelenmesine, ne de bunların haklı bir sebep teşkil etmediğinde karar kılmalarına izin verir³⁵⁴.

Kanun’da, bir ortağın şirket sözleşmesinde öngörülmüş olan bir hükme istinaden çıkma talep etmesi durumunda, çıkmaya katılmak isteyen ortak veya ortakların şirket sözleşmesindeki bir başka çıkma sebebine istinaden çıkmaya katılmayı talep edip edemeyeceğine ilişkin bir hususa yer verilmemiştir. Hükmün gerekçesinde, bu hususun yargı ve öğreti tarafından tartışılacağını, katı bir çözüm yolu benimsenmesinden bilerek kaçınıldığı ifade edilmiştir³⁵⁵.

Öğretide *Tekinalp*, çıkmaya katılmak isteyen ortak veya ortakların aynı sebebe dayanmak zorunda olmadıklarını, şirket sözleşmesinde yer alan bir başka sebebe istinaden de çıkmaya katılmayı talep edebileceklerini

³⁵⁴

Tekinalp, *Çıkmaya Katılma*, s. 5.

³⁵⁵

TTK m. 639 gerekçesi.

belirtmiştir³⁵⁶. Her ne kadar Kanun gerekçesi bu hususun açıklanmasında öğreti ve yargıyı işaret etmişse de, Kanun'un böylesine önemli bir hususu açıklamaktan kaçınması, arzu ettiği çözümü işaret etmemesi anlaşılabilir değildir.

Bununla birlikte, şirket sözleşmesinde çıkma hakkına ilişkin olarak *“haklı sebepler”* ve *“diğer sebepler”* ya da *“çıkma sebepleri”* gibi farklı kategorilere yer verilmişse, çıkmaya katılmak için aynı kategoride bir sebebe istinaden talebin gerçekleştirilmesi gerektiği öğretice savunulmuştur³⁵⁷. Ancak *“haklı sebepler”* kategorisi dışındaki sebeplere de sözleşmede yer verilerek bunların çıkmak için birer haklı sebep olarak kabul edildiği düşünülürse, çıkmaya katılma arzusundaki ortak veya ortakların bir başka kategoriden sebebe istinaden talepte bulunabilmeleri de mümkün olmalıdır. Farklı kategoriler arasında neden bu şekilde bir ayırım yapılması gerektiği konusunda ayrıntılı bir görüş ileri sürülmemiştir.

b. Ortağın Açacağı Bir Dava ile Haklı Sebeple Çıkma Davasına Katılması

Limited şirket ortakları, şirket sözleşmesinde yer alsın veya almasın, herhangi bir haklı sebebin varlığı hâlinde şirketten çıkmak için dava açabilirler (TTK m. 638/II). Diğer ortaklar da, TTK m. 639/II-a gereği açacakları bir çıkma davası ile çıkmaya katılabilirler.

aa. Çıkma Davası ile Çıkmaya Katılma Davası Arasındaki İlişki

Maddi hukuk bağlamında ayrıntılı bir şekilde olmasa da, çıkma davası ile çıkmaya katılma davası TTK m. 639'da birbiriyle açıkça ilişkilendirilmiştir. Ancak bu ilişkinin usul hukukundaki tezahürüne açıkça yer verilmemiştir.

³⁵⁶

Pulaşlı, Şerh, § 61 N. 123; Aynı yönde **Tekinalp, Çıkmaya Katılma**, s. 5.

³⁵⁷

Tekinalp, Çıkmaya Katılma, s. 5.

aaa. Maddi Hukuk Açısından İki Dava Arasındaki İlişki

Türk Ticaret Kanunu m. 639/II-b hükmünde, haklı sebeplerin varlığı hâlinde diğer ortakların çıkmaya katılma talebinde bulunabilecekleri ifade edilmiştir.

Çıkmaya katılma talep edecek ortağın, hangi haklı sebebe dayanması gerektiği karşısında Kanun katı bir çözüm yolu benimsemekten kaçınmıştır. Şirket sözleşmesinde yer alan bir sebebe istinaden çıkma talebi ve buna bağlı olarak gerçekleşen çıkmaya katılma talebinde, çıkma arzusundakilerin aynı sebebe dayanmasının zorunlu olmadığına öğretide kabul gördüğü daha önce ifade edilmişti.

Aynı yaklaşımın çıkmaya katılmanın bir dava yolu ile sürüleceği bu hâlde de benimsenmesinde bir beis yoktur. Üstelik TTK m. 639/II-b'nin "*haklı sebepler dolayısıyla çıkma davasına katılmak*" ifadesi ile çıkmaya katılmayı arzu eden ortağın bir başka haklı sebebe istinaden bu talebini ortaya koymasının mümkün olduğu anlaşılmaktadır³⁵⁸.

Bununla birlikte öğreti ve yargıyı meşgul edecek sorun şudur: Kronolojik olarak daha önce açılmış bulunan çıkma davasının sonucu, çıkmaya katılma davasına ne derece etkili olacaktır?

Çıkma davasının davacı ortak lehine sonuçlanması hâlinde herhangi bir tereddüt olmaksızın, çıkmaya katılma davası görülmeye devam edecektir. Çıkmaya katılma arzusundaki ortağın nezdinde çıkmak için gerekli veya yeterli haklı sebebin gerçekleşip gerçekleşmediği incelenerek hükme varılacaktır. İlkesel olarak çıkma davasının kabul edilip, çıkmaya katılma davasının reddedilmesi mümkündür.

Uygulama karşılaşılabilecek asıl sorun, çıkma davasının reddedilmesi durumunda çıkmaya katılma davasının akıbetinin ne olacağıdır. Öğretide *Tekinalp*, doğrudan bu soruna değinmemişse de, önce açılmış bulunan

³⁵⁸

Pulaşlı, *Şerh*, § 61 N. 123.

çıkma davasından feragat edilmesi hâlinde çıkmaya katılma talebinin de düşeceğini ifade etmiştir³⁵⁹. Buradan yola çıkarak bir bakıma çıkma davasının reddedilmesi durumunda çıkmaya katılma davasının düşeceği şeklinde bir yorum yapmak, çıkmaya katılma davasının akıbetini doğrudan çıkma davasına bağlamak mümkün olabilir.

Çıkmaya katılma talebinde bulunacak ortağın, çıkma talebinde bulunan ortakla aynı haklı sebebe dayanmak zorunda olmadığı daha önce ifade edilmişti. Bu noktada çıkma talebinde bulunan ortaktan tamamen farklı bir haklı sebebe istinaden çıkmaya katılma talebinde bulunan ortağın talebini reddetmek veya bu talebin düşmesi makul bir çözüm değildir. Böyle bir çözümün benimsenmesi, sebebi tamamen farklı olan davaların kaderini mutlak surette birleştirmek anlamına gelir ki, bu da gerçekten vuku bulmuş ve ortaklık ilişkisinin sürdürülmesini imkânsız kılan bir haklı sebebe istinaden çıkmaya katılma davası açan ortağın davasının reddedilmesi ve buna bağlı olarak haklarının zayı olması ihtimalini beraberinde getirir.

Çıkma davasının reddedilmesi hâlinde çıkmaya katılma talebinin de düşmesi veya reddedilmesi gerektiğini benimsemek, çıkmaya katılma müessesesinin felsefesine de aykırı olacaktır. Tamamen haklı olmasına rağmen çıkmaya katılma davasında talebi reddedilen ve düşürülen ortak, davanın adını değiştirerek yani bir çıkma davası açarak sorunu tekrar mahkeme önüne taşıyabilecek midir? Bu soruya hayır cevabını vermek, usul hukukunun ilkeleriyle bağdaşmaz. Çünkü bir davada verilecek hüküm, tarafları ve dava sebebi ayrı bir başka uyuşmazlığın mahkeme önüne götürülmesini engelleyecek bir kesin hüküm olarak kabul edilemez³⁶⁰. Şayet verilecek cevap evet ise, beraberinde usul ekonomisi ilkesine aykırı, uyuşmazlığı uzatacak ve tarafların enerjisini tüketerek yıpratacak bir çözüm yolu benimsenmiş olur ki, bu da ne müessesenin ne de Kanun'un amacına uygun düşer.

³⁵⁹

Tekinalp, *Çıkmaya Katılma*, s. 6.

³⁶⁰

Hakan Pekcanitez/Oğuz Atalay/Muhammet Özokes, *Medeni Usul Hukuku*, 12. Bası, Ankara 2011, s. 295.

Bu durumda ortaya konulabilecek makul çözüm, çıkmaya katılma davasının devam ettirilerek sonuçlandırılmasıdır. Çıkma ve çıkmaya katılma davası öncesinde birleştirilmiş ise, davalar ayrılarak çıkmaya katılma davası başlı başına bir çıkma davasıymışçasına yürütülerek, şayet davacı ortak haklı ise onun lehine sonuçlandırılmalıdır.

bbb. Usul Hukuku Açısından İki Dava Arasındaki İlişki

Çıkma davasına katılmak açılacak bir dava ile mümkündür. Ancak terimde yer alan “katılma” ifadesi, açılacak bir davaya katılma talebinde bulunulmasını çağrıştırabilir. Ancak bu noktada açılacak davada medeni usul hukuku bağlamında bir davaya katılmadan bahsetmek mümkün değildir. Şöyle ki;

6100 Sayılı HMK’da davaya katılma hususu “*fer’i müdahale*” ve “*aslî müdahale*” şeklinde ikili bir ayrıma tutularak ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. HMK m. 65’de düzenlenen “*aslî müdahale*”, bir yargılamamanın konusunu teşkil eden hak veya şey üzerinde kısmen veya tamamen hak iddia eden bir üçüncü kişinin yargılamamanın taraflarına karşı ayrı bir dava açmasıdır³⁶¹. Bu hâlde ilk davanın tarafları mecburi dava arkadaşlığı içindedir³⁶². “*Fer’i müdahale*” ise, bir kişinin kendi menfaati dolayısıyla taraf olmadığı bir davada taraflardan birine yardım etmek amacıyla yargılamaya katılması³⁶³ olarak tanımlanabilir ve HMK m. 67 ve devamında hükümleri ihdas edilmiştir.

Asli müdahalenin ayırıcı özellikleri, müdahale edenin dava konusu üzerinde hak sahibi olması ve birinci davanın iki tarafını davalı olarak göstermesidir. Oysaki çıkmaya katılmak için açılacak davada, davalı taraf yalnızca limited şirket tüzel kişiliğidir, çıkmaya katılma talep eden ortağın çıkma davası açan ortakla arasında bir hasımlık söz konusu değildir. Bununla birlikte çıkmaya katılma talebinde bulunanın, dava konusu bir hak üzerinde üçüncü kişi olarak, ilk davanın taraflarının aleyhine bir hak iddiası yoktur.

³⁶¹ Pekcanitez/ Atalay/ Özkes, s. 237; Yavuz Alangoya/M. Kamil Yıldırım/Nevhis Deren Yıldırım, Medeni Usul Hukuku Esasları, 7. Bası, İstanbul 2009, s. 157.

³⁶² Pekcanitez/Atalay/Özkes, s. 239.

³⁶³ Alangoya/Yıldırım/Deren Yıldırım, s. 151.

Çıkmaya katılma talebinde bulunanın her ne kadar haklı sebebin varlığına ilişkin limited şirket ile arasında bir uyuşmazlık varsa da, çıkma davasını açan ortakla arasında bir uyuşmazlık yoktur. Her ikisi için de çıkma hakkının varlığı kabul edilebilir.

Bununla birlikte, çıkmaya katılma talebinde bulunanın fer'i müdahil olarak çıkmaya katılma iradesini ortaya koyması da mümkün değildir. Çünkü çıkmaya katılma talep eden ortak, ne şirket ne de çıkma davası açan ortağın yanında yardımcı olarak davaya katılmak istemektedir. Ne de yargılama sonucunda ortaya bir rücu ilişkisi çıkacaktır. Çıkmaya katılma talebinde bulunan ortağın nezdinde, haklı sebeplerin ayrıca doğmuş olması davanın kabulü için şarttır.

Sonuç olarak her ne kadar TTK m. 639/II-b'de ortağın haklı sebeplerle açacağı bir dava ile çıkma davasına katılacağı ifade edilmişse de, buradaki katılma medeni usul hukuku bağlamındaki müdahaleden farklıdır.

Usul hukuk açısından, yargılama sürecinde iki talep arasında farklı şekillerde bağlantı kurulabilir.

Çıkmaya katılma davasına bakan mahkeme, HMK m. 166'ya göre çıkmaya katılma davası ile çıkma davasının birleştirilmesine karar verebilir. Davaların aynı veya benzer sebeplerden kaynaklanması, aralarında bağlantı bulunduğunun kabulü anlamına gelir ve birleştirme kararı verilmesini mümkün kılar³⁶⁴. Mahkeme bu kararı re'sen verebileceği gibi, davalı şirket veya davacı ortağın talebi üzerinde verebilir. Birleştirme kararını ancak çıkmaya katılma davasına bakan mahkeme verebilir. Dolayısıyla ikinci dava olan çıkmaya katılma davasının tarafı olmayan çıkma talebinde bulunan ortak, böyle bir talepte bulunamaz. İki davanın birleştirilerek görülmesi, usul ekonomisi ilkesine uygun bir usul olup, zaman ve enerjiyi idareli kullanmanın

³⁶⁴ İlhan E. Postacıoğlu, "Davaların Birleştirilmesi", Makaleler ve Karar İncelemeleri (İstanbul Barosu Dergisi S. 12, 1956, s. 359-366,) s. 106.

gereği olacaktır³⁶⁵. Birleştirilmiş davada, taraflar ve ileri sürdükleri talepler ayrı ayrı değerlendirilir ancak tahkikat aşaması birlikte yürütülür³⁶⁶.

Çıkmaya katılma davasına bakan mahkeme, haklı bir sebebin var olup olmadığı noktasında çıkma davasına bakan mahkemenin kararını bir bekletici sorun olarak kabul edebilir mi? Bu tür bir bekletme, HMK m. 165'de ihdas edilen bekletici sorun tanımına aykırı değildir. Ancak öğretide, mahkemenin bir hususu bekletici sorun olarak kabul etmesi için ilgili sorunun mahkemenin çözüm yetkisi kapsamı dışında olması, mahkemenin bu sorunu çözmek için kendini yetkili görmemesi gerektiği belirtilmiştir³⁶⁷.

Türk Ticaret Kanunu'nun ilgili hükmünün HMK'ya nispeten özel bir kanun olduğu göz önünde bulundurulduğunda, TTK m. 639'da ihdas edilen çıkmaya katılmanın kendine özgü bir usul hukuku uygulaması olduğu ifade edilebilir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda düzenlenen, müdahale, bekletici sorun, davaların birleştirilmesi gibi müesseselerin çıkmaya katılma davasında uygulanmasına yer yoktur.

Çıkmaya katılma talebinde bulunmak için, talebin sahibi ortak ayrı bir dava açmak zorundadır. Bu dava, çıkma davasına bir müdahale niteliğinde olmayıp tamamen ayrı ve bağımsız bir davadır. Bu davada, davalı olarak şirket tüzel kişiliği gösterilecektir. Çıkmaya katılma talep edenin, bu davanın davacısı olarak, dava sonucunda verilen karar sadece kendi şahsında doğacaktır. Buna bağlı olarak da davacılar tarafından ayrı ayrı temyiz edilebileceklerdir.

³⁶⁵ **Postacioğlu**, *Davaların Birleştirilmesi*, s. 105.

³⁶⁶ **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, s. 416.

³⁶⁷ HMK m. 165 gerekçesi; **Alangoya/Yıldırım/Deren Yıldırım**, s. 76.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

LİMİTED ŞİRKETLERDE ORTAĞIN ÇIKARILMASI

I. ÇIKARILMA KAVRAMI

Çıkarılma kavramının hukuki temelleri ve hangi ihtiyaçlar sonucu ortaya çıktığı incelenecek olursa, ikinci bölümde incelenmiş olan çıkma kavramından çok da farklı bir manzara ortaya çıkmayacaktır.

A. Genel Olarak Çıkarılma

Şirket sözleşmesi, niteliği itibariyle taraflar arasında sürekli bir borç ilişkisi meydana getirmektedir. Sürekli borç ilişkilerinin kaçınılmaz bir sonucu, taraflara bu ilişkiyi sonlandırma imkânı tanınmasıdır. Ancak sürekli borç ilişkisini sonlandırma imkânı, sınırsız ve keyfi kullanılacak bir yetki olarak algılanmamalıdır.

Çıkarılma, çıkma kavramı gibi bir üst kavram olan ve ortağın şirketle olan ilişkisinin sona erdiği tüm durumları ifade eden ayrılma kavramının tezahürlerinden biridir³⁶⁸. Çıkarılmayı sürekli bir borç ilişkisi meydana getiren şirket sözleşmesinin ortağın iradesi hilafına ve şirketin iradesi doğrultusunda sonlandırılması olarak tanımlamak mümkündür³⁶⁹.

Çıkarılma, şirketin menfaatlerini gözetken bir müessese olarak şirketin arzu etmediği bir ortağı veya bir kliği bünyesinden atma yoludur. Çıkarılma ile şirket rahatlayacak, insicamını sağlayacak ve koyduğu hedeflere güvenle ilerleyebilecektir. Bu bir anlamda, böylesi kişi veya kliklerden ötürü şirketin sona ermesini önlemenin yoludur³⁷⁰. Ancak şirkete böyle bir hakkı sınırsızca tanımak, ortaklık haklarının hakkaniyete aykırı bir şekilde zayi olmasını beraberinde getirebilir. Bu nedenle, çıkarılmaya ilişkin düzenlemelerin ayrıntılı şekilde gerçekleştirilmesi kaçınılmazdır.

³⁶⁸ Baştuğ, ‘‘Çıkma ve Çıkarılma’’, s. 5; Öztürk Dirikkan, s. 17.

³⁶⁹ Benzer şekilde bkz. Çamoğlu (Poroy/Tekinalp); N. 303b; Mimaroglu, s. 229; Tekinalp, *Yeni Anonim ve Limited Ortaklıklar*, § 21 N. 43; Çamoğlu, s. 137; Taşdelen, s. 207.

³⁷⁰ Karayalçın, *Şirketler Hukuku*, s. 285.

B. Diğer Şirketlerde Çıkarılma

Bir ortağın veya kliğin şirketten çıkarılmasında kuvvetle muhtemeldir ki şirket ile çıkarılması istenen ortak veya ortakların menfaatleri karşı karşıya gelecektir. Bu menfaatlerin dengeli bir şekilde dağıtılması ve uzlaştırılması oldukça önemlidir. Karşılıklı menfaatlerin dengelenmesi, şirket ile ortaklar arasında ilişkinin niteliğiyle ilgilidir. Kanunkoyucu çıkarılmaya ilişkin hususları şirketin türüne göre farklı şekillerde düzenlemiştir.

1. Şahıs Şirketlerinde Çıkarılma

Adi şirketlere ilişkin hükümler, 6098 Sayılı TBK m. 620 ve devamında “*Adi Ortaklık Sözleşmesi*” bölüm başlığı altında ihdas edilmiştir. 818 Sayılı Borçlar Kanunu döneminde şirket sözleşmesinde çıkarılma hususunda düzenleme yapılmasına bir engel olmamakla birlikte, şirket sözleşmesinde yer almaksızın kanuna istinaden böyle bir müessesenin uygulama alanı bulması mümkün değildi³⁷¹. Çünkü adi şirketlerde bir ortağın şirketten ayrılması şirket kararına bağlıydı ve bu karar ancak oybirliği ile alınabilecekti (818 Sayılı TBK m. 524).

Bununla birlikte, 6098 Sayılı TBK’nın yürürlüğe girmesiyle, adi şirketlerin feshine gerek kalmaksızın bir ortağın çıkarılması ve şirketin bu ortak olmaksızın faaliyetlerine devam etmesi mümkün hâle gelmiştir. Bu düzenleme ile Kanun, düzgün işleyen bir şirketin devamlılığını gözetmiş, diğer ortakların şirketle devam iradelerine saygıyı esas almıştır³⁷². Adi şirket ortağının şirketten çıkarılması için öncelikle şirket sözleşmesinde şirketin diğer ortaklarla devam edeceği yönünde bir hüküm bulunması gerekir. Ortaklardan birinin fesih bildiriminde bulunması, kısıtlanması, iflası, tasfiye payının haciz yoluyla paraya çevrilmesi veya ölmesi durumunda bu hüküm devreye girecek ve şirketin ilgili ortak olmaksızın devamını sağlayacaktır. Dikkate şayandır ki, kanunkoyucu ortağın çıkarılmasına ilişkin hükümde

³⁷¹ Bkz. **Poroy (Tekinalp/Çamoğlu)**, N. 98a. Aksi yönde bkz. **Çamoğlu**, s. 76; **Tekil, Kollektif Şirketler**, s. 70.

³⁷² TBK m. 634 gerekçesi.

belirtilen bu hâller aynı zamanda TBK m. 639'da adi şirketin sona ermesi hâlleri arasında sayılmıştır. Böylece çıkarılma müessesesi ile şirketin sona ermesinin önüne geçme imkânı tanınmıştır. Ancak, 6098 Sayılı Kanun'un bu yaklaşımı sadece çıkarılma hususuna şirket sözleşmesinde yer verilmesi hâlinde uygulama alanı bulacaktır. Şayet şirket sözleşmesinde bu hususa yer verilmemişse, 818 Sayılı Kanun'un yürürlükte olduğu dönemden daha farklı ve uygulamayı rahatlatıcı bir çözümden bahsetmek yine mümkün olmayacaktır³⁷³.

Kollektif şirket ortağının şirketten çıkarılması ise 6102 Sayılı TTK'da ayrıntılı şekilde düzenlenmiştir.

Bir kollektif şirket ortağının iflası, şirket için bir sona erme sebebi olarak kaydedilmiştir (TTK m. 243/I atfıyla TBK m.639). Bununla birlikte diğer ortakların şirketin sona ermesini önleme imkânı vardır. Şirket sözleşmesinde aksine bir düzenleme mevcut değilse, diğer ortaklar müflis ortağı şirketten çıkarabilir (TTK m. 254). Bu çıkarma işlemi ise ancak şirket sözleşmesi değişikliği ile mümkün olabilecektir, bu ise TTK m. 226/II hükmüne göre ancak oybirliği ile alınacak bir karar ile mümkündür³⁷⁴. Burada dikkat edilmesi gereken iflasın gerçekleşmesi gerekliliğidir, yoksa haciz veya aciz çıkarılma için yeterli değildir³⁷⁵.

Türk Ticaret Kanunu, kollektif ortağın şahsına bağlı sebeplerle şirketin feshinin talep edilmesi hâlinde de söz konusu ortağın çıkarılarak şirketin devamının sağlanmasını mümkün kılmıştır³⁷⁶. Süresi belli olmayan şirketlerde ortaklardan birinin fesih talebinde bulunması durumunda, diğer ortaklar TTK m. 256/I'e istinaden fesih talebinde bulunan ortağı şirketten çıkararak şirketi devam ettirebilirler. Bununla birlikte bir kollektif ortağın şahsi alacaklısı, TTK m. 248'e göre şirketin süresinin uzatılmasına itiraz edebilir ve TTK m. 249'a göre borçlu ortağın tasfiye payına haciz koydurarak şirketin

³⁷³ Çelik, s. 69.

³⁷⁴ Pulaşlı, *Şerh*, § 14 N. 20; Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), N. 304; Mimaroglu, s. 230.

³⁷⁵ Arslanlı, *Kollektif Şirketler*, s. 417.

³⁷⁶ Kanunkoyucunun bu tercihinin atlında yatan gerekçeler hakkında bkz. Çamoğlu, s. 15.

feshini talep edebilir. Böyle bir fesih talebi veya itiraz söz konusu olduğunda da, diğer ortaklar şirketin devamına karar verebilirler. Bu kararlar da TTK m. 226/II uyarınca oybirliği alınmalıdır³⁷⁷.

Kollektif şirket ortağı için haklı sebeple çıkarılma da söz konusu olabilir. Bir ortağın kendisinden kaynaklanacak sebeplerden dolayı şirketin feshinin istenebileceği durumlarda diğer ortakların tamamı veya şirket sözleşmesinde öngörülmüşse çoğunluğu söz konusu ortağın şirketten çıkarılarak şirketin devamına karar verebilirler³⁷⁸ (TTK m. 255/I). Bu yönde bir karar alınmazsa, herhangi bir ortak mahkemeden ilgili ortağın çıkarılmasını talep edebilir (TTK m. 255/III). Kollektif şirketin şahıs şirketi niteliği gereği şirket için yasal bir hak olan bu şekilde çıkarma işleminin uygulanması için şirket sözleşmesinde hüküm bulunmasına gerek yoktur³⁷⁹.

Şahıs şirketleri ile ilgili olarak çıkarılma müessesesi, yeni düzenlemelerle sermaye şirketlerine yaklaştırılmıştır. Şahıs şirketlerinin şahsi niteliğine sıkı sıkıya bağlı kalmaktansa, ortakların ve çıkarılmanın muhatabı ortak dışındaki diğer ortakların da iradesine saygı duyan ve şirketin menfaatlerini ve iktisadi hayattaki varlığını gözetten bir sistem benimsenmiştir.

2. Sermaye Şirketlerinde Çıkarılma

Anonim şirket ortağının şirketten çıkarılması, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun şirketler hukukuna getirdiği yeniliklerden biridir³⁸⁰. 6762 sayılı Kanunun anonim şirketler için çıkarılma müessesesini düzenlememesinin altında yatan düşünce, anonim şirketlerde asıl önemli unsurun kişiden ziyade sermaye payı olması ve bu sermaye payının mülkiyetinin kimde olduğunun esaslı bir şekilde önem arz etmemesidir³⁸¹. Bununla birlikte bu gerekçe tam olarak ortadan kalkmamasına rağmen, gelişen iktisadi yapı ve ticaret hayata

³⁷⁷ Pulaşlı, *Şerh*, § 14 N. 23; Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), N. 305 ve 306; Arslanlı, *Kollektif Şirketler*, s. 430.

³⁷⁸ Arslanlı, *Kollektif Şirketler*, s. 435; Karayalçın, *Şirketler Hukuku*, s. 286.

³⁷⁹ Çamoğlu, s. 141; TTK m. 255 gerekçesi.

³⁸⁰ Anonim şirketlerde haklı sebeple çıkarılma müessesesinin gerekliliği hakkında bkz. Karasu, *Emredici Hükümler*, s. 169 vd.

³⁸¹ Çelik, s. 80.

bağlı olarak 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun kabulü ile anonim şirket ortağının şirketten çıkarılmasını gündeme getirecek bazı düzenlemeler yapıldı. Bu düzenlemelerle birlikte bundan böyle anonim şirket ortakları için çıkarılma müeyyidesinin uygulanabileceği bazı hâller gündeme geldi.

Anonim şirket ortağının çıkarılması sonucunu doğuracak ilk hâl, ortağın sermaye koyma borcunu yerine getirmemesi ve buna bağlı olarak ıskat prosedürünün uygulanmasıdır. Anonim şirket ortaklarının asli, hatta maddi nitelikli tek borcu olarak sermaye koyma borcu gösterilebilir³⁸². Sermaye koyma borcunun bu önemine binaen kanunkoyucu, sermaye koyma borcunun yerine getirilmemesine ilişkin esas ve usulleri ayrıntılı bir şekilde düzenleme ihtiyacı hissetmiştir. 6762 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na göre anonim şirket ortağının rızası hilafına ortaklık sıfatının sona ereceği tek hâl ıskat prosedürünün uygulanmasıydı³⁸³. Sermaye koyma borcunun zamanında yerine getirilmemesinin sonuçlarından biri olan ıskat müeyyidesi TTK m. 483'de düzenlenmişti.

Iskat, sermaye koyma borcunu ifada temerrüde düşen ortağın pay sahipliğine ilişkin haklarında mahrum kalması ve payının satılarak yerine bir başkasının ortak olarak alınması olarak ifade edilebilir³⁸⁴. Iskat kararını almaya yönetim kurulu yetkilidir³⁸⁵. Ancak ıskat müessesesinin diğer çıkarılma hâllerinden şu yönüyle farklıdır: Iskat sonucunda çıkarılan ortağa herhangi bir ayrılma akçesinin ödenmez, hatta bu ortağının şirkete borçlu kalması dahi ihtimal dâhilindedir³⁸⁶. Yanı sıra, diğer çıkarılma hâllerinden farklı olarak ıskat müeyyidesi paya uygulanır ve ortağın sadece temerrüde

³⁸² Öğretide tek borç ilkesi hakkında bkz. **Gül Okutan Nillson**, Anonim Ortaklıklarda Pay Sahipleri Sözleşmeleri, İstanbul 2004, s. 15 vd; **Çeker**, *Çıkma Hakkı*, s. 64.

³⁸³ **Özdamar**, s. 237.

³⁸⁴ **Çelik**, s. 91.

³⁸⁵ **Pulaşlı**, *Şerh*, § 38 N. 42; **Çelik**, s. 155. Bu yetkinin esasa sözleşmeyle genel kurula bırakılabileceği yönünde **Celal Göle**, Anonim Ortaklıklarda Nakdi Sermaye Koyma Borcu ve Bu Borcu İfada Temerrüt, Ankara 1976, s. 117 ve dn. 166.

³⁸⁶ **Caner Değirmenci**, Anonim Ortaklıkta Iskat, İstanbul 2006, s. 19 ve 20.

düştüğü paylarla ilgilidir³⁸⁷. Dolayısıyla, ıskat prosedürünün uygulanacağı her hâl ortağın çıkarılması sonucunu beraberinde getirmeyebilir.

Anonim şirket ortağının çıkarılmasının söz konusu olabileceği hâllerden bir diğeri de azınlığın haklı sebepler fesih talebinde bulunmasıdır. 6102 Sayılı Kanun'un 531'inci maddesiyle sermayenin en az onda birini (1/10) - halka açık şirketler en az yirmide birini (1/20) - temsil eden azınlığa haklı sebeplerin varlığı hâlinde şirketin feshini talep etme hakkı tanınmıştır. Hükme göre, açılmış bulunan bu fesih davasında mahkeme, isterse taleple bağlı olmaksızın duruma uygun ve kabul edilebilir bir çözüme karar verebilecektir³⁸⁸. Mahkemenin vereceği bu kararlardan biri, pay sahiplerinin paylarına gerçek değerinin ödenerek şirketten çıkarılmasıdır.

Hükmün amacı, fesih talebi için haklı sebepleri bulunan ortakların şirketten çıkarılarak şirket fesholmadan sorunun çözülmesi ve şirketin devamının sağlanmasıdır³⁸⁹ ve çoğunluğun şirket kaynaklarını bencilce kendi menfaatleri doğrultusunda kullanmasını önüne geçmektir³⁹⁰.

6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu ile milli mevzuatta ilk kez yer verilen müesseselerden biri de hâkim pay sahibinin çıkarma hakkıdır. Menşei İngiliz hukukuna dayanan müessese yabancı hukuklarda squeeze-out, freeze-out ve cash-out olarak geçmektedir³⁹¹. Hâkim pay sahipliği kavramı ve buna bağlı olarak çıkarmanın uygulanabilmesi için, TTK m. 208'de yer alan % 90'lık pay sahipliğine ulaşılmış olması gerekir. Kanuna göre en az % 90 oranındaki bu payın başka bir şirket tarafından edinilmiş olması gerekir³⁹². Bununla birlikte, bu eşik hem sermaye payı hem de oy hakkı açısından

³⁸⁷ **Pulaşlı, Şerh**, § 38 N. 45.

³⁸⁸ **Kendigelen, İlk Tespitler**, s. 378; TTK m. 531, taleple bağlılık ilkesinin düzenlediği HMK m. 26 bağlamında bir istisna niteliğindedir.

³⁸⁹ **Çelik**, s. 279.

³⁹⁰ **Tekinalp, Yeni Ortaklıklar Hukuku**, § 14, N. 09.

³⁹¹ **Sönmez**, s. 51; **Akbilek**, s. 185; **Pulaşlı, Şerh**, § 10 N. 108; **Çelik**, s. 179; **Mustafa İsmail Kaya**, "Büyük Pay Sahiplerinin Azınlığı Ortaklıktan Çıkarma Hakkı (Squeeze- Out Right)", EÜHFD, C. XI, S. 1-2 (2007), s. 309.

³⁹² Ancak hazırlanmış olan Sermaye Piyasası Kanun Taslağı'nda TTK'da belirtilen % 90 oranındaki eşiğin bir şirket veya bir gerçek kişi tarafından aşılması arasında bir fark gözetilmemiştir. Bkz. **Çelik**, 220.

aşılmış olmalıdır. Bu teknik hususların yanı sıra, TTK m. 208'e göre çıkarma hakkının kullanılabilmesi için, azınlığın şirketin çalışmasını engellemesi, dürüstlük kurallarına aykırı hareket etmesi, fark edilir bir sıkıntı yaratması veya pervasızca hareket etmesi şarttır.

Hâkim pay sahibinin çıkarma hakkı, şirkette etkinliğini büyük ölçüde yitirmiş küçük pay sahiplerinin şirket içi barışı bozmaların önüne geçmek³⁹³, azınlık pay sahiplerinin tehdidi olmaksızın şirketin iktisadi hedefleri doğrultusunda işleyişine devam edebilmesini sağlamaktır³⁹⁴.

Anonim şirket ortağının şirketten çıkarılmasını gündeme getiren bir düzenleme de şirketlerin birleşmesiyle ilgilidir. 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu şirket birleşmeleri neticesinde ortaya çıkabilecek durumlara karşı menfaat sahiplerini koruyacak hükümler ihdas etmiştir. TTK m. 141 de, bu bağlamda şirket birleşmelerin esnasında menfaatine hâlel gelme ihtimali bulunan azınlık veya çoğunluğun korunmasına ilişkindir.

Hüküm, birleşme sonucunda oluşacak yeni yapı içinde yer almak istemeyen ortağa çıkma hakkı tanınabilmesi, yanı sıra hâkim çoğunluğa da ayrılma akçesi karşılığında sorun çıkaran azınlığı şirketten çıkarma yetkisi vermektedir. Hükümün gerekçesinde her ne kadar sorun çıkaran ortağın çıkarılmasından bahsedilse de madde metninde bu yönde herhangi bir şart aranmamıştır³⁹⁵. Bununla birlikte öğretiyeye göre, çıkarılması istenen ortak için TTK m. 208'de ifadesini bulan şirketin çalışmasını engelliyor, dürüstlük kuralına aykırı davranıyor, fark ediliyor sıkıntı yaratıyor veya pervasızca hareket ediyor olmak ölçütleri dikkate alınmalıdır³⁹⁶. Bu tür bir çıkarmanın söz konusu olabilmesi için, TTK m. 151/V'e göre birleşme sözleşmesinin yüzde doksan (% 90) oranındaki oy hakkı sahipleri tarafından onaylanması şarttır.

³⁹³ TTK m. 208 gerekçesi.

³⁹⁴ **Çağlar Manavgat**, Aleni Pay Alım Teklifi 1997, s. 127; **Sönmez**, s. 54.

³⁹⁵ **Çelik**, s. 261.

³⁹⁶ **Akbilek**, s. 186.

Bu düzenlemenin altında yatan temel anlayış, şirketin iç barışını sağlamaktır³⁹⁷. Şirket birleşmesine bağlı olarak çıkarılma, büyük ölçüde TTK m. 208'de düzenlenmiş olan satın alma hakkıyla benzer amaçlar gütmektedir.

Anonim şirket ortağının şirketten rızası hilafına ayrılması sonucunu doğuran hükümler ve buna bağlı uygulamaların benzer amaçlar taşıdığı ifade edilebilir. Anonim şirketlerde çıkarılmaya ilişkin hükümler, şahıs şirketlerinden farklı olarak şirket pay sahipliğinde azınlık ve çoğunluk arasında menfaat ilişkilerini düzenlemek amacındadır³⁹⁸. Bu da kanun koyucunun konuya bakış açısını ortaya koymakta, anonim şirketlerle ilgili olarak çoğunluğun ve buna bağlı olarak şirketin menfaatlerini küçük pay sahiplerinin menfaatlerine tercih eder nitelikte bir yaklaşım benimsediğini göstermektedir. Kanun koyucunun bu tutumunun ardında, küreselleşme ve iktisadi liberalizmin ile istikrarın önemsenmesi yatmaktadır.

3. Kooperatiflerde Çıkarılma

Kooperatifler Kanunu'nun 1'inci maddesinde tanımı yapılan kooperatif, karşılıklı yardımlaşma ve dayanışma esasları ve birlikte yararlanma ilkesi üzerine kurulmuş tüzel kişiliklerdir³⁹⁹. Bu esaslar üzerine, ortak ile kooperatif arasında karşılıklı olarak sürekli borç ilişkisi kurulur. Sürekli borç ilişkilerinin doğal yapısı gereği ise taraflarca bu ilişkinin sonlandırılması mümkündür. Kooperatif ile ortak arasındaki sürekli borç ilişkisi, ortağın rızası hilafına kooperatifin iradesi doğrultusunda sonlandırılabilir ki, buna çıkarılma denir. Ortağın kooperatiften çıkarılması KoopK. m. 16'da düzenlenmiştir.

Kooperatifler Kanunu'nun 16/1 hükmü gereği, kooperatiften çıkarılmayı gerektiren sebepler ana sözleşmede açıkça gösterilmelidir. Yani sıra ana sözleşmede çıkarılmaya ilişkin düzenlemeler yapılırken, bir takım genel

³⁹⁷ TTK m. 141 gerekçesi.

³⁹⁸ Çelik, s. 85.

³⁹⁹ Ünal Tekinalp, Kooperatiflerde Ortakların Kişisel Niteliklerinin Önemi Ortak Sıfatının Kazanılması ve Yitirilmesi, İstanbul 1972, s. 3.

ifadelere yer verilerek çıkarma yetkisinin yönetim kurulu veya genel kurulun iradesine bırakılması mümkün değildir⁴⁰⁰.

1988 tarihli 3476 Sayılı yasa ile KoopK.'da değişiklik yapıncaya kadar, haklı sebeplerle ortağın kooperatiften çıkarılabilmesi mümkündür⁴⁰¹. Bu değişiklikte birlikte ortakların ana sözleşmede açıkça gösterilmeyen sebeplerle ve buna bağlı olarak ana sözleşmede yer almamışsa haklı sebeplerle de kooperatiften çıkarılması imkânsız hâle gelmiştir. Değişiklikle birlikte haklı sebeplerle çıkarılmaya Kanun'da yer verilmeyerek olumsuz bir kanun boşluğu yaratılmış ve haklı sebeplerle çıkarılmanın uygulamada kötüye kullanılmasının önlenmesi amaçlanmıştır⁴⁰². Ancak bu düzenleme, sürekli borç ilişkilerine ilişkin genel bir sona erme sebebi olan haklı sebeplerin uygulanmasını kaldırılmasına bağlı olarak ortaya çıkabilecek olumsuzluklar nedeniyle öğretilde eleştirilmiştir⁴⁰³.

Ana sözleşmede öngörülen çıkarılma sebeplerinin yanı sıra, kanundan kaynaklanan çıkarılma hâlleri de mevcuttur. Öğreti tarafından ileri sürülen bu görüşe göre; kooperatif üyeliğine giriş için öngörülen ana sözleşmede yer alan şartları haiz olmamasına rağmen yönetim kurulu tarafından üyeliğe kabul edilen ortakların ve ana sözleşme veya genel kurul kararlarında öngörülen ortak sayısının üzerinde ortak alınması hâlinde bu ortakların çıkarılması bir çözüm yolu olarak düşünülmüştür⁴⁰⁴.

Ortağın kooperatiften çıkarmaya yetkili organ, genel kuruldur. Bununla birlikte bu yetki devredilemez bir yetki değildir, ana sözleşme ile yönetim kuruluna devredilebilir⁴⁰⁵(KoopK. m. 16/II). Ancak bu yetki bir genel kurul

⁴⁰⁰ **Tekinalp**, *Kooperatiflerde Ortaklık Sıfatı*, s. 152.

⁴⁰¹ Bkz. **Tekinalp**, *Kooperatiflerde Ortaklık Sıfatı*, s. 153 vd.

⁴⁰² **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, N. 1834.

⁴⁰³ Bkz. **Yadigâr İzmirli**, "Kooperatif Ortaklığından Çıkarılmayı Gerektiren Sebepler", *Kooperatifçilik Dergisi*, S. 92, Nisan-Mayıs-Haziran 1991, s. 150.

⁴⁰⁴ **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, N. 1814 ve N. 1814e.

⁴⁰⁵ **Tekinalp**, *Kooperatiflerde Ortaklık Sıfatı*, s. 154.

kararı ile devredilemez⁴⁰⁶, muhakkak surette bir ana sözleşme hükmüne dayanması gerekir.

Görülmektedir ki; kanunkoyucu ortakla kooperatif ilişkisinin ortağın çıkarılması ile sonlandırılması hususunda, ortağın menfaatlerini kooperatifin menfaatlerinin üzerinde tutan bir yaklaşımı benimsemiştir.

C. Limited Şirketlerde Çıkarılma

Limited şirketler, sermaye şirketi kapsamında olmasının yanı sıra anonim şirketlerden farklı olarak şahsi unsurların da yer aldığı karma türde iktisadi yapılardır⁴⁰⁷. Bu niteliği ile, anonim şirketlerdeki şahıs unsurundan ziyade sermaye unsurunun açık bir şekilde ön planda olduğu bir yapı limited şirketler için söz konusu değildir. Şahsi unsurların şirket yapısında önemli bir yer tutması beraberinde büyük ölçüde şahıs şirketlerine özgü bir müessese olan çıkarılmayı da limited şirketler için cari kılmıştır.

6762 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 551'inci maddesinde çıkarılma müessesesi haklı sebebe bağlı olarak düzenlenmişti. Bununla birlikte 6762 sayılı ETTK m. 523/I-4 hükmüne göre; bir ortağın iflası ve payının haczi hâlinde diğer ortakların söz konusu ortağı şirketten çıkarabilmeleri de mümkündür⁴⁰⁸. Türk Ticaret Kanunu, 6762 Sayılı Kanun'dan farklı olarak limited şirket payının haczi konusundaki tereddütleri ortadan kaldırmış ve fesih ve tasfiyeye yol açabilecek hükümlerin yürürlüğünü kaldırmıştır⁴⁰⁹. Payın cebri icra yolu ile iktisabı hâlinde iflas idaresi veya alacaklıların şirketin feshini istemeleri 6102 sayılı Kanun ile birlikte söz konusu değildir. Sermaye payı taşınır rehni hükümlerine göre haczedilip sattırılabilir (TTK m. 133).

⁴⁰⁶ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), N. 1837; Şimşek, s. 77.

⁴⁰⁷ Baştuğ, *Çıkma ve Çıkarılma*, s. 13; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 1638a.

⁴⁰⁸ Bkz. Umut Yeniocak, Anonim ve Limited Şirket Hisselerinin Haczi, Ankara 2009, s. 91, Abuzer Kendigelen, "Limited Şirket Paylarının Haczi", Prof. Dr. Kemal Oğuzman'a Armağan, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Yıl: 1, S. 1, 2002, s. 411. Bununla birlikte limited şirket paylarının haczi ile ilgili olarak makalesinin "Sonuç ve Öneri" kısmında yer verdiği görüş kanunkoyucu tarafından benimsenmiştir.

⁴⁰⁹ Yıldız, *Limited Şirketler*, s. 145.

Kanun'da şirket sözleşmesine istinaden bir ortağın veya ortakların çıkarılabileceğine ilişkin bir hüküm yer alamamaktaydı. *Baştuğ*'a göre, bu kanun koyucunun şirket sözleşmesi ile çıkarılma hâllerinin düzenlenmesini istemediği şeklinde yorumlanmıştır⁴¹⁰.

6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 529'uncu maddesine göre taahhüt ettiği sermaye koyma borcunu ödemeyen ortak da limited şirketten çıkarılabilirdi. Bu sonuç, 6762 sayılı Kanun'un öngördüğü sermaye koyma sisteminin doğal bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim kanuna göre, limited şirketlerin kuruluşunda sermayenin taahhüdü şirketin kuruluş aşamasında yeterli olmaktaydı⁴¹¹. Ortak, taahhüt ettiği sermayeyi ödemekte temerrüde düşmüş ise buna bağlı ihtar ve akabinde genel kuru kararı ile çıkarma gerçekleşebilecekti.

6102 sayılı Kanun ile birlikte sermaye koyma borcuna ilişkin sistem oldukça değişmiştir. Limited şirket ortakları bundan böyle sermayenin tamamını taahhüt etmeden ve nakit kısmı hemen ve tamamen ödemedi şirketin kurulması mümkün olmayacaktır⁴¹². Bu husus TTK m. 128 hükümlerine göre aynı sermaye için de geçerlidir⁴¹³. Böylece sermaye koyma borcunun ifa edilmemesine ilişkin olarak herhangi bir hükme ihtiyaç kalmamıştır ve sermayenin ödenmemesine ilişkin olarak da çıkarma veya benzeri bir müeyyide de Kanun'da düzenlenmemiştir.

6102 sayılı Kanun, çıkmaya ilişkin nispeten daha ayrıntılı bir düzenleme öngörmüştür. Öncelikle çıkarılma konusu "çıkarma" başlığı altında 640'ıncı maddede ayrıca düzenlenmiştir. Çıkarılmaya ilişkin olarak TTK m. 640'da ikili bir sistem benimsenmiştir. Birincisi ilk fıkrada ifadesini bulan ortağın genel kurul kararı ile çıkarılma sebeplerinin şirket sözleşmesinde öngörülmesi, diğeri de üçüncü fıkrada yer verilen haklı sebeplerin varlığı hâlinde ortağın şirketten çıkarılmasıdır.

⁴¹⁰ *Baştuğ, Çıkma ve Çıkarılma*, s.62.

⁴¹¹ *Poroy/Tekinalp/Çamoğlu*, N. 1692.

⁴¹² *Yıldız, Limited Şirketler*, s. 95; *Pulaşlı, Şerh*, § 60 N. 25.

⁴¹³ *Pulaşlı, Şerh*, § 60 N. 207.

Çıkarılmaya özgü bu hükümlerin yanı sıra 6102 sayılı Kanun'da çıkarılma sonucunu doğurabilecek bazı hükümler de ihdas edilmiştir. Anonim şirketlere ilişkin TTK m. 531'e paralel şekilde düzenlenmiş olan TTK m. 639/III'e göre; her ortağın haklı sebeplerle limited şirketin feshini talep etme yetkisi vardır. Ancak mahkeme bu taleple bağlı olmayarak duruma uygun düşen ve kabul edilebilir bir başka çözümü benimseyebilir. Bu kabul edilebilir çözümlerden biri olarak duruma uygun düştüğü takdirde mahkeme tarafından davacı ortağın çıkarılmasına karar verilmesi söz konusu olabilecektir.

Bununla birlikte 6102 sayılı TTK'da "genel hükümler" kısmında düzenlenen ve ticaret şirketleri açısından ortak hükümlerde de çıkarılma sonucuna yol açabilecek ticaret şirketlerinin birleşmesi (TTK m. 141) ve hâkim pay sahibinin çıkarma hakkı – satın alma hakkı (TTK m. 208) olmak üzere 6102 sayılı TTK'da yer almıştır.

Limited şirketler için öngörülen çıkarılma hâlleri, şirketin sermaye ve şahıs yönünden gösterdiği karma yapıya uygun olarak düzenlenmiştir. Birleşme, satın alma hakkı ve haklı sebeple feshin talep edilmesine ilişkin hâllerde özellikle anonim şirketlerle paralel şekilde şirketin iç barışı ve menfaatleri gözetilmiş, 640'ıncı maddede yer alan limited şirketlere özgü hükümlerde de şirketin şahsi yönüne uygun olarak düzenlemeler yapılmıştır.

II. ORTAĞIN ŞİRKETTEN ÇIKARILMA HÂLLERİ

İktisadi yapı içinde bir değer ifade eden limited şirketin insicamının bozulması, bu bozulmanın ortaklara zarar vermesi ve beraberinde feshe kadar gidecek bir sürecin başlaması şirketler hukukunda tercih edilen bir hâl değildir. Bu olumsuzlukların yaşanmaması adına, limited şirketlerde çıkarılma müessesesinin Kanun'da düzenlenmesi yerindedir⁴¹⁴.

Limited şirket ortağının şirketten çıkarılması, özgü olarak TTK m. 640'da düzenlenmiştir. İlk fıkraya göre, şirket sözleşmesinde ortağın genel

⁴¹⁴

Benzer şekilde Çamoğlu, s. 16.

kurul kararı ile çıkarılabileceği öngörülmüştür. İkinci fıkrada bu karara karşı ortağın başvurabileceği yasa yolu belirtilmiştir. Üçüncü fıkra ise, haklı sebeple çıkarılmaya ilişkindir. Limited şirket ortağının çıkarılabileceği bir diğer hâl de TTK m. 636/III bağlamında haklı sebeple şirketin feshini isteyen ortağın mahkeme kararıyla çıkarılmasıdır.

Limited şirketlere mahsus bu düzenleme dışında, ticaret şirketleri genel hükümler kapsamında ticaret şirketlerinin birleşmesi (TTK m. 141) ve hâkim ortağın satın alma hakkında ilişkin düzenlemedir (TTK m. 208).

A. Şirket Sözleşmesinde Öngörülen Sebepler ile Genel Kurul Tarafından Çıkarılma

Ortağa şirket sözleşmesiyle çıkma hakkının tanınması noktasında 6762 sayılı ETTK'da hüküm mevcuttu (TTK m. 551) ancak şirket sözleşmesiyle çıkarılma sebeplerinin öngörülebileceğine dair herhangi bir düzenleme söz konusu değildi.

Öğretide *Baştuğ*, bir ortağa karşı çıkarılma işleminin uygulanması için muhakkak surette bir mahkeme kararı olması gerektiğini ifade etmiştir⁴¹⁵. Ancak 6102 Sayılı Kanun ile birlikte, bir mahkeme kararı olmaksızın TTK m. 640/I'e göre ortağı şirketten çıkarmak mümkün hâle gelmiştir.

1. Çıkarılma Sebeplerinin Şirket Sözleşmesinde Öngörülmesi

Türk Ticaret Kanunu 640/I hükmüne göre şirket sözleşmesinde ortağın genel kurul kararı ile çıkarılabileceği sebepler gösterilebilir.

a. Şirket Sözleşmesinde Çıkarılma Sebeplerinin Düzenlenmesi

Şirket sözleşmesinde yapılacak düzenlemelerle hangi hâllerin ortağın çıkarılması için yeterli sayılacağı kaydedilebilir⁴¹⁶. Şirket sözleşmesi ile bu şekilde düzenlemeler yapılmasına kanunca imkân tanınmış olması, ortak için hukuki güvenliğin, şirket için de iktisadi faaliyetleri için arzu ettiği ortamın

⁴¹⁵ *Baştuğ*, *Çıkma ve Çıkarılma*, s. 54 ve 59.

⁴¹⁶ *Pulaşlı*, *Şerh*, § 61 N. 124.

sağlanması amaçlarına hizmet eder⁴¹⁷. Yanı sıra, bu sebeplerin önceden bilinmesi hem ortaklar arasındaki iç barışın tesisi hem de şirketin devamlılığı açısından önemlidir⁴¹⁸.

Çıkarılmaya ilişkin kayıtların kuruluş aşamasında şirket sözleşmesi hazırlanırken sözleşmeye konulması olağandır. Yanı sıra, daha sonradan yapılacak şirket sözleşmesi değişikliği ile de çıkarılmaya ilişkin hükümlerin sözleşmeye eklenmesi de mümkündür.

Şirket sözleşmesinde yer alacak olan bu sebepler, kanuni bağlamdan farklı olarak ortakların kendi iradeleri ile bir vakıayı veya vakayı önemli sebep olarak değerlendirmelerinin sonucudur. Bu noktada, şirket sözleşmesinde yer alan sebeplerle çıkarma işleminin uygulanması hâlinde, çıkabilecek muhtemel bir uyuşmazlıkta mahkeme şirket sözleşmesinde gösterilen sebeplerin haklı veya yerinde olup olmadığını incelemeyecektir. Çünkü ortaklar zaten kuruluş veya sözleşme değişikliği aşamasında veya sonradan şirkete katılan ortaklar da bunun çıkarılmayı gerektirecek nitelikte bir önemli sebep olduğunu peşinen kabul etmişler ve şirketle olan ilişkilerini o yönde şekillendirme şansına sahip olmuşlardır. Mahkeme, yalnızca somut olayda çıkarılma sebebinin gerçekleşip gerçekleşmediğini, TBK ve TMK bağlamında genel hukuk ilkeleriyle çelişki içinde olup olmadığını inceleyecektir⁴¹⁹.

Çıkarılma sebepleri şirket sözleşmesine kaydedilirken mümkün olduğunca uyuşmazlıklara mahal vermeyecek düzenlemelere yer verilmelidir. Çıkarılma sebepleri açık ve sınırları belirli şekilde ortaya konmalıdır. Bununla birlikte sadece çıkarılma sebepleri ile yetinilmemeli, çıkarılmanın usulü ve sonuçlarına ilişkin hükümlere de sözleşmede olabildiğince yer verilmelidir. Genel nitelikli bir takım çıkarma sebepleri öngörülmesi yerinde değildir, şayet genel nitelikli bir takım düzenlemeler ve sebepler öngörülmüş ve uygulamada

⁴¹⁷ TTK m. 640 gerekçesi.

⁴¹⁸ **Pulaşh, Şerh**, § 61 N. 126.

⁴¹⁹ **Öztürk Dirikkan**, s. 50.

tereddüt yaratacak nitelikteyse, bu sebepler çıkarılması gündemde olan ortak lehine dar yorumlanmalıdır⁴²⁰.

Şirket sözleşmesinde çıkarılma sebepleri düzenlenirken objektif nitelikte ve eşit işlem ilkesine uygun davranılmalıdır⁴²¹.

Şirket sözleşmesinde, genel kurul kararı ile çıkarma müeyyidesinin söz konusu olduğu hâllerde çıkarılması istenen ortağa savunma hakkının kullanılacağı kaydedilebilir⁴²².

b. Şirket Sözleşmesinde Yer Verilebilecek Çıkarma Sebepleri

Borçlar hukuku genel teorisinde hüküm süren sözleşme serbestisi ilkesi, bir limited şirket ortağının çıkarılmasını gerektiren sebeplerin şirket sözleşmesinden yer alması noktasında da uygulama alanı bulur. Ancak şüphesiz ki bu serbesti sınırsız değildir. Sözleşmenin çıkarılmaya ilişkin hükümleri ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı olmamalı veya konusu imkânsız olacak şekilde düzenlenmemelidir (TTK m. 27/I). Sözleşme serbestinin sınırlarından biri de yine TMK m. 23/II'de öngörülmüş olan, kimsenin özgürlüklerine vazgeçemeyeceği ve onları hukuka ya da ahlaka aykırı olarak sınırlayamayacağı kuralıdır⁴²³. Bu husus hem şirket hem de çıkarılacak ortak için geçerlidir. Örneğin çıkarılmanın tamamen yasaklanması veya yukarıdaki sınırları şirket lehine aşacak şekilde, çıkarmanın tamamen hiçbir sebep olmaksızın uygulanabileceği şeklinde bir düzenleme de mümkün değildir⁴²⁴.

Şirket sözleşmesinde öngörülecek olan sebeplerin TTK m. 640/III bağlamında haklı sebep niteliğinde olmasına gerek yoktur⁴²⁵. Bununla birlikte, nelerin haklı sebep teşkil edebileceği de şirket sözleşmesinde yer

⁴²⁰ Botschaft, s. 3222.

⁴²¹ Pulaşlı, *Şerh*, § 61 N. 126; Öztürk Dirikkan, s. 50.

⁴²² Çamoğlu, s. 116.

⁴²³ Engin Erdil, Limited Şirketlerde Ortaklıktan Çıkarılma, 2. Bası, İstanbul 2010, s. 78.

⁴²⁴ Öztürk Dirikkan, s. 49.

⁴²⁵ Tekinalp, *Yeni Anonim ve Limited Ortaklıklar*, § 21 N. 44.

alabilir⁴²⁶. Ancak şirket sözleşmesinde haklı sebeple çıkarma müessesesini etkisiz ve kullanılamaz hâle getirecek düzenlemeler ile mahkemenin takdir yetkisine müdahale edecek şekilde haklı sebebin belirlenmesinde ölçüt olabilecek genel nitelikte kayıtlar yer alamaz⁴²⁷.

Şirket sözleşmesinde konulabilecek çıkarma sebeplerini sınırlı şekilde saymak mümkün değildir.

Şirket sözleşmesine kaydedilebilecek tipik çıkarılma sebepleri, ortağın yükümlülüklerini ihlal etmesiyle ilgili olabilir⁴²⁸.

Türk Ticaret Kanunu'na göre idari görevi olmayan limited şirket ortakların rekabet yasağına tabi değildir. Ancak şirket sözleşmesiyle ortaklara rekabet yasağı getirilebilir ve bu yasağı ihlal etmenin yaptırımı olarak da ortağın şirket genel kurul kararı ile çıkarılabileceği sözleşmeye kaydedilebilir.

Çıkarılmaya sebep olabilecek hâllerin ortağın şahsıyla ilgili olması olağandır. Belirli mesleki niteliklerin kaybı, vatandaşlığın kaybı, belirli bir iktisadi teşkilattaki üyeliğin kaybı bu bağlamda sayılabilir⁴²⁹. Bir partiye ya da dine mensubiyetin çıkarılma sebebi olmayacağı öğretide kabul edilmişse de⁴³⁰, bu görüşün hukuki mesnedi yeterince açıklanmış değildir.

Limited şirketlerde azami ortak sayısı elli (50) olarak belirlenmiştir (TTK m. 574). Ortak sayısının bu azami haddi aşması hâlinde ise nasıl bir müeyyide uygulanacağı Kanunca gösterilmiş değildir. Öğretide böyle bir durum karşısında bir takım çözüm yolları ileri sürülmüştür. Elli ortak sayısını aşan tescil taleplerinde sicil müdürünün bu durumun düzeltilmesi için belirli bir süre vermesi, gerekli düzeltme yapılmadığı takdirde mahkemeden şirketin feshini talep edebileceği öğretide ileri sürülmüştür⁴³¹. Bu noktada acaba elli (50) aşan ortakların şirketten çıkarılmasının mümkün olup olmadığı sorusu

⁴²⁶ Öztürk Dirikkan, s. 48.

⁴²⁷ Baştuğ, *Çıkma ve Çıkarılma*, s. 65.

⁴²⁸ Öztürk Dirikkan, s. 49.

⁴²⁹ Öztürk Dirikkan, s. 49.

⁴³⁰ Çamoğlu, s. 53; Öztürk Dirikkan, s. 49 dn. 105.

⁴³¹ Bkz. Arslanlı (Domaniç), s. 64; Moroğlu, *Değerlendirme ve Öneriler*, s. 327; Eriş, s. 3318.

akıllara gelebilir. İlk bakışta makul ve anlaşılır bir çözüm olarak görünse de, bu yönde bir çözümün benimsenmesi beraberinde bazı sorunlar gündeme getirecektir. Kuruluş aşamasında elliden (50) fazla ortak her nasılsa tescil edilmişse, hangi ortakların çıkarılacağı konusunda bir ölçüt belirlemek mümkün değildir. Şayet şirkete sonradan katılan ortaklarla bu azami had aşılmışsa, sonradan katılan ortakların çıkarılarak azami ortak sayısına ulaşılması da bir çözüm yolu olarak kabul edilemez. Çünkü bu noktada, sonradan şirkete katılan ortakları Anayasa ile güvence altına alınmış mülkiyet hakkı bakımından diğer ortaklardan farklı bir muameleye tabi tutmayı haklı gösterecek bir durum söz konusu değildir. Sonradan şirkete katılan ortakların menfaatlerinin diğer ortakların menfaatlerinde daha az korunmaya değer olduğu düşüncesi hukuki mesnetten yoksundur.

Bu noktada menfaatler dengesine en uygun çözüm yolu, limited şirketin anonim şirkete dönüştürülmesidir⁴³².

2. Çıkarma Usulü

Limited şirket ortağının çıkarılması için belirli bazı şartların tamam olması gerekir. Öncelikle şirket sözleşmesindeki bir çıkarılma sebebi gerçekleşmelidir. Buna bağlı olarak akabinde şirket genel kurulu bir çıkarma kararı almalıdır.

a. Çıkarma Kararının Alınması

Şirket sözleşmesinde yer alan sebeplere bağlı olarak çıkarma kararını almaya yetkili organ şirket genel kuruldur (TTK m. 640/I). Genel kurulun bu yetkisi TTK m. 616/I-h hükmü gereği devredilemez niteliktedir.

Genel kurulun alacağı çıkarma kararı TTK m. 621/I-h hükmü bağlamında önemli kararlar arasındadır. Buna bağlı olarak, karar ancak temsil edilen oyların en az üçte ikisinin ve oy hakkı bulunan esas sermayenin

⁴³²

Aynı yönde bkz. Çeker, *Ticaret Hukuku*, s. 524.

tamamının salt çoğunluğunun bir arada bulunması hâlinde alınabilir. Bu iki tür çoğunluğun aynı anda sağlanması şarttır⁴³³.

Ortağın çıkarılmasına ilişkin yapılacak oylamaya çıkarılması gündemde olan ortağın katılmasına bir engel yoktur⁴³⁴. Oydan yoksunluk hâllerini düzenleyen TTK m. 619'da çıkarılmaya ilişkin oylama bu kapsamda sayılmamıştır.

b. Çıkarma Kararının Ortağa Bildirilmesi

Türk Ticaret Kanunu'nun 640'ıncı maddesinin 2'inci fıkrasına göre genel kurul, şirket sözleşmesindeki çıkarma sebepleri istinaden bir ortağı çıkarma kararı alırsa, ortak bildirimden itibaren üç (3) ay içinde dava açabilir.

Çıkarma kararının bildirimi üç (3) aylık dava açma süresinin başlaması noktasında son derece önemlidir. Bu bildirimi yapmak şirket müdürlerinin görevidir. Söz konusu bu bildirim, TTK m. 640/II'ye göre noter aracılığıyla gerçekleştirilecektir.

c. Çıkarılmanın Gerçekleşmesi

Ortağın şirket sözleşmesinde gösterilen bir sebebe dayanarak genel kurulca tarafından çıkarılmasına karar verilmesi hâlinde, TTK m. 640/II'ye göre çıkarılma, ilgili genel kurul kararının iptalini dava etmek için ortağa tanınan üç (3) aylık sürenin bitiminde gerçekleşmiş olur⁴³⁵.

B. Haklı Sebep ile Ortağın Çıkarılması

Sürekli borç doğuran özel hukuk sözleşmelerin doğal sonucu olarak tarafların haklı sebeplerin varlığı hâlinde sözleşmeyi sona erdirmeye hakkı bulunmaktadır. Haklı sebeplerin varlığı hâlinde limited şirket ortağının çıkma hakkından daha önce bahsedilmişti. Kanun, ortağa bahsettiği haklı sebeple

⁴³³ Pulaşlı, *Şerh*, § 61 N. 127.

⁴³⁴ Tekinalp, *Yeni Anonim ve Limited Ortaklıklar*, § 21 N. 44.

⁴³⁵ Tekinalp, *Yeni Anonim ve Limited Ortaklıklar*, § 21 N. 44.

çıkma hakkının yanında, şirkete de haklı sebeple çıkarılma hakkı bahşederek karşılıklı hak eşitliğini sağlamayı amaçlamıştır⁴³⁶.

Limited şirket ortağının haklı sebeple çıkarılmasının kanuni dayanağı TTK m. 640/III hükmüdür. Hükme göre, haklı sebeple çıkarılmasının gerçekleşmesi haklı bir sebebin varlığı, şirketin bu yöndeki talebi ve mahkemenin kararına bağlıdır.

1. Haklı Sebep Kavramı

Haklı sebep kavramıyla ilgili olarak “*Haklı Sebeple Çıkma*” başlığı altında bir takım açıklamalarda bulunulmuştur⁴³⁷. Bu başlık altında ise, çıkarılma noktasında özellik arz eden durumlar ve haklı sebep sayılabilecek hâller üzerinde durulmakla yetinilecektir.

Limited şirket ortağının haklı sebeple çıkarılması ile ilgili olarak haklı sebep kavramı mevzuatımızda tanımlanmamıştır. Ancak haklı sebebin tayininde kollektif şirketlerin sona ermesine ilişkin düzenlenmiş olan TTK m.245 hükmünden yararlanılabilir⁴³⁸.

Esas itibariyle bir sermaye şirketin olan limited şirketin şahsi unsurlar da içeren karma yapısı, çıkarılmaya ilişkin haklı sebeplerin tezahüründe de kendini göstermektedir⁴³⁹. Haklı sebebin kural olarak ortağın şahsında doğması gerektiği öğretide ileri sürülmüştür⁴⁴⁰. *Baştuğ*’a göre ortaklar arasındaki ilişkilerden doğan genel bir anlaşmazlık haklı sebep sayılabilecek kadar önemli olsa dahi çıkarılma sebebi olarak kabul edilemez, ortağın çıkarılmasıyla uyum sorunu giderilemez⁴⁴¹. Bu görüş hakkaniyete uygun olmakla birlikte çok katı bir şekilde uygulanmamalı, haklı sebebin

⁴³⁶ **Baştuğ**, *Çıkma ve Çıkarılma*, s. 54.

⁴³⁷ Bkz. İkinci Bölüm, II, B.

⁴³⁸ **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, N. 1678b; **Çamoğlu**, s. 9.

⁴³⁹ **Erdil**, s. 68.

⁴⁴⁰ **Baştuğ**, *Çıkma ve Çıkarılma*, s. 56; **Tekinalp**, *Yeni Anonim ve Limited Ortaklıklar*, § 21 N. 47; **Çamoğlu**, s. 53; **Güzin Üçışık**, “Limited Şirkette Ortağın Ortaklıktan Çıkarılması”, Prof. Dr. Fahman Tekil’in Anısına Armağan, İstanbul 2003, s. 200; **Öztürk Dirikkan**, s. 71; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, N. 1678b.

⁴⁴¹ **Baştuğ**, *Çıkma ve Çıkarılma*, s. 56.

kaynağından ziyade var olan sorunun çözümü noktasında çıkarılma müessesesinin ne kadar adil ve verimli olacağı dikkate alınmalıdır.

Çıkarılmayı beraberinde getirecek haklı sebep, şirket içindeki işbirliğini zedeleyen ve ahengi bozan veya bozma ihtimali bulunan, diğerlerine oranlar bir veya birkaç ortağa yükletilebilen olgu veya olaylardır⁴⁴². Bu noktada, bu sonuçlara yol açmayan, hafif nitelikli uyuşmazlıklar haklı sebeple çıkarılma müessesesi uygulamak için yeterli sayılmaz⁴⁴³.

Haklı sebep çok farklı şekillerde tezahür edebilir. Haklı sebebin vücut bulması için, şahsında haklı sebebin doğduğu ortağın kusurlu olmasına gerek yoktur⁴⁴⁴. Ancak çıkarılmayı talep eden ortakların veya şirket idaresini de an azından kusurlu olmaması veya daha az kusurlu olması gerekir. Kusurlu davranışlarıyla çıkarılmanın kaynağı olayı meydana getiren çoğunluğun, sadece çoğunluk sıfatına dayanarak daha az kusurlu veya kusursuz olan azınlıkta kalan ortak veya ortakları çıkarmak istemesi dürüstlük kuralı ile bağdaşmaz. Böyle bir durumda çıkarılması istenen ortak veya ortaklar bir karşı dava olarak çıkma davası açabilecekleri gibi TTK m. 636/III hükmüne istinaden de şirketin feshini talep edebilirler. Ancak kusurun varlığı haklı sebebe bağlı sonuçlar için tamamen önemsiz değildir, mahkeme kusurun varlığını da değerlendirerek haklı sebebe bağlı sonuçların gerçekleşip gerçekleşmediğini değerlendirecektir⁴⁴⁵.

Ortağın tamamen kendi iradesi dışında gerçekleşen bazı hâller de çıkarılma için haklı sebep sayılabilir. Örneğin ortağın ehliyetini yitirmesi, ağır hastalık⁴⁴⁶ gibi hâller bu kapsamda sayılabilir.

⁴⁴² Öztürk Dirikkan, s. 70.

⁴⁴³ Jula, s. 342.

⁴⁴⁴ Üçışık, s. 201; Çamoğlu, s. 50; Öztürk Dirikkan, s. 75; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 1678b

⁴⁴⁵ Benzer şekilde Çamoğlu, s. 84 ve 100.

⁴⁴⁶ Tekinalp, *Yeni Anonim ve Limited Ortaklıklar*, § 21 N. 47.

Kusurun varlığı her ne kadar çıkarılma için şart değilse de, kusur hâlinde şirketin çıkarılan ortaktan tazminat talep etmesi mümkün olur⁴⁴⁷. Şüphesiz ki tazminat istenebilmesinin bir diğer koşulu da zarardır.

Haklı sebep şahsında vuku bulan ortağın şirkete veya diğer ortaklara zarar vermesi şart değildir⁴⁴⁸. Ortakların bir şirket yapısı içinde bir arada bulunmalarını sağlayan güven duygusunun sarsılmasını, herhangi bir maddi zarar söz konusu olmasa da bu bağlamda haklı sebep saymak gerekir⁴⁴⁹. Öğretinin bu yöndeki görüşüne rağmen Yüksek Mahkeme bir kararında⁴⁵⁰: *”Somut olayda davalının salt tahliye taahhüdü verdiği haklı neden olarak görülmüş ise de, çıkarmaya neden olacak haklı sebeplerin varlığı halinde şirketin bu yüzden zarara da uğramış olduğunun kanıtlanması gerekmektedir. Davalı ile birlikte tahliye taahhüdünü şirketin başka bir ortağı ve taahhüt tarihinde şirket müdürü olan D. K.’da imzalamıştır. Bu kişi aynı zamanda mecurun paydaşıdır. Ayrıca tahliye taahhüdü verilen H. Ş.’de şirketin ortağı ve mecurda da pay sahibidir. Görüldüğü gibi davalı dışında tahliye taahhüdünü imzalayan D. K. ile taahhüt verilen H. Ş. hem şirket ortağı hem de taşınmaz paydaşları olmaları itibarıyla tahliye taahhüdü icra edilebilirlik vasfında da değildir. Nitekim tahliye taahhüdüne dayalı olarak girilen takip ve davadan feragat edilmiştir. Davacı, şirketin herhangi bir zararı da doğmamıştır”*. ifadelerine yer vererek “zarar” kavramının haklı sebebin belirlenmesinde etkili olduğu sonucuna varmıştır.

Limited şirketler sermaye ve şahsi unsurları olan karma bir tür olarak ifade edilmektedir. Şüphesiz limited şirketin bu niteliği, haklı sebeplerin gerçekleşmesinde bir ölçüt olacaktır. Özellikle 6102 sayılı Kanun ile birlikte sermaye yönü daha da kuvvetlendirilen limited şirketlerde, ortağın şahsına bağlı her hâlin çıkarılmaya sebep teşkil etmesi söz konusu olmamalıdır. Örneğin yalnızca ortak sıfatı bulunan, idari bir görevi ve herhangi bir yan

⁴⁴⁷ Baştuğ, *Çıkma ve Çıkarılma*, s. 61; Öztürk Dirikkan, s. 87; Çamoğlu, s. 84.

⁴⁴⁸ Sabih Arkan, “Adi Şirket Ortağına Sözleşmeyle Verilen İdare Yetkisinin Kaldırılması ve Sonuçları”, BATIDER 2005, C. XXI S. 2, s. 19; Erdil, s. 75.

⁴⁴⁹ Erdil, s. 75.

⁴⁵⁰ Yargıtay HGK 16.11.2005 tarih ve 2005/619 K. (hukukturk.com, erişim 18.03.2012).

edim yükümü olmayan ortağın hastalanıp işlerini göremeyecek hâle gelmesi derhal bir çıkarılma sebebi kabul edilmemelidir. Nitekim bu ortak işlerini pek ala vekâlet ile görebilir, şirkete ilişkin yükümlerini ve borçlarını vekâlet ile yerine getirebilir⁴⁵¹.

Şirketin haklı sebeple ortağın çıkarılmasını dava etme hakkının, aynen ortağın çıkma hakkında olduğu gibi şirket sözleşmesi ile bertaraf edilmesi mümkün değildir⁴⁵². Ancak şirket sözleşmesi ile genel kuruldaki haklı sebebe ilişkin nisabın artırılması mümkün olduğu ileri sürülmüştür⁴⁵³. Bu görüş öğretide, bu nisabın sözleşmeyle daha yüksek bir oran olarak belirlenmesi ortakların ve de alacaklıların haklarına hâle getirmedeği gerekçesiyle savunulmuştur fakat haklı sebeple çıkarmanın aynı zamanda şirket için bir hak olduğu düşünülürse bu görüş eleştirilebilir niteliktedir. Kaldı ki bu görüşü dile getiren *Baştuğ* da, devamında haklı sebeple çıkarma hakkını tamamen kullanılamaz veya işlevsiz hâle getirecek düzenlemelerin yapılamayacağını belirtmiştir⁴⁵⁴.

2. Haklı Sebep Sayılabilecek Muhtemel Hâller

Limited şirketlerde ortağın çıkarılmasını gerektirecek haklı sebeplerin neler olduğuna ilişkin olarak Kanun metninde herhangi bir düzenleme yoktur.

Kollektif şirketlere ilişkin olarak düzenlenmiş olan TTK m. 245'de örnek mukabilinden sayılan hâller limited şirket ortağının çıkarılması noktasında yol gösterici niteliktedir. Ortağın şirket hesaplarında veya idaresinde usulsüzlük yapması⁴⁵⁵, üzerine düşen asli görevleri ve borçları yerine getirmemesi, şahsi menfaatleri uğruna şirketin unvanını veya mallarını kötüye kullanması ve sürekli bir hastalık veya diğer bir sebepten dolayı üzerine aldığı şirket işlerini

⁴⁵¹ Benzer şekilde **Öztürk Dirikkan**, s. 71.

⁴⁵² **Pulaşlı**, *Şerh*, § 61 N. 137.

⁴⁵³ **Baştuğ**, *Çıkma ve Çıkarılma*, s. 64.

⁴⁵⁴ **Çamoğlu**, s. 117; **Baştuğ**, *Çıkma ve Çıkarılma*, s. 65.

⁴⁵⁵ Her ne kadar TTK m. 245/I-a hükmünün ifadesi ‘‘şirketin yönetim işlerinde veya hesaplarının çıkarılmasında ihanet etmiş olması’’ndan bahsetmişse de, ‘‘ihamet’’ kavramı gibi soyut ve üzerinde uzlaşılmamış bir kavramın 6762 sayılı Kanun’da olduğu gibi aynen muhafaza edilmesi yerinde olmamıştır.

veya edimleri gerçekleştiremeyecek olması bu bağlamda değerlendirilebilir. Ancak şüphesiz ki kollektif şirketler için öngörölmüş bu hükümler limited şirketlerin sermaye şirketi yönüne uygun düştüğü ölçüde uygulanabilecektir.

Ortağın çıkarılması sonucuna yol açabilecek tipik haklı sebepler ortağın yükümlölüklerini yerine getirmemesiyle ilgili olabilir. Ek ödeme yükümlölüğünün yerine getirilmemesi, yan edim yükümlölüğünün yerine getirilmemesi, sadakat yükümlölüğünün ihlali bu kapsamda sayılabilir. Kural olarak ortaklar için rekabet yasağı söz konusu değildir ama şayet şirket sözleşmesi ile ortaklara böyle bir yasak getirilmişse bu yasağı ihlal etmek de ortak için bir çıkarılma sebebi olabilir⁴⁵⁶.

Ortağın şirket idarecisi olarak görev yapması hâlinde bu görevin gereklerine aykırı hareket etmesi de haklı sebeple çıkarılmayı beraberinde getirebilir.

Bağlılık veya sadakat yükümlölüğünün ciddi şekilde ihlali bir çıkarılma sebebi kabul edilebilir⁴⁵⁷. Bununla birlikte sadakat yükümü, her hâl ve şartta ortağın şirketin menfaatlerini şahsi menfaatlerinin üzerinde tutması anlamına gelmez. Ticari hayatta ortağın şahsi menfaatlerini yoğun olarak gözetmesi olağandır. Bu noktada, ortağın şirkete karşı sahip olduğı hakları kullanması, şirket idarecileri hakkında asılsız ve iftira niteliğinde olmamak kaydıyla şikâyetle bulunması, bilgi edinme hakkını kullanmak istemesi çıkarılma için bir haklı sebep olarak kabul edilemez⁴⁵⁸. Bu sınırların objektif olarak aşılması, kendi menfaatleri uğruna şirketin malvarlığını, ticaret unvanını, ticari itibarını şahsi menfaatleri uğruna kullanması ise bu kapsamda değerlendirilebilir. Bunun için ortağın açıkça bir maddi menfaat sağlaması⁴⁵⁹ veya şirketin açıkça zarar etmesine gerek yoksa da, menfaat dengeleri adil bir şekilde gözetilmelidir.

⁴⁵⁶ Bkz. Yargıtay 11. HD. 03.06.2003 tarih ve 2003/5870 K. (**Erdil**, s. 173).

⁴⁵⁷ **Jula**, s. 194.

⁴⁵⁸ Benzer şekilde **Öztürk Dirikkan**, s. 68 ve dn. 165.

⁴⁵⁹ **Çamoğlu**, s. 43.

Limited şirket ortağının şirkete karşı bir takım yalan beyanlarda bulunması da çıkarılma için yeterli bir haklı sebep olabilir. Özellikle mesleki anlamda yeterlilikleri olduğundan bahisle şirkete katılan ortağın, böyle bir yeterliliğinin olmadığına anlaşılmaması çıkarılma sebebi kabul edilebilir⁴⁶⁰. Bunun gibi, şirketin kurucu ortaklarından birinin kuruluş aşamasında benzer bazı yalan beyanlarda bulunarak diğer ortakları yanıltması da çıkarılma sebebi sayılabilecektir⁴⁶¹. Şöyle ki kuruluştaki irade sakatlığı her ne kadar borçlar hukuk genel teorisi içinde işlemin en başından bu yana hükümsüz hâle getirilmesini veya iptalini gerektirir nitelikteyse de, şirketler hukukunun kendine özgü yapısı içinde bu işlevi çıkarılma müessesesinin göreceğini kabul etmek yerinde olacaktır⁴⁶².

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 07.11.2006 tarih ve 2006/11357 sayılı kararında⁴⁶³; "...*şirketten çıkarılması istenen karşı davalı ortakların şirket yöneticilerini bazı gelirleri kayda almadıkları suçlaması ile itham ettikleri, bu hareketin ortaklar arasında güveni rencide edici olup, TTK. nun 551. maddesinde yazılı muhik sebeplerin gerçekleştiği...*" sonucuna varmıştır. Bu noktada, ortakların karşılıklı güveni sarsıcı hareketleri ağırlıklarına göre haklı bir çıkarılma sebebi kabul edilebilir.

Haklı sebep kavramına ilişkin olarak taraflar arasındaki ilişkinin devam etmesinin "*çekilmez*" olmasının öğretide yapılmış tanımların ortak noktası olduğu ifade edilmişti. Çıkarılma için haklı sebep olabilecek hâller ve vakalar değerlendirilirken bu kıstas dikkate alınmalı ve söz konusu hâl veya vakanın

⁴⁶⁰ Benzer bir husus İş Kanunu 25/II-a'da iş sözleşmesine ilişkin olarak düzenlenmiştir. Bkz. **Kaplan**, s. 138; **Sarper Süzek**, İş Hukuku, 6. Baskı, İstanbul 2010, s. 636. Ancak şüphesiz ki iş hukuku ile şirketler hukukunun konuya bakışları arasında farklılıklar vardır. Limited şirket ortağının belirli bazı mesleki vasıfları bulunduğu noktasındaki gerçek dışı beyanı ortak ile şirket arasında ortaklık ilişkisinin kurulmasına etkili olduğu ölçüde bir çıkarılma sebebi olabilir. Bu ise ortağın şahsının önem arz ettiği, örneğin bir yan edim yükümü yüklediği veya müdürlük görevini üstlendiği durumlarda söz konusu olabilir. Bunun dışında ortağın şahsının ve vasıflarının ortaklık ilişkisine herhangi bir etkisi olmayan gerçek dışı beyanların tek başına çıkarılma sebebi olarak kabulü yerinde değildir.

⁴⁶¹ Bu sebebin teorik temellerini borçlar hukuku genel teorisi içindeki "hile" kavramında aramak gerekir. Bkz. **Eren**, s. 358 vd.

⁴⁶² **Çamoğlu**, s. 11 vd; **Öztürk Dirikkan**, s. 72 ve dn. 177. Ayrıca kuruluş esnasındaki irade sakatlığı hâlleri ile haklı sebebe bağlı hakların yarışması hk. Bkz. **Çamoğlu**, s. 86 vd.

⁴⁶³ hukukturk.com (erişim 18.03.2012).

ilişkiyi “çekilmez” kılıp kılmadığına dikkat edilmelidir⁴⁶⁴. Ayrıca hâkim haklı sebebin varlığını değerlendirirken somut olayı çevreleyen tüm şartları nazara almalıdır⁴⁶⁵.

3. Haklı Sebebin Tespiti ve Haklı Sebep ile Çıkma Hakkının Kullanılmasında Usul

Haklı sebeple limited şirket ortağının çıkarılması için öncelikle şirket iradesinin söz konusu ortağı çıkarma yönünde tecelli etmesi gerekir. Akabinde mahkeme süreci başlayacak ve çıkarılma mahkeme kararı ile gerçekleşecektir.

a. Genel Kurul Kararı

Haklı sebeplerle ortağın çıkarılmasını mahkemeden talep etme yetkisi şirkete tanınmış bir haktır ve bu hakkın kullanılması şirket iradesinin bu yönde tecellisine bağlıdır⁴⁶⁶. Şirkete bu hakkın kullanılmasıyla ilgili olarak özellikle alacaklılar tarafından baskı kurulamaz veya çıkarılma davası açmayan idarecilere sorumluluk teşmil edilemez⁴⁶⁷.

Her ne kadar haklı sebeple çıkarılma müessesesinin düzenlendiği TTK m. 640/III hükmünde bir genel kurul kararından bahsedilmemişse de, TTK m. 621’de önemli kararlar başlığı altında bazı genel kurul kararlarının nitelikli çoğunlukla alınması gerektiği ifade edilmiştir. Bu önemli genel kurul kararları arasında “*bir ortağın haklı sebepler dolayısıyla şirketten çıkarılması için mahkemeye başvurulması*” da sayılmıştır. Bu noktada, haklı sebeple çıkarılma talebinde bulunulması için bir genel kurul kararı alınması gerekli görülmektedir. Yanı sıra, bir ortağın şirketle ilişkisinin tamamen kesildiği

⁴⁶⁴ Seliçi, s. 196.

⁴⁶⁵ Seliçi, s. 197.

⁴⁶⁶ Pulaşlı, Şerh, § 61 N. 138.

⁴⁶⁷ Yıldız, *Limited Şirketler*, s. 160; Öztürk Dirikkan, s. 67. Bununla birlikte, haklı sebep bulunmasına rağmen çıkarılmaya ilişkin teklifin reddine dair genel kurul kararı iptal davasına konu olabileceği ileri sürülmüştür. Bkz. Karayalçın, s. 385.

böylesine önemli bir konuda, ilgili ortağın kendisini genel kurulda savunma imkânı tanınması ve ortak bir akılla karar alınması yerinde olur⁴⁶⁸.

Söz konusu çıkarılma meselesinin genel kurulun önüne getirilmesini şirket idarecileri ve diğer ortaklar sağlayabilir. Şirketin idarecileri bu konuda sözleşme hükmü gereği nezdinde çıkarılma sebebi gerçekleşen ortağa ilişkin karar alınmasını sağlayabilecekleri gibi, diğer ortak veya ortakların şirket idarecilerine başvurarak genel kurulda gündeme madde eklenmesini talep etmesi veya bizzatı genel kurulda konunun gündeme alınmasını talep etmeleri mümkündür⁴⁶⁹.

Şirket, haklı sebeplerle bir ortağın çıkarılmasını talep etmeye karar verirken eşit işlem ilkesine uygun davranmalıdır, bu genel kurulun takdir yetkisinin sınırını oluşturur. Aynı sebebe dayanarak bir ortak için çıkarma talep etmek, diğer bir başka ortak içinse daha hafif bir çözüm öngörmek eşit işlem ilkesine aykırı olur⁴⁷⁰.

Ortağın haklı sebeple çıkarılmasını mahkemeden talep etmeye ilişkin genel kurul kararı TTK m. 621/I-h hükmü gereği önemli kararlar arasındadır ve nitelikli bir çoğunluk gerektirir. Hükme göre karar ancak temsil edilen oyların en az üçte ikisinin ve oy hakkı bulunan esas sermayenin tamamının salt çoğunluğunun bir arada bulunması hâlinde alınabilir. Bu iki tür çoğunluğun aynı anda sağlanması şarttır⁴⁷¹.

Kanun'da, hakkındaki çıkarılma istemi genel kurulda olan ortağın oylamaya katılıp katılamayacağı açık değildir. Oydan yoksunluk hâllerinin düzenlendiği TTK m. 619'da çıkarılma kararının alınacağı genel kurul bu kapsamda sayılmamış, ortağın çıkarılmasıyla ilgili toplantıda oy kullanması yasaklanmamıştır. Kanun ile getirilmiş herhangi bir yasak mevcut değilken, anonim şirketlere ilişkin TTK m. 436'yı kıyasen uygulayarak böyle bir yasak

⁴⁶⁸ Aynı yönde **Öztürk Dirikkan**, s. 82.

⁴⁶⁹ **Yıldız**, *Limited Şirketler*, s. 181.

⁴⁷⁰ **Öztürk Dirikkan**, s. 67; **Pulaşlı**, *Şerh*, § 61 N. 138.

⁴⁷¹ **Pulaşlı**, *Şerh*, § 61 N. 127.

olduğunu ileri sürmek yerinde değildir⁴⁷². Oy hakkı gibi ortaklık sıfatının en belirgin şekilde tezahür ettiği bir hakkın kıyas yolu ile sınırlandırılması mümkün olmamalıdır.

Mevzuatın öngördüğü bu sistemin azınlıkta kalan pay sahipleri açısından sıkıntı yaratabilecek bir yönü bulunmaktadır. Şöyle ki; sermaye payı ve oy hakkı olarak yeterli çoğunluğu sağlayamayacak ortaklar, çıkarılması için haklı sebeplerin bulunduğu bir ortağın çıkarılmasını mahkemeden talep edebilmek için gerekli genel kurul kararını alamayacaklardır. Bu noktada, söz konusu ortaklar için şirkette ortaklık sıfatını kaybetmeyi tercih ederek şirketten çıkmayı veya şirketin feshini talep etmekten başka bir yol kalmamaktadır⁴⁷³.

b. Mahkeme Kararı

Şirket genel kurulunun alacağı kararı müteakip ilgili ortak için çıkarılma davası açılacaktır. Kanun, haklı sebebin varlığına karar verme yetkisini tamamen genel kurula bırakmamış, ortakların korunmasız bir şekilde yaptırma tabi tutulmasına rıza göstermemiştir. Çıkarılan ortağın ortaklık sıfatına bağlı tüm haklarını kaybettiği göz önünde bulundurulursa bu düzenlemenin ortağa sağlanmış bir tür güvence olduğu ifade edilebilir⁴⁷⁴.

Çıkarılma davası görülürken, çıkarılması istenen ortak ve şirketin karşılıklı olarak yapmaları gereken fedakârlıklar ve menfaat dengesi gözetilmeli, şayet ortağın çıkarılmaması şirketi işleyemez hâle getirecek ve beraberindeki süreçte şirketin infisahına dahi yol açabilecekse haklı sebebin varlığı kabul edilerek çıkarma kararı verilmelidir⁴⁷⁵.

⁴⁷² Aksi yönde **Öztürk Dirikkan**, s. 83.

⁴⁷³ **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, N. 1678b; **Üçışık**, s. 202; **Karayalçın**, *Şirketler Hukuku*, s. 385; **(Arslanlı) Domanıç**, s. 770.

⁴⁷⁴ **Baştuğ**, *Çıkma ve Çıkarılma*, s. 54; **Üçışık**, s. 202.

⁴⁷⁵ **Baştuğ**, *Çıkma ve Çıkarılma*, s. 55.

aa. Görev ve Yetki

Limited şirketin ortak veya ortaklar aleyhinde açacağı çıkarma davası, TTK m. 4'e göre bir ticari dava niteliğindedir ve ticari davalar Hukuk Muhakemeleri Kanunu çerçevesinde yürütülür.

Çıkarma davasında görev konusu TTK m. 5/l'e göre belirlenir ve davaya bakmaya müddeabihin değerine bakılmaksızın asliye ticaret mahkemeleri görevli olacaktır.

Uyuşmazlığın çözülmesine yetkili mahkeme ise HMK 14/II uyarınca şirket merkezinin bulunduğu yer mahkemesidir. Bu bir kesin yetki kuralıdır.

bb. Taraflar

Davacı taraf şirket tüzel kişiliğidir. Diğer ortakların taraf olma ehliyetleri söz konusu değildir⁴⁷⁶. Kollektif şirketlerdeki düzenlemenin aksine limited şirketlere ilişkin olarak ortakların bir diğer ortağın çıkarılması için mahkemeye başvurması mümkün değildir⁴⁷⁷.

Limited şirketin alacağı genel kurul kararı ile dava açma yetkisi verilmektedir. Bu bir tür davanın dinlenilmesi şartlarından biri olarak ifade edilebilir⁴⁷⁸.

Davalı taraf ise, çıkarılması talep edilen ortak veya ortaklardır. Şayet birden fazla ortağın çıkarılması isteniyorsa, açılmış bulunan tek bir dava ile bu şekilde bir talepte bulunmak mümkündür yeter ki çıkarılmayı gerektiren haklı sebep bu ortaklara birlikte yöneltilebilsin (HMK m. 57/III)⁴⁷⁹.

Çıkarılma davasının HMK m. 137 bağlamında açılmış bulunan bir çıkma davasına karşılık olarak açılması da mümkündür. Açılmış bulunan

⁴⁷⁶ Üçışık, s. 203; Erdil, s. 82; Baştuğ, *Çıkma ve Çıkarılma*, s. 59.

⁴⁷⁷ Kollektif şirketlere ilişkin olarak bazı şartlar altında bir ortağın bir başka ortağın çıkarılması için dava açması mümkün kılınmıştır (TTK m. 255/III).

⁴⁷⁸ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 1678b; Öztürk Dirikkan, s. 86.

⁴⁷⁹ Baştuğ, *Çıkma ve Çıkarılma*, s. 60.

davaya karşılık olarak, davacıyı hasım göstererek aynı mahkemede bir dava açarak hüküm tesis edilmesini talep etmek karşılık dava olarak ifade edilir⁴⁸⁰. Pratikte bunun nasıl bir farklılık veya anlam ifade edeceği ise davanın sonuçları açısından tartışılır niteliktedir⁴⁸¹.

cc. Yargılama

Türk Ticaret Kanunu m. 1521'e göre, haklı sebeple çıkma davasında basit yargılama usulü uygulanacaktır.

Bu davanın hangi sürede açılması gerektiğine ilişkin Kanun'da herhangi bir düzenleme öngörülüş değildir. Bu noktada şirket TMK m. 2 ile sınırlıdır, açılacak dava hakkın kötüye kullanılması niteliğinde olmamalıdır. Haklı sebebin ortaya çıkmasından ortak nezdinde doğan haklı sebebin artık şirketçe kabul edilmiş ve çıkarılmayı gerektirmeyecek bir sebep olarak kabulünü gerektirecek uzunlukta bir süre geçmişse şayet, bundan böyle açılacak bir çıkarılma davası hakkın kötüye kullanılması niteliğinde olacaktır. Bu, bir tür zımni feragat olarak da kabul edilebilir⁴⁸².

Mahkemede dava görülürken, haklı sebeple ortağın çıkarılmasını dava etme hakkındaki genel kurul kararı da bir başka mahkeme önünde bir iptal davası şeklinde uyuşmazlık konusu olmuş olabilir. Bu noktada, çıkarılma talebini inceleyen ikinci mahkeme HMK 166 hükmüne göre iki dava arasındaki bağlantıyı gözeterek birleştirme kararı verebilir. Bununla birlikte, iptal davasını gören mahkemenin kararını bekletici sorun da yapabilir. Bu hâlde ilk dava, genel kurul kararının iptali ile sonuçlanırsa ikinci davada taraflara ilişkin dava şartı oluşmadığından dava reddedilir⁴⁸³.

⁴⁸⁰ **İsmail Hakkı Karafakih**, Hukuk Muhakemeleri Usulü Esasları, Ankara 1952, s. 150.

⁴⁸¹ Nitekim bu noktada bir çıkma veya çıkarılma davası sonunda tesis edilecek hükmü incelemek gerekir. Her iki davanın sonucunda ortaklık sıfatı sona erecek ve ortağabir ayrılma akçesi ödenecektir. Bu ayrılma akçesinin belirlenmesinde ise, çalışmanın son bölümünde görüleceği üzere davanın kim tarafından açıldığı, kusur veya zarar gibi hususlar hiç veya kayda değer bir önem arz etmediği için karşılık dava açılması sadece itibari veya psikolojik bir anlam ifade edecektir.

⁴⁸² **Çamoğlu**, s. 166.

⁴⁸³ Benzer şekilde **Erdil**, s. 80.

Dava mahkemede görülürken, çıkarılması istenen ortak nezdinde bir haklı sebep oluşabilir. Bu noktada dava yine reddedilmelidir, çıkarılma sebebi davanın açıldığı anda mevcut olmalıdır⁴⁸⁴.

Limited şirket ortağının çıkmasını düzenleyen TTK m. 638/II hükmüne göre haklı sebeple çıkma davası görülürken talep üzerine çıkması istenen ortağın hak ve borçlarının bazılarının veya tamamının dondurulmasına karar verebilecektir. Buna benzer bir düzenleme çıkarılma müessesesine ilişkin düzenlemelerde yer almamıştır. Kural olarak çıkarılma kesinleşene kadar çıkarılması istenen ortağın hak ve borçları devam eder. Bu durum doğal olarak sıkıntılara yol açabilir, davada hasım olan tarafların bir arada aynı hedefe doğru yürümesi mümkün olmayabilir⁴⁸⁵. Ancak TTK m. 638/II hükmü, çıkma ve çıkarılmaya ilişkin "genel olarak" öngörülmüş bir müessese olduğu için çıkarılma davasında da uygulama alanı bulabilir. Kaldı ki böyle olmasa bile usul hukuku hükümlerine göre ihtiyati tedbir kararı da her daim verilebilir. Hak ve borçların dondurulmasına ilişkin kararlar aynı zamanda dava sonucunda öngörülecek muhtemel ayrılma akçesinin de hesaplanıp yeni şirket yapısının hazırlanması noktasında bir işleve de sahiptir⁴⁸⁶.

Çıkarılma davası sürerken, ortağın payını şirketçe gösterilen bir üçüncü şahsa, diğer bir şirket ortağına veya şirkete devretmesi durumunda dava konusuz kalacağı için hüküm kurulmasına yer olmadığı kararı verilecektir⁴⁸⁷.

Çıkarılma müeyyidesi şirket için başvurulacak en son çare olmalıdır⁴⁸⁸. Mahkeme yargılama yaparken, şirketin çıkarma talebinden önce başka çarelere başvurup başvurmadığını da incelemelidir⁴⁸⁹. Çıkarılmanın ortak için ağır bir müeyyide olduğu daha önce ifade edilmişti, buna bağlı olarak daha hafif bir takım önlemlerin alınması mümkünse bu önlemlerin çıkarılma yerine

⁴⁸⁴ Öztürk Dirikkan, s. 86.

⁴⁸⁵ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 1678b; Baştuğ, *Çıkma ve Çıkarılma*, s. 60.

⁴⁸⁶ Botschaft, s. 3222.

⁴⁸⁷ Baştuğ, *Çıkma ve Çıkarılma*, s.61; Çamoğlu, s. 99; Erdil, s. 82.

⁴⁸⁸ Julia, s. 196.

⁴⁸⁹ Baştuğ, *Çıkma ve Çıkarılma*, s. 57; Üçışık, s. 203; Erdil, s. 83.

tercih edilmesi gerekir. Öne çıkan önlemlerden biri payın devredilmesidir, şöyle ki, çıkarılması için gerekli sebepler oluşan ortağın çıkarılması yerine şirket ile uzlaşarak payını şirketin göstereceği, şirket veya diğer ortaklardan birine, hatta şirketçe uygun görülmesi hâlinde bir üçüncü kişiye devri tercih edilebilir. Limited şirket ortağının ortaklık haklarını kısmen veya tamamen sınırlandıran veya bir müeyyide milli mevzuatımızda yer almamaktadır, buna bağlı olarak oy hakkının veya bilgi alma hakkının bu yönde sınırlandırılması söz konusu olmayacaktır⁴⁹⁰. Limited şirketlerin şahsi unsurları da içeren yapısı göz önüne alınırsa, çıkarılmanın son çare olması ilkesini çok katı uygulamanın istenilen sonucu getirmeyeceği öngörülebilir. Hele ki açılmış bulunan bir çıkarılma davası mevcutsa, bu davanın daha hafif bir çözüm yolu bulunduğu bahisle reddedilmesi usul hukuku açısından sorunlu olduğu gibi, mahkeme önünde hasım olmuş tarafların barışçıl ve uyumlu bir şekilde çalışabileceği yönündeki ümitvar beklenti de, gerçekleşip gerçekleşmeyeceği belli olmayan bir temenniden öteye geçemeyecektir.

dd. Hüküm

Mahkemenin vereceği karar yenilik doğurucu niteliktedir⁴⁹¹. Mahkeme kararının kesinleşmesi ile birlikte çıkarılma gerçekleşmiş olur ve andan itibaren geleceğe doğru etkili olmak üzere ortak ortaklık haklarını bundan böyle kullanamaz⁴⁹².

Hükümle birlikte çıkarılmanın tescil ve ilanı gerekir (TTK m. 31).

⁴⁹⁰ Benzer şekilde **Öztürk Dirikkan**, s. 93.

⁴⁹¹ **Sungurtekin Özkan**, s. 559; **Tekinalp**, *Yeni Anonim ve Limited Ortaklıklar*, § 21 N. 47; **Baştuğ**, *Çıkma ve Çıkarılma*, s. 60.

⁴⁹² **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, N. 1678b; **Jula**, s.344; **Üçışık**, s. 203; **Pulaşlı**, *Şerh*, § 61 N. 149; **Alangoya/Yıldırım/Deren Yıldırım**, s. 208; **Yıldız**, *Limited Şirketler*, s. 160.

C. Türk Ticaret Kanunu'nun Çeşitli Hükümlerine Bağlı Olarak Çıkarılma

Limited şirket ortağının şirketten çıkarılmasıyla ilgili olarak TTK m. 640 hükmünün yanı sıra Türk Ticaret Kanunu'nda limited şirketin feshi ve şirketler hukuku genel hükümler bağlamında bir takım düzenlemelere de yer almıştır.

1. TTK m. 636/III Bağlamında Çıkarılma

6102 sayılı Kanun ile birlikte ilk defa milli mevzuata dâhil olan hükme göre, bir limited şirket ortağının haklı bir sebebe istinaden şirketin feshini talep etmesi durumunda mahkeme taleple bağlı olmaksızın feshi yerine fesih talebinde bulunan ortağın şirketten çıkarılması karar verebilecektir (TTK m. 636/III).

Fesih müessesesi, şirketin sona ermesi, şirketin ve ortakların aynı yapı içinde ortak çaba göstermekten vazgeçmelerini ifade eder. Bu yönüyle fesih, düzgün işleyen ve kazanç sağlayan bir yapının dağılmasını ve beraberinde ciddi iktisadi kayıpların yaşanmasını ihtimalini beraberinde getirir. Kanun koyucu da bu düşünceden yola çıkarak, fesih müessesesinden başka bir çözümü olabildiğince teşvik etmeyi amaçlamıştır⁴⁹³.

6762 sayılı Kanun'a göre her ne kadar şirketin feshinin talep edilmesi hâlinde mahkemenin fesih dışında bir başka çözüme karar verebileceği savunulmuşsa da⁴⁹⁴, usul hukukunun ilkeleri gereği mahkemenin talepten farklı olarak başka bir konu hakkında (yöneticiler hakkında sorumluluk davası veya iptal davası gibi) karar vermesi mümkün görünmemektedir⁴⁹⁵.

6102 sayılı Kanun'a göre ise, mahkemenin taleple bağlı olmadığı açıktır. Mahkeme fesih talebinde bulunan ortağı çıkarma kararı verebileceği gibi, duruma uygun düşen ve kabul edilebilir bir başka çözüme de karar verebilir. Öğretide *Pulaşlı*, İsviçre öğretisine de atıf yaparak duruma uygun ve

⁴⁹³

Çamoğlu, s. 15.

⁴⁹⁴

Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 1678a.

⁴⁹⁵

Aynı yönde *Pulaşlı*, *Şerh*, § 61 N. 130.

kabul edilebilir bir çözüm olarak iptal veya yöneticiler hakkında sorumluluk davası açılmasının kabul edilemeyeceğini savunmuştur⁴⁹⁶. Gerçekten de, fesih talebinde bulunan ortağı iptal veya yöneticiler hakkında sorumluluk davası açmaya yönlendirmek sorunu çözmekten ziyade uyuşmazlığın niteliğini değiştirmek, var olan uyuşmazlığa yenilerini eklemek olacaktır.

Mahkeme, fesih yerine ortağın çıkarılmasına karar verecekse, ortağa verilecek ayrılma akçesini de gerçek değer üzerinden hesaplatarak kararda yer vermelidir⁴⁹⁷. Daha sonra bu hususun tekrar yargı konusu olması usul ekonomisi ilkesiyle de, şirketler hukukunda ihtiyaç duyulan belirlilik ve istikrar arzusuyla da bağdaşmaz.

2. Şirket Birleşmelerine Bağlı Çıkarılma (TTK m. 141/II)

Limited şirket ortağının ortaklık sıfatını kendi iradesi hilafına sona ermesi hâllerinden biri de şirket birleşmelerinde söz konusu olabilir

Şirket birleşmeleri TTK m. 136 ila 158 arasında ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Bu hükümler arasında 141'inci madde limited şirket ortağının şirketten çıkma ve çıkarılmasına uygulama alanı sağlayacak niteliktedir⁴⁹⁸. Nitekim limited şirket ortağının çıkma hakkına ilişkin olarak daha önce bu hükümle ilgili açıklamalar yapılmıştı.

Birleşmeye katılan şirketler birleşme sözleşmesinde, bazı ortak veya ortakları paylarının gerçek değerine gelen bir ayrılma akçesi ödeyerek şirketten çıkarabilirler⁴⁹⁹. 6102 sayılı Kanun ile getirilmiş olan bu hükümle, birleşmeye karşı olan ortakların devralan şirket tarafından çıkarılabilmeleri amaçlanmıştır⁵⁰⁰. Ancak bunun için birleşme sözleşmesinin mevcut oy

⁴⁹⁶ **Pulaşlı**, *Şerh*, § 61 N. 131.

⁴⁹⁷ **Tekinalp**, *Yeni Anonim ve Limited Ortaklıklar*, § 21 N. 46.

⁴⁹⁸ ABD hukuku açısından paralel müesseseler hakkında bkz. **Sönmez**, s. 12 dn. 47.

⁴⁹⁹ Bu konuda **Kaya** şunları ifade etmiştir: "Büyük pay sahibinin bu amaçla uygulamaya koymayı düşündüğü uzun vadeli işletme politikaları, kısa vadede kar payını olumsuz etkileme ihtimali var ise, paylarını devretmemiş bulunan ortaklar tarafından onaylanmayabilir. Bundan dolayı da, işletmenin geleceğini değil, sadece kendi kar paylarını düşünen bu kişilerin şirketten çıkarılması bazı şartlar altında kabul edilmiştir" (Bkz. s. 311).

⁵⁰⁰ TTK m. 141 gerekçesi.

haklarının yüzde doksani (%90) tarafından onaylanması şarttır (TTK m. 151/V).

Birleşme sözleşmesinde, çıkarılması öngörülen ortakların isim olarak kaydedilmesi mümkündür. Hatta öyle ki, isim olarak kaydedilen bu ortakların bu karara karşı yargı yoluna dahi başvurusu dahi mümkün değildir⁵⁰¹. Ancak yargı yolunun Kanun'un gerekçesinde belirtilerek kapatılması mümkün görünmemektedir.

Birleşme sözleşmesinde çıkarılma kaydının yer alması için gerekli nisap olan yüzde doksanlık (%90) oy hakkı, *Al Kılıç*'a göre şirketten çıkarılabilecek pay sahipliği oranını belirlemede de bir ölçüttür⁵⁰². Buna göre, birleşme sözleşmesine konulabilecek zorunlu ayrılma akçesi kaydıyla çıkarılabilecek ortakların pay sahipliği en fazla yüzde on (% 10) olabilecektir. Ancak Kanun'da bu yönde bir açıklık yoktur. Kanun'da bu yönde bir düzenleme olmadığından bahisle şöyle bir yorumun geliştirilmesi mümkündür: Hükmün gerekçesinde, isim olarak çıkarılacak ortakların kaydedilmesi hâlinde bu ortakların itiraz hakkı olmadığından bahsedilmiştir. İsim olarak çıkarılacağı birleşme sözleşmesine kaydedilmiş ortaklar yüzde onluk (% 10) pay sahipliğini aşıyor ve bu ortaklar şirketten ayrılmak istemiyorsa, birleşme sözleşmesine ilişkin oylamada olumsuz oy kullanarak yüzde doksanlık (% 90) nisabın sağlanmasını önleyebilir ve çıkarılma kaydını etkisiz hâle getirebilir. Şayet isim olarak yazıldıkları hâlde birleşme sözleşmesine olumlu oy kullanıyorlarsa, bu noktada zaten maddi hukuk anlamında bir çıkarılmadan ziyade karşılıklı iradelerin örtüşmesi sonucu ayrılma gerçekleşmiş olacaktır. Birleşme sözleşmesinde çıkarılacak ortaklar isim olarak kaydedilmemişse, bu noktada yargı yolu açıktır ve sözleşmedeki genel kayıtlar ile çıkarılacak ortak mahkemeye başvurabilecektir.

⁵⁰¹ TTK m. 141 gerekçesi.

⁵⁰² *Al Kılıç*, s. 56; bkz. *Kendigelen, İlk Tespitler*, s. 115.

Gerekçede her ne kadar çıkarılacak ortak veya ortakların devamlı olarak sorun çıkarmasından bahsedilmişse de⁵⁰³, madde metninde böyle bir ifade yer almamaktadır. Çıkarılması istenen ortak veya ortaklarla ilgili olarak herhangi bir ölçüte Kanun'da yer verilmemiş olmasına rağmen, hâkim ortağın çıkarma hakkının düzenlendiği TTK m. 208 hükmü kıyas olarak uygulanmalı ve çıkarılacak ortağın şirketin çalışmasını engellemesi, dürüstlük kuralına aykırı davranması, fark edilir sıkıntı yaratması veya pervasızca hareket etmesi şartı aranmalıdır⁵⁰⁴.

Şirket birleşmesine bağlı olarak ortağın çıkarılması söz konusu olduğunda birleşme sözleşmesinde (TTK m. 146) ayrılma akçesinin ve birleşme raporunda (TTK m. 147) ortağa ödenecek ayrılma akçesinin tutarı ve neden çıkarılmanın tercih edildiğinin gösterilmesi şarttır. Bu noktada TTK m. 148 kapsamında işlem denetçisine bu sözleşme ve rapora ilişkin bir denetim görevi yüklenmiştir. İşlem denetçisinin yapacağı bu denetim, sınırsız olmamakla birlikte ayrılma akçesine bağlı olarak ortakların haklarının gözetilip gözetilmediğini kapsar⁵⁰⁵.

3. Hâkim Şirketin Satın Alma Hakkı Sonucu Çıkarılma (TTK m. 208)

6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu ile milli hukukumuz açısından oldukça yeni bir müessese olan “*şirketler topluluğu*” ve buna bağlı bir takım hükümler öngörülmüştür. Bu hükümler ile aynı topluluk içerisinde şirketler ve bunların pay sahipleri arasındaki ilişkiler ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Bu hükümler TTK m. 195/I-a uyarınca limited şirketler için de uygulama alanı bulacaktır⁵⁰⁶.

⁵⁰³ TTK m. 141 gerekçesi.

⁵⁰⁴ Akbilek, s. 186.

⁵⁰⁵ Aslı Elif Gürbüz Usluel, “Yeni Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde Ticaret Ortaklıklarının Birleşme, Bölünme ve Tür Değiştirmesinde İşlem Denetçisi ve Hukuki Sorumluluğu”, BATIDER, C. XXVII S. 2, 2011, s. 144.

⁵⁰⁶ Öğretide bu husus eleştirilmiştir. Bkz. Kaya, s. 327: “Satın alma hakkını düzenleyen 208. Maddenin Tasarı’nın ticaret şirketlerine ilişkin ikinci kitabının genel hükümler başlığını taşıyan birinci bölümünde yer alması nedeniyle, sadece anonim ortaklıklara değil, tüm ticaret şirketleri için uygulama alanı bulacaktır. Yabancı hukuk sistemlerin

Bu kapsamda TTK m. 208’de limited şirket ortak veya ortaklarının çıkarılması sonucunu doğurabilecek bir düzenleme öngörülmüştür. Kanun’un “*satın alma hakkı*” kenar başlığı altında düzenlediği bu hükümle ilgili olarak öğretide çoğunlukla anonim şirketlere ilişkin olarak üzerinde durulmuştur. Ancak şartları oluştuğunda bu hüküm limited şirketler için de uygulama alanı bulacaktır.

Hâkim şirketin satın alma hakkını kullanabilmesi için gerekli şartlar TTK m. 208’den açıkça anlaşılmaktadır. Buna göre; (1) hâkim şirket doğrudan veya dolaylı olarak limited şirketin paylarının ve oy hakkının en az yüzde doksanına (% 90) sahip ve (2) azınlık da şirketin çalışmasını engelliyor, dürüstlük kuralına aykırı davranıyor, fark edilir sıkıntı yaratıyor veya pervasızca hareket ediyor olmalıdır.

Hâkim şirkete Kanun tarafından tanınmış bu hakkın, özellikle üçüncü kişilerin menfaatiyle bu derece ilgili olduğu bir hâlde sadece hak sahibinin iradesiyle kullanılması yerinde olmaz⁵⁰⁷. Hâkim şirket TTK m. 208 ile kendisine tanınan bu hakkı yenilik doğurucu nitelikte bir dava ile kullanmalıdır⁵⁰⁸. Hakkın bu şekilde kullanılması, hem kötüye kullanmalar engel olacak hem de pay bedellerinin ödenmesinin güvenceye alınması sağlayacaktır⁵⁰⁹.

Hükümde çıkarılma ifadesi yer almamasına rağmen, limited şirket ortağının iradesi dâhil olmaksızın şirketle ilişkisinin kesilmesi ve ortaklık sıfatının sona ermesi söz konusu olduğundan hâkim şirketin satın alma hakkını kullanması da bir tür çıkarılma hâlidir.

önemli bir kısmında sadece halka açık şirketlerde hâkim ortağın satın alma hakkı düzenlenmektedir”. Ancak unutmamak gerekir ki, söz konusu bir limited şirket olduğunda da, korunması gereken bir azınlık ve hedeflerine ulaşması gereken bir ticaret şirketi vardır.

⁵⁰⁷

Buz, s. 183.

⁵⁰⁸

Çağlar, s. 48.

⁵⁰⁹

TTK m. 208 gerekçesi.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ORTAĞIN ÇIKMA VE ÇIKARILMASININ

HÜKÜM VE SONUÇLARI

I. HÜKÜM ve SONUÇLARININ DOĞMASI

Limited şirket ortağının çıkma ve çıkarılmasına (ayrılma) ilişkin olarak ilgili hükümler uyarınca izlenecek usulün bir takım kayıtlarla hukuk âleminde belirgin hâle gelmesi şarttır.

A. İç İlişkide

Şirket ortağının şirketten ayrılması, şirketin ortaklık yapısı üzerinde ciddi bir değişikliğe yol açar. Kural olarak çıkma ve çıkarılmaya ilişkin olarak yapılmış bildirimler ilgisine ulaştığı anda, mahkeme kararları ise kesinleşme ile birlikte hüküm ifade eder⁵¹⁰.

Ortağın ayrılması beraberinde bir takım işlemler yapılmasını getirir. Şirket anayasası konumundaki şirket sözleşmesi ve şirketin ortaklık yapısını gösteren pay defteri üzerinde ayrılma ile birlikte tadil ihtiyacı ortaya çıkabilir.

Kural olarak ortakların isminin şirket sözleşmesinde yer alması zorunlu değildir (TTK m. 576). Bu suretle bir ortağın şirketten ayrılması muhakkak surette şirket sözleşmesi değişikliğini gerektirmez. Ancak ortağın ayrılması sonucunda, esas sermayenin azaltılması söz konusu olacaksa TTK m. 592 hükmünün işaret ettiği usulde azatlım gerçekleştirilecektir. Esas sermaye azaltılması ise ancak şirket sözleşmesinin değiştirilmesi ile mümkün olacaktır.

Bununla birlikte limited şirket ortağı aynı zamanda şirkette müdürlük görevini üstlenmişse, şirket sözleşmesinde adı, soyadı, unvan ve

⁵¹⁰

Pulaşlı, Şerh, § 61 N. 149; **Öztürk Dirikkan**, s. 95; **Üçışık**, s. 203.

vatandaşlığı kayıtlı olmalıdır (TTK m. 576/I-d). Bunun gibi TTK m. 623/I'e göre limited şirketin idaresi ve temsili şirket sözleşmesi ile düzenlenmelidir. Müdür olan ortağın şirketten ayrılması da beraberinde bu ortak için müdürlük görevinin de sona ermesi anlamını taşıyabileceğinden şirket sözleşmesinde değişiklik yapmak gerekecektir.

Bu hâller dışında, sadece ortağın ayrılmasına bağlı olarak şirket sözleşmesinin değiştirilmesine gerek yoktur⁵¹¹. Şayet ihtiyari olarak ortakların adları şirket sözleşmesine kaydedilmişse, ortaklık sıfatının ayrılma ile sona ermesiyle beraber şirket sözleşmesinin de değiştirilmesi gerekir (TTK m. 31/I).

Pay defteri hususu ise TTK m. 594'de düzenlenmiştir. Hükme göre şirketin tutmak zorunda olduğu pay defterinde ortakların adları, adresleri, her ortağın sahip olduğu pay sayısı, esas sermaye payının devir ve geçişleri, paylar üzerindeki intifa ve rehin hakları ile hakların sahipleri kayıtlı olmalıdır. Şirkete ait özel bir sicil defteri niteliğinde olan ve resmi bir tasdike ihtiyacı olmayan pay defterinin herhangi bir genel kurul kararına gerek olmaksızın müdürler tarafından tadili son derece basittir⁵¹².

Pay defteri şirket müdürleri veya yardım alacakları uzman kişiler tarafından tutulur⁵¹³. Pay defterinde tadil ve değişiklikler de müdürler tarafından gerçekleştirilir.

6102 sayılı Kanun'da ortaklar listesine yer verilmemiştir (6762 sayılı ETTK m. 519). Çıkma ve çıkarılma için de ortaklar listesine kayıt gibi bir husus söz konusu değildir.

⁵¹¹ Yıldız, Limited Şirketler, s. 161; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 1679.

⁵¹² Baştuğ, Çıkma ve Çıkarılma, s. 69; Öztürk Dirikkan, s. 95.

⁵¹³ Yıldırım, s. 129; Pulaşlı, Şerh, § 61 N. 19.

B. Dış İlişkide

Limited şirket ortağının çıkma veya çıkarılmasıyla birlikte şirketten ayrılması durumunda bunun üçüncü kişiler nezdinde hüküm ifade etmesi için ticaret siciline tescil edilmesine veya ilan edilmesine gerek var mıdır?

Limited şirket ortağının şirketten ayrılmasının üçüncü kişiler nezdinde hüküm ifade edebilmesinin ticaret siciline tescil ve ilana bağlı olduğu ileri sürülmüştür⁵¹⁴. Bu görüşün hukuki dayanağı doğrudan 6102 sayılı Kanun'da mevcut olmasa da, dolaylı olarak bu sonuca varılabilir. Kanun'un limited şirketlerde çıkma ve çıkarılmayı düzenleyen hükümlerinde tescil zorunluluğu öngören bir kayıt yoktur. Ancak çeşitli ihtimaller dâhilinde tescil ve ilanın gerekliliği gündeme gelebilir.

Türk Ticaret Kanunu'nun 31'inci maddesi, tescil edilmiş hususlarda meydana gelecek değişikliklerin tescil edileceğini ve sicildeki tescilin dayandığı vakıa veya işlemlerin tamamen veya kısmen ortadan kalkması veya sona ermesi hâlinde ilgili hususun sicilden silineceğini öngörmektedir.

Doğrudan çıkma ve çıkarılmaya bağlı olarak şirket sözleşmesi değişikliğine gerek olduğuna dair bir hükmün Kanun'da mevcut olmadığı ifade edilmişti. Bununla birlikte ortakların adı şirket sözleşmesinde kayıtlı ise adı kayıtlı bu ortaklardan bir veya birkaçının şirketten ayrılması durumunda şirket sözleşmesinde değişikliğe gidilerek bu ortaklara ilişkin kayıtların sözleşmeden silinmesi gerekir (TTK m. 598/II).

Bunun yanı sıra TTK m. 587'de de kuruluş esnasında ortakların bilgilerinin şirket sözleşmesinde yer alması gerektiğine hükmolunmuştur. Ancak dikkat edilmelidir ki bu düzenleme sadece kurucu ortaklar içindir.

⁵¹⁴

Baştuğ, *Çıkma ve Çıkarılma*, s. 70; **Pulaşlı**, *Şerh*, § 61 N. 149; **Öztürk Dirikkan**, s. 97; **Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, N. 1679a.

Kurucu ortakların şirketten çıkması veya çıkarılması TTK m. 31'e göre tescili gerektirecektir.

Şirkette kurucu olmayan, şirkete daha sonra katılmış ortaklar içinse ticaret siciline tescil zorunluluğu TTK m. 598'de öngörülmüştür. Ancak bu durum payın geçişleri, bir bakıma devren iktisap hâlleri için geçerlidir. Bu şekilde bir pay devredilmiş ve kanun gereği payı devralmış ortaklar sicile tescil edilecektir. Tescil edilmiş bu ortakların çıkma ve çıkarılması durumunda ise TTK m. 31 gereği bir tescil şartı doğacaktır.

Bununla birlikte ortağın ortaklık sıfatını aslen iktisap etmek suretiyle kazanması da mümkündür. Esas sermayenin artırılması ve rüçhan hakkının kullanılmamasıyla, ortak olmayan üçüncü kişilerin yeni payları satın alarak ortaklık sıfatını kazanması mümkündür. Bu noktada da, TTK m. 590 hükmü devreye girecektir. Hükme göre limited şirketin esas sermayesinin artırılması şirket kuruluşundaki hükümlere tabi olacak ve TTK m. 587/I-e uyarınca bu ortağın da başta adı ve soyadı olmak üzere bazı bilgilerinin tescili gerekecektir. Tescil ile birlikte bu ortağın ayrılmasının TTK m. 31 gereğince tescili şart olacaktır.

Sonuç olarak çıkma ve çıkarılmanın tescil edilmesi gerektiğine ilişkin doğrudan bir hüküm olmasa da, çeşitli hükümler vasıtasıyla dolaylı olarak çıkma ve çıkarılmanın tescil edilmesi gerektiği ifade edilebilir.

II. ORTAKLIK SIFATININ KAYBI

Limited şirket ortağının şirketten çıkması veya çıkarılmasının temel sonucu ortaklık sıfatının sona ermesidir. Ortaklık sıfatının sona ermesiyle birlikte kural olarak ortaklığa bağlı hak, borç ve yükümlülükler de sona erer. Ancak şüphesiz ki bu sona erme, ortak ile şirket arasındaki ilişkinin her hâlde tamamen sonlanacağı anlamına gelmez; hak, borç ve yükümlülüklerin niteliği gereği ortak ve şirket arasındaki etkileşim devam edebilir.

A. Ortaklık Sıfatına Bağlı Hakların Akıbeti

Limited şirket ortağının ortaklığa bağlı hakları kural olarak ortaklık sıfatının sona ermesiyle birlikte sona erer. Ancak bazı hâllerde bazı hakların ortaklık sıfatının sona ermesinden sonra da varlığını en azından bir süre sürdürebileceği ifade edilebilir.

Bunun tipik örneği kâr payı alma hakkıdır⁵¹⁵. Ortağın hissesine düşecek kâr payını alması iki aşamada gerçekleşecektir. Bu aşamalar ilgili finansal tabloların genel kurulda onaylanması ve genel kurul tarafından kâr dağıtılmasına karar verilmesidir. Bu iki aşama tamamlandığında, genel kurul kar dağıtımına karar verdiği anda ortak için kâr payı alma hakkı bir alacak hakkında dönüşerek muaccel hâle gelecektir⁵¹⁶. Her ne kadar bundan sonraki süreçte ortağın şirketten alacağı bu maddi getiri teknik olarak kâr payından ziyade bir alacak hakkıysa da bu alacak hakkı, ortağın kâr payı alma hakkının doğal bir uzantısıdır.

Ortaklık sıfatının sona ermesiyle kâr payı alma hakkı da sona erer. Ancak daha önce genel kurulda karar bağlanarak muaccel hâle gelen kâr payı, ortaklık sıfatının sona ermesiyle etkisini yitirmeyecektir. Ortağın çıkma veya çıkarılmasından önce muaccel olmuş kâr payları şirket tarafından ortağa ödenecektir.

Kâr payı alma hakkının yanı sıra rüçhan hakkı için de böyle bir durum söz konusu olabilir. Esas sermayenin artırılması ve buna bağlı olarak rüçhan hakkının kullanılabilmesi için limited şirket ortağına on beş (15) günlük bir süre tanınmıştır (TTK m. 591/III). Anonim şirketler için rüçhan hakkının devredilebilmesi mümkündür (TTK m. 461/IV). Kanun'da buna benzer herhangi bir hüküm limited şirketler için öngörülmemişse de bir malvarlığı hakkının kural olarak devredilebilmesi gerekir. Rüçhan hakkının doğumundan itibaren kullanılmasına ilişkin on beş (15) günlük süre zarfından rüçhan hakkı devredilebilir ve akabinde ayrılma gerçekleşebilir. Böylece ortaklık sıfatının

⁵¹⁵ Baştuğ, *Şirketler Hukuku*, s. 264.

⁵¹⁶ Tekil, s. 58, Arslanlı (Domanıç), s. 466.

sona ermesine rağmen ortaklık sıfatından kaynaklanan rüçhan hakkının kullanılması mümkün olabilir.

Bu değerlendirmeler ışığında şu ifade edilebilir ki mali nitelikli bazı hakların, nihayetinde birer alacak hakkında dönüşerek ortaklık sıfatından ayrılabilmeleri mümkündür. Bu yönüyle ortaklık sıfatının sona ermesiyle buna bağlı hakların da sona ereceği esas kuralı için bir takım istisnalar söz konusu olabilecektir. Ancak idari nitelikli ortaklık hakları için aynı ifadeleri kullanmak güçtür.

İdari haklar, ortağın şirkete nüfuz ederek, şirketi denetleme, şirkete katılma ve şirkete karşı kendisini koruma amaçlarıyla şekillendiğinden bu haklar ortaklık sıfatının sona ermesiyle birlikte ortadan kalkar. Bunun bir istisnası, ayrılma akçesinin tamamını ayrılma ile birlikte alamayan ve TTK m. 642/III'e göre ayrılma akçesi alacak kaydedilen ortağın, ortaklık sıfatı sona erdikten sonra da kendisine ödenecek ayrılma akçesinin karşılanması için şart olan kâr elde edilip edilmediğini bağımsız denetçilerden veya müdürlerden sorabilmesidir⁵¹⁷. Ayrılan ortağın bu hakkının bilgi alma hakkının doğal bir uzantısı olarak değerlendirilmesi mümkündür.

B. Ortaklık Sıfatına Bağlı Borç ve Yükümlülüklerin Akıbeti

Ortaklık sıfatının sona ermesiyle birlikte ortaklık haklarının da sona ereceği esas kuralı ortakların borç ve yükümlülükleri için de geçerlidir. Örneğin sermaye koyma borcu ve ek ödeme yükümlülüğü ortaklık sıfatının sona ermesiyle kural olarak ortadan kalkar.

Bununla birlikte limited şirket sözleşmesinde öngörülen ek ödeme yükümlülüğü şartları oluşup ortaklarca yerine getirilmiş olabilir. Ek ödeme yükümlülüğü niteliği itibarıyla şirkete karşılıksız olarak verilen bir bedelden ziyade, geçici zararı gideren bir finansman aracıdır⁵¹⁸. Ek ödemeyi gerektiren şartların ortadan kalkması durumunda kısmen veya tamamen ortağa geri

⁵¹⁷ Tekinalp, *Yeni Ortaklıklar Hukuku*, § 21 N. 57.

⁵¹⁸ TTK m. 605 gerekçesi.

verilmesi gerekir⁵¹⁹. Şayet bu şartlar ortadan kalkmadan ya da şartlar gerçekleşmesine rağmen henüz geri ödeme yapılmadan ortaklık sıfatı sona ermişse, ek ödemelerin geri ödenmesi daha sonra gerçekleşecektir.

Yan edim yükümlülüklerinin de niteliği ile itibariyle ortaklık sıfatının sona ermesinden sonra da devam etmesi mümkündür. Çıkma ve çıkarılmanın şirket sözleşmesiyle düzenlendiği hâllerde sözleşmeye, şirket için önem arz eden, faaliyetlerinin devamı için muhakkak surette gerekli olan ve bir başka şekilde temini veya gerçekleştirilmesi mümkün olmayan yan edim yükümlülüklerinin ortaklık sıfatının sona ermesinden belli bir süre daha devam edebileceği eklenebilir. Örneğin büyük bir tarım işletmesi işleten limited şirketin mevsimlik işçi ihtiyacını karşılamayı yan edim yükümü olarak üstlenmiş ortak, mevsimlik işçilerin çalışmaya başlayacağı süreye 2 ay kaldıktan sonra şirketten ayrılrsa dahi o dönem için bu yükümü yerine getireceği sözleşmeye kaydedilebilir. Yan edim yükümlülüğünün gerçek değer üzerinden belirlenmiş ayrılma akçesinden mahsup edilmesinde de kanunen bir beis yoktur.

Yan edim yükümünün yanı sıra bağlılık yükümü için de bazı özel durumlar söz konusu olabilir. Bağlılık yükümü, sır saklama yükümlülüğü ile rekabet yasağını kapsar.

Şirket sırrı kavramını her ortak için ayrıca değerlendirmek gerekir, ortağın içinde bulunduğu somut şartları bu yükümlülüğün uygulanmasında dikkate ayrıca dikkate almak gerekir⁵²⁰. Bu somut şartlar bağlamında bu yükümlülüğün ortaklık sıfatının sona ermesinden itibaren daha ne kadar devam edeceği de anlaşılmalıdır. Ancak bunun için belirli bir süre belirlemek mümkün değildir ve TTK'daki limited şirket hükümlerinde ortaklık sıfatının sona ermesinden sonra sır saklama yükümlülüğünün ihlal edilmesi durumunda ortaya çıkabilecek muhtemel uyuşmazlığın nasıl çözüleceği

⁵¹⁹ **Can**, s. 17; **Pulaşlı**, *Şerh*, § 61 N. 237; **Yıldız**, *Limited Şirketler*, s. 190; **Çeker**, *Ticaret Hukuku*, s. 559.

⁵²⁰ **Pulaşlı**, *Şerh*, § 61 N. 211.

gösterilmemiştir. Bu noktada haksız rekabet hükümleri veya genel hükümler uyarınca uyumsuzluk çözülebilir.

Bağlılık yükümü kapsamındaki bir diğer hâl de rekabet yasağıdır. Kural olarak ortaklar için şirket sözleşmesinde öngörülmedikçe rekabet yasağı söz konusu değildir. Ancak ortak aynı zamanda müdürlük görevini de yürütüyorsa rekabet yasağına tabi olacaktır (TTK m. 626/II). Şirket sözleşmesiyle ortaklar için getirilecek rekabet yasağının belirsizliğe mahal bırakmamak adına, maddi ve yer olarak rekabet yasağının sınırları çizilmelidir⁵²¹. Bununla birlikte ortaklar rekabet yasağının ortaklı sıfatının sona ermesinden belirli bir süre daha devam etmesini şirket sözleşmesine kaydedebilirler. Ancak bu kayıt ayrılan ortağın ticari ve mesleki faaliyetlerini dürüstlük kurallarına veya kişiliğin korunması ilkesine aykırı olacak şekilde sınırlamamalıdır.

III. AYRILMA AKÇESİ

Limited şirket ortağının ayrılmasını müteakip kendisine ödenmesi gereken ayrılma akçesi 6762 sayılı Kanun'da açıkça düzenlenmiş değildi. 6102 sayılı Kanun ise, ayrılma akçesine ilişkin olarak TTK m. 641 ve 642 olmak üzere iki hüküm ihdas etmiştir.

Söz konusu hükümlerde yer alan ayrılma kavramı yalnız çıkma ve çıkarılmadan ibaret olmayıp, ortağın vefatını da kapsamaktadır⁵²². Ancak çalışma konusunun sınırları gereği ayrılma akçesi çıkma ve çıkarılmaya bağlı olarak incelenecektir.

Ayrılma akçesi, esas olarak ortağın limited şirkete karşı sahip olduğu kanuni bir talep hakkıdır ve buna bağlı olarak bertaraf edilmesi mümkün değildir⁵²³. Kural olarak ayrılma akçesinin borçlusu şirkettir, ayrılma akçesi talebinin şirket ortaklarına yöneltilmesi mümkün değildir⁵²⁴ (TTK m. 602).

⁵²¹ **Pulaşlı**, *Şerh*, § 61 N. 212.

⁵²² TTK m. 641 gerekçesi.

⁵²³ **Tekinalp**, *Yeni Ortaklıklar Hukuku*, § 21 N. 51.

⁵²⁴ **Baştuğ**, *Çıkma ve Çıkarılma*, s. 80.

Bununla birlikte ayrılma akçesinin bir şirketler hukuku müessesesi mi yoksa borçlar hukuku müessesesi mi olduğu da tartışılmış ve ayrılma akçesinin muaccel olması ile birlikte bir alacak hakkına dönüşmesinden yola çıkılarak bir borçlar hukuku müessesesi olduğu kabul görmüştür⁵²⁵. Ancak özellikle 6102 sayılı Kanun TTK m. 642/III ile birlikte mevzuata dâhil edilen bu alacağın tüm alacaklardan sonra geleceği şeklindeki hüküm ayrılma akçesinin bir şirketler hukuku müessesesi olduğu yönündeki görüşü ciddi şekilde güçlendirecektir.

A. Şirket Sözleşmesinde Ayrılma Akçesinin Düzenlenmesi

1. Genel Olarak

Ayrılma akçesine ilişkin olarak şirket sözleşmesiyle bazı düzenlemeler yapılabileceği daha önce ifade edilmişti. Bununla birlikte TTK m. 641/II hükmünü, ayrılma akçesine ilişkin şirket sözleşmesindeki düzenlemelerin yalnız şirket sözleşmesindeki hükümlere ve sözleşmede gösterilen sebeplere istinaden gerçekleşmiş çıkma ve çıkarılmalara özgü olduğu şeklinde anlamak mümkündür. Bu noktada akla gelen soru, haklı sebeplerle çıkma veya çıkarılma söz konusu olduğunda şirket sözleşmesinde yer alan ayrılma akçesine ilişkin kayıtlar herhangi bir hüküm ifade edip etmeyeceğidir.

Haklı sebeple çıkma ve çıkarılmaya karar verecek merci mahkemedir. Bu noktada mahkeme haklı sebeple çıkma veya çıkarılmaya ilişkin olarak yapacağı yargılama sonunda bir hüküm kuracaktır. Şayet bu hükümde ortağın çıkmasına veya çıkarılmasına karar verecekse, ayrılma akçesine ilişkin de bir karar vermelidir.

Şirket sözleşmesine çıkma veya çıkarılma hâlinde ayrılma akçesi talep edilemeyeceğine dair bir hüküm konması ve ayrılma akçesinden önceden feragat mümkün değildir⁵²⁶.

⁵²⁵ Tartışmalar için bkz. **Öztürk Dirikkan**, s. 145.

⁵²⁶ **Baştuğ**, *Çıkma ve Çıkarılma*, s. 80; **Pulaşlı**, *Şerh*, § 61 N. 154; **Yıldız**, *Limited Şirketler*, s. 172.

2. Şirket Sözleşmesindeki Düzenlenme

Limited şirket ortağının çıkması ve çıkarılmasına ilişkin şirket sözleşmesinde yapılacak düzenlemeler kapsamında ayrılma akçesi de farklı şekilde düzenlenebilecektir (TTK m. 641/II). Hüküm şirket sözleşmesiyle Kanun'dan farklı bir düzenleme yapma imkânı getirmiştir.

Ayrılma akçesine ilişkin olarak şirket sözleşmesinde yapılabilecek düzenlemelerden biri, ayrılma akçesinin nakit yerine bir başka şekilde ödenebilmesi, örneğin kuruluştaki ayın olarak getirilen değerlerin aynen iade edilerek karşılanması mümkün olabilir⁵²⁷. Gerçi limited şirket ortağının ayrılma akçesine ilişkin olarak Kanun'da nakden ödeme gibi zorunluluğa da yer verilmiş değildir⁵²⁸. Dolayısıyla bu hususa ilişkin bir düzenleme her halükarda caizdir. Bunun gibi nakdi ödeme yerine aynı şirketler topluluğundaki bir başka şirketin hissesi olarak ödenmesi⁵²⁹ veya ödemenin taksitlendirilmesi de mümkündür⁵³⁰.

Ayrılma akçesine ilişkin yapılacak düzenlemeler, bedelin nasıl tespit edileceği ile de ilgili olabilir⁵³¹. Kural olarak payın gerçek değeri üzerinden bir ödeme yapılması Kanun'da öngörülmüşse de, gerçek değer yerine payın defter değeri veya good-will'siz değerinin de ödenmesi kararlaştırılabilir⁵³². Bunun gibi payın pazar değeri, tasfiye değeri veya işletme teşebbüs değerinin de esas alınacağı kararlaştırılabilir⁵³³.

⁵²⁷ Tekinalp, *Yeni Ortaklıklar Hukuku*, § 21 N. 51; Pulaşlı, *Şerh*, § 61 N. 143.

⁵²⁸ Bununla birlikte kolektif şirket ortağının çıkma ve çıkarılmasına bağlı olarak ödenecek olan ayrılma akçesi nakden ödenmelidir (TTK m. 261). Bkz. Karayalçın, *Şirketler Hukuku*, 294; Çamoğlu, s. 176.

⁵²⁹ Pulaşlı, *Şerh*, § 61 N. 143.

⁵³⁰ Öztürk Dirikkan, s. 132.

⁵³¹ Botschaft, s. 3223.

⁵³² Tekinalp, *Yeni Ortaklıklar Hukuku*, § 21 N. 51. "good-will" kavramı, gayrimaddi iş değerini ifade eder ve uygulamada "peştemaliye" veya "hava parası" olarak kullanılır. Bkz. Arslanlı, *Kollektif Şirketler*, s. 450.

⁵³³ Öztürk Dirikkan, s. 108. Bununla birlikte, ayrılma akçesinin öngörüldüğü tarih ile ayrılmanın gerçekleştiği tarih arasında uzunca bir sürenin geçmiş olması özellikle enflasyon oranının yüksek olduğu ülkelerde veya iktisadi anlamda başarı kazanarak malvarlığını artırmış şirketlerde, şirket sözleşmesinde tespit edilen değer -bu değer defter değeri veya itibari değer olabilir- ile gerçek değer arasında ortak aleyhine bir takım ciddi farkların ortaya çıkmasına yol açabilir. Bu noktada Öztürk Dirikkan, şirket

Ancak ayrılma akçesiyle ilgili düzenlemelerle ayrılma hakkının kullanılmasının kabul edilemez biçimde sınırlandırılması anlamına gelebilecek kayıtlar koymak mümkün değildir⁵³⁴. Sınırsız bir şekilde düzenleme yapılması söz konusu olamaz ve yapılacak düzenlemenin içeriği başta dürüstlük kuralı olmak üzere hukukun genel ilkeleri ile sınırlıdır⁵³⁵.

Ayrılma akçesi bedelinin tespiti veya ödeme şekli gibi hususlardaki düzenlemeler hakkaniyete uygun olmalıdır. Örneğin ayrılma akçesi bedelinin payın gerçek değerinin çok altında belirlenmesi geçerli değildir⁵³⁶. Bunun gibi yapılacak ödemenin şeklinin tamamen şirketin iradesine bağlanması da geçerli olmayacak bir kayıttır.

Misal olarak; uzun süre önce ayrılma akçesi maktu olarak belirlenmiş veya itibari değer üzerinden belirlenmiş ancak şirket varlığı bu zaman içinde artmış olabilir. Bu hâlde gerçek değer ile ayrılma akçesinin değer arasında ciddi bir fark söz konusu ve denge büyük ölçüde değişmiş ise hâkim tarafından bir uyarılma gerçekleştirilmelidir⁵³⁷.

Kanun her ne kadar ayrılma akçesinin ne zaman muaccel olacağını belirtmişse de, TTK m. 641/II hükmüne göre şirket sözleşmesinde öngörülen ayrılma hakkı dolayısıyla ayrılma akçesinin muaccel olacağı tarihin de daha farklı şekilde belirlenmesi mümkündür. Buna göre örneğin, ayrılma akçesinin ayrılmadan belirli bir süre sonra ödeneceği kayıt altına alınabilir.

Ayrılma akçesine ilişkin düzenlemelerde haklı bir sebep olmaksızın eşit işlem ilkesinden sapılması mümkün değildir⁵³⁸. Örneğin bazı ortaklar için nakdi ve yüksek miktarda bir bedel ödenmesi, bazı ortaklar içinse daha

sözleşmesindeki bu hükmün geçersiz kabul edilebileceğini ifade etmiştir. Bununla birlikte şirket sözleşmesindeki hükmün yerine kanunda yer alan esasların değil, ortakların objektifleştirilmiş iradelerinin tespit edilerek sözleşmenin tamamlayıcı şekilde yorumlanması ve yeni bir ayrılma akçesi ölçütü tespit edilebileceğini belirtmiştir.

Bkz. s. 139 vd.

⁵³⁴ **Öztürk Dirikkan**, s. 136.

⁵³⁵ **Botschaft**, s. 3223.

⁵³⁶ **Jula**, s. 347.

⁵³⁷ **Eren**, s. 441.

⁵³⁸ **Öztürk Dirikkan**, s. 138.

düşük bir bedelin taksitle ödenmesi şirket sözleşmesinde kayıt altına alınamaz.

Şirket sözleşmesinde ayrılma akçesiyle ilgili kaydedilmiş hükümlerin yalnızca bir kısmının geçersiz olduğunun tespit edilmesi, diğer hükümlerin geçerliliğini etkilemez. Bunun gibi, çıkma ve çıkarılmaya ilişkin şirket sözleşmesine konulmuş kayıtların sadece ayrılma akçesiyle ilgili kısmı geçersiz sayılmışsa, çıkma ve çıkarılmaya ilişkin diğer hükümlerin geçerliliği bundan etkilenmeyecektir (TBK m. 27/II). Bu hâlde ayrılma akçesine ilişkin olarak Kanun'da öngörülmüş esaslar uygulama alanı bulur⁵³⁹.

B. Ayrılma Akçesinin Hesaplanması

Ayrılma akçesinin hesaplanmasındaki temel ölçüt, tespit edilecek bedelin esas sermaye payının gerçek değerine uygun olmasıdır⁵⁴⁰ (TTK m. 641/I). Bu ilke 6102 sayılı Kanun ile birlikte açıkça düzenlenmeden önce de öğretide ve uygulamada kabul görmekteydi⁵⁴¹.

Kanun'da ayrılma akçesinin değeriyle ilgili olarak gerçek değer dışında herhangi bir ölçüt yoktur. Hükmün gerekçesinde ise, ayrılma akçesinin en azından esas sermaye payının bilanço değerinin ifade edildiğinden bahsedilmiştir⁵⁴². Öğretide bilanço değeri ile ilgili olarak bunun yıllık bilanço değil, tasfiye bilançosu olduğu genel olarak kabul görmüştür⁵⁴³. Bununla

⁵³⁹ **Öztürk Dirikkan**, s. 139.

⁵⁴⁰ Gerçek değer kavramına TTK m. 597'de de yer verilmiştir. Hüküm, esas sermaye payının miras, eşler arasındaki mal rejimi ve cebri icra vasıtasıyla geçiş hâllerinde şirkete tanınmış olan payın geçtiği kişiyi reddetme hakkıyla ilgilidir. Şayet şirket payın geçtiği kişiyi reddedecekse muhakkak surette payın gerçek değeri üzerinden devralmak veya devralacak bir üçüncü kişiyi göstermek durumundadır. Nitekim bu hükmün 6762 sayılı Kanun'daki karşılığı 521/II hükmüydü ve aynı şekilde hükümde yer alan "hakiki değer" ifadesi öğretiye çıkma ve çıkarılma ile ödenecek değerin tespit edilmesi noktasında yol gösterici olmuştur. Bkz. **Baştuğ**, *Çıkma ve Çıkarılma*, s. 79.

⁵⁴¹ Bkz. **Baştuğ**, *Çıkma ve Çıkarılma*, s. 79; **Öztürk Dirikkan**, s. 108.

⁵⁴² TTK m. 641 gerekçesi. **Yıldız**'a göre bilanço değeri kavramına kanun metninde de yer verilerek muhtemel duraksamaların ve tartışmaların önüne geçilmeliydi. (Bkz. *Limited şirketler*, s. 171).

⁵⁴³ **Poroy/Tekinalp/Çamoglu**, N. 1680; **(Arslanlı) Domaniç**, s. 772. Bununla birlikte öğretide ayrılma akçesi için özel bir bilanço hazırlanması gerektiği de ileri sürülmüştür. Bkz. **Baştuğ**, *Çıkma ve Çıkarılma*, s. 80; **Öztürk Dirikkan**, s. 107.

birlikte, şirket sözleşmesiyle ayrılma akçesinin değerinin farklı bir şekilde belirlenmesi de her zaman mümkündür⁵⁴⁴.

Ayrılma akçesine ilişkin ciddi bir sorun, gerçek değer ne şekilde belirleneceğidir. Bu sorunun kaynağı, limited şirket payının belirli ve sabit bir getirisinin ve karşılaştırılabilir bir rayiç değerinin olmamasıdır⁵⁴⁵. Ayrılma akçesinin hesaplanmasında, yaşayan bir şirket göz önüne alınmalıdır⁵⁴⁶. Bu noktada çeşitli yaklaşımlar geliştirilebilir.

Gerçek değer belirlenebilmesi için öncelikle işletmenin bütün olarak gerçek değerinin belirlenmesi gerekir⁵⁴⁷. Bu değer belirlenmesinde de net aktif değer ve şirketin kârlılık değerleri dikkate alınır⁵⁴⁸. Bu değerlendirmelerin yapılması noktasındaki muhtemel bir uyuşmazlıkta mahkeme şüphesiz ki bilirkişilik müessesesinden yararlanacaktır⁵⁴⁹.

Ayrılma akçesinin hangi tarihteki değer esas alınarak belirleneceği hususunda Kanun'da bir açıklık yoktur. Şirket sözleşmesinde bu hususla ilgili farklı bir tarih öngörülmemişse, öğretiyeye göre ayrılmanın gerçekleştiği andaki değer esas alınır⁵⁵⁰. Mahkeme kararıyla çıkma ve çıkarılmada kesinleşme tarihi, bildirim ile çıkma ve çıkarılmada bildirimin karşı tarafa ulaştığı tarih esas alınacaktır.

⁵⁴⁴ **Tekinalp**, *Yeni Ortaklıklar Hukuku*, § 21 N. 51.

⁵⁴⁵ **Öztürk Dirikkan**, s.113.

⁵⁴⁶ **Pulaşlı**, *Şerh*, § 61 N. 142.

⁵⁴⁷ **Öztürk Dirikkan**, s.113.

⁵⁴⁸ Bkz. **Öztürk Dirikkan**, s.113 vd.

⁵⁴⁹ Bkz. Yargıtay 11. HD 25.12.1985 tarih ve 1985/7310 sayılı kararı: “*Davacı vekili müvekkiline ait şirket hissesinin bedeli karşılığında davalı şirket veya şirket ortaklarına devrini talep etmiş, davalı vekili de diğer ortakların davacının hissesini devralmağa talip olduklarını beyan ederek davacının şirket hissesine değer biçilmesini istemiş bulunmaktadır. Bu durumda davalının ticari defter ve belgeleri üzerinde uzman bilirkişiler marifetiyle inceleme yaptırılarak şirketin dava tarihi itibarıyla net malvarlığının ve buna göre davacının hissesinin haiz olduğu değer saptanması ve TTK'nun 551. maddesi hükümleri dairesinde davacı hissesi bedelinin tahsiline karar verilmesi gerekirken hisse bedeli hususunda taraflar arasında anlaşmazlık bulunduğu halde davalı şirketçe hesap edilecek kıymet üzerinden davacı hissesinin ödenmesine karar verilmesi doğru görülmemiştir*”, (hukukturk.com, erişim 21.03.2012).

⁵⁵⁰ Bununla birlikte öğretide kolektif şirketlere ilişkin TTK m. 260 hükmünden (6762 sayılı TTK m. 202) yola çıkarak ayrılma akçesinin değerinin çıkma davasının açıldığı tarihe göre belirlenmesi gerektiği de savunulmuştur. Bkz. **Karayalçın**, *Şirketler Hukuku*, s. 386; **Tekil**, s. 74.

Yüksek mahkeme ise bir kararında karar tarihine en yakın bir tarihte belirlenecek rayiç değer in esas alınması gerektiğine hükmetmiştir⁵⁵¹. Ancak bu ölçüt oldukça muğlâktır, “*en yakın tarih*” kavramı ise, anlaşılması güç ve tartışmaları beraberinde getirecek niteliktedir.

Bununla birlikte, davanın açıldığı tarih ile kararın kesinleşip ayrılmanın gerçekleştiği tarih arasında geçebilecek uzunca süre içinde, şirketin ortağın aleyhine olacak şekilde gerçek değeri bilinçli olarak azaltma çabası içine girmesi mümkündür. Şirket malvarlığından yapılacak satışlar, esas sermayenin azaltılması, şirketin bilinçli olarak borçlandırılması ile ayrılma akçesinin esas alınacağı gerçek değer azaltılabilir. Böyle bir durum karşısında ortak mahkemeden ihtiyati tedbir uygulanmasını isteyebilir. Yanı sıra bir tazminat talebi de gündeme gelebilir⁵⁵².

Ayrılma akçesinin gerçek değer üzerinden tespit edilmesi kanundan kaynaklanan bağımsız bir ilkedir. Bu nedenle ayrılma akçesinin tespitinde kusur önemli değildir⁵⁵³. Zarar ise ayrılma akçesinden indirim yapılmasını gerektirecek bir husus değildir, çünkü zararın varlığı ve buna bağlı kusurun tespiti mahkemeye aittir. Mahkemenin bu yöndeki bir kararı olmaksızın şirket iradi olarak zarar sebebiyle bir indirim öngöremez. Bu noktada temel yaklaşım çıkma ve özellikle çıkarılmanın cezalandırma veya müsadere amacı gütmemesidir⁵⁵⁴. Ancak bu yaklaşım katı bir şekilde benimsenmemelidir. Belirleyici ve esas ölçütler olmamak üzere, ayrılma akçesine ilişkin

Bkz. Yargıtay 11 HD 03.06.2003 tarih ve 2003/5870 sayılı kararı: ‘‘Dava TTK 'nın 551/3 maddesi hükmü uyarınca limited şirket ortağının şirket ortaklığından ihracı istemine ilişkin olup, ihraca mahkemece karar verilmiştir. Ortağın, limited şirketten çıkarılmasına ilişkin mahkeme kararı inşai nitelikte olduğundan karar tarihinde hüküm ifade edecektir. Bu durumda, çıkarılan ortağın sermaye payı hesaplanırken, şirketin hüküm tarihine en yakın bir tarihteki sermayesinin rayiç değerinin belirlenmesi ve dolayısıyla davalının tasfiye payının da, bu tarihe göre hesaplanması gerekecektir. O halde, mahkeme, davacı şirketin sermaye değerinin yukarıda açıklanan ilkeler çerçevesinde hesaplanıp belirlenmesi ve davalı vekilinin tasfiye payı miktarına olan itirazlarını değerlendirilerek oluşacak sonuca göre hüküm kurulması gerekirken, yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiş ve kararın bu nedenle bozulması gerekmiştir’’. (hukukturk.com, erişim 19.03.2012).

552

Öztürk Dirikkan, s. 151.

553

Pulaşlı, Şerh, § 61 N. 153; Öztürk Dirikkan, s. 112.

554

Handschin, Die Personalistische GmbH, s. 64; TTK m. 641 gerekçesi.

uyuşmazlık mahkeme önüne gelmişse mahkeme özellikle ortağı haklı sebeple çıkarılması konusunda kusur ve zararı da değerlendirmesine bir ölçüt yapabilir⁵⁵⁵.

Ayrılma akçesinin değerine ilişkin ayrılan ortak ile şirket arasında bir pazarlık veya anlaşma söz konusu olabilir mi? Kanun'da bunu engelleyen herhangi bir hüküm yoktur. Taraflar anlaşarak bu bedeli tespit edebilir⁵⁵⁶, böylece muhtemel bir uyuşmazlık konusu ortaya çıkmadan bertaraf edilmiş olur. Kaldı ki ayrılma akçesinin şirket sözleşmesinde düzenlenmesi, önceden yapılmış bir pazarlıktan farklı değildir.

Bununla birlikte TTK m. 642 gerekçesi ve mehz İsviçre BK 825a/3'de ayrılma akçesine ilişkin alacağa faiz yürütülmesinin mümkün olmadığı belirtilmişse de kanun metninde böyle bir husus yoktur. Alacak muaccel olduktan sonra alacaklının fiilen ödemenin yapıldığı tarihe kadar ki işlemesi gereken faizden yoksun bırakılmasında bir anlam yoktur⁵⁵⁷. Kaldı ki tasarıda var olan bu "faizsiz" ibaresi daha sonra kanun metninden çıkarılmıştır. Genel hükümlere göre faiz işletilmesi mümkündür.

Ayrılma akçesinin şirket sözleşmesinde hiç veya maktu bir bedel olarak tespit edilmemiş olabilir. Veyahut ayrılma akçesinin belirlenmesi noktasında bir ölçüt tespit edilmiş ancak bedelin belirlenmesi teknik uzmanlık gerektiriyor olabilir. Bu noktada açılacak bir çıkma veya çıkarılma davasında ya da bağımsız olarak ayrılma akçesinin ödenmesine ilişkin davada alacağın belirsiz olması söz konusu olabilir. Bu husus HMK m. 107'de düzenlenmiştir. Hükümde belirsiz alacak davası açmanın şartlarından biri olarak, davanın açıldığı tarihte alacağın değerinin tam ve kesin olarak belirlenmesinin davacıdan beklenemeyecek olması belirtilmiştir. Ancak söz konusu olabilecek harç, avans veya ihtiyati tedbirler açısından davacı dilekçesinde muhakkak surette asgari bir dava değeri göstermelidir⁵⁵⁸. Kanun'a göre

⁵⁵⁵ Benzer şekilde **Baştuğ**, *Çıkma ve Çıkarılma*, s. 80.

⁵⁵⁶ **Baştuğ**, *Çıkma ve Çıkarılma*, s. 80; **Üçışık**, s. 205.

⁵⁵⁷ **Kendigelen**, *İlk Tespitler*, s. 493.

⁵⁵⁸ **Hakan Pekcanıtez**, *Belirsiz Alacak Davası*, Ankara 2011, s. 48.

davacı alacak değerini belirleyebildiği anda talep sonucunu kesinleştirmelidir, kesin talep tahkikat aşamasının sonlanmasına kadar gerçekleşebilir⁵⁵⁹.

C. Ayrılma Akçesinin Muacceliyeti

Ayrılma akçesinin ortağın şirketten çıkma veya çıkarılması ile birlikte doğar. Ancak ayrılma akçesi alma hakkının doğması ile akçenin muaccel hâle gelmesi her zaman aynı anda olmayabilir⁵⁶⁰.

Kanun'da ayrılmanın gerçekleşmesiyle birlikte ayrılma akçesinin muaccel olacağı şartlar belirtilmiştir. Bu şartların mevcut olmaması hâlinde ayrılma akçesi ayrılmanın gerçekleşmesinden sonraki bir tarihte muaccel olacaktır.

1. Ayrılma ile Birlikte Muacceliyet

Ayrılma akçesinin muacceliyet kesbedeceği zaman TTK m. 642'de açıklanmıştır (Art.825a OR). Esasında hüküm ayrılma akçesinin muaccel hâle geleceği anın yanı sıra, ayrılma akçesinin ne şekilde finanse edileceğini de göstermiştir.

6762 sayılı ETTK m. 551/IV hükmünde ayrılma akçesine ilişkin olarak öncelikle payın başka bir ortak devralınması veya esas sermayenin itibari değerini aşan kısımdan karşılamak suretiyle ödeneceği, bunlar mümkün olmadığı takdirde esas sermayenin azaltılması yoluna gidileceği belirtilmişti. 6102 sayılı Kanun da paralel bir düzenleme öngörmüştür. Ancak 6762 sayılı Kanun'dan farklı olarak hangi usulün öncelikli olarak uygulanacağı açıkça ifade edilmemiştir. Ancak Kanun'daki bentlerin sıralanışının bir öncelik ifade ettiği şeklindeki bir yorum kabul edilebilecektir⁵⁶¹.

⁵⁵⁹ Pekcanitez, s. 52.

⁵⁶⁰ Baştuğ, *Çıkma ve Çıkarılma*, s. 83.

⁵⁶¹ Nitekim 6762 sayılı Kanun'un ilgili hükmüyle ilgili olarak benzer bir görüş için bkz. Baştuğ, *Çıkma ve Çıkarılma*, s. 93.

a. Şirketin Kullanılabilir Bir Özkaynağının Bulunması

Şirketin kullanılabilir bir özkaynağının olmasından kastedilen, şirketin yedek akçelerinin herhangi bir amaca özgülenmemiş olmasıdır⁵⁶². Şüphesiz ki bu noktada ihtiyari yedek akçelerin muhtemel çıkma ve çıkarılma hâllerinde ayrılma akçesini karşılamak için özgülenmesinde bir beis yoktur⁵⁶³. İsteğe bağlı yedek akçeler ve kanuni yedek akçelerin kullanılabilir kısmı da bu kapsamda yer alır⁵⁶⁴.

Bununla birlikte şirket genel kurulu ayrılma akçesini karşılamak için olağanüstü yedek akçe ayırmasına karar verebilir mi? Bu noktada TTK m. 523/II hükmünü incelemek gerekecektir. Hükme göre; bu şekilde bir uygulama ancak aktiflerin yeniden sağlanması ve bütün pay sahiplerinin menfaatleri dikkate alındığında şirketin sürekli gelişimi ve olabildiğince kararlı kâr dağıtımı yönünden haklı görülürse olağanüstü yedek akçe ayrılması mümkün olacaktır⁵⁶⁵.

Şirketin serbestçe kullanılabileceği özkaynağa sahip olup olmadığını işlem denetçisi tespit eder⁵⁶⁶. İşlem denetçisinin belirlediği bu tutar, şayet ayrılma akçesinin ödenmesine yetmiyorsa işlem denetçisi esas sermayeden ne tutarda indirim yapılarak aradaki farkın kapatılacağını da belirtir (TTK m. 642/II). Esas sermayede işlem denetçisinin belirlediği tutara göre indirim yapılır, ancak indirim yapılırken TTK m. 580/I'deki on bin (10,000) TL asgari sermaye tutarının altına düşülmemelidir⁵⁶⁷.

Şirketin kullanılabilir özkaynaklarıyla ayrılma akçesini ödemesi durumunda ayrılan ortağın paylarını devralması söz konusu olacaktır⁵⁶⁸. Limited şirketin kendi paylarını devralması noktasında TTK m. 612'de bir takım sınırlamalar öngörülmüştür. Kural olarak TTK m. 612/I gereği şirketin

⁵⁶² **Botschaft**, s. 3223.

⁵⁶³ Bkz. **Soner Altaş**, *Yedek Akçe Ayrımı ve Kullanımı*, İstanbul 2010, s. 172 vd.

⁵⁶⁴ **Tekinalp**, *Yeni Ortaklıklar Hukuku*, § 21 N. 54.

⁵⁶⁵ Bkz. **Ataş**, *Yedek Akçe*, s. 173 vd.

⁵⁶⁶ **Botschaft**, s. 3223.

⁵⁶⁷ **Jula**, s. 346.

⁵⁶⁸ **Yanlı**, *Payın Şirket Edinilmesinde Şekil*, s. 673.

iktisap edebileceği paylarının itibari değerleri toplamı esas sermayenin yüzde onunu (% 10) aşmamalıdır. Bu sınırlama, çıkma veya çıkarılmaya bağlı olarak söz konusu olabilecek iktisaplarda ise yüzde yirmi (% 20) olarak uygulanacaktır⁵⁶⁹. Şayet yüzde yirmilik (% 20) oranın aşılması gerekirse, TTK m. 642/I-b hükmü uygulama alanı bulur ve bir üçüncü kişiyle paylı mülkiyet hâlinde paylar devralınabilir⁵⁷⁰.

Şirketin iktisap ettiği paylarının yüzde onu (% 10) aşan kısım iki yıl içinde elden çıkarılır veya itfa edilir (TTK m. 612/II).

Bununla birlikte ayrılma akçesinin finansmanı amacıyla ek ödeme yükümlülükleri öngörülebilir mi? Ek ödeme yükümü, şirket sözleşmesinde öngörüldüğü ve TTK m. 603'deki şartlar gerçekleştiği hâlde istenebilir. *Tekinalp*'e göre, TTK m. 603/I-c hükmünde ek ödeme yükümlülüğünün yerine getirilmesinin istenebileceği hâllerden biri olarak öngörülen “*şirket sözleşmesinde tanımlanan ve diğer bir özkaynak ihtiyacı doğuran hâl*” kapsamında ayrılma akçesinin ödenmesi için gerekli finansmanın sağlanması girmez⁵⁷¹. Ancak şirket sözleşmesinde ek ödeme yükümlülüğünün ayrılma akçesinin karşılanması için istenebileceği kaydına yer verilmişse bu kayıt geçerli olmalıdır. Nitekim Kanun'da bu yönde bir uygulamayı yasaklayan bir hüküm mevcut değildir. Hükme istinaden şirket sözleşmesine bu yönde bir kayıt konulmasında, muhtevası ve şartları açıkça belirlendikten⁵⁷² sonra herhangi bir beis olmayacaktır.

Ayrılan ortağın paylarının bu bağlamda devralınmasında kural olarak pay devrindeki şekle uyulması gerekir⁵⁷³.

⁵⁶⁹ İsviçre mevzuatı bu oranı yüzde otuz beş (%35) olarak belirlemiştir (Art. 772/2 OR).

⁵⁷⁰ **Tekinalp**, *Yeni Ortaklıklar Hukuku*, § 21 N. 54.

⁵⁷¹ **Tekinalp**, *Yeni Ortaklıklar Hukuku*, § 21 N. 51.

⁵⁷² **Botschaft**, s. 3196.

⁵⁷³ **Yanlı**, *Payın Edinilmesinde Şekil*, s. 683; **Baştuğ**, *Çıkma ve Çıkarılma*, s. 93.

b. Ayrılan Kişinin Esas sermaye Paylarının Devri

Ayrılan ortağın payının bir üçüncü kişi veya bir başka ortak tarafından devralınması mümkündür. Bu durumda ayrılma akçesi de, bu kişilerden alınacak bedel ile ödenecektir. Ayrılma akçesinin bu şekilde karşılanması, teknik olarak olağan bir pay devrinden farklı değildir ve şirketin insicamı ve mali yapısı üzerinde herhangi bir olumsuz etkisi de olmayacaktır.

Söz konusu devir işleminin usulüne ilişkin olarak Kanun'da herhangi bir kayıt yoktur. Bununla birlikte bu noktada pay devrine ilişkin kuralların uygulanmaması için herhangi bir gerekçe yoktur⁵⁷⁴. Bu noktada payın devralınması pazarlıkla olabileceği, açık artırma şeklindeki bir satım da söz konusu olabilecektir⁵⁷⁵.

Gerçek değerın ödenmesi burada da esas olmakla birlikte, bu hâlde de tarafların pazarlık yapmak suretiyle bedeli tespit etmesi mümkündür⁵⁷⁶. Şirket sözleşmesinde ayrılma akçesine ilişkin bir belirleme usulü veya hangi değer üzerinden belirleneceği kaydedilmemiş olabilir. Bu noktada ayrılma akçesi Kanun'da ifade edilen “*gerçek değer*” üzerinden hesaplanarak işlem yapılmalıdır. Fakat payın bir başka şirket ortağı veya bir üçüncü kişi tarafından devralınarak ayrılma akçesinin karşılanacağı durumlarda pay gerçek değerden daha düşük bir bedelle alıcı bulabilir. Bu hâlde pay söz konusu kişiye devredilmeli, payın devir bedeli ile gerçek değer arasındaki fark da ayrılma akçesinin ödenmesine ilişkin esaslara göre şirket tarafından kapatılmalıdır⁵⁷⁷. Özellikle açık artırma usulü satımlarda bu hâl çoğunlukla ihtimal dâhilindedir.

⁵⁷⁴ Yanlı, *Payın Edinilmesinde Şekil*, s. 683; Baştuğ, *Çıkma ve Çıkarılma*, s. 93.

⁵⁷⁵ Baştuğ, *Çıkma ve Çıkarılma*, s. 93; Öztürk Dirikkan, s. 158.

⁵⁷⁶ Tekinalp, *Yeni Ortaklıklar Hukuku*, § 21 N. 55.

⁵⁷⁷ Benzer şekilde Baştuğ, *Çıkma ve Çıkarılma*, s. 94.

c. Esas Sermayenin Azaltılması

Şirketin serbestçe kullanabileceği bir özkaynağı mevcut değilse, TTK m. 642/I-c hükmüne göre esas sermayenin azaltılması ile birlikte ayrılma akçesinin karşılanması mümkündür. Esasında bu hüküm, TTK m. 642/II hükmünün de doğal bir sonucudur. Söz konusu hükme göre şirketin serbestçe kullanılabilir özkaynağa sahip olmaması hâlinde, aradaki fark esas sermayenin azaltılması ile kapatılacaktır. TTK m. 642/I-c'ye göre de şayet şirkette kullanılabilir özkaynak mevcut değilse ayrılma akçesinin tamamı bu şekilde ödenebilecektir.

Esas sermayenin azaltılması özel bir şirket sözleşmesi değişikliğidir⁵⁷⁸. Bununla birlikte limited şirket esas sermayesinin azaltılmasına ilişkin olarak Kanun özgü bir nisap belirlememiştir. Ancak TTK m. 592'de anonim şirket esas sermayesinin azaltılmasına ilişkin hükümleri kıyasen uygulama alanı bulacağı ifade edilmiştir.

Anonim şirketler için esas sermayenin azaltılması TTK m. 473-475 hükümlerinde düzenlenmiştir. Bu hükümde anonim şirket sermayesinin hangi nisaplarla azaltılacağı hakkında bir ifade yer almamakla birlikte, 3'üncü fıkrasında yaptığı atıfla TTK m. 421/III'ye göre sermayenin en az yüzde yetmiş beşini (% 75) oluşturan payların olumlu oyuyla esas sermayenin azaltılabileceğine hükmolunmuştur.

Bununla birlikte, limited şirketlerde esas sermayenin azaltılmasında anonim şirket hükümlerinin kıyasen uygulanacağını belirten TTK m. 592 hükmünde karar nisabına ilişkin herhangi bir ifade yoktur. *Pulaşlı*'ya göre, TTK m. 592 hükmünde yapılan atıf sermayenin azaltılmasına ilişkin karar nisabından ziyade uygulanacak usul ve prosedür ile ilgilidir⁵⁷⁹.

⁵⁷⁸ Esas sermayenin azaltılması hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **Hayrettin Çağlar**, Esas Sermayenin Azaltılması, Ankara 2010.

⁵⁷⁹ **Pulaşlı**, *Şerh*, § 61 N. 147.

Pulaşlı'ya göre esas sermayenin azaltılmasında TTK m. 589/l'deki şirket sözleşmelerinin değiştirilmesine ilişkin temsil edilen oyların ya da esas sermaye payının üçte ikilik (2/3) nisap uygulanmalıdır⁵⁸⁰.

Esas sermayenin azaltılmasına ilişkin genel kurulda ne tür bir sermaye azatımı yapılacağı, yöntemi, azaltılacak sermaye miktarı ve azaltılan sermayenin nasıl kullanılacağına da ortaya konulması gerekir⁵⁸¹.

Esas sermayenin azaltılması ile birlikte, ayrılan ortağa ait paylar itfa edilir ve itfa bedeli ortağa ayrılma akçesi olarak ödenir. Ancak esas sermayenin azaltılmasına ilişkin olarak TTK m. 592'de esas sermayenin borca batık bilançonun iyileştirilmesi amacıyla azaltılması hâlinde şirket sözleşmesinde öngörülen ek ödeme yükümlülüklerinin tamamen yerine getirilmesinin şart olduğu ifade edilmiştir. Sermaye azatımı çıkarılma ile birlikte kısmen de olsa şirket zararlarını da dışarı atıyorsa ek ödemelerin tamamen ödenmesi istenebilir⁵⁸².

Şirketin üzerinde serbestçe tasarruf edebileceği bir özkaynağı yoksa payın devredilebilmesi mümkün değil ve esas sermaye miktarı yasada öngörülen on bin (10,000) TL asgari sınırındaysa ayrılma akçesi nasıl ödenecektir? *Pulaşlı* bu noktada yapılacak iki şey olduğuna dikkat çekiyor: İlk olarak şirket ayrılma akçesini karşılayacak kadar özkaynak oluşturmaya devam edebilir, ancak bu yol uzun ve adil olmadığı için tercih edilmesi beklenemez. İkinci olarak ise, şirket esas sermaye miktarını ayrılma akçesi tutarında artırılıp, akabinde ayrılma akçesi tutarında azaltılarak ayrılma akçesinin ödenmesi mümkün olabilir⁵⁸³. Bununla birlikte önerilen ilk yol, gerçekleşmesi yakın ve beklenen bir şarta bağlıysa, örneğin şirketin kamu ile girdiği ticari ve idari ilişki sonucu yakın tarihli beklenen ve kesin bir hakediş mevcutsa, makul bir yol olarak tercih edilebilir.

⁵⁸⁰ *Pulaşlı, Şerh*, § 61 N. 147.

⁵⁸¹ *Çağlar*, s. 74 vd. Ayrıca esas sermaye azatım türleri için bkz. **Mücahit Ünal**, “Anonim Şirketlerde Esas Sermaye Azaltımı”, Prof. Dr. Tuğrul Ansay’a Armağan, Ankara 2006, s. 615 vd; *Çağlar*, s. 103 vd.

⁵⁸² **Tekinalp**, *Yeni Ortaklıklar Hukuku*, § 21 N. 56.

⁵⁸³ *Pulaşlı, Şerh*, § 61 N. 148.

2. Ayrılmadan Sonra Gerçekleşen Muacceliyet

Limited şirketin serbestçe tasarruf edebileceği özkaynağı mevcut değilse, pay bir üçüncü kişi veya bir ortak tarafından devralınmamışsa ya da esas sermayenin azaltılması mümkün olamamışsa, ayrılma akçesi ortak lehine bir alacak olarak kaydedilebilir (TTK m. 642/III). Diğer yollardan öncelikle yapılan ödemeye bağlı olarak ayrılma akçesi bedeli kısmen veya tamamen alacak olarak kaydedilebilir.

Ayrılan ortağın sahip olduğu bu alacak hakkının borçlusu şirkettir ve bu alacak şirketin tüm alacaklılarından sonra gelen bir alacak hakkıdır⁵⁸⁴ (TTK m. 642/III). Ancak ayrılma akçesi tam olarak ödenmeden şirkette kâr, ikramiye veya prim dağıtılması ya da yedek akçe ayrılması söz konusu olamaz⁵⁸⁵.

3. Zamanaşımı

Ayrılma akçesinin hangi sürede zamanaşımına uğrayacağına ilişkin olarak TTK'da bir hüküm ihdas edilmemiştir. Türk Borçlar Kanunu m. 147/I-4 hükmü şöyledir:

“Madde 147 - Aşağıdaki alacaklar için beş yıllık zamanaşımı uygulanır:

...

4. Bir ortaklıkta, ortaklık sözleşmesinden doğan ve ortakların birbirleri veya kendileri ile ortaklık arasındaki; bir ortaklığın müdürleri, temsilcileri, denetçileri ile ortaklık veya ortaklar arasındaki alacaklar”.

Hükme göre limited şirket ortağının ayrılma akçesi muaccel olmasından itibaren beş (5) yıl içinde zamanaşımına uğrayacaktır. Öğretide kanun metninde açıkça *“ortak”* olanlardan bahsettiği, ayrılma gerçekleşikten sonra ortaklık sıfatının sona erdiğinden bahisle bu hükmün uygulanmasının mümkün olmadığı ileri sürülmüştür⁵⁸⁶. Her ne kadar ortak ayrıldıktan sonra

⁵⁸⁴

Botschaft, s. 3224.

⁵⁸⁵

Tekinalp, *Yeni Ortaklıklar Hukuku*, § 21 N. 57.

⁵⁸⁶

Bkz. Öztürk Dirikkan, s.159.

ortaklık sıfatını haiz olmayacaksa da, şirketler hukuku teorisi ve müktesebatı içinde yer alan ayrılma akçesine ilişkin olarak Kanun'un bu derece lâfzî yorumlanması yerinde değildir.

Bununla birlikte ayrılma akçesinin şirket sözleşmesinden değil de bir mahkeme kararı sonucu doğmuş olması zamanaşımı süresini değiştirecektir. Mahkeme kararının kesinleşmesiyle, bir başka deyişle bir mahkeme ilamına bağlı olarak muaccel olan ayrılma akçesine ilişkin zamanaşımı süresi on (10) yıldır (TBK m. 146).

IV. MUHTEMEL UYUŞMAZLIKLARIN ÇÖZÜLMESİ

Limited şirket ortağının çıkması veya çıkarılması, uygulanan işlemler itibariyle tarafların haklarıyla doğrudan ilgili ve önemli sonuçlar doğurabilecek niteliktedir. Bu yönüyle çıkma ve çıkarılma uygulamalarının her zaman bir takım uyuşmazlıklara yol açma ihtimali vardır.

A. İptal Davası

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, genel kurul kararlarının iptaline ilişkin olarak anonim şirket hükümlerinin limited şirketler için de cari olduğuna hükmetmiştir (TTK m 622).

1. Genel Olarak

Limited şirket ortağının TTK m. 640/l'e göre şirket sözleşmesinde bu yönde bir hüküm bulunması hâlinde genel kurul kararı ile çıkarılabileceğinden daha önce bahsedilmişti. Aynı hükmün ikinci fıkrasında, bu yönde bir karara karşı, kararın noter aracılığıyla kendisine bildirilmesinden itibaren üç (3) ay içinde ilgili ortağın iptal davası açabileceği ifade edilmiştir.

Türk Ticaret Kanunu m. 640/l'e göre alınmış bulunan bir genel kurul kararına karşı iptal davası açabilmenin, ayrı bir hükümle düzenlenmesinde uygulama açısından esasen bir farkı yoktur. Her iki hükme istinaden açılacak davalar aynı usul ve esaslara tabidir. Dava açma süresi bakımında da TTK

m. 640/II ile TTK m. 445 açısından üç (3) aylık bir hak düşürücü süre öngörülerek herhangi bir fark ortaya konmamıştır.

Kanun koyucunun çıkarılma kararına karşı iptal davası açılabilmesine ilişkin TTK m. 640/II düzenlemesi ilk bakışta gereksiz görülebilir. Gerçekten de, uygulamada TTK m. 622 ve atıfta bulunduğu anonim şirketlere ilişkin TTK m. 445 hükümlerine istinaden TTK m. 640/II hükmüne gerek kalmaksızın iptal davası açılabilecektir. Bu açıdan bu yönde gelebilecek eleştirilerde haklılık payı vardır⁵⁸⁷.

Bununla birlikte, kanun koyucunun çıkarılmaya ilişkin olarak iptal davası açma hakkını, şirkete çıkarma hakkın bahsettiği hükmün hemen ardında yer vermesinde muhakkak surette bir hikmet vardır. Öncelikle her ne kadar makul olmasa da TTK m. 640/I hükmüne göre alınmış çıkarma kararlarının iptal davasına konu olamayacağına ilişkin ileri sürülebilecek muhtemel görüşler engellenmiştir. Yanı sıra, TTK m. 640/II hükmünü Kanun tarafından şirkete ve çıkarılan ortağa yapılmış güçlü bir hatırlatma olarak algılamakta fayda vardır. Şöyle ki; şirketin bir ortağa çıkarma müeyyidesini uygularken ölçülü ve hakkaniyete uygun davranması ve çıkarılan ortağın da böyle bir müeyyide ile karşı karşıya kalması durumunda sahip olduğu hakları kullanabilmesi noktasında Kanun 'un bu hükme, aynı madde numarasında ve hemen ardındaki fıkrada yer vermesi isabet olmuştur. Bu aynı zamanda, çıkarılma gibi ortağın şirkete ilişkin tüm haklarının elinden alındığı bir müeyyidenin uygulanmasında ne derece hassas olunduğunun bir ifadesidir.

Limited şirket ortağı, şirket sözleşmesinde öngörülen sebeplere (TTK m. 640/I) istinaden şirketten çıkarılmış ve buna bağlı olarak TTK m. 640/II'ye göre iptal davası açmışsa, şirketin aldığı çıkarma kararı askıda geçersizdir.

⁵⁸⁷

Bu hususta bkz. **Kendigelen**, *İlk Tespitler*, s. 491. Ancak bu iki hüküm arasında ciddi bir fark vardır. Anonim şirket genel kurul kararlarının iptalini düzenleyen TTK m. 445'e göre genel kurul kararlarına karşı açılacak iptal davalarında süre genel kurul kararının alındığı tarihten, TTK m. 640/II gereği çıkarılmaya ilişkin genel kurul kararına karşı açılacak iptal davalarında ise noter aracılığıyla yapılacak bildirimden itibaren başlayacaktır. Bkz. **Bilgili/Demirkapı**, s. 409.

Mahkemenin iptal davasını kabulü ile ortak şirkette kalır, red hâlinde ise askıdaki çıkarma kararı geçerli hâle gelir⁵⁸⁸.

Bu noktada şimdiye kadar yapılan açıklamalar teorik olarak genel kurulun TTK m. 640/III'e göre haklı sebeple çıkarma talebiyle mahkemeye başvurma kararına karşı açılacak iptal veya butlan davası için de geçerlidir.

2. Yargılama

Limited şirket genel kurul kararlarının iptaline ilişkin davanın görülmesi TTK ve HMK bağlamında gerçekleşecektir.

a. Taraflar

Genel kurul kararlarının iptalini ancak ortaklar, müdürler kurulu veya kendileri için şahsi sorumluluğun söz konusu olacağı hâllerde şirket müdürleri açabilir⁵⁸⁹.

Söz konusu davayı yalnızca çıkarılması istenen ortak değil, diğer ortaklar da açabilir. Diğer ortaklar, yanı sıra bir başka ortağın çıkma talebinin genel kurulda kabul edilmesi kararına karşı da iptal davası açabilirler. İptal davası açma hakkının kaldırılması, sınırlandırılması veya herhangi bir şarta bağlanmasını öngören bir esas sözleşme hükmü ya da bir genel kurul kararı geçersizdir⁵⁹⁰. Bununla birlikte iptal davası açma hakkının doğmasından sonra dava hakkından feragat mümkündür⁵⁹¹.

Ortakların genel kurul kararlarına karşı iptal davası açabilmesi için TTK m. 446/I-a hükmü taraf sıfatına ait özel bir dava şartı öngörmüştür. Hükme göre ortağın iptal davası açabilmesi için toplantıda hazır bulunması, karara olumsuz oy vererek muhalefetini tutanağa geçirtmesi gerekir.

Bununla birlikte;

⁵⁸⁸ **Tekinalp**, *Yeni Ortaklıklar Hukuku*, § 21 N. 45.

⁵⁸⁹ **Pulaşlı**, *Şerh*, § 62 N. 44.

⁵⁹⁰ **Haluk Nami Nomer**, Kişi Birliklerinde Genel Kurul Kararlarının Geçersizliğine İlişkin Temel Esaslar, İstanbul 2008, s. 180; **Saka**, s 253.

⁵⁹¹ **H. Nomer**, s. 181.

- Çağrının usulüne göre yapılmadığını
- Gündemin gereği gibi ilan edilmediğini
- Genel kurula yetkisi olmayan kişilerin veya temsilcilerinin genel kurula katılıp oy kullandıklarını
- Genel kurula katılmasına ve oy kullanmasına haksız olarak izin verilmediğinin,

ortak tarafından ileri sürülmesi hâlinde bu dava şartının aranmayacağı, toplantıda hazır bulunup bulunmamanın veya olumsuz oy kullanıp kullanmamanın önemsiz olduğu hâller olarak TTK m. 446/II'de kayıt altına alınmıştır.

Söz konusu iptal davası TTK m. 446/II'ye göre tarafa ilişkin özel dava şartı aranmaksızın açıldığı takdirde, yine aynı Kanun bendine göre ispatı gerekli bir husus söz konusu olmaktadır. Buna göre dava şartını kaldıran yukarıdaki hâllerin muhakkak surette genel kurul kararlarının alınmasında etkili olması gerekir. Ancak bu husus, daha ziyade davanın görülmesi esnasında tespit edilebilir niteliktedir.

İptal davasının açılabilmesi için Kanun'da öngörülen bu hâllerin gerçekleşmesi kural olarak yeterlidir, dava açan ortağın ayrıca hukuki yararının varlığını ispat etmesi gerekmez⁵⁹².

İptal davasında davalı taraf limited şirketin tüzel kişiliğidir. Şirketi davada müdürler temsil eder, ancak davayı müdürler açmışsa kayyım tayin edilmelidir.

b. Süre

İptal davası açma süresi için gerek TTK m. 640/II gerekse TTK m. 445'e göre üç (3) aydır.

⁵⁹²

Zafer Saka, Anonim Ortaklıklarda Genel Kurul, İstanbul 2004, s. 249.

İptal davası açılmasına ilişkin süre hak düşürücü niteliktedir ve sürenin geçirilmesiyle birlikte iptal davası açma hakkı düşer. Süreye bağlı olarak iptal davası açma hakkı düşmüşse, bu husus mahkeme tarafından re'sen dikkate alınır⁵⁹³. Hak düşürücü sürenin niteliği itibariyle şirketin davanın görülmesini kabul etmesi mümkün değildir⁵⁹⁴.

c. Muhtemel İptal Sebeplerinin Değerlendirilmesi

Mahkeme açılmış ve önüne gelmiş uyuşmazlığı incelerken TTK m. 446/I ve II hükümlerine göre ikili bir ayrıma tabi tutmalıdır.

Açılmış bulunan davada dava sebebi olarak TTK m. 646/II hükmünde sayılan hâller gösterilmişse, mahkeme hükmündeki aykırılıkların karar etki edip etmediğini inceleyecektir⁵⁹⁵. Söz konusu aykırılıkların kararı etkilemiş olması bir dava şartı değildir⁵⁹⁶. Bu incelemenin yapılması yalnızca Kanun'da zikredilen aykırılıklar için geçerlidir, bunun dışında kanuna veya şirket sözleşmesine aykırılıklar için TTK m. 446/II hükmü uygulama alanı bulmaz⁵⁹⁷.

Mahkeme, önüne gelen uyuşmazlıkta şirket sözleşmesinde öngörülen çıkarma sebebinin gerçekleşip gerçekleşmediğini inceleyecektir. Bu incelemenin kapsamına şirket sözleşmesine kayıtlı bu sebepleri tarafların özgürlüklerini ciddi şekilde sınırlayıp sınırlamadığını da TMK ve TBK çerçevesinde inceleyerek geçerliliklerini değerlendirecektir⁵⁹⁸.

Bununla birlikte mahkemenin şirket sözleşmesindeki sebeplerin haklılığını veya yerindeliğini incelemesi ve bu yönde bir hüküm vermesi mümkün değildir⁵⁹⁹.

⁵⁹³ **Pulaşlı**, *Şerh*, § 61 N.136; **Erdoğan Moroğlu**, Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, 4. Bası, İstanbul 2004, s. 237.

⁵⁹⁴ **Saka**, s. 279; **Tekil**, *Anonim Şirketler*, s. 29 ve dn. 2.

⁵⁹⁵ Söz konusu aykırılıkların karara etki etmelerinden anlaşılması gereken, söz konusu aykırılıklar yapılmamış olsaydı genel kurul kararının hiç alınmaması veya başka türlü bir karar alacak olmasıdır. Bkz. **Tekinalp**, *Yeni Anonim ve Limited Ortaklıklar*, § 15 N. 8.

⁵⁹⁶ **Tekinalp**, *Yeni Anonim ve Limited Ortaklıklar*, § 15 N. 6.

⁵⁹⁷ **Tekinalp**, *Yeni Anonim ve Limited Ortaklıklar*, § 15 N. 7.

⁵⁹⁸ **Pulaşlı**, *Şerh*, § 61 N. 133.

⁵⁹⁹ **Pulaşlı**, *Şerh*, § 61 N. 133.

Şirket sözleşmesinde çıkarılma sebeplerine ilişkin olarak genel nitelikli ve ucu açık sebeplere yer verilmemelidir. Yapılacak düzenleme mümkün olduğunca belirli olmalıdır ve tereddüt uyandırmamalıdır. Bununla birlikte genel nitelikli çıkarılma sebepleri şirket sözleşmesine kaydedilmişse bunlar dar yorumlanmalıdır⁶⁰⁰.

3. İptal Kararının İcrası

Limited şirket genel kurul kararının iptali hâlinde özellikle şirket ve yönetim kurulu açısından giderilmesi güç sonuçların ortaya çıkması ihtimaline karşılık TTK m. 449'da genel kurul kararının geri bırakılmasına karar verilebileceği ifade edilmiştir⁶⁰¹.

İptal hükmü, bozucu yenilik doğuran bir hüküm niteliğindedir. Yargı kararından itibaren genel kurul kararının alındığı tarihe kadar geriye yürür ve genel kurul kararını ortadan kaldırır⁶⁰².

B. Tespit Davası

Limited şirket genel kurul kararlarının yokluğu veya butlanının tespiti mahkemeden istenebilir.⁶⁰³ Bu noktada HMK'nın tespit davasının ilişkin hükümleri uygulama alanı bulur⁶⁰⁴. Bununla birlikte butlan ve yokluğa ilişkin olarak ileri sürülen farklar daha ziyade teorik bir anlam ifade eder⁶⁰⁵.

⁶⁰⁰ Botschaft, s. 3222.

⁶⁰¹ Moroğlu, *Hükümsüzlük*, s 254.

⁶⁰² Tekil, *Anonim Şirketler*, s. 396; Eren, s. 309; Sungurtekin Özkan, s. 559.

⁶⁰³ Önder, s. 111; Poroy (Tekinalp/Çamoğlu), N. 720; Moroğlu, *Hükümsüzlük*, s. 29.

⁶⁰⁴ Moroğlu, *Hükümsüzlük*, s 145.

⁶⁰⁵ Poroy (Tekinalp/Çamoğlu), N. 720. Aksi yönde Moroğlu, *Hükümsüzlük*, s. 27 vd.

1. Butlanın Tespiti

a. Genel Olarak

Limited şirket genel kurul kararlarının butlanına ilişkin olarak TTK m. 622, anonim şirket hükümlerinin kıyasen uygulama alanı bulacağını ifade etmiştir⁶⁰⁶.

Batıl olan genel kurul kararları en baştan itibaren hükümsüzdür ve daha sonradan sağlıklı hâle gelerek hüküm ve sonuç doğurmaları mümkün değildir⁶⁰⁷.

Kanun'da butlan davası açma süresi belirtilmiş değildir. Butlan sebepleri mahkeme nezdinde itiraz olarak ileri sürülebileceği gibi, herhangi bir süreye bağlı kalmaksızın bir tespit davası olarak mahkeme önüne getirilebilir⁶⁰⁸. Ancak butlanın bir tespit olarak süreye bağlı olmaksızın ileri sürülebilmesi işlem güvenliği tehlikeye atabilecek niteliktedir ve yıllar sonra dahi ilgili genel kurul kararının hükümsüz olduğunun ileri sürülebilmesi anlamına gelir. Nitekim Alman hukukunda genel kurul kararlarının geçersizliği kararın ticaret siciline tescilinden itibaren üç yıl geçtikten sonra ileri sürülememektedir⁶⁰⁹. Bu noktada genel hükümlerin uygulanması⁶¹⁰ ve butlanın dürüstlük kuralları çerçevesinde ileri sürülmesi gözetilmelidir⁶¹¹.

Bununla birlikte butlan davası açabileceklerin kim olduğu Kanun'da belirlenmemiştir. Menfaat sahiplerinin bu davayı açabileceğinin kabul etmek mümkündür.

⁶⁰⁶ Her ne kadar Kanun'da anonim şirket genel kurul kararlarına karşı açılacak davalar iptal ve butlan davaları sayılmışsa da, öğretide genel kurul kararlarının yokluğunun tespiti için de dava açılabilmesi kabul görmektedir. Bkz. Pulaşlı, § 29 N. 355 vd; Önder, s. 111.

⁶⁰⁷ **Safa Reisoğlu**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 16. bası, İstanbul, 2004, s. 121; **Yıldız**, *Limited Şirketler*, s. 235; **Eren**, s. 301.

⁶⁰⁸ **Poroy (Tekinalp/Çamoğlu)**, N. 720; **Yıldız**, *Limited Şirketler*, s. 235.

⁶⁰⁹ **Pulaşlı**, § 29 N. 371.

⁶¹⁰ **Tekinalp**, *Yeni Anonim ve Limited Ortaklıklar*, § 15 N. 10.

⁶¹¹ **Moroğlu**, *Hükümsüzlük*, s. 152 vd.

b. Muhtemel Butlan Sebepleri

Anonim şirket genel kurul kararlarının butlanını düzenleyen TTK m. 447 hükmü sınırlı olmayacak şekilde butlan hâllerinden bahsetmiştir.

Örnek mukabilinden butlan hâllerini düzenleyen TTK m. 447 hükmü, (a) ve (b) bentlerinde butlan hâllerini özellikle ortakların vazgeçilmez ve mütesep haklarının kaldırılması veya sınırlandırılmasıyla ilgili olarak ihdas etmiştir. Hükmün (c) bendi ise, anonim şirketin temel yapısını bozan ve sermayenin korunmasına ilişkin hükümlere aykırılığı butlan sebebi olarak öngörmüştür

Bir ortağın çıkma ve çıkarılmasıyla ilgili alınmış olan bir genel kurul kararında, ortakların bu karara karşı iptal davası açamayacağı şeklindeki bir kaydın yer alması mümkün değildir. İptal davası açma hakkının vazgeçilmez niteliği göz önüne alındığında, söz konusu bu kararın butlanla malûl olması kaçınılmazdır.

Limited şirketlerde çıkma ve çıkarma bağlamında alınmış bulunan genel kurul kararlarında, muhtemel butlan hâlleri TTK m. 447'nin (a) ve (b) bentleriyle ilgili olabileceği gibi, daha ziyade (c) bendinde belirlenen hususlara aykırılık daha sık karşılaşılabilecek niteliktedir.

Bu noktada limited şirketin temel yapısını bozan kararların ne olduğundan bahsetmek gerekecektir.

6102 sayılı Kanun ile limited şirketin anonim şirkete daha da yaklaştığı daha önce çeşitli başlıklar altında ifade edilmişti. Bu bağlamda, özden organ ilkesinden vazgeçilmesi, ortakların sorumluluğunun tam olarak sınırlı olduğu ve şirket borçlarından sorumlu olmadığı, bağımsız denetim gibi hususlar limited şirketin temel yapısını oluşturacaktır. Bu yapıyı bozacak nitelikteki kararlar batıldır. Örneğin çıkarılan ortağın ayrılma akçesinin ödenmesinden ortakların pay sahipliği oranında sorumlu olmasına ilişkin bir karar batıldır.

Bunun gibi ayrılma akçesinin ödenmesine ilişkin işlem denetçisi raporlarına ihtiyaç olmadığına ilişkin kararlar da bu kapsamda sayılabilir.

Sermayenin korunması ilkesi ise, çıkma ve çıkarılma hususunda özellikle ayrılma akçesinin ödenmesine ilişkin olarak gündeme gelecektir. Şirket sermayesi, şirketin varlığını verimli bir şekilde sürdürebilmesi ve şirket alacaklarının teminat altında alınması açısından nihai malvarlığı değeridir. Örneğin herhangi bir kullanılabilir özkaynak olmaksızın ve esas sermaye artırımına gidilmeksizin şirket sermayesinden ayrılma akçesinin ödenmesine ilişkin karar butlanla malûl olacaktır.

Butlan sebeplerinin tipik örneklerinden biri de karar nisaplarına aykırı olarak alınmış genel kurul kararlarıdır⁶¹². Limited şirketler için özel nisaplar öngörülmüş bulunan çıkma ve çıkarılma hâllerinde özellikle kanuni nisaba aykırılık beraberinde butlan müeyyidesini gündeme getirecektir.

Kanun'da belirtilen butlan sebepleri dışındaki emredici hükümlere aykırılıklarda butlanın ikinciliği ilkesi dikkate alınmalıdır⁶¹³. Şayet söz konusu aykırılığa ilişkin olarak iptal etme yeterli ve tatmin edici bir müeyyide olacaksa genel kurul kararının butlanı yerine iptali tercih edilmelidir.

Butlan hâllerinin Türk Ticaret Kanunu'nda sayılanlar ile sınırlı olmadığı ifade edilmişti. Bu noktada genel olarak butlan müeyyidesinin uygulanması için Borçlar Kanunu m. 27 (TMK 5 ve TTK 1 aracılığıyla) uygulama alanı bulacaktır⁶¹⁴.

⁶¹² Yıldız, *Limited Şirketler*, s. 236.

⁶¹³ TTK m. 447 gerekçesi.

⁶¹⁴ Moroğlu, *Hükümsüzlük*, s. 127.

2. Çıkmanın Hükümsüzlüğünün Tespiti

Tespit davası kavramı, 6100 sayılı HMK ile birlikte milli mevzuata resmen dâhil olmuştur ancak bundan önce de öğretide ve uygulamada kabul görmüş bir müesseseydi⁶¹⁵.

Limited şirket ortağının şirket sözleşmesindeki bir hükme istinaden bir bildirim ile şirketten ayrılma iradesini ortaya koyması mümkündür. Bu bağlamda, ortağın bildirimini şirkete ulaştığı anda hüküm ifade edecektir.

Bununla birlikte şirket ve idarecileri, bildirimde bulunan ortağın çıkma hakkının doğmadığını, buna bağlı olarak da yaptığı bildirimin bir hüküm ifade etmediğini ve çıkmanın gerçekleşmediğini düşünmeleri mümkündür. Bu noktada, şirketin yapacağı HMK m. 106 hükmüne göre bir tespit davası açarak, şirket ile ortak arasındaki ortaklık ilişkisinin devam ettiğini ileri sürmektir⁶¹⁶.

Tespit davasının görevi, bir hukuki ilişkinin mevcut olup olmadığını tespit etmek ve bu suretle hukuki belirsizliği gidermektir⁶¹⁷.

Tespit davasının dinlenebilmesi için dava şartlarından farklı olarak iki şartın daha gerçekleşmesi gerekir. Bunlar taraflar arasındaki bir hukuki ilişki ve tespit davası açmada bir hukuki yararın bulunmasıdır⁶¹⁸.

Öğretide hukuki yarar kavramına ilişkin olarak eda davasının açılabilmesi hâllerde tespit davasının açılmasında hukuki yarar yoktur şeklinde bir mülahaza genel kabul görmüştür⁶¹⁹. Bu noktada, şirketin ortaklık sıfatının devam ettiğine dair bir tespit davası açmak yerine, ortağı borç ve yükümlülüklerini yerine getirmeye zorlamak için bir eda davası açmasının mümkün olduğundan bahisle tespit davasının açılmasına gerek olmadığı ileri sürülebilir. Ancak konuyu şirketler hukukunun özgü yapısı içinde ele almak

⁶¹⁵ Bkz. **Baki Kuru/Ali Cem Budak**, Tespit Davaları, 2. Baskı, İstanbul 2010, s. 61.

⁶¹⁶ **Taşdelen**, s. 178.

⁶¹⁷ **Umar**, s. 292; **Kuru/Budak**, s. 69.

⁶¹⁸ **Kuru/Budak**, s. 80 vd.

⁶¹⁹ **Kuru/Budak**, s. 127 ve dn. 114.

gerekir. Şirketin ortaklık yapısının çok kısa bir süre için dahi olsa belirsiz olması, hem diğer ortaklar hem de şirketle ticari ilişki içinde olan diğer şahıslar için - başta alacaklılar - ciddi bir huzursuzluk kaynağıdır.

SONUÇ

1. Limited şirketlerde ortak ile şirket arasındaki ilişkiyi tam olarak anlayabilmek için ortakların hak ve borçlarından bahsetmek gerekir. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu limited şirket ortaklarının hak ve borçlarını ayrıntılı bir şekilde düzenlemiştir. 6102 sayılı Kanun ile birlikte limited şirket ortaklarının hak ve borçlarıyla ilgili olarak esaslı değişiklikler söz konusu olmuştur. Öncelikle şirket ortağının asli borcu niteliğindeki sermaye koyma borcunun şirketin kuruluş aşamasında yerine getirilmesi gerektiği hüküm altına alınarak, sermaye koyma borcunun yerine getirilmesinde temerrüt hâlleri ve buna bağlı müeyyidelerin düzenlenmesi ihtiyacı ortadan kalkmıştır. Bunun yanı sıra, ortakların asli yükümlülüğü olan sermaye ödeme borcuna ortaklar için yan edim ve ek ödeme yükümlülükleri öngörülebileceğine Kanun'da yer verilerek ortakların yükümlülüklerinin genişletilmesine imkân sağlanmıştır. Ortakların hak ve borçlarına değinmek, ortak ve şirket için oldukça önemli sonuçlar doğuran çıkma ve çıkarılma müesseselerinin anlaşılması için kaçınılmazdır. Çünkü çıkma ve çıkarılma, büyük ölçüde karşılıklı hak ve borçların ihlal edilmesinden kaynaklanmaktadır.

2. Çalışmanın ikinci bölümünde bahsedilen limited şirket ortağının çıkma hakkı, TTK m. 638'de düzenlenmiştir. Ancak Kanun'un çeşitli hükümleri de çıkma hakkına ilişkin düzenlemeler içermektedir.

Hükümde ortaklara şirket sözleşmesiyle çıkma hakkının tanınabileceği gibi, ortağın şirket sözleşmesinde yer alıp almamasından bağımsız olarak haklı bir sebebe dayanarak mahkemeden karar verilmesini talep edebileceği ifade edilmiştir. Şirket sözleşmesine çıkma hakkına ilişkin çeşitli kayıtlar konulabilir. Bu kayıtlar esasa ilişkin olarak çıkma hakkının hangi hâllerde doğacağıyla ilgili olabileceği gibi, şekle ilişkin olarak çıkma bildiriminin süresi veya şekli ile ilgili de olabilir. Şirket ortağı şirket sözleşmesindeki hükme istinaden bir muhatabının şirket olduğu bir çıkma bildiriminde bulunarak bu hakkını kullanır. Bildirim şirkete ulaştığı anda hüküm ifade eder.

3. Bununla birlikte TTK m. 638/II'de ise haklı sebeple çıkma hakkı düzenlenmiştir. Haklı sebep, ortak ile şirket arasındaki hukuki ilişkiyi ortak açısından çekilmez kılan vaka ve vakıalardır. Vazgeçilmez ve mutlak bir niteliğe sahip olan haklı sebeple çıkma hakkının şirket sözleşmesiyle kaldırılması mümkün değildir. Haklı sebeple çıkma hakkı dava yoluyla kullanılır. Görülecek davada mahkeme haklı sebebin gerçekleşip gerçekleşmediğini değerlendirecek ve davacı ortağı haklı bulduğu takdirde çıkma kararını verecektir. Şüphesiz ki bu karara karşı yargı yolu açıktır.

6. Limited şirket ortağının çıkmasını gündeme getirecek bir diğer hâl de TTK m. 141'de yer alan şirket birleşmeleri esnasında söz konusu olan çıkma hakkıdır. Şirket birleşmelerinde kural olarak pay sahipliğinin devamlılığı ilkesi geçerlidir. Hüküm bu ilkenin bir istisnasını teşkil etmektedir. Buna göre birleşmeye katılan şirketler birleşme sözleşmesinde ortaklara devralan şirkette pay sahibi olmak yerine belirli bir ayrılma akçesi karşılığında çıkma hakkı tanıyabilir. Birleşme sözleşmesinde yer alan çıkma hakkının geçerli olabilmesi için sözleşmedeki bu şartın mevcut oy haklarının yüzde doksanı (% 90) tarafından onaylanması şarttır. Kanaatimce birleşme sözleşmesine olumlu oy veren ortakların da çıkma hakkını kullanabilmesi TTK'ya göre mümkündür. Ancak bu yönde bir talep, somut olayın şartlarına göre hakkın kötüye kullanılmasının bir tezahürü olabilir.

7. Türk Ticaret Kanunu'nun 636'ncı maddesi her ortağın haklı sebeplerin varlığı hâlinde mahkemeden şirketin feshini talep edebileceğini ifade etmiştir. Ancak usul hukukundaki taleple bağıllık ilkesinin bir istisnası olarak, mahkemenin fesih talebini kabul veya reddetmekten başka, duruma uygun düşen ve kabul edilebilir bir başka çözüme karar verebileceği de hükümde yer almıştır. Duruma uygun düşen ve kabul edilebilir çözümlerden biri olarak, limited şirket ortağının çıkmasına karar verilmesi muhtemeldir.

Limited şirket ortağının şirket sözleşmesindeki herhangi bir kayda dayanmaksızın şirkete yapacağı bir bildirimle çıkmasının mümkün olup olmadığı noktasında Kanun'da bir açıklık yoktur. Ancak öğretide haklı olarak,

tüm ortakların kabulü ile bu bildirimin sonuç doğuracağı genel olarak kabul görmüştür.

8. Çıkma hakkıyla ilgili olarak 6102 Sayılı Kanun ile getirilmiş en ciddi yenilik öğretide tartışmalara yol açması muhtemel olan “Çıkmaya Katılma” müessesesidir. Çıkmaya katılma, limited şirket ortağının, bir bildirimde bulunarak çıkma talebinde bulunması üzerine çıkmaya katılacağını şirkete bildirmesi veya haklı sebeple açılmış bir çıkma davasına katılmak için mahkemeye başvurmasıyla söz konusu olur.

Çıkmaya katılmanın gerçekleşmesi için öncelikle bu hakka sahip olan ortakların daha öncesinde bir başka ortağın çıkma talebinde bulunduğunu öğrenmeleri gerekir. Kanun bu noktada şirket müdürlerine bir yükümlülük getirmiş, çıkma bildiriminde bulunulduğu veya çıkma davasının açıldığının gecikmeksizin diğer ortaklara bildirileceğini ifade etmiştir (TTK m. 639/I).

Bildirimden itibaren bir (1) ay içinde çıkmaya katılmak isteyen ortağın bu iradesini ortaya koyması gerekir. Daha önce çıkma talebinde bulunmuş ortak, şirket sözleşmesinde yer alan bir sebebe dayanarak çıkma bildiriminde bulunmuşsa çıkmaya katılmak isteyen ortak aynı haklı sebebin kendisi yönünden de geçerli olduğunu ileri sürerek çıkmaya katılmak istediğini şirkete bildirebilir. Öğretide çıkmaya katılmak isteyen ortağın daha önce çıkma bildiriminde bulunan ortakla aynı sebebe dayanmasının şart olmadığı kabul edilmiştir. Bununla birlikte öğreti, şirket sözleşmesinde, çıkma sebeplerine farklı kategoriler altında yer verilmiş ise, çıkmaya katılma talebi ancak aynı kategoride yer alan bir sebebe istinaden talep edilebileceğini kabul etmiştir. Kanaatimce Kanun’un ruhuna ve amacına uygun olarak, farklı kategorideki bir sebebe istinaden çıkmaya katılma hakkının kullanılabilmesi mümkün olmalıdır.

Açılmış bulunan bir çıkma davasının reddedilmesi hâlinde, buna bağlı olarak açılmış çıkmaya katılma davasının akıbeti ne olacaktır? Öğretide bu soruna değinilmemiştir, ancak çıkma davasından feragatin çıkmaya katılma davasını düşüreceği ifade edilmiştir. Kanaatimce, çıkma davasından feragat

veya çıkma davasının reddedilmesi hâlinde, çıkmaya katılma davası başlı başına bir çıkma davasıymışçasına yürütülmelidir. Aksi yönde bir çözümün benimsenmesi, sebebi tamamen farklı olan davaların kaderini mutlak surette birleştirmek anlamına gelir ki, bu da Kanun'un ruhuna ve amaçlarına, usul ekonomisine ve hakkaniyete aykırı olacaktır.

Bunun gibi şayet açılmış bir haklı sebeple çıkma davası söz konusu ise, mahkemeye başvurarak bu çıkma davasına katılma talebinde bulunabilir. Çıkma davasına katılma, HMK ve usul hukukunda yer alan davaya müdahale kavramından farklı olarak, kendine özgü bir katılmadır.

9. Çıkarılma, çıkma kavramı gibi bir üst kavram olan ve ortağın şirketle olan ilişkisinin sona erdiği tüm durumları ifade eden ayrılma kavramının tezahürlerinden biridir. Şirket ortağının çıkarılması özgü olarak TTK m. 640'da düzenlenmiştir, yanı sıra ortağın çıkmasında olduğu gibi TTK'nın çeşitli maddelerinde de ortağın çıkarılmasına ilişkin hükümler yer almaktadır.

Limited şirket sözleşmesinde ortağın genel kurul kararı ile şirketten çıkarılabileceği sebepler öngörülebilir. Şirket sözleşmesinde çıkarılma sebeplerine yer verilmesinde sözleşme serbestisi geçerli olmakla birlikte, bu serbesti hukukun genel ilkeleri ve eşit işlem ilkesi ile sınırlıdır. Şirket sözleşmesine kaydedilebilecek çıkarılma sebeplerini sınırlı olarak saymak mümkün değilse de, bunların büyük ölçüde ortağın borç ve yükümlülüklerini ihlal etmesiyle ilgili olacaktır.

Çıkarma kararını alma yetkisi şirket genel kuruluna aittir ve bu yetki devredilemez niteliktedir. Çıkarma kararı TTK m. 621/I-h hükmü bağlamında önemli kararlar arasındadır ve temsil edilen oyların en az üçte ikisinin ve oy hakkı bulunan esas sermayenin tamamının salt çoğunluğunun bir arada bulunması hâlinde alınabilecektir.

10. Türk Ticaret Kanunu'nun 640'ıncı maddesinin 2'inci fıkrasına göre genel kurul, şirket sözleşmesindeki çıkarma sebepleri istinaden bir ortağı çıkarma kararı alırsa, ortak bildirimden itibaren üç (3) ay içinde dava açabilir.

Türk Ticaret Kanunu'nun 622'inci maddesi ve atıfta bulunduğu anonim şirketlere ilişkin TTK m. 445 hükümlerine istinaden TTK m. 640/II hükmüne gerek kalmaksızın iptal davası açılabilceğı düşünöldüğünde, kanun koyucunun, ortağın genel kurul kararı ile çıkarılmasına ilişkin hükmün hemen arkasında iptal davası açılabilceğine ayrıca yer vermesi, ortaklık haklarına verilen önemin bir ifadesi olmuştur.

11. Kanun, limited şirket ortağının haklı sebeple çıkma hakkına karşılık hak eşitliğini sağlamak amacıyla şirkete de ortağı haklı sebeple çıkarma hakkı tanımıştır. Haklı sebeple çıkarma, TTK m. 640/III'de düzenlenmiştir. Düzenlemeye göre ortağın haklı sebeple çıkarılması için, haklı bir sebebin varlığı, şirketin bu yöndeki talebi ve bir mahkeme kararı gerekir.

Haklı sebep kavramı limited şirketlere ilişkin olarak tanımlanmamıştır ancak haklı sebebin tayininde kollektif şirketlerin sona ermesine ilişkin düzenlenmiş olan TTK m.245 hükmünden de yararlanmak mümkündür. Bununla birlikte haklı sebebin varlığını somut olay adaletine göre büyük ölçüde mahkeme tespit edecektir. Haklı sebebin gerçekleşmesi için kural olarak çıkarılması istenen ortağın kusurlu olması gerekmez. Ancak tamamen kusursuz bir ortağın çıkarılması talebi, hassasiyetle değerlendirilmelidir.

Haklı sebeplerle ortağın çıkarılmasını mahkemeden talep etme yetkisi şirkete tanınmıştır. Şirket, bu yönde bir genel kurul kararı alacaktır. Bu karar TTK m. 621/I-h hükmü gereğı önemli kararlar arasındadır ve nitelikli bir çoğunluk gerektirir. Hükme göre karar ancak temsil edilen oyların en az üçte ikisinin ve oy hakkı bulunan esas sermayenin tamamının salt çoğunluğunun bir arada bulunması hâlinde alınabilir.

Çıkarılma müeyyidesi şirket için başvurulacak en son çare olmalıdır. Mahkeme yargılama esnasında, şirketin çıkarma talebinden önce başka çarelere başvurup başvurmadığını da incelemelidir. Türk Ticaret Kanunu m. 1521'e göre, haklı sebeple çıkma davasında basit yargılama usulü uygulanacaktır. Mahkemenin çıkarma yönünde vereceğı karar yenilik doğurucu niteliktedir.

12. Limited şirket ortağının çıkarılması, ortağın çıkma hakkında olduğu gibi yalnızca çıkarılmaya özgü TTK m. 640 hükmünde düzenlenmiş değildir. Kanun'un diğer bazı hükümlerinde de ortağın çıkarılması sonucunu doğurabilecek düzenlemeler mevcuttur. Bunlardan biri TTK m. 636/III'de yer alan bir limited şirket ortağının haklı bir sebebe istinaden şirketin feshini talep etmesi durumunda mahkeme taleple bağlı olmaksızın feshi yerine fesih talebinde bulunan ortağın şirketten çıkarılması karar verebilmesidir. Kanun burada *“duruma uygun düşen ve kabul edilebilir bir başka çözüm”* olarak fesih talep eden ortağın çıkarılmasını bizzat kendisi öngörmüştür. Mahkeme, fesih talebiyle önüne gelen uyuşmazlığa, fesih yerine ortağın çıkarılmasına karar verecekse, ortağa verilecek ayrılma akçesini de gerçek değer üzerinden hesaplatarak kararda yer vermelidir.

Limited şirket ortağının çıkarılmasının söz konusu olabileceği bir diğer hâl de şirket birleşmeleriyle ilgilidir. Birleşme sözleşmesiyle şirket ortağına tanınabilecek çıkma hakkında olduğu gibi, birleşmeye katılan şirketler birleşme sözleşmesinde bazı ortakların devralan şirkette pay sahibi olmak yerine belirli bir ayrılma akçesi karşılığında çıkarılmasını öngörebilirler. TTK m. 151/V'e göre çıkarılma kaydının yer aldığı birleşme sözleşmesinin mevcut oy haklarının yüzde doksanı (%90) tarafından onaylanması gerekir. Her ne kadar hükümde çıkarılacak ortak veya ortakların devamlı olarak sorun çıkarmasından bahsedilmemişse de TTK m. 141 gerekçesinde bu yönde bir ifade yer almıştır.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile limited şirketler için de uygulama alanı bulacak olan *“şirketler topluluğu”* mevzuatımıza dâhil olmuştur. Kanun'un *“satın alma hakkı”* kenar başlığı altında düzenlediği madde 208'e göre; hâkim şirket doğrudan veya dolaylı olarak limited şirketin paylarının ve oy hakkının en az yüzde doksanına (% 90) sahipse ve azınlığın şirketin çalışmasını engelliyor, dürüstlük kuralına aykırı davranıyor, fark edilir sıkıntı yaratıyor veya pervasızca hareket ediyorsa satın alma hakkını kullanarak azınlığı şirketten çıkarabilecektir.

13. Ortağın çıkma veya çıkarılmasının en önemli sonucu ortaklık sıfatının yitirilmesidir. Ortaklık sıfatının yitirilmesi ile ortaklık sıfatına bağlı hak ve borçlar da kural olarak sona erer.

14. Limited şirket ortağının çıkma ve çıkarılmasının bir diğer sonucu da ortağa ödenmesi gereken ayrılma akçesidir. Ayrılma akçesi 6762 sayılı Kanun'da düzenlenmiş değildir. 6102 sayılı Kanun ise, ayrılma akçesini TTK m. 641 ve 642 olmak üzere iki hükümle düzenlemiştir.

Ayrılma akçesine ilişkin olarak şirket sözleşmesine bir takım hükümler konulabilir. Ancak sözleşmeye çıkma veya çıkarılma hâlinde ayrılma akçesi talep edilemeyeceğine dair bir hüküm konması ve ayrılma akçesinden önceden feragat mümkün değildir.

Ayrılma akçesi, TTK m. 641/I'e göre esas sermaye payının gerçek değerine uygun olarak belirlenmelidir. Gerçek değer ile ilgili olarak TTK m. 641 gerekçesi bunun bilanço değeri olarak anlaşılması gerektiğini ifade etmiştir.

15. Kanun'un 642'inci maddesi ayrılma akçesinin ne zaman muaccel hâle geleceğini belirtmiştir. Hüküm ayrılma akçesinin muaccel hâle geleceği anın yanı sıra, ayrılma akçesinin ne şekilde finanse edileceğini de göstermiştir. Şirketin kullanılabilir bir özkaynağı mevcutsa ayrılma akçesi bu özkaynaklar kullanılarak karşılanacaktır. Şirketin kullanılabilir bir özkaynağının olması, şirketin yedek akçelerinin herhangi bir amaca özgülenmemiş olmaması demektir. Şirketin kullanılabilir özkaynakları ayrılma akçesini karşılamaya yeterli değilse, eksik kalan miktar esas sermayenin azaltılması ile tamamlanabilir. Ayrılma akçesinin karşılanmasında değerlendirilebilecek bir diğer yöntem de, esas sermaye payının şirket, bir başka ortak veya bir üçüncü kişi tarafından devralınmasıdır. Şayet şirketin kullanılabilir bir özkaynağı mevcut değilse veya ayrılan ortağın payı devredilemiyorsa, genel kurulca alınacak bir esas sermaye azaltım kararı ile ortaya çıkaracak değer ile ayrılma akçesi karşılanacaktır.

Şirketin kullanılabilir bir özkaynağı yok, şirket payı devredilemiyor ve on bin (10.000) TL olan asgari sermaye haddi nedeniyle esas sermaye azaltılamıyorsa ayrılma akçesi nasıl karşılanacaktır? Öğretide bu noktada yapılacak iki şey olduğuna dikkat çekilerek; şirket ayrılma akçesini karşılayacak kadar özkaynak oluşturmaya devam edebileceği veya şirket esas sermaye miktarını ayrılma akçesi tutarında artırılıp, akabinde ayrılma akçesi tutarında azaltılabileceği belirtilmiştir. Şirketin, ayrılma akçesini karşılayacak kadar özkaynak oluşturmaya uzun bir süreç olduğu için tercih edilebilir değildir. Ancak şirketin yakın zamanda beklediği ciddi bir kaynak, örneğin kamudan sağlayacağı bir hakedişi varsa, esas sermaye azaltımı ve artırımına gerek kalmaksızın ayrılma akçesi karşılanabilecektir.

16. Limited şirket ortağının çıkma veya çıkarılmasına bağlı olarak bir takım uyuşmazlıkların çıkması muhtemeldir. Gerçi bunlar çıkma ve çıkarılmanın sonuçlarından ziyade çıkma ve çıkarılmanın sonuçlanmasına giden süreçte birer evre olarak addedilebilir. Ancak nihayetinde çıkma veya çıkarma arzusuna bağlı olarak gündeme geldikleri için bu kapsamda değerlendirmek mümkündür.

Limited şirket genele kurulunun çıkma veya çıkarılmaya ilişkin olarak aldığı kararların iptalinin veya butlanının tespitinin istenmesi mümkündür.

Türk Ticaret Kanunu'nun 640/II hükmünde, ortağın şirket genel kurul kararıyla çıkarılması hâlinde bu karara karşı üç (3) ay içinde iptal davası açabileceği ifade edilmiştir. Genel olarak limited şirket genel kurul kararlarının iptaline ilişkin olarak TTK m. 622 anonim şirket hükümlerine atıf yapmıştır ve anonim şirket genel kurul kararlarının iptalini düzenleyen TTK m. 445 hükmü de üç (3) aylık bir süre öngörmüştür. Kanun'un 640'ıncı maddesinin 2'inci fıkrasındaki özel düzenleme ilk bakışta gereksiz görülebilir ancak bu hükmü şirketin bir ortağa çıkarma müeyyidesini uygularken ölçülü ve hakkaniyete uygun davranması ve çıkarılan ortağın da böyle bir müeyyide ile karşı karşıya kalması durumunda sahip olduğu hakları kullanabilmesi açısından güçlü bir hatırlatma olarak değerlendirmek gerekir.

Limited şirket genel kurul kararlarının yokluğu veya butlanı, tespit davasına konu olurlar. Genel kurul kararlarının iptalinde olduğu gibi butlanın tespitinde de anonim şirket genel kurul kararlarına ilişkin TTK m. 447 hükmü uygulanır. Hüküm, butlan hâllerini örnek kabilinden saymıştır.

Limited şirket ortağı şirket sözleşmesindeki bir hükme istinaden çıkma bildiriminde bulunabilir. Bu bildirime bağlı olarak; şirket veya idarecileri, bildirimde bulunan ortağın çıkma hakkının doğmadığını, buna bağlı olarak da yaptığı bildirimin bir hüküm ifade etmediği ve çıkmanın gerçekleşmediği düşüncesiyle bir tespit davası açarak, şirket ile ortak arasındaki ortaklık ilişkisinin devam ettiğinin tespitini mahkemeden talep edebilirler.

KAYNAKÇA*

- Akbilek, Nevzat:** Türk ve Avrupa Birliği Hukukunda Anonim Şirket Birleşmelerinde Pay Sahibinin Korunması, Ankara 2009.
- Al Kılıç, Şengül:** Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Ticaret Şirketlerinin Birleşmesi, İstanbul 2009.
- Alangoya, Yavuz /Yıldırım, M. Kamil /Deren Yıldırım, Nevhis:** Medeni Usul Hukuku Esasları, 7. Bası, İstanbul 2009.
- Altaş, Soner:** Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Limited Şirketler, Ankara 2011, (Limited Şirketler).
- Altaş, Soner:** "Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Limited Şirket Ortaklarının Bilgi Alma, İnceleme ve Özel Denetim İsteme Hakları", Regesta Ticaret Hukuku Dergisi, İstanbul Ticaret Odası, S. 1 Kasım 2011,s. 65 -78, (Özel Denetim).
- Altaş, Soner:** Yedek Akçe Ayrımı ve Kullanımı, İstanbul 2010, (Yedek Akçe).
- Ansay, Tuğrul:** Anonim Şirketler Hukuku, 5. Baskı, Ankara 1975.
- Aral, Fahrettin:** Türk Borçlar Hukukunda Kötü İfa, Ankara 2011.
- Arkan Sabih:** "Adi Şirket Ortağına Sözleşmeyle Verilen İdare Yetkisinin Kaldırılması ve Sonuçları", BATIDER 2005, C. XXI S. 2, s.15- 24.
- Arslanlı Halil:** Kollektif ve Komandit Şirketler, 2. Bası, İstanbul 1960, (Kollektif Şirketler).
- Arslanlı, Halil/Domaniç Hayri:** Limited Şirketler Hukuku ve Uygulaması, TTK Şerhi C. III, İstanbul 1989.
- Aydoğan, Fatih:** "Federal Almanya'da Limited Şirketler Kanunu'nda (GmbHG) Yapılan Değişiklikler – Yenilikler (MoMiG)", BATIDER, C. XXV, S. 3, 2009, s. 391-421.
- Ayhan, Rıza :**Limited Şirketlerde Ortakların Sorumluluğu, İstanbul 1992, s. 55, (Ortakların Sorumluluğu).

* Birden çok eserinden yararlanılan yazarlara yapılan atıflarda kullanılan kısaltmalar parantez içinde gösterilmiştir.

- Baştuğ, İrfan:** Limited Şirkette Ortağın Çıkma ve Çıkarılması, İzmir 1966, (Çıkma ve Çıkarılma).
- Baştuğ İrfan:** Şirketler Hukukunun Temel İlkeleri, İzmir 1974, (Şirketler Hukuku).
- Bilge, Mehmet Emin:** "Limited Ortaklıkta Azınlığın Korunması", Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu'na 65. Yaş Günü Armağanı, İstanbul 1999, s. 111-136, (Azınlığın Korunması).
- Bilge, Mehmet Emin:** "Limited Şirketlerde Ortakların bilgi Alma Hakkı", Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. IX, S. 1-2, Erzincan 2005, s. 429- 449, (Bilgi Alma Hakkı).
- Bilgili, Fatih/Demirkapı, Ertan,** Şirketler Hukuku, 5. Baskı, Bursa 2012.
- Birsel, Mahmut Tevfik:** Şirket Kârı Konusunda Menfaat Çatışması, Ankara 1971.
- Buz, Vedat:** Yenilik Doğuran Haklar, Ankara 2005.
- Can, Mustafa Erdem:** "Kooperatif Ortaklığından Çıkma ve Çıkan Kişinin Hakları", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XI, S.1- 2, 2007, s. 73-95, (Kooperatif).
- Can, Mustafa Erdem:** "Limited Şirket Ortağının Borçları ve Yükümlülükleri", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C XV, S. 4, Ankara 2011, s. 1-23, (Limited Şirketler).
- Çağa, Barbaros:** "Limited Şirkette Ortaklık Payının Devri", BATIDER, C. VII, S. 3, 1973, s. 581-602.
- Çağlar, Hayrettin:** Anonim Şirketlerde Esas Sermayenin Azaltılması, Ankara 2010.
- Çağlar, Hayrettin,** Avrupa Birliği Hukukuna Göre Şirketlerin Yerleşme Serbestîsi ve Avrupa Toplulukları Adalet Divanı'nın "*Cartesio*" Kararı", Prof. Dr. Fırat Öztan'a Armağan, C. I, Ankara 2010, s. 623-628.
- Çamoğlu, Ersin:** "Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi", Prof. Dr. Yavuz Alangoya için Armağan, s. 667-684, (A. Ş. Fesih).
- Çamoğlu Ersin,** Kolektif Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi ve Ortağın Haklı Sebeple Çıkarılması, 2. Bası, İstanbul 2008.

- Çeker, Mustafa:** "Halka Açık Anonim Ortaklıklarda Pay Sahiplerinin Şirketten Çıkma Hakkı ", BATIDER, C. XXII S. 1, 2005, (Çıkma Hakkı).
- Çeker, Mustafa:** Anonim Ortaklıkta Oy Hakkı ve Kullanılması, Ankara 2000, (Oy Hakkı).
- Çeker, Mustafa:** 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Hukuku, Adana 2011, (Ticaret Hukuku).
- Çelik, Aytekin:** Anonim Şirketlerde Ortaklıktan Çıkarılma, 2. Baskı, Ankara 2012.
- Çevik, Orhan Nuri:** Limited Şirketler Hukuku ve Uygulaması, 4. Baskı, Ankara 2003.
- Değirmenci, Cenker:** Anonim Ortaklıkta Iskat, İstanbul 2006.
- Demirkapı, Ertan:** Türk ticaret Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Hükümlerine Göre Limited Ortaklıkta Payın Devri, İzmir 2008.
- Demirkapı, Ertan/Yıldırım, Ali Haydar:** "İsviçre Borçlar Kanunu'nda Limited Ortaklıklar Hukuku Alanında Yapılan Yeni Düzenleme", BATIDER, C. XXIV, S. 3, 2008, s. 435-466.
- Demaniç Hayri:** TTK Şerhi II: Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması, İstanbul 1988.
- Erdil, Engin:** Limited Şirketlerde Ortaklıktan Çıkarılma, 2. Bası, İstanbul 2010.
- Ercin, Ferhat:** Türk Hukukunda Kooperatif Tüzel Kişiliğinin Ayırıcı Özellikleri, 2. Baskı, İstanbul 2004.
- Eren, Fikret:** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 11. Baskı, İstanbul 2009.
- Erimez Rüştü:** Şirketlerde Kâr Dağıtımı ve Yedek Akçeler, İstanbul 1972.
- Eriş, Gönen:** Açıklamalı-İçtihatlı Türk Ticaret Kanunu C. III, Ankara 2010.
- Giray, Eda:** "Limited Şirketlerin Haklı Sebeple Feshi ve Yargıtay'ın Yaklaşımı", İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Yıl:6 Sayı:12 Güz 2007 195-218.
- Göle, Celal:** Anonim Ortaklıklarda Nakdi Sermaye Koyma Borcu ve Bu Borcu İfada Temerrüt, Ankara 1976.

Gürbüz Usluel, Aslı Elif: “Yeni Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde Ticaret Ortaklıklarının Birleşme, Bölünme ve Tür Değiştirmesinde İşlem Denetçisi ve Hukuki Sorumluluğu”, BATIDER, C. XXVII S. 2, s. 123-153.

Gürsoy Kemal/ Eren, Fikret/Cansel, Erol: Türk Eşya Hukuku, Ankara 1978.

Handschin, Lukas, “Die Personalistische GmbH”, Herausgeber Peter V. Kunz /Florian S. Jörg/Oliver Arter, Entwicklungen im Gesellschaftsrecht III, Bern 2008, s 57-65, (Die Personalistische GmbH).

Handschin, Lukas: “Gesellschaftsanteile und Gesellschafterversammlung – die Willensbildung in der GmbH – die Konzernleitung der GmbH”, Herausgeber Peter Bockli/Peter Forstmoser, Das neue schweizerische GmbH-Recht, Zürich 2006, s. 75-123, (Die Willensbildung).

Handschin, Lucas / Truniger, Christof, Die neue GmbH, 2. Vollsätnding neu bearbeitete Auflage, Zürich-Basel-Genf 2006, (Naklen atıf).

İmregün, Oğuz: Anonim Ortaklıklar, İstanbul 1989, (Anonim Ortaklıklar).

İmregün, Oğuz: “Anonim Otaklıkta Pay Sahibinin Kâr Payı (Temettü) Hakkı”, Prof. Dr. Ömer Teoman’a 55. Yaş Günü Armağanı, C. I, İstanbul 2002, s. 413-434, (Kâr Payı).

İnan Ali, Naim: Borçlar Hukuku Genel Hükümler I. Cilt, Ankara 1971.

İzmirli, Yedigâr: “Kooperatif Ortaklığından Çıkarılmayı Gerektiren Sebepler”, Kooperatifçilik Dergisi, S. 92, 1991, s. 7-15.

Jula, Rocco: Der GmbH-Gesellschafter, 3. Auflage, Berlin 2009.

Kahyaoğlu, Emin Cem: “Anonim Ortaklıkta Haklı Sebeple Fesih”, Prof. Dr. Şenel Akyol’a Armağan, İstanbul 2011, s. 549-558.

Karafakih, İsmail Hakkı: Hukuk Muhakemeleri Usulü Esasları, Ankara 1952.

Karasu, Rauf: “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’na Göre Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Bilgi Alma Hakkı”, BATIDER, C. XXIII, S. 2, s. 71-114, (Bilgi Alma Hakkı).

Karasu Rauf: Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Anonim Şirketlerde Emredici Hükümler İlkesi, Ankara 2009, (Emredici Hükümler).

Karayaalçın, Yaşar: “Anonim Şirkette Çoğunluk Azınlık İlişkisi Bakımdan Kontrol (blok) Satışı ve Genel Alım Önerisi”, Prof. Dr. Haluk Tandoğan’ın Anısına Armağan, Ankara 1990, s. 351-398, (Kontrol Satışı)

Karayaalçın Yaşar: Ticaret Hukuku II. Şirketler Hukuku, 2. Baskı, Ankara 1973, (Şirketler Hukuku).

Kaya, Arslan: Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Bilgi Alma Hakkı, Ankara 2001.

Kaya, Mustafa İsmail, “Büyük Pay Sahiplerinin Azınlığı Ortaklıktan Çıkarma Hakkı (Squeeze-Out Right)”, EÜHFD, C. XI, S. 1–2 (2007), s. 307-332.

Kayar, İsmail: “Limited Ortaklıkta Mali Durumun Bozulması ve Alınacak Tedbirler”, Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu’na 65. Yaş Günü Armağanı, İstanbul 1999, s. 305-338.

Kendigelen, Abuzer: Türk Ticaret Kanunu, Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, 1. Baskı. İstanbul 2011, (İlk Tespitler).

Kendigelen, Abuzer: “Limited Şirket Paylarının Haczi”, Prof. Dr. Kemal Oğuzman’a Armağan, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Yıl: 1, S. 1, 2002, s. 409-416, (Pay Haczi).

Kılıçoğlu, Ahmet: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Genişletilmiş 15. Bası, Ankara 2012.

Koller, Stefan: “Aspekte der GmbH-Revision”, Herausgeber Oliver Arter /Floiran S. Jörg, Entwicklungen im Gesellschaftsrecht II, Bern 2007, s. 223-254.

Kortunay, Ayhan: “Alman Limited Şirketler Hukukundaki Yeni Gelişmeler ve Türk Hukukuna Yönelik Bazı Tespitler”, BATIDER, C. XXV, S. 3, 2009, s. 317-344.

Kuru, Baki /Budak, Ali Cem: Tespit Davaları, 2. Baskı, İstanbul 2010.

Manavgat, Çağlar: Aleni Pay Alım Teklifi, 1997.

Mimaroğlu, Sait Kemal: Ticaret Hukuku II. Cilt, Ankara 1972.

Moroğlu, Erdoğan: Türk Ticaret Kanunu Tasarısı: Değerlendirme ve Öneriler, 6. Baskı, İstanbul 2009, (Değerlendirme ve Öneriler).

- Moroğlu, Erdoğan:** Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, 4. Bası, İstanbul 2004, (Hükümsüzlük).
- Narbay, Şafak:** "Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Anonim Ortaklıkta Özel Denetim Yapılması Şartları ve Özel Denetçinin Atanma Usulü", Prof. Dr. Hüseyin Ülgen'e Armağan, İstanbul 2007, s. 287-327.
- Nomer, Füsun:** Anonim Şirkette Pay Sahibinin Sadakat Yükümlülüğü, İstanbul 1999.
- Nomer Haluk Nami:** Kişi Birliklerinde Genel Kurul Kararlarının Geçersizliğine İlişkin Temel Esaslar, İstanbul 2008.
- Okutan Nillson, Gül:** Anonim Ortaklıklarda Pay Sahipleri Sözleşmeleri, İstanbul 2004.
- Oruç Murat:** "6102 sayılı Türk ticaret Kanununa Göre Anonim Ortaklıktan Haklı Sebepler Fesih İstemine Bağlı Çıkarma", BATIDER. C. XXVII S. 1, (2011), s. 209-233.
- Öcal, Akar:** "Limited Şirketin Haklı Sebeplerle Mahkeme Kararıyla Sona Erdirilmesi", Prof. Dr. Turgut Kalpsüz'e Armağan, Ankara 2003 s.215-226.
- Önder, Fahrettin:** "Yargıtay Kararları Açısından Limited Şirket Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 7, S. 1, 2005, s. 103-126.
- Önen, Turgut:** Borçlar Hukuku, Ankara 1990.
- Özdamar, Mehmet:** Anonim Şirketlerin Kendi Paylarını İktisap Etmesi, Ankara 2005.
- Özkorkut, Korkut:** "1522. Madde Açısından Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelere Bakışının Değerlendirilmesi", BATIDER, C. XXV, S. 3, 145-165.
- Öztürk Dirikkan, Hanife:** Limited Şirket Ortağının Ayrılması ve Ayrılma Payı, Ankara 2005.
- Paslı, Ali,** "Anonim Ortaklıkta Özel Denetçi Tayini", Bilgi Toplumunda Hukuk, Ünal Tekinalp'e Armağan, C. I, İstanbul 2003, s. 611-647.

Pekcanitez, Hakan/Atalay, Oğuz/Özekes, Muhammet: Medeni Usul Hukuku, 12. Bası, Ankara 2011.

Pekcanitez, Hakan: Belirsiz Alacak Davası, Ankara 2011.

Poroy, Reha/Tekinalp, Ünal/Çamoğlu Ersin: Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, Güncelleştirilmiş 12. Bası, İstanbul 2010.

Postacıoğlu, İlhan:“*Davaların Birleştirilmesi*”, Makaleler ve Karar İncelemeleri, (İstanbul Barosu Dergisi S. 12, 1956, s. 359-366), s. 105-112.

Pulaşlı, Hasan: “Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Birleşmenin Temel Nitelikleri”, Prof. Dr. Hüseyin Hatemi’ye Armağan, C. II, İstanbul 2009, s. 1329-1350, (Birleşmeler).

Pulaşlı, Hasan: “Limited Şirketler Hukukunda Gelişmeler ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’ndaki Bazı Sorunlar”, BATIDER, C XXV, S. 2, s. 39-54, (Gelişmeler).

Pulaşlı, Hasan: Şirketler Hukuku Şerhi, Cilt II, Ankara 2011, (Şerh).

Reisoğlu, Safa: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 16. bası, İstanbul, 2004.

Saka Zafer: Anonim Ortaklıklarda Genel Kurul, İstanbul 2004.

Sayın Önal, Buket: Limited Şirketlerde Ortakların Sorumluluğu, 4.Tıpkı Bası, Ankara 2009.

Saymen, Ferit Hakkı/Elbir, Halit Kemal: Borçlar Hukuku Umumi Hükümler I. Cilt, İstanbul 1958.

Seliçi, Özel: Borçlar Kanununa Göre Sözleşmeden Doğan Sürekli Borç İlişkilerinin Sona Ermesi, İstanbul 1976.

Sönmez, Yusuf Ziyaeddin: Anonim Ortaklıklarda Pay Sahibinin Ortaklıktan Ayrılma Hakkı, İstanbul 2009.

Stache, Ulrich: GmbH-Recht, 2006.

Sungurtekin Özkan, Meral: “İnşai Karar ve Özellikleri”, 75. Yaş Günü için Prof. Dr. Baki Kuru Armağanı, Ankara 2004, s. 553-576.

Sümer, Ayşe: Anonim Ortaklıklarda Azınlık Haklarının Korunması ve Anonim Ortaklığın Haklı Nedenle Feshi, İstanbul 1991.

Süzek, Sarper: İş Hukuku, 6. Baskı, İstanbul 2010.

Şimşek, Edip: Kooperatif Ortaklıklar, Ankara 1981.

Taşdelen, Nihat, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Limited Ortaklıklarda Çıkma Çıkarılma ve Fesih, Ankara 2012.

Tekil, Fahiman: Şirketler Hukuku II. Cilt, Anonim Şirketler, İstanbul 1974, (Anonim Şirketler).

Tekil, Fahiman: Şirketler Hukuku I. Cilt, Adi Kollektif ve Komandit Şirketler, İstanbul 1974, (Kollektif Şirketler).

Tekil, Fahiman: Şirketler Hukuku III. Cilt: Limited Şirketler ve Kooperatifler, İstanbul 1974, (Limited Şirketler).

Tekinalp, Ünal: "Çıkmaya Katılma", Arslanlı Bilim Arşivi, s. 2, (erişim 23.02.2012), <http://arslanlibilimarsivi.com/sites/default/files/makale/UnalTekinalp-CikmayaKatilma.pdf>

Tekinalp, Ünal, Kooperatiflerde Ortakların Kişisel Niteliklerinin Önemi, Ortak Sınıfının Kazanılması ve Yitirilmesi, İstanbul 1972, (Kooperatiflerde Ortaklık Sıfatı).

Tekinalp, Ünal, Yeni Anonim ve Limited Ortaklıklar Hukuku ile Tek Kişi Ortaklığının Esasları, 2. Bası, İstanbul 2012. (Yeni Ortaklıklar Hukuku).

Tekinay, Selahattin Sulhi/Akman, Sermet/Burcuoğlu, Haluk/Altıtop, Atilla: Borçlar Hukuku Genel hükümler Cilt I, İstanbul 1985.

Teoman, Ömer: "Limited Ortaklığın Edindiği Kendi Paylarından Doğan Hak ve Borçlar ve Edinmenin Diğer Bazı Sonuçları", Otuz Yıl Ticaret Hukuku, Tüm Makalelerim C. I, İstanbul 2000, s. 150-161.

Tuncay Kaplan, Emine: İşverenin Fesih Hakkı, Ankara 1987.

Üçışık, Güzin: "Limited Şirkette Ortağın Ortaklıktan Çıkarılması", Prof. Dr. Fahiman Tekil'in Anısına Armağan, İstanbul 2003, s. 189-207.

Umar, Bilge, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, Ankara 2011.

Ünal, Mücahit, "Anonim Şirketlerde Esas Sermaye Azaltımı", Prof. Dr. Tuğrul Ansay'a Armağan, Ankara 2006, s. 601-643.

Yanlı, Veliye: "Limited Şirketlerde Payın Şirket Tarafından Edinilmesinde Şekil", Bilgi Toplumunda Hukuk, Ünal Tekinalp'e Armağan, C. I, İstanbul 2003, s. 673-693, (Payın Edinilmesinde Şekil).

- Yanlı Veliye:** "Limited Şirketlerin Amme Borçlarından Dolayı Ortakların Sorumluluğu", Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu'na 65. Yaş Günü Armağanı, İstanbul 1999, s. 743-768, (Sorumluluk).
- Yasaman, Hamdi:** "Şirketlerin Birleşme ve Bölünmeleri", Bilgi Toplumunda Hukuk – Ünal Tekinalp'e Armağan, s. 695-712.
- Yasaman, Hamdi** "Türk Ticaret Kanunu Tasarısında Hâkimin Genişleyen Rolü", BATIDER, C. XXV S. 4, 73-94.
- Yeniocak, Umut:** Anonim ve Limited Şirket Hisselerinin Haczi, Ankara 2009.
- Yıldırım, Ali Haydar:** Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Limited Ortaklık Müdürünün Hukuki Durumu, İzmir 2008.
- Yıldız, Şükrü:** Anonim Ortaklıkta Yeni Pay Alma Hakkı, 1. Bası, İstanbul 1996, (Yeni Pay Alma Hakkı).
- Yıldız Şükrü,** Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Limited Şirketler, İstanbul 2007, (Limited Şirketler).

Diğer Kaynaklar

- Ayhan, Rıza;** "Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Hakkında Görüşümüz", Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Toplantıları I-II-III, Türkiye Barolar Birliği, Ankara 2008, s. 1- 96, (Ticaret Kanunu Tasarısı Toplantıları).
- Ekonomik Rapor 2010, TOBB,** Ankara 2010.
- Botschaft** zur Änderung des Obligationenrechts (GmbH-Recht sowie Anpassungen im Aktien-, Genossenschafts-, Handelsregister-und Firmenrecht), vom 19.12.2001, (Botschaft).
- Fahir İz and H. C. Hony,** The Oxford English-Turkish Dictionary, Second Edition, 1978.

ÖZET

[Gözüyeşil, Fevzi Fırat], [Limited Şirketlerde Ortağın Çıkması ve Çıkarılması (6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre)], [Yüksek Lisans Tezi], Ankara, [2012].

Limited şirketler, ticari ve iktisadi hayatta oldukça önemli bir yere sahiptir. Limited şirketlerin bu önemi, girişimciler tarafından en çok tercih edilen şirket türü olmasından anlaşılmaktadır.

Her hukuki ilişkide olduğu gibi, limited şirketlerde de ortak ile şirket arasındaki ilişkinin sona ermesini gerektirecek hâller ortaya çıkabilir. Kanun, bu noktada limited şirketlerde çıkma ve çıkarılmayı düzenleyerek taraflara ortaklık ilişkisini sonlandırma imkânını tanımıştır.

Ortaklık ilişkisinin çekilmez bir hâl alması durumunda ortak, çıkma hakkını kullanabilir. Kanun, şirkete de ortaklıkla ilişkisini çekilmez hâle getiren ortağı ortaklıktan çıkarma hakkı tanıyarak menfaatler dengesini sağlamayı amaçlamıştır.

Anahtar Kelimeler:

Limited şirket, Çıkma, Çıkarılma.

ABSTRACT

[Gözüyeşil, Fevzi Fırat], [Limited Şirketlerde Ortağın Çıkması ve Çıkarılması (6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre)], [Postgraduate Thesis], Ankara, [2012].

Limited liability companies, has a crucial role in commercial and economic life. The importance of limited liability companies are the most preferred type of company that the importance of being understood by the entrepreneurs.

As with any legal relationship, actions that require the termination may occur. The relationship between limited liability company and partner. The law, for limited companies and partners, recognized the possibility of terminating the relationship.

The partnership may become insufferable, in that case one would like to resign from the partnership. In this situation, it can be possible to suggest that, partners are capable of using their terminate rights which are given by the law. On the other hand, it is possible that the company are capable to abstract partners who are the source of insufferable situation. The law maker wanted to balance the rights of partners and company.

Keywords:

Limited liability company, Resignation, Expulsion.

